

การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน



นางสาวพรพรรณ อีสอาด

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2559

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CRIMINALIZATION OF BRIBING A WITNESS AND BRIBE RECEIVING BY A WITNESS

Miss Pornphan Itsaat



A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2016

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล และฐานพยานบุคคลรับสินบน
โดย	นางสาวพรพรรณ อีสอาด
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปารีณา ศรีวนิชย์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. นันทวัฒน์ บรมานันท์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ วีระพงษ์ บุญโยภาส)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปารีณา ศรีวนิชย์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นवलน้อย ศรีรัตน์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. ดล บุนนาค)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ สันทนี ดิษยบุตร)

พรพรรณ อีสอาด : การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน (CRIMINALIZATION OF BRIBING A WITNESS AND BRIBE RECEIVING BY A WITNESS) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร. ปาริณา ศรีวินิชย์, 159 หน้า.

ปัญหาการให้สินบนแก่พยานบุคคลและพยานบุคคลรับสินบนเป็นปัญหาอาชญากรรมซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมและยังเป็นอาชญากรรมที่ยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิดเพราะผู้ให้และผู้รับอาจร่วมมือกันปกปิดการกระทำความผิด ทั้งนี้ การให้สินบนแก่พยานบุคคลยังเป็นการกระทำรูปแบบหนึ่งของความผิดอาญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ซึ่งประเทศต่างๆ สามารถนำกฎหมายอาญาที่ได้บัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมมาใช้ได้ เช่น ความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน สำหรับประเทศไทยนั้นประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้ การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องของตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนตามมาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 86 มาปรับใช้แล้วแต่กรณีกับฐานความผิดที่เกี่ยวข้องซึ่งฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์องค์ประกอบของความผิดและองค์ประกอบในเรื่องของตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนด้วย

ด้วยเหตุดังกล่าว วิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงมุ่งศึกษาความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 และบทบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนในกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นเกี่ยวกับการบัญญัติองค์ประกอบของความผิด ได้แก่ ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด รูปแบบของสินบน เจตนาพิเศษ และการกำหนดบทลงโทษ ทางอาญา ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่แนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนให้สอดคล้องกับระบบกฎหมายไทย

จากการศึกษาพบว่าประเทศไทยควรบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนเป็นฐานความผิดเฉพาะไว้ในรูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นบทกฎหมายทั่วไปเพื่อให้สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้ รวมถึงป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการให้หรือรับสินบนของพยานบุคคลและคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2559

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5785994934 : MAJOR LAWS

KEYWORDS: CRIMINALIZATION / BRIBING / WITNESS / BRIBE

PORNPHAN ITSAAT: CRIMINALIZATION OF BRIBING A WITNESS AND BRIBE RECEIVING BY A WITNESS. ADVISOR: ASST. PROF. PAREENA SRIVANIT, Ph.D., 159 pp.

Bribery of witnesses is a crime that causes damages to the judicial proceeding. And it is also difficult to seek evidence of the offense because the giver and the receiver may collaborate to conceal the offense. The Bribery of witnesses is the commitment of the Obstruction of Justice in the United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000 (UNTOC) which the foreign countries can apply with criminal offenses in Obstruction of Justice, such as Tampering with a witness, Bribing a witness, and Bribe receiving by a witness. As for Thailand, the Penal Code does not criminalize of Bribing a witness and Bribe receiving by a witness. The punishment shall apply to the general provisions of principals and supporters, according to Section 83, Section 84 and Section 86 which the prosecution must prove the elements of a crime under the provisions of law as an offense.

In this regard, the thesis was made with a purpose to study statute of the Obstruction of Justice in the United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000 and statutes in the domestic laws of the United States, Australia, Singapore, France and the People's Republic of China. This research is to compare the elements of a crime including offender, commitment, bribery, specific intent and criminal penalties in order to provide guidelines for enacting a new offense in Thai law.

As the result, Thailand should criminalize of Bribing a witness and Bribe receiving by a witness in the Penal Code, which is a general law to punish the offender. This would benefit in prevention and suppression the Bribery of witnesses and protection of judicial proceeding.

Field of Study: Laws

Student's Signature

Academic Year: 2016

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความอนุเคราะห์อย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ท่านได้สละเวลาอันมีค่ายิ่งในการให้คำปรึกษาและคำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขความบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่จนกระทั่งสำเร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาจึงขอกราบขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงสำหรับความเมตตาที่มีให้แก่ผู้ศึกษามาโดยตลอด

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์วิระพงษ์ บุญโญภาส อาจารย์ผู้เป็นที่เคารพอย่างยิ่งที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รวมถึงรองศาสตราจารย์ ดร. นवलน้อย ศรีรัตน์ อาจารย์ ดร.ชล บุญนาค และอาจารย์สันธิ ดิษยบุตร ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ โดยทุกท่านได้ให้คำแนะนำและแนวทางการศึกษาอันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์เล่มนี้ให้สำเร็จสมบูรณ์

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และพี่สาวของผู้ศึกษาสำหรับกำลังใจและการสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ที่คอยเกื้อหนุนโอกาสทางการศึกษา รวมถึงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ศึกษามีความพากเพียรและมุ่งมั่นจนสามารถทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

นอกจากนี้ ผู้ศึกษาขอขอบคุณพี่ น้อง และเพื่อน รวมถึงบุคคลอีกหลายท่านที่มีโอกาสกล่าวนามได้ทั้งหมดสำหรับกำลังใจ คำปรึกษา ความช่วยเหลือ และความปรารถนาดีที่มีให้แก่ผู้ศึกษามาตลอดระยะเวลาในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

สุดท้ายนี้ ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์เล่มนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในทางวิชาการแก่ผู้สนใจในเรื่องดังกล่าวไม่มากนักน้อย หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้ศึกษาขอรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	5
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	6
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.7 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	7
บทที่ 2 แนวความคิดเกี่ยวกับสินบน พยานบุคคล และการกระทำความผิดเกี่ยวกับสินบน ของ พยานบุคคล.....	12
2.1 สินบน.....	12
2.1.1 ความหมายของสินบน.....	13
2.1.1.1 ความหมายของสินบนในประเทศไทย.....	13
2.1.1.2 ความหมายของสินบนในต่างประเทศ.....	15
2.1.2 รูปแบบของสินบน.....	16
2.2 พยานบุคคล.....	21
2.2.1 ความหมายของพยานบุคคล.....	21
2.2.2 หน้าที่ของพยานบุคคล.....	25

2.2.2.1	หน้าที่ในการไปศาลหรือไปยังสถานที่ที่ศาลนัดหมาย	25
2.2.2.2	หน้าที่ในการสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนเบิกความ	27
2.2.2.3	หน้าที่เบิกความด้วยวาจา	27
2.2.2.4	หน้าที่เบิกความตามสัตย์จริง	28
2.3	ลักษณะของการกระทำความผิดของพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญา	29
2.3.1	ชั้นสอบสวน	29
2.3.1.1	ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้ มาให้ถ้อยคำตามมาตรา 168	29
2.3.1.2	ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้ ส่งทรัพย์สินหรือเอกสารหรือให้ถ้อยคำตามมาตรา 169	30
2.3.1.3	ความผิดฐานแจ้งความเท็จตามมาตรา 172	30
2.3.1.4	ความผิดฐานแจ้งความเท็จตามมาตรา 173	31
2.3.2	ชั้นศาล	31
2.3.2.1	ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลให้มาศาล ตามมาตรา 170	31
2.3.2.2	ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลให้มาศาล ตามมาตรา 171	32
2.3.2.3	ความผิดฐานเบิกความเท็จตามมาตรา 177	32
2.4	อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000	33
2.4.1	แนวความคิดของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม	35
2.4.2	ความหมายของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม	37
2.5	ผลกระทบของกรณีการให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบน	38
๓	การกระทำความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคล รับสินบนในประเทศไทย	41
3.1	แนวคิดในกฎหมายตราสามดวง	41
3.1.1	พระอัยการลักษณะพยาน	42

3.1.1.1 ประเภทของพยานบุคคล.....	42
3.1.1.2 คุณสมบัติของพยานบุคคล.....	45
3.1.1.3 การกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำที่มีอิทธิพลต่อการเบิกความ ของพยาน	45
3.1.2 พระอัยการลักษณะรับฟ้อง	51
3.1.3 พระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7	52
3.2 แนวคิดในกฎหมายลักษณะพยานสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	54
3.2.1 พระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 (พ.ศ. 2420).....	55
3.2.2 พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437).....	57
3.3 แนวคิดตามกฎหมายปัจจุบัน.....	59
3.3.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	60
3.4 กฎหมายภายในของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานให้สินบน แก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน	61
3.4.1 มาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551	62
3.4.1.1 บทบัญญัติความผิด.....	62
3.4.1.2 บทลงโทษทางอาญา.....	62
3.4.2 มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556	63
3.4.2.1 บทบัญญัติความผิด.....	63
3.4.2.2 บทลงโทษทางอาญา.....	63
บทที่ 4 แนวทางการบัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคล รับสินบนในต่างประเทศ.....	67
4.1 ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล	68

4.1.1 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000	
ข้อ 23 (ก).....	68
4.1.1.1 องค์ประกอบของความผิด.....	69
4.1.1.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	71
4.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	71
4.1.2.1 องค์ประกอบของความผิด.....	72
4.1.2.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	76
4.1.3 มลรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	76
4.1.3.1 องค์ประกอบของความผิด.....	77
4.1.3.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	79
4.1.4 มลรัฐเนวาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	79
4.1.4.1 องค์ประกอบของความผิด.....	79
4.1.4.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	81
4.1.5 ประเทศออสเตรเลีย.....	81
4.1.5.1 องค์ประกอบของความผิด.....	82
4.1.5.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	83
4.1.6 ประเทศสิงคโปร์.....	83
4.1.6.1 องค์ประกอบของความผิด.....	84
4.1.6.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	85
4.1.7 ประเทศฝรั่งเศส.....	85
4.1.7.1 องค์ประกอบของความผิด.....	86
4.1.7.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	86
4.1.8 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน.....	86

4.1.8.1 องค์ประกอบของความผิด	87
4.1.8.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	88
4.1.9 สรุป.....	89
4.2 ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน.....	96
4.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	96
4.2.1.1 องค์ประกอบของความผิด	97
4.2.1.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	98
4.2.2 มลรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา	99
4.2.2.1 องค์ประกอบของความผิด	99
4.2.2.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	100
4.2.3 มลรัฐเนวาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	100
4.2.3.1 องค์ประกอบของความผิด	101
4.2.3.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	101
4.2.4 ประเทศออสเตรเลีย.....	102
4.2.4.1 องค์ประกอบของความผิด	102
4.2.4.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	103
4.2.5 ประเทศสิงคโปร์	103
4.2.5.1 องค์ประกอบของความผิด	104
4.2.5.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ.....	104
4.2.6 สรุป.....	105
4.2.7 กฎหมายต่างประเทศที่ไม่มีบทบัญญัติความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน.....	109
1. อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ก).....	109

2. ประเทศฝรั่งเศส	110
3. ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน	110
บทที่ 5 การวิเคราะห์ความเหมาะสมและกำหนดแนวทางการบัญญัติความผิดฐานให้สินบน แก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนของกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ในกฎหมาย อาญาไทย	113
5.1 การกำหนดความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล	113
5.2 การกำหนดความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน	130
5.3 รูปแบบการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับ สินบน	135
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	143
6.1 บทสรุป	143
6.2 ข้อเสนอแนะ	148
รายการอ้างอิง	150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	159

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล	92
ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการกำหนดโทษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล	95
ตารางที่ 3 เปรียบเทียบเจตนาพิเศษของความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน.....	106
ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการกำหนดโทษของความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน	108



บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะในคดีอาญาซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องแสวงหาพยานหลักฐานมาเสนอต่อศาลเพื่อค้นหาและพิสูจน์ความจริง และศาลจะต้องชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด (Proof Beyond Reasonable Doubt) จึงจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้แต่หากมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่นั้นให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227* ซึ่งสอดคล้องกับหลักที่ว่า “ปล่อยคนผิดสิบคน ดีกว่าเอาคนบริสุทธิ์หนึ่งคนมาลงโทษ”

หน้าที่สำคัญของพยานบุคคลคือ การไปพบเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อให้ถ้อยคำหรือไปศาลเพื่อเบิกความด้วยความสัตย์จริง แม้ประมวลกฎหมายอาญาจะบัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่เป็นพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และชั้นศาล เช่น ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้มาให้ถ้อยคำตามมาตรา 168 ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้ส่งทรัพย์สินหรือเอกสารหรือให้ถ้อยคำตามมาตรา 169 ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลให้มาศาลตามมาตรา 170 ความผิดฐานเบิกความเท็จตามมาตรา 177 แต่การจะได้ตัวพยานบุคคลมานั้นเป็นสิ่งที่ยากสำหรับสังคมไทยเนื่องจากสาเหตุหลายประการ** ซึ่งพบว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่ง

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงอย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น

เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย”

** สาเหตุที่พยานบุคคลในคดีอาญาไม่มาเบิกความต่อศาลสามารถจำแนกได้ 16 ประการ กล่าวคือ 1.พยานยังไม่มีสำนึกในการทำหน้าที่พลเมืองดี 2.พยานไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม 3.พยานกลัวว่าจะไม่ได้รับความปลอดภัย 4.พยานเห็นเป็นการเสียเวลาทำงาน 5.พยานย้ายภูมิลำเนาและไม่ได้รับหมายเรียก 6.พยานจดจำเหตุการณ์ไม่ได้ 7.พยานเจ็บป่วย 8.พยานไม่สะดวกในการเดินทาง 9.พยานกลัวว่าจะถูกฟ้องร้องว่าเบิกความเท็จในภายหลัง 10.พยานถูกข่มขู่ 11.พยานได้รับสินจ้าง 12.พยานเข็ดหลาบ 13.พยานอับอาย 14.พยานไม่รู้จำที่ตั้งศาลและไม่รู้วิธีการปฏิบัติตนเมื่อต้องเป็นพยาน 15.พยานไม่ยอมเผชิญหน้ากับจำเลยและญาติพี่น้องของจำเลย 16.พยานเคยได้ยินเรื่องไม่ดีในการมาเบิกความที่ศาล อ้างอิงจาก เมทินี ชโลธร, "การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทชั้นปริญญาโท คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 95-98.

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับพยานบุคคลก่อนมาเบิกความในศาล สรุปได้ 6 ประการ กล่าวคือ 1.พยานมีความรู้สึกวิตกกังวลไม่ทราบว่าจะต้องไปศาลเมื่อใด 2.พยานลืมเหตุการณ์ไปแล้ว 3.พยานไม่สะดวกที่จะไปศาล 4.พยานถูกข่มขู่ 5.พยานถูกรบกวน 6.พยานกลัวว่าจะได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดี อ้างอิงจาก เรื่องเดียวกัน, หน้า 109-111.

เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดโดยการให้หรือรับสินบนของพยานบุคคลแต่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยไม่มีความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนเป็นฐานความผิดเฉพาะ

ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดในปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ประเทศไทยจึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องของตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 86 มาปรับใช้แล้วแต่กรณี เช่น การให้เงิน ททรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเพื่อจ้างให้พยานบุคคลเบิกความเท็จ* เพื่อให้พยานหลบหนี หรือการจ้างญาติ** หรือบุคคลที่ใกล้ชิดเพื่อให้เข้ามาเป็นพยานบุคคลเบิกความเท็จในคดีของตนเป็นลักษณะของการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดตามมาตรา 84*** ซึ่งไม่ได้จำกัดวิธีหรือรูปแบบ ใดๆก็ตาม การนำมาตรา 84 เรื่องของการใช้ให้กระทำความผิดมาปรับใช้ยังมีข้อบกพร่อง 2 ประการ คือ การพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ใช้และการลงโทษผู้ใช้ในกรณีที่มีความผิดที่ถูกใช้ยังมีได้กระทำลง¹

ประการแรก การพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ใช้ เช่น ความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นเบิกความเท็จตามมาตรา 177 ฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการ

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 469/2479 การจ้างให้พยานบุคคลเบิกความเท็จ ผู้ที่ใช้ให้พยานเบิกความเท็จมีความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดแม้ตัวผู้ใช้อเองไม่ได้เบิกความต่อศาล

** คดีชุดอาสามัครป้องกันภัยพลเรือน (อปพร.) ตำบลทุ่งพระ อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ 5 ราย ถูกนางแจ่มตา ยอดดี ไปแจ้งความกล่าวหาว่าได้ร่วมกันข่มขืนเธอรหว่างปี 2549 และ 2550 จนทำให้อปพร. ทั้ง 5 ราย ถูกศาลพิพากษาจำคุก 48 ปี 2 ราย 32 ปี 1 ราย และ 16 ปี อีก 2 ราย ต่อมาเจ้าหน้าที่พบว่าเป็นการแจ้งความเท็จนั้น และเมื่อปี 2557 ศาลจังหวัดชัยภูมิ ได้มีคำพิพากษาจำคุกนางแจ่มตาเป็นเวลา 8 ปี ข้อหาเบิกความเท็จและจ้างวานพยานเท็จแต่นางแจ่มตาได้รับสารภาพจึงเหลือโทษจำคุก 4 ปี ทำให้นางแจ่มตาได้รับโทษจำคุกรวม 6 ปี 6 เดือน ส่วนนายทองผ่าน ศรีสมบัติ ผู้เป็นญาติ ซึ่งเป็นพยานที่รับจ้างให้ความเท็จถูกจำคุกเป็นเวลา 4 ปี ฐานเบิกความเท็จแต่รับสารภาพจึงเหลือจำคุก 2 ปี โดยนางแจ่มตาได้รับสารภาพว่าถูกสามีทำร้ายร่างกายบังคับให้ไปแจ้งความปรักปรำเพราะต้องการให้อปพร. ทั้ง 5 ราย เสียเงินยอมความและตนจะได้รับเงินเยียวยาทั้งที่ตนไม่เคยถูกข่มขืนแม้แต่ครั้งเดียวแต่สามีไม่พอใจที่สุด อปพร. เคยไปห้ามตอนที่ตนกับสามีทะเลาะกันจึงบังคับให้ตนไปแจ้งความและแต่งเรื่องขึ้นมา รวมถึงว่าจ้างนายทองผ่านมาเป็นพยานเท็จด้วยเงินจำนวน 20,000 บาท อ้างอิงจาก ข่าวอาชญากรรม กระปุกดอทคอม, สั่งจำคุก 6 ปี หญิงปรักปรำ อปพร. ข่มขืน ฐานแจ้งความเท็จ [ออนไลน์], 8 กุมภาพันธ์ 2559. แหล่งที่มา <http://highlight.kapook.com/view/110737>.

*** ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 84 บัญญัติว่า “ผู้ใดก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าด้วยการใช้ บังคับ ชูเชื้อ จ้าง วาน หรือยุยงส่งเสริม หรือด้วยวิธีอื่นใด ผู้นั้นเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิด

ถ้าความผิดมิได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังมิได้กระทำ หรือเหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ และถ้าผู้ถูกใช้เป็นบุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปี ผู้พิพากษาผู้พิพากษา ลูกจ้างหรือผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้ใช้ ผู้ที่มีฐานะยากจน หรือผู้ต้องพึ่งพาผู้ใช้เพราะเหตุเจ็บป่วยหรือไม่ว่าทางใด ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้ซึ่งหนึ่งของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับผู้นั้น”

¹ ปิติ โพธิ์วิจิตร, "ความผิดเกี่ยวกับการยุยงเหยียดกับพยานบุคคล," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 98-100.

กระทำของผู้ใช้ และผู้ถูกใช้เป็นผู้กระทำความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายซึ่งองค์ประกอบสำคัญของ มาตรา 177 คือ การเบิกความเท็จนั้นจะต้องเป็นข้อสำคัญในคดีอันจะถือว่ามีกระทำความผิด ตามที่ก่อ แต่สำหรับประเทศที่มีบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคล เช่นประมวลกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส* เพียงแค่การเสนอให้สินบนเพื่อจูงใจให้ทำหรือแสดง คำให้การเท็จแม้การสร้างพยานหลักฐานเท็จนั้นจะไม่ใช่ผลสำเร็จก็เป็นความผิดจึงสามารถลงโทษ ผู้ให้สินบนได้โดยไม่ต้องยึดติดกับการกระทำของผู้ถูกใช้

ประการที่สอง การลงโทษผู้ใช้ในกรณีที่ความผิดที่ผู้ใช้ยังมิได้กระทำลง เช่น การจ้างให้ พยานบุคคลเบิกความเท็จหรือขัดขวางคำบังคับของเจ้าพนักงานเพื่อให้ไม่มาให้ถ้อยคำแต่พยานบุคคล นั้นไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำ หรือปฏิเสธที่จะรับเงินหรือประโยชน์ใดๆ ผู้ใช้จะรับผิดชอบเพียง หนึ่งในสามของความผิดฐานเบิกความเท็จมาตรา 177 ประกอบมาตรา 84 หรือความผิดฐานขัดขวาง คำบังคับตามมาตรา 168 หรือมาตรา 169 ประกอบมาตรา 84 เท่านั้น ซึ่งหากความผิดที่ผู้ใช้สำเร็จ ผู้กระทำความผิดย่อมได้รับผลประโยชน์มากกว่าโทษหนึ่งในสามเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิด กล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิด

นอกจากปัญหาข้างต้นแล้ว ประมวลกฎหมายอาญาของไทยยังบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนแก่เจ้าพนักงานหรือเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามมาตรา 144 หรือ มาตรา 167 หรือเจ้าพนักงานหรือเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญารับสินบนตามมาตรา 149 หรือมาตรา 201 แต่การเบิกความป็นหน้าที่เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปมิใช่การปฏิบัติหน้าที่ ในราชการหรือการกระทำในตำแหน่งหน้าที่ราชการของเจ้าพนักงานตามที่กฎหมายบัญญัติหรือ มอบหมายหน้าที่โดยตรง การให้สินบนเพื่อจูงใจให้เจ้าพนักงานเบิกความเท็จจึงไม่เป็นการให้สินบน เพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งอันจะเป็นความผิดฐานให้สินบน แก่เจ้าพนักงานตามมาตรา 144** และหากเจ้าพนักงานผู้จับกุมผู้กระทำความผิดเรียกสินบน เพื่อจะเบิกความเท็จในคดียอมทำให้ไม่สามารถปรับบทลงโทษความผิดฐานเจ้าพนักงานหรือ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญารับสินบนตามมาตรา 149 หรือมาตรา 201 ได้เช่นกัน

* ปรากฏอยู่ใน Penal Code มาตรา 434-15

** คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1262/2547 การที่เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมผู้กระทำความผิดมีหน้าที่ต้องเบิกความต่อศาลตามความสัตย์จริง ในระหว่างเป็นพยานในคดีที่ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องเป็นหน้าที่อย่างเดียวกับประชาชนทั่วไปหาใช่เป็นหน้าที่โดยตรงอันสืบเนื่องมาจาก ที่เป็นเจ้าพนักงานผู้จับกุมผู้กระทำความผิดไม่ หน้าที่ที่ต้องเบิกความตามความสัตย์จริงจึงไม่เป็นการกระทำการในหน้าที่ของ เจ้าพนักงานโดยเฉพาะแม้จำเลยจะให้และรับว่าจะให้เงินแก่หรือตำรวจ ท. กับพวก เพื่อจูงใจเจ้าพนักงานดังกล่าวเบิกความผิดไปจาก ความจริงก็ไม่ใช่ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 144

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2469 ข. ให้เงินตำรวจเพื่อให้เบิกความเท็จในเรื่องที่ตำรวจจับ ข. มาตามหน้าที่ การเบิกความต่อศาล ไม่ใช่การกระทำการในหน้าที่ราชการไม่เป็นการให้สินบน

ประกอบกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการให้หรือรับสินบนของพยานบุคคล เป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างไม่เปิดเผยแต่อาศัยความร่วมมือของผู้ให้และผู้รับในการช่วยกันปกปิด การกระทำความผิดทำให้ยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานและอาจมีลักษณะของการกระทำ ที่ยุ่งยากซับซ้อน ต่างจากการข่มขู่ ชูเชื้อหรือทำร้ายร่างกายที่ปรากฏให้เห็นการกระทำความผิด ได้อย่างชัดเจน หรือแม้แต่อีกฝ่ายจะไม่มีเจตนาร่วมกระทำความผิดแต่ก็จะไม่นำเรื่องดังกล่าวไป แจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจเพราะความรู้สึกที่ไม่อยากยุ่งเกี่ยว ดังนั้น หากปล่อยให้มีการให้สินบน แก่พยานบุคคลหรือพยานบุคคลรับสินบนอาจส่งผลให้ศาลต้องยกฟ้องและปล่อยตัวผู้กระทำความผิด ไปเพราะขาดพยานหลักฐานที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือในบางกรณีอาจทำให้ผู้บริสุทธิ์ ต้องถูกลงโทษซึ่งเป็นการทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมและทำให้คุณค่าของพยานบุคคลลดน้อยลง

นอกจากนี้ การให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อกระทำความผิดยังเป็นการกระทำรูปแบบหนึ่ง ของความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) ตามอนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนาม ในอนุสัญญาดังกล่าวตลอดจนได้บัญญัติและประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม การค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กร อาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เพื่อเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาและพิธีสารที่เกี่ยวข้องแล้ว แต่กฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวก็ใช้บังคับเฉพาะการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ประกอบกับไม่ได้บัญญัติบทลงโทษพยานบุคคลรับสินบนแต่อย่างใด

ความผิดอาญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมตามอนุสัญญาฯ ได้บัญญัติให้การใช้กำลัง บังคับ การขู่เชื้อหรือการข่มขู่ หรือการให้สัญญา การเสนอให้หรือให้ประโยชน์ที่ไม่พึงได้ แก่พยานบุคคลเป็นความผิดซึ่งเป็นแนวทางการบัญญัติความผิดฐานเดียวที่ใช้บังคับได้ทั่วไปกับ ทุกกรณีโดยไม่ได้กำหนดความผิดของพยานบุคคลรับสินบนไว้แต่อย่างใด สอดคล้องกับแนวทาง การศึกษาซึ่งพบว่ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนแม้จะมีได้ บัญญัติเรียกความผิดอาญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมแต่ได้กำหนดให้การขู่เชื้อ ขัดขวาง หรือ ให้สินบนแก่พยานบุคคลเป็นความผิดในบทมาตรเดียวกันและมีได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับ พยานบุคคลรับสินบนไว้ ต่างจากแนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศ ออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ ได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็น ฐานความผิดต่างๆ รวมถึงได้บัญญัติบทลงโทษทางอาญาแก่ผู้ให้และผู้รับอย่างชัดเจน เช่น ความผิด ฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน ความผิดฐานข่มขู่พยานบุคคล หรือ ความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล อย่างไรก็ตาม เห็นว่าการบัญญัติความผิดอาญาฐานขัดขวาง

กระบวนการยุติธรรมเป็นหนึ่งฐานความผิดหรือบัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนเป็นฐานความผิดเฉพาะล้วนมีวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ เพื่อมุ่งเน้นการคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม

ด้วยเหตุข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและความเหมาะสมของการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนเป็นฐานความผิดเฉพาะเนื่องจากเป็นแนวทางเลือกหนึ่งอันจะเป็นประโยชน์สำหรับประเทศไทยในการสร้างมาตรการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศ โดยศึกษาจากอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 และกฎหมายของต่างประเทศแล้วจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาข้อสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับสภาพสังคม ระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยโดยกำหนดให้เป็นความผิดอาญาอย่างชัดเจน ทั้งนี้ เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอันจะนำมาซึ่งความสงบสุขและความเรียบร้อยของสังคมไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการกำหนดความผิดเกี่ยวกับให้หรือรับสินบนของพยานบุคคลตามกฎหมายไทย และความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องบัญญัติความผิดอาญาฐานใหม่ดังกล่าว
2. เพื่อศึกษาการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนในระบบกฎหมายไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

ประมวลกฎหมายอาญายังไม่มีความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน แม้ว่าจะนำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องของตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 86 มาปรับใช้แล้วแต่กรณี เช่น ความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลให้มาศาลตามมาตรา 170 ประกอบมาตรา 84 ความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นเบิกความเท็จตามมาตรา 177 ประกอบมาตรา 84 ก็ยังไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างเป็นรูปธรรมซึ่งการให้สินบนแก่พยานบุคคลหรือพยานบุคคลรับสินบนส่งผลกระทบต่อการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย และยังเป็นรูปแบบหนึ่งของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) หากบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน จะสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้และคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ใช้วิธีวิจัยทางนิติศาสตร์โดยมุ่งศึกษาสินบนในความหมายของทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย และการกระทำความผิดของพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ และชั้นศาลในคดีอาญาเท่านั้น ตลอดจนมีขอบเขตครอบคลุมถึงแนวความคิดและตัวบทกฎหมายของความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน โดยเลือกศึกษาความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 เนื่องจากการให้หรือรับสินบนเกี่ยวกับพยานบุคคล เป็นรูปแบบหนึ่งของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และบทบัญญัติกฎหมายของประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งเป็นต้นแบบแนวคิดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม และกำหนดบทบัญญัติครอบคลุมทั้งสองฐานความผิด ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ และแนวทางการบัญญัติกฎหมายของระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนว่ามีการกำหนดความผิดทั้งสองฐานดังกล่าวไว้หรือไม่ อย่างไร แล้วทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน ในระบบกฎหมายไทยเพื่อให้เกิดความเหมาะสมสำหรับประเทศไทยต่อไป

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

ใช้วิธีวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์ บทบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยกับกฎหมายต่างประเทศ รวบรวมและค้นคว้าจากเอกสาร ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ตำรากฎหมาย วารสาร บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ทางด้านกฎหมาย ตั๋วบทกฎหมาย เอกสารที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อมูลที่รวบรวมจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น เพื่อประมวลเป็นข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบแนวคิดเรื่องการกำหนดความผิดเกี่ยวกับให้หรือรับสินบนของพยานบุคคล ตามกฎหมายไทย และความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องบัญญัติความผิดอาชญาฐานใหม่ดังกล่าว
2. ทำให้ทราบการบัญญัติความผิดอาชญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคล รับสินบนของต่างประเทศ
3. ทำให้ทราบแนวทางการบัญญัติความผิดอาชญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล และฐานพยานบุคคลรับสินบนในระบบกฎหมายไทย

1.7 บรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่างๆ พบวรรณกรรมในทางวิทยานิพนธ์และรายงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการศึกษาจำนวน 6 เรื่อง เรียงลำดับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจากน้อยไปมาก ดังนี้

กษมา พรหมทัต² ได้ศึกษาเรื่องความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในความผิดฐานให้สินบน โดยศึกษาแนวความคิดการกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในความผิดฐานให้สินบนตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 144 และมาตรา 167 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 เนื่องจากเห็นว่าบทบัญญัติกฎหมายมาตรา 144 และมาตรา 167 ยังขาดความทันสมัยไม่ครอบคลุมการกระทำของนิติบุคคลแต่มุ่งเน้นการกระทำของบุคคล

² กษมา พรหมทัต, "ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลในความผิดฐานให้สินบน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 1-103.

ธรรมดา และเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานโดยไม่มีการแก้ไขให้ทันต่อสภาพสังคมซึ่งทำให้องค์ประกอบความผิดและการปรับบทลงโทษขาดความเหมาะสมและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยมุ่งเน้นศึกษาแนวความคิดในการกำหนดความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคลของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศสเพื่อสนับสนุนให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาตามประเด็นดังกล่าว

เอกวัตร จินตนาติก³ ได้ศึกษาเรื่องความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาล : กรณีศึกษาพยานบุคคลในคดีอาญา โดยศึกษาความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาลโดยพยานบุคคลในคดีอาญาในการมาให้ถ้อยคำ ให้มาเบิกความหรือให้ส่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดในการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 และเสนอให้มีการเพิ่มเติมองค์ประกอบความผิดของมาตรา 170 กล่าวคือ เพิ่มรายละเอียดการจำแนกความร้ายแรงของความผิดให้สัมพันธ์ระหว่างอัตราโทษกับการกระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับอัตราโทษที่เหมาะสมกับการกระทำความผิด เช่น ผู้กระทำความผิดเป็นพยานบุคคลสำคัญในคดีแต่ขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาล ควรจะมีความรับผิดมากกว่าพยานบุคคลประเภทอื่น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายสมดังเจตนารมณ์ที่จะมุ่งข่มขู่หรือข่มขู่ให้มีการกระทำความผิด

ศักดิ์สิทธิ์ สุทธศิริ⁴ ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการนำพยานบุคคลมาเบิกความในคดีอาญา โดยศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาในการนำพยานบุคคลมาเบิกความในคดีอาญา กฎหมายที่เกี่ยวข้องของแนวความคิดและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศเยอรมนี ประเทศแคนาดา และประเทศฟิลิปปินส์ รวมถึงได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้พยานบุคคลไม่มาเบิกความในศาล และได้เสนอให้ประเทศไทยสร้างมาตรการในการคุ้มครองพยาน กำหนดค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน รวมถึงมาตรการจูงใจเพื่อให้พยานไปเบิกความต่อศาล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ พบว่ามีการกล่าวถึงสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้พยานบุคคลไม่มาเบิกความในศาล คือ พยานบุคคลได้รับการว่าจ้างหรืออำมสินจ้างให้หลบหนี หรือไม่มาเบิกความแต่ยังมีได้วิเคราะห์หรือศึกษาความผิดเกี่ยวกับสินบนในประเด็นความผิดเรื่องการให้สินบนแก่พยานบุคคลหรือความผิดของพยานบุคคลรับสินบนในเชิงลึกแต่อย่างไร

³ เอกวัตร จินตนาติก, "ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาล : กรณีศึกษาพยานบุคคลในคดีอาญา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 1-149.

⁴ ศักดิ์สิทธิ์ สุทธศิริ, "ปัญหาการนำพยานบุคคลมาเบิกความในคดีอาญา," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546), หน้า 1-129.

ปริดา นันท์ตี⁵ ได้ศึกษาเรื่องกฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม: ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 โดยพบว่าประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษของประเทศไทยยังขาดความครอบคลุมที่จะเอาผิดแก่ผู้กระทำความผิดที่การกระทำบางอย่างเป็นการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมตามอนุสัญญาฯ จึงได้เสนอให้มีการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของอนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ก) การแทรกแซงพยานหลักฐาน และ (ข) การแทรกแซงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ เพื่อใช้ปราบปรามองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ และนำบทบัญญัติกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการบัญญัติฐานความผิดดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะในประมวลกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกา (มาตรา 1501 ถึงมาตรา 1518) และบทบัญญัติกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสซึ่งแม้จะไม่มี การบัญญัติไว้เป็นฐานความผิดเฉพาะ แต่ก็มิบบทบัญญัติที่ใกล้เคียงและครอบคลุมการกระทำตามกรอบของอนุสัญญาฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางการยกร่างบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยให้เป็นความผิดฐานหนึ่งซึ่งบังคับใช้ได้โดยทั่วไปกับทุกกรณีและทุกคดี

การศึกษาครั้งนี้ พบว่าประเด็นการแทรกแซงพยานหลักฐานตาม ข้อ 23 (ก) ของอนุสัญญาฯ ได้กล่าวถึงการกระทำที่เกี่ยวข้องการให้สินบน ดังนั้น การให้สินบนแก่พยานจึงถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำที่มีลักษณะของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดยอนุสัญญาฯ กำหนดว่า “การใช้กำลังทางกายภาพ การข่มขู่ หรือการทำให้กลัว หรือการให้สัญญา ยื่นข้อเสนอ หรือให้ประโยชน์ ที่มีควรได้เพื่อจูงใจให้การเท็จ หรือเพื่อแทรกการให้การ หรือการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง” แต่อย่างไรก็ตาม เห็นว่าเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ซึ่งมุ่งศึกษาความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนเพื่อกำหนดเป็นความผิดเกี่ยวกับสินบนเป็นบทเฉพาะโดยไม่รวมถึงการใช้กำลังทางกายภาพ การข่มขู่ หรือการทำให้กลัว โดยมุ่งศึกษาในเชิงลึกจากต้นแบบกฎหมายต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งได้บัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้เฉพาะในมาตรา 201 มิได้รวมอยู่ในมาตรา 1501 ถึงมาตรา 1518 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด

⁵ ปริดา นันท์ตี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), หน้า 1-171.

สุทธิพล ทวีชัยการ และคณะ⁶ ได้ศึกษาเรื่อง การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23) โดยเห็นว่าประเทศไทยมีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับ อนุสัญญา ข้อ 23 เนื่องจากความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรมเป็นมาตรการสำคัญในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติซึ่งแม้ประเทศไทยจะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการขัดขวาง ความยุติธรรมอยู่หลายมาตราในกฎหมายอาญาและกฎหมายพิเศษแต่ก็ยังไม่เป็นระบบ และไม่ครอบคลุมการกระทำตามที่อนุสัญญา กำหนด ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นศึกษาความผิดฐานขัดขวาง กระบวนการยุติธรรมของอนุสัญญา ข้อ 23 (ก) การแทรกแซงพยานหลักฐานและ (ข) การแทรกแซง การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ โดยศึกษาเทียบเคียงกับกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 และกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของสหรัฐอเมริกา (มาตรา 1501 ถึงมาตรา 1518) ประเทศ เยอรมนี ประเทศออสเตรเลีย เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความครอบคลุมในบทบัญญัติกฎหมายของ ประเทศไทยและต่างประเทศกับความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของอนุสัญญา ข้อ 23 และเสนอให้ประเทศไทยควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับอนุสัญญา ข้อ 23 (ก) และ (ข) การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางบัญญัติความผิดฐานขัดขวาง กระบวนการยุติธรรมให้สอดคล้องกับอนุสัญญา และพิธีสารที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญา แม้ว่าการให้ สินบนแก่พยานบุคคลจะเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำตามอนุสัญญา ข้อ 23 (ก) แต่อนุสัญญา มิได้กล่าวถึงกรณีความรับผิดของพยานบุคคลซึ่งรับสินบนแต่อย่างใด จึงแตกต่างจากวิทยานิพนธ์ เล่มนี้ที่มุ่งศึกษาแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคล รับสินบนไว้เป็นฐานความผิดเฉพาะ

ปิติ โพธิ์วิจิตร⁷ ได้ศึกษาเรื่องความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล (Witness Tampering) เพื่อคุ้มครองการได้มาซึ่งพยานบุคคลเป็นสำคัญและกำหนดความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล (Witness Tampering) ไว้โดยเฉพาะโดยเสนอให้บัญญัติไว้ใน

⁶ สุทธิพล ทวีชัยการและคณะ, "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญา สหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23)," (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย, สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2548), หน้า 1-86.

⁷ ปิติ โพธิ์วิจิตร, "ความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล," หน้า 1-139.

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับพยานโดยตรง ผู้ศึกษายังได้ศึกษาแนวความคิด บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนีและแนวทางที่จะบัญญัติความผิดฐานที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดกล่าว และมาตรการในเรื่องของการลงโทษ ผู้ที่เข้ามายุ่งเหยิงกับพยานบุคคลไม่ว่าโดยวิธีการอย่างไรเนื่องจากเห็นว่า ประเทศไทยยังมีกฎหมายที่ไม่ครอบคลุมการกระทำในบางกรณี โดยรูปแบบของการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล เช่น การชักจูงพยานบุคคล หรือการข่มขู่คุกคามพยานบุคคลเพื่อไม่ให้เดินทางไปเบิกความหรือเพื่อให้เบิกความเท็จ หรือการตอบโต้พยานบุคคล

การศึกษาครั้งนี้ได้กล่าวถึงการกระทำที่เป็นการให้สินบนแก่พยานบุคคลเนื่องจากการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคลรูปแบบหนึ่ง แต่อย่างไรก็ตาม เห็นว่าเป็นการศึกษาที่แตกต่างจากการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ซึ่งมุ่งค้นหาแนวทางและรูปแบบการบัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนเป็นฐานความผิดเฉพาะ โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบจากต้นแบบกฎหมายต่างประเทศในเชิงลึกถึงประเด็นเกี่ยวกับการบัญญัติองค์ประกอบความผิด การกำหนดบทลงโทษทางอาญา เพื่อเพิ่มเติมฐานความผิดอาญาดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า อาชญากรรมเกี่ยวกับสินบนเป็นการแทรกแซงหรือบิดเบือนการปฏิบัติหน้าที่ของพยานบุคคลและทำให้คุณค่าของพยานบุคคลลดน้อยลงโดยวิธีการใช้สินบนอันเป็นรูปแบบหนึ่งของความผิดฐานการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมซึ่งพยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานสำคัญที่จะช่วยให้กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินการพิจารณาไปได้สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม รัฐจึงควรกำหนดให้การกระทำที่เป็นการให้หรือรับสินบนของพยานบุคคลเป็นความผิดทางอาญา เพื่อคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมและเพื่อสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งยังไม่พบวรรณกรรมที่เสนอแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนในเชิงลึกจึงสนใจศึกษาประเด็นดังกล่าวเพื่อแสวงหาแนวทางและนำรูปแบบของการบัญญัติกฎหมายมาใช้ในประเทศไทย

บทที่ 2

แนวความคิดเกี่ยวกับสินบน พยานบุคคล และการกระทำความผิดเกี่ยวกับสินบน ของพยานบุคคล

อาชญากรรมเกี่ยวกับสินบนเป็นสิ่งที่มิได้อยู่ในทุกสังคมและรูปแบบของการกระทำย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย สภาพสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการให้หรือการรับสินบนที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมอันเป็นการแทรกแซง บิดเบือนและทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรม ประเทศส่วนใหญ่จึงกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญาเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด ดังนั้น การศึกษาในบทนี้จึงเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับสินบน พยานบุคคล บทบัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญา และแนวความคิดของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลและพยานบุคคลรับสินบนตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000

2.1 สินบน

“สินบน” เป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำสำหรับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยนับตั้งแต่สมัยโบราณจนสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันและยังเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม เช่น ปัญหาเรื่องความประพฤติมิชอบของตระลาการ¹ ปัญหาการให้สินบนแก่พยานบุคคลในการพิจารณาคดีและกรณีพยานบุคคลรับสินบนตามพระอัยการลักษณะรับฟ้อง ทั้งนี้ ความผิดเกี่ยวกับสินบนเป็นการบิดเบือนหรือแทรกแซงความยุติธรรมและอาจก่อให้เกิดหน้าที่ระหว่างผู้ให้และผู้รับ ฝ่ายผู้รับเมื่อรับมาแล้วและไม่ปฏิบัติหน้าที่ของตนหรือไม่ยอมรับสินบนตามที่ผู้ให้เสนอ ผู้นั้นก็จะถูกมองว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อผู้ให้สินบน²

¹ ศศิกานต์ คงศักดิ์, หลักอินทภาษา : คำสอนตระลาการสมัยโบราณ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549), หน้า 24.

² Naunihal Singh, The World of Bribery and Corruption, (New Delhi: Mittal, c1998), p. 3.

2.1.1 ความหมายของสินบน

2.1.1.1 ความหมายของสินบนในประเทศไทย

ตามประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 6 (9) บัญญัติว่า “บุคคลเอาทรัพย์สินหรือประโยชน์อย่างใดๆ อันมิใช่เป็นของที่ต้องให้ตามกฎหมายไปให้แก่เจ้าพนักงาน เพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำหรือละเว้นไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในหน้าที่ เช่นนี้ท่านให้ถือว่าเป็นการให้สินบน”

พจนานุกรมกฎหมายซึ่งรวบรวมคำตั้งแต่โบราณกาลซึ่งบังคับใช้อยู่ในขณะนั้น กำหนดนิยามคำว่า “สินบน” หมายความว่า ทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่มีใช้เป็นของที่ต้องให้ตามกฎหมายเอาไปให้แก่เจ้าพนักงาน เพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดในหน้าที่ และนอกจากเงินที่นำไปให้เจ้าพนักงานดังกล่าวแล้วยังรวมถึงเงินที่บนบานสัญญาให้เป็นรางวัลแก่ผู้นำจับผู้กระทำความผิด เช่น คดีภาษีอากร ก็เรียกว่าสินบนเช่นกัน³

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้นิยามคำว่า “สินบน”⁴ ไว้ 2 ความหมายดังนี้

1. ทรัพย์สินหรือสิ่งของที่จะให้เป็นเครื่องบูชาหรือตอบแทนผู้ที่ช่วยเหลือให้สำเร็จตามประสงค์
2. ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่บุคคล เพื่อจูงใจให้ผู้นั้นกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าจะการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ หรืออาจหมายถึงเงินที่จ่ายให้แก่ผู้นำจับ

แม้ว่าในประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันจะไม่มีบทนิยามของคำว่า “สินบน” แต่จากความหมายของคำว่า “สินบน” ข้างต้นอาจกล่าวได้ว่า สินบนประเภทหนึ่งหมายถึงสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือการกระทำเพื่อตอบแทนผลประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้รับกระทำการใดหรือประพฤติปฏิบัติโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยผู้ให้สินบนมุ่งหวังจะได้รับประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว และสินบนอีกประเภทหนึ่งหมายถึง

³ ชุนสมานหิตตะคดี (เปี โปรคุปต์), พจนานุกรมกฎหมาย. (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549), หน้า 375.

⁴ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), หน้า

สิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ได้แก่ เงินที่จ่ายให้แก่ผู้นำจับหรือสินบนนำจับซึ่งผู้มีอำนาจให้ได้ตามกฎหมาย หลักเกณฑ์ เงื่อนไข วิธีการตามที่กำหนดไว้⁵

เงินสินบนประเภทที่ถูกต้องตามกฎหมายมีปรากฏอยู่ในกฎหมายไทยหลายฉบับ โดยเรียกว่า เงินสินบนและเงินรางวัลซึ่งมีความแตกต่างกันและแบ่งออกเป็นสองประเภท ประเภทแรก คือ การจ่ายเงินรางวัลตามข้อบังคับกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการหักเงินค่าปรับก่อนนำส่งคลัง พ.ศ. 2546 โดยกำหนดให้หัวหน้าส่วนราชการที่ได้รับมอบหมายมีอำนาจหักเงินค่าปรับซึ่งรับชำระมาจากผู้กระทำความผิดทางอาญาตามฐานความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายจำนวน 132 ฉบับ อีกประเภทคือ การจ่ายเงินรางวัลตามกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติให้จ่ายเงินรางวัล⁶

เงินสินบน หมายถึง เงินที่จ่ายให้แก่ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปที่เป็นผู้แจ้งเบาะแสหรือแจ้งความเพื่อนำจับบุคคลที่ฝ่าฝืนกฎหมายอันเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนทั่วไปมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดในทางอาญามากขึ้น⁷ ส่วนเงินรางวัล หมายถึง เงินที่จ่ายให้แก่เจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำเนินงานสืบสวนหรือจับกุมการกระทำความผิดตามกฎหมาย⁸

กฎหมายไทยที่มีระบบการจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลได้การกำหนดนิยามของคำว่า “เงินสินบน” โดยมีสาระสำคัญคล้ายคลึงกัน เช่น เงินที่รัฐบาลหรือประชาชนให้การสนับสนุนผู้กระทำความผิด* เงินที่จ่ายให้ผู้แจ้งความนำจับหรือเงินสินบนนำจับแก่ผู้นำจับ** เงินที่จ่ายให้แก่ผู้มีสิทธิได้รับเงินสินบน*** ดังนั้น เงินสินบนหรือเงินสินบนนำจับหรือเงินรางวัลตามกฎหมายต่างๆ จึงเป็นเงินที่จ่ายได้โดยชอบด้วยกฎหมายและถูกต้องตามหลักเกณฑ์ อัตรา วิธีการที่กฎหมายแต่ละฉบับกำหนดไว้อันมีแนวคิดมาจากการบังคับโทษที่เป็นค่าปรับหรือการบังคับเอาจากทรัพย์สิน

⁵ ธาริตา เลี้ยงหทัยธรรม, "ความรับผิดทางอาญาของนิติบุคคล : ศึกษากรณีการกำหนดมาตรการป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของนิติบุคคลให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), หน้า 8.

⁶ นवलน้อย ตรีรัตน์, เงินสินบนและเงินรางวัล [ออนไลน์], 29 มีนาคม 2559. แหล่งที่มา http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1352264915.

⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁸ ประธาน วัฒนาวณิชย์และคณะ, วิเคราะห์การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2555), หน้า 1.

* เช่น ระเบียบกรมตำรวจ ว่าด้วยการเงินสินบนและเงินรางวัล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2523

** เช่น ระเบียบกรมทรัพย์สินทางปัญญา ว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนรางวัลและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน พ.ศ. 2546, ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนเงินรางวัลคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2527, พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478, พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484, ระเบียบกรมศุลกากร ว่าด้วยการจ่ายเงินสินบนและรางวัล พ.ศ. 2517

*** เช่น ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการจ่ายเงินสินบน พ.ศ. 2553

ที่ได้มาจากการกระทำความผิดและเพื่อเพิ่มการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ⁹ เช่น ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการจ่ายเงินสินบน พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งแตกต่างจากขอบเขตของสินบนตามที่บังคับใช้ใน มาตรา 144 หรือมาตรา 149 ของประมวลกฎหมายอาญาอย่างชัดเจน

เนื่องจากบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับสินบนตามประมวลกฎหมายอาญาหมายถึงเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ผิดกฎหมาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้รับกระทำการ ใดหรือประพฤติปฏิบัติโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ แต่เงินสินบนหรือ สินบนนำจับตามพระราชบัญญัติต่างๆ เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มุ่งหมายถึงเงินที่รัฐ ให้แก่บุคคลซึ่งเป็นผู้แจ้งความนำจับหรือผู้แจ้งเบาะแสการกระทำความผิด¹⁰ อย่างไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดได้กระทำโดยมีเจตนาพิเศษตามฐานความผิดที่มีกฎหมายบัญญัติอาจทำให้เงิน สินบนหรือสินบนนำจับกลายเป็นเงินสินบนประเภทที่ผิดกฎหมายได้*

ดังนั้น ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงศึกษาเฉพาะสินบนในประเภทที่เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เท่านั้นจะไม่รวมถึงเงินสินบนหรือเงินสินบนนำจับ ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับความผิดเกี่ยวกับสินบน ของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนอันทำลายความบริสุทธิ์ ยุติธรรมของกระบวนการยุติธรรม

2.1.1.2 ความหมายของสินบนในต่างประเทศ

Black's Law Dictionary ให้นิยามคำว่า “สินบน” หรือ “Bribe”¹¹ ว่า ผลตอบแทน รางวัล ของขวัญ หรือความช่วยเหลือที่มอบให้หรือสัญญาว่าจะให้เพื่อจูงใจให้ ตัดสินใจไปในทางอื่นหรือเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลที่ได้รับความเชื่อถือหรือมีอำนาจ ในการตัดสินใจ

⁹ ประธาน วัฒนวาณิชย์และคณะ, วิเคราะห์การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติหน้าที่, หน้า 179-180.

¹⁰ สมพร พรหมพิตราร, คู่มือกฎหมายการพนัน, (กรุงเทพมหานคร: รพีสาส์น, 252-), หน้า 99-100.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1027/2511 เจ้าพนักงานตำรวจผู้มีหน้าที่สืบสวนเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาเมื่อรู้ว่ามีผิดเกิดขึ้น ย่อมมีหน้าที่จับกุมผู้กระทำความผิดหรือแจ้งการกระทำความผิดนั้นให้ผู้มีอำนาจจับกุมทราบ ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจผู้นั้นแจ้งความต่อนายตรวจศุลกากรโดยหวังจะขอรับเงินสินบนนำจับ ข้อตกลงในการเรียกและยอมให้สินบนนำจับแก่เจ้าพนักงานผู้นั้นเพื่อปฏิบัติตามหน้าที่ย่อมมีลักษณะเป็นการที่เจ้าพนักงานเรียกและรับสินบนฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาจึงเป็นโมฆะ

¹¹ Bryan A. Garner, Black's Law Dictionary, (USA: West Publishing Co., 2004), p. 203.

คำว่า “Bribery”¹² หมายความว่า การกระทำการทุจริตโดยวิธีการจ่ายเงิน รับเงิน หรือจูงใจให้ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการในลักษณะเอื้อประโยชน์ แก่ภาคเอกชน นอกจากนี้ การให้หรือการรับสินบนถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการทุจริตคอร์รัปชัน ในทางกฎหมายคำว่า “Corruption” หมายถึง การทุจริตต่อหน้าที่อันได้แก่การกระทำซึ่งแสวงหา ประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย¹³

สำหรับประเทศอื่นๆ อาจใช้คำว่า “สินบน” แตกต่างกันไป เช่น ประเทศ สหรัฐอเมริกาใช้คำว่า “Graft” หรือ “Anything of Value” ประเทศนิวซีแลนด์ใช้คำว่า “Bribe” ประเทศสิงคโปร์ใช้คำว่า “Gratification” หรือ “Property or Benefit” ประเทศสาธารณรัฐ ประชาชนจีนใช้คำว่า “Graft and Bribery” ประเทศเยอรมนีใช้คำว่า “Benefit” เป็นต้น

ด้วยเหตุข้างต้น “สินบน” หรือ “Bribe” จึงหมายความว่า ทรัพย์สินหรือ ประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่บุคคลเพื่อจูงใจหรือตอบแทนให้ผู้นั้นกระทำการหรือไม่กระทำการไม่ว่าการนั้น จะชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยผู้ให้มุ่งหวังจะได้รับประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว

2.1.2 รูปแบบของสินบน

ความผิดเกี่ยวกับสินบนเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Crimes of Conscience) และอาชญากรรมที่เป็นความผิดในตัวเอง (Mala in se)¹⁴ ผู้กระทำความผิด ย่อมรู้สึกละอายและขัดต่อศีลธรรมได้ด้วยตนเอง และเป็นอาชญากรรมที่ยากในการแสวงหา พยานหลักฐานและไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจน¹⁵ เหมือนอาชญากรรมความผิดทั่วไป เช่น ความผิดฐาน ทำร้ายร่างกาย ความผิดฐานชิงทรัพย์ เพราะผู้กระทำความผิดร่วมกันปกปิดความผิดไว้

รูปแบบหรือขอบเขตของสินบนในแต่ละประเทศอาจกำหนดในลักษณะที่แตกต่าง กันไป โดยอาจครอบคลุมถึงเงิน ทรัพย์สิน ประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary Advantages) หรือไม่เป็นตัวเงิน (Non-Pecuniary Advantages) ไม่ว่าจะจับต้องได้หรือไม่ก็ตาม¹⁶ และอาจคำนวณ เป็นเงินได้หรือไม่

¹² Ibid., p. 204.

¹³ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์, *คอร์รัปชันกับประชาธิปไตยไทย*, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์ การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 28.

¹⁴ วริศรา สุรเดช, "การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่าง ประเทศ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), หน้า 24.

¹⁵ Naunihal Singh, *The World of Bribery and Corruption*, p. 12.

¹⁶ วริศรา สุรเดช, "การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่าง ประเทศ," หน้า 22.

ประมวลกฎหมายอาญามีได้กำหนดคำนิยามไว้เหมือนประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 6 (9) แต่ได้บัญญัติถึง “ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด” ไว้ในบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับสินบนของเจ้าพนักงานและเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม มาตรา 144 มาตรา 149 มาตรา 167 และมาตรา 201 ซึ่งแสดงความหมายของสินบนอยู่ในตัวโดยไม่เรียกว่าสินบนและกำหนดบทนิยามไว้¹⁷

การให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์บางอย่างโดยทั่วไปมิใช่สิ่งผิดกฎหมาย แต่หากสิ่งนั้นเป็นการให้หรือรับมาเพื่อจูงใจในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยมุ่งหวังจะได้รับประโยชน์จากการกระทำดังกล่าว * รัฐจึงได้บัญญัติให้การกระทำบางอย่างเป็นความผิดอาญาที่เกี่ยวกับการทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมในการใช้อำนาจรัฐ¹⁸

อย่างไรก็ตาม คำว่า “ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด” ไม่รวมถึงสิ่งที่ให้กันตาม อัยาศัยในสมาคม เช่น การเลี้ยงรับรองที่จัดขึ้นตามอัยาศัย แต่หากเป็นการให้เงินหรือทรัพย์สินอื่น หรือประโยชน์ เช่น ให้ตำแหน่งการงาน ให้บริการ ยกลูกสาวให้ ซึ่งมีคุณค่าในสายตาผู้รับ การให้ยืมเงินหรือให้ได้รับผลอย่างอื่นตามความปรารถนาย่อมเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์ได้¹⁹ และประโยชน์อื่นใดไม่จำเป็นต้องเป็นทรัพย์สินเพียงแต่เพื่อให้ได้รับผลตามที่ผู้รับปรารถนาก็เพียงพอ เช่น การให้แรงงาน ยอมให้เจ้าพนักงานยืมเงิน ยอมให้ร่วมประเวณี ชายของให้ในราคาต่ำกว่าราคาจริง หรือแม้จะให้ของที่ผิดกฎหมาย เช่น สลากกินรวบก็ถือว่าเป็นประโยชน์เช่นกัน²⁰ รวมถึงเงินที่ไม่เหมาะสม เช่น เงินใต้โต๊ะที่จ่ายเพื่อให้ดำเนินการต่างๆ โดยสะดวก หรือค่าน้ำร้อนน้ำชา ถือเป็นสินบนรูปแบบหนึ่ง²¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2543), หน้า 235.

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 238-244/2489 ปลัดอำเภอประจำตำบลรับผ้าไว้เป็นสินน้ำใจ ไม่จับกุมผู้กระทำผิดฐานมีผ้าผิดบัญชีที่แจ้งปริมาณไว้มีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 137 เพราะเป็นการละเว้นหน้าที่เพื่อให้คุณแก่ผู้กระทำผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 410/2524 จำเลยยึดอาวุธปืนมีทะเบียนของผู้เสียหายแต่พกพาไปโดยมิได้รับอนุญาตแล้วจำเลยคืนให้ผู้เสียหายไป โดยเรียกให้ผู้เสียหายชำระค่าอาหารที่จำเลยรับประทานเป็นการตอบแทนมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149

¹⁸ วริศรา สุรเดช, "การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ," หน้า 19.

¹⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 189.

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 237.

²¹ สุขญา ฝัลดณะ, Tea Money [ออนไลน์], 14 พฤษภาคม 2559. แหล่งที่มา

สำหรับสิ่งของที่ต้องให้ตามกฎหมายหรือสิ่งที่รัฐอนุญาตให้เจ้าพนักงานเรียกหรือรับเอาได้โดยชอบตามกฎหมาย เช่น เงินเดือนข้าราชการ เงินรางวัลที่กฎหมายกำหนดให้แก่เจ้าพนักงานผู้จัดการกระทำความผิดบางอย่างย่อมไม่ถือเป็นสินบนแต่อย่างใด²² หรือการให้ของขวัญแก่เจ้าหน้าที่รัฐอาจถือเป็นสินบน* และมีกฎหมายห้ามไว้เป็นการเฉพาะหรืออาจยินยอมให้มีการให้และรับไว้ได้แต่อาจกำหนดจำนวนเงินที่พึงรับได้ทำให้การกระทำนั้นไม่ผิดกฎหมาย โดยบางกรณีจะต้องพิจารณาไปถึงการรับของขวัญจากญาติหรือเพื่อนสนิท หรือการรับของขวัญเนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ เช่น

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการให้หรือรับของขวัญของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2544 ข้อ 3 กำหนดนิยามคำว่า “ของขวัญ” หมายความว่า เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ให้แก่กันเพื่ออภัยยศไมตรี และให้หมายความรวมถึง เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่ให้เป็นรางวัล ให้โดยเสน่หาหรือเพื่อการสงเคราะห์ หรือให้เป็นสินน้ำใจ การให้สิทธิพิเศษซึ่งมิใช่เป็นสิทธิที่จัดไว้สำหรับบุคคลทั่วไปในการได้รับการลดราคาทรัพย์สินหรือการให้สิทธิพิเศษในการได้รับบริการ หรือความบันเทิงตลอดจนการออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือท่องเที่ยว ค่าที่พัก ค่าอาหาร หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และไม่ว่าจะให้เป็นบัตร ตัว หรือหลักฐานอื่นใด การชำระเงินให้ล่วงหน้า หรือการคืนเงินให้ในภายหลัง

ประกอบกับข้อ 8 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลในครอบครัวของตนรับของขวัญจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เฉพาะกรณีการรับของขวัญที่ให้ตามปกติประเพณีนิยม และของขวัญนั้นมีราคาหรือมูลค่าไม่เกินจำนวนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกำหนดไว้สำหรับการรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเรื่องหลักเกณฑ์การรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2543 ข้อ 3 กำหนดนิยามของคำว่า “ประโยชน์อื่นใด” หมายความว่า สิ่งที่มีมูลค่า ได้แก่ การลดราคา การรับความบันเทิง การรับบริการ การรับการฝึกอบรม หรือสิ่งอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และข้อ 5 กำหนดให้เจ้าหน้าที่ของรัฐจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยธรรมจรรยาได้ ดังต่อไปนี้

²² จิตติ ดิงศภักดิ์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 237-238.

* สินบนเป็นการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเองแต่ของขวัญเป็นแสดงออกถึงความรัก การให้ของขวัญจึงไม่ทำให้เกิดความละอายใจแต่สินบนเป็นเรื่องที่ต้องเก็บเป็นความลับ ดังนั้น ผู้ให้สินบนจึงจำเป็นต้องเก็บเป็นความลับถ้าหากมีผู้ใดล่วงรู้ ผู้รับสินบนก็จะอาจจะถูกทำร้ายได้ อ้างอิงจาก Naunihal Singh, *The World of Bribery and Corruption*, pp. 518-519.

- (1) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากญาติซึ่งให้โดยเสน่หาตามจำนวนที่เหมาะสมตามฐานะรูป
- (2) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดจากบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ญาติมีราคาหรือมูลค่าในการรับจากแต่ละบุคคล แต่ละโอกาสไม่เกินสามพันบาท
- (3) ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่การให้นั้นเป็นการให้ในลักษณะให้กับบุคคลทั่วไป

นอกจากนี้ รูปแบบของสินบนอาจอยู่ในรูปแบบของสินน้ำใจ โดยสินน้ำใจอาจกลายเป็นสินบนซึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนตอบแทนผลประโยชน์ระหว่างผู้ให้กับผู้รับหรือการคอร์รัปชัน หากว่าสิ่งของหรือของขวัญที่นำไปให้นั้นมีมูลค่าสูงจนเกินไปอันแสดงเจตนาให้เห็นว่า ผู้ให้กับผู้รับน่าจะมีผลประโยชน์บางอย่างร่วมกันอยู่หรือผู้ให้ปรารถนาสร้างความเกรงใจให้เกิดขึ้นในระยะยาว และสิ่งของนั้นเป็นการให้เพื่อจูงใจให้ผู้รับกระทำในสิ่งที่ผู้ให้ต้องการและผู้รับได้กระทำตามความปรารถนาของผู้ให้ รวมถึงการให้สิ่งของนั้นไม่เกี่ยวข้องกับเทศกาลหรือโอกาสตามขนบธรรมเนียมประเพณีใดๆ²³ และหลักเกณฑ์ประการสำคัญในการจำแนกความแตกต่างระหว่างสินน้ำใจกับสินบนคือ เจตนาของผู้ให้และผู้รับ²⁴ เพราะสินน้ำใจเป็นเรื่องที่ผู้ให้ให้ด้วยเจตนาบริสุทธิ์ ไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนแต่ถ้ามีเจตนาเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แอบแฝงจะกลายเป็นสินบนหรือการคอร์รัปชัน²⁵ และสินน้ำใจเป็นสิ่งที่ผู้รับไม่ได้คาดหวังมาก่อนและไม่ได้เป็นฝ่ายเรียกร้องหรือเป็นการให้ที่เกิดจากความพอใจและเป็นการให้ด้วยความเสน่หาภายหลังงานแล้วเสร็จ²⁶ และไม่หวังจะได้รับสิ่งตอบแทนอันเนื่องจากผู้รับได้ทำตามหน้าที่ตามระเบียบและหลักเกณฑ์โดยไม่มีอะไรซ่อนเร้นหรือผิดศีลธรรม²⁷

จะเห็นได้ว่า สังคมไทยรู้จักแนวความคิดเกี่ยวกับสินบนซึ่งเป็นอาชญากรรมที่เป็นความผิดในตัวเองและขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนตามที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา และรูปแบบของสินบนย่อมเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ดังนั้น สินบนจึงอยู่ในรูปแบบของทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนอกจากเงินด้วย

²³ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์, คอร์รัปชันกับประชาธิปไตย, หน้า 384.

²⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 381.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 383.

²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 382.

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 383.

และต้องนำเจตนาของผู้ให้และผู้รับเข้ามาพิจารณาประกอบเพื่อเป็นหลักเกณฑ์การแบ่งแยกระหว่างสินบนที่เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย หากเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย รัฐจึงต้องบัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญา ความผิดฐานให้หรือฐานรับสินบนเป็นความผิดที่จะเกิดขึ้นได้โดยการร่วมมือของบุคคลอื่นโดยสภาพ (Necessary Participator) หากกฎหมายประสงค์จะลงโทษผู้ที่ร่วมมือก็ย่อมจะบัญญัติโทษเอาไว้²⁸ เช่น ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย กำหนดความผิดเกี่ยวกับสินบนของเจ้าพนักงาน* และเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมไว้ หากเป็นกรณีให้สินบนเพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำการอันชอบด้วยหน้าที่แม้เจ้าพนักงานจะมีความผิดตามมาตรา 149** และมาตรา 201*** แต่กฎหมายอาญามีได้กำหนดความผิดสำหรับผู้ให้สินบนเพราะมาตรา 144[†] และมาตรา 167^{††} กำหนดเฉพาะกรณีให้สินบนเพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ และกรณีดังกล่าวไม่ถึงเป็นผู้ร่วมกระทำ หรือใช้ หรือสนับสนุนให้เจ้าพนักงานรับสินบนจากตนเอง*

ดังนั้น บทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับสินบนจึงได้กำหนดบุคคลที่ให้สินบนและบุคคลที่รับสินบนเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบของความผิด ซึ่งหากไม่สามารถแสดงให้เห็นได้ว่า

²⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536), หน้า 461-462.

* ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 1 บัญญัตินิยามคำว่า เจ้าพนักงาน ว่า “ (16) เจ้าพนักงาน หมายความว่า บุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นว่าเจ้าพนักงานหรือได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะประจำหรือครั้งคราว และไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่”

** มาตรา 149 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์สำหรับตนเอง หรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่...”

*** มาตรา 201 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน หรือประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่ง ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่...”

† มาตรา 144 บัญญัติว่า “ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการ หรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่...”

†† มาตรา 167 บัญญัติว่า “ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน เพื่อจูงใจให้กระทำการ ไม่กระทำการหรือประวิงการกระทำอันมิชอบด้วยหน้าที่...”

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 435/2520 จำเลยที่ 1 นำเอกสารปลอมพร้อมด้วยเงิน 5,000 บาท มอบให้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานทำหน้าที่ช่วยเสมียนทะเบียนยานพาหนะเพื่อให้จัดการจดทะเบียนรถยนต์ให้จำเลยที่ 2 รับเอกสารปลอมกับเงินนั้นไว้ โดยตกลงรับดำเนินการให้ โดยจำเลยทั้งสองรู้อยู่แล้วว่าเป็นเอกสารปลอม จำเลยทั้งสองมีความผิดฐานร่วมกันใช้เอกสารปลอม จำเลยที่ 1 มีความผิดฐานให้เงินเจ้าพนักงานเพื่อให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่และจำเลยที่ 2 มีความผิดฐานรับเงินสำหรับตนเองเพื่อกระทำการโดยมิชอบด้วยหน้าที่อยู่แล้ว จำเลยที่ 1 ไม่มีผิดฐานเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดของจำเลยที่ 2 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 149 อีกกระทงหนึ่ง

ผู้ให้สินบนกระทำโดยมีเจตนาเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้รับสินบนการกระทำนั้นก็ไม่ใช่การให้สินบน หรือในกรณีของผู้รับสินบนก็ต้องแสดงให้เห็นว่าเขารับสินบนไว้โดยตั้งใจเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจจากการที่มีผู้ให้สินบน ในบางกรณีผู้กระทำฝ่ายหนึ่งอาจมีเจตนากระทำ ความผิดและอีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีเจตนากระทำ ความผิดโดยผู้ที่มีเจตนากระทำ ความผิด อาจมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับสินบน²⁹

2.2 พยานบุคคล

พยานบุคคลทุกคนไม่ว่าจะเป็นพยานฝ่ายโจทก์หรือพยานฝ่ายจำเลยล้วนเป็นบุคคลสำคัญที่จะช่วยกันสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นและเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญสำหรับการพิสูจน์ความจริงในคดี และถือเป็นคุณลักษณะที่ดีของคดีประการหนึ่งซึ่งส่งผลให้คู่ความเป็นฝ่ายชนะคดีเนื่องจากการดำเนินคดีนั้นเกณฑ์ที่ใช้ในการคาดหมายว่าคุณค่าความฝ่ายใดจะเป็นฝ่ายชนะคดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะที่ดีของคดี 4 ประการ กล่าวคือ (1) มีรูปคดีดี (2) มีทนายความดี (3) มีพยานหลักฐานดี และ (4) มีผู้พิพากษาดี³⁰

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95 กำหนดเรื่องความสามารถหรือคุณสมบัติในการเป็นพยานบุคคลว่า “ห้ามมิให้ยอมรับฟังพยานบุคคลใด เว้นแต่บุคคลนั้น (1) สามารถเข้าใจและตอบคำถามได้...” ดังนั้น หากบุคคลใดสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ย่อมสามารถเป็นพยานบุคคลได้ ประกอบกับกฎหมายไม่ได้จำกัดอายุของพยานบุคคลและพยานบุคคลซึ่งเป็นชาวต่างชาติก็สามารถเบิกความผ่านล่ามได้ รวมถึงคนหูหนวกหรือคนใบ้ หรือทั้งหูหนวกและเป็นใบ้ก็สามารถเป็นพยานบุคคลได้ซึ่งหลักดังกล่าวนำมาใช้ในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15

2.2.1 ความหมายของพยานบุคคล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้นิยามคำว่า “พยานบุคคล”³¹ หมายถึง บุคคลซึ่งรู้ข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับคดีไม่ว่าจะรู้โดยวิธีใดอาจเป็นประจักษ์พยานหรือพยานบอกเล่าก็ได้ ซึ่งคำว่า “พยานบุคคล” มีความหมายตรงกับคำว่า “Witness”³² ในภาษาอังกฤษ พยานบุคคลยังหมายความรวมถึงนิติบุคคลด้วยเนื่องจากนิติบุคคลเป็นผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหา

²⁹ Sue Titus Reid, *Criminal Law*, 9th ed. (New York: Oxford University Press, c2013), pp. 277-279.

³⁰ ชานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล. (กรุงเทพมหานคร: นานักขรรค์พิมพ์, 2521), หน้า 5.

³¹ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, หน้า 805.

³² Bryan A. Garner, *Black's Law Dictionary*, p. 1633.

หรือจำเลยในคดีอาญาได้ ซึ่งในการสืบพยานจะให้ผู้จัดการหรือผู้แทนนิติบุคคลเป็นพยานแทน ในนามนิติบุคคลเช่นเดียวกับกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 7³³

นิยามความหมายของคำว่า “พยาน” มีกำหนดไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานซึ่งขึ้นอยู่กับเจตนารมณ์ของกฎหมายแต่ละฉบับ ดังเช่น

1. พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

มาตรา 3 บัญญัตินิยามคำว่า “พยาน” หมายความว่า พยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษ แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ได้กำหนดขอบเขตของพยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงไม่ว่าในชั้นใดก็ตาม (เว้นแต่ในคดีอาญาจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยานจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครอง) และไม่ได้จำกัดเชื้อชาติและสัญชาติ ดังนั้น บุคคลต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยหรือนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติซึ่งจะมาเป็นพยานบุคคลในคดีอาญาย่อมได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้³⁴

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 7 ได้กำหนดความคุ้มครองแก่สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย* และพยานได้ร้องขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องพิจารณานำมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าวได้ตามความจำเป็นที่เห็นสมควร เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะไม่ให้ความยินยอม ประกอบกับมาตรา 23 ยังได้กำหนดบทลงโทษหากผู้ใดกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมาหรือได้มาเป็นพยานต้องระวางโทษหนักกว่าที่บัญญัติไว้ในมาตรานั้นๆ กิ่งหนึ่ง

³³ สมพร พรหมพิถาร, คำอธิบายพยานหลักฐานคดีอาญา, (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2537), หน้า 39.

³⁴ วรณวิภา เมืองถ้ำ, "การคุ้มครองพยานและผู้เสียหายตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 : การปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานและผู้เสียหายของประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 78.

* พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 3 บัญญัตินิยามคำว่า “ปลอดภัย” หมายความว่า ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน ทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน

ในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานบุคคลหรือผู้ที่ได้รับความคุ้มครองเพราะมีการกระทำผิดอาญา โดยเจตนาเนื่องจากการที่พยานจะมาหรือได้มาเป็นพยาน พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 15 กำหนดให้บุคคลนั้นมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร หากปรากฏในภายหลังว่า พยานไม่มา ไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันสมควรหรือ มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐาน เบิกความเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่ บุคคลนั้นเป็นพยานให้บุคคลนั้นคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนแก่ทางราชการภายใน 30 วันนับแต่ได้รับ คำสั่งจากสำนักงานคุ้มครองพยานตามมาตรา 19

2. ระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการ คุ้มครองช่วยเหลือพยาน พ.ศ. 2554

ข้อ 3 กำหนดนิยามคำว่า “พยาน” หมายความว่า ผู้ร้องขอที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. มีมติให้ความคุ้มครองช่วยเหลือรวมทั้งบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาที่อาจถูกกักไว้เป็นพยาน ตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติว่าด้วยเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกักบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดี

“ผู้ร้องขอ” หมายความว่า ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย ผู้ทำคำร้อง ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ ผู้ให้ถ้อยคำหรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ การร่ำรวยผิดปกติ และการ ตรวจสอบทรัพย์สินและหนี้สิน หรือข้อมูลอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามกฎหมาย ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง และให้หมายความรวมถึงสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของผู้ร้องขอ และบุคคลอื่นใด ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ร้องขอ

ทั้งนี้ พยานมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายตามระเบียบที่ทางราชการ กำหนดไว้ และในกรณีที่เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือ สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานเพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนาอันเนื่องมาจากการที่พยาน จะมาหรือได้มาเป็นพยานเพื่อให้ข้อเท็จจริงต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือในชั้นพิจารณาของศาล ให้พยานมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยาน ในคดีอาญาตามมาตรา 15 ของระเบียบดังกล่าว

3. ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการกันบุคคลหรือผู้ถูกกล่าวหาไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดี พ.ศ. 2554

ข้อ 3 กำหนดนิยามคำว่า “พยาน” หมายความว่า บุคคลซึ่งยังมิได้ถูกแจ้งข้อกล่าวหาหรือผู้ถูกกล่าวหารายใดที่ได้ให้ถ้อยคำหรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญในการที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการวินิจฉัยชี้มูลการกระทำผิดของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้กันไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดีตามกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

อนึ่ง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความหมายของพยานให้ครอบคลุมถึงผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นหลักฐานที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 103/2* ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นว่าคดีใดสมควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้กล่าวหา ผู้เสียหาย ผู้ทำคำร้อง ผู้ร้องทุกข์กล่าวโทษ ผู้ให้ถ้อยคำหรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ การร่ำรวยผิดปกติ หรือข้อมูลอื่นอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. แจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้มีมาตรการในการคุ้มครองบุคคลดังกล่าว โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวเป็นพยานที่มีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. เสนอความเห็นด้วยว่าสมควรใช้มาตรการทั่วไปหรือมาตรการพิเศษตามกฎหมายดังกล่าวสำหรับบุคคลเหล่านั้นด้วย...”

สืบเนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เน้นความสำคัญของกระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลและการได้มาซึ่งพยานโดยเฉพาะการดำเนินคดีเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชันจำเป็นต้องได้มาซึ่งข้อมูลจากหลากหลายช่องทางเพื่อนำเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ดังนั้น กฎหมายของป.ป.ช. จึงคุ้มครองทั้งพยานและผู้แจ้งเบาะแสอันเป็นหลักการคุ้มครองพยานมากกว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (สตช.) ซึ่งยึดหลักตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา³⁵

* มาตรา 103/2 เพิ่มโดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2554

³⁵ รพีพรรณ สายัณห์ตระกูล, “วิชา มหากุณ” กม.คุ้มครองพยาน ป.ป.ช. ไม่ได้คุ้มครองแค่ “พยาน” [ออนไลน์], 29 เมษายน 2560. แหล่งที่มา https://www.isranews.org/isranews-article/22348-vicha_22348.html.

ด้วยเหตุข้างต้น จะเห็นได้ว่าค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายที่ได้ให้แก่พยานบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 หรือระเบียบคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ว่าด้วยการคุ้มครองช่วยเหลือพยาน พ.ศ. 2554 ล้วนแต่เป็นเงินที่จ่ายตามระเบียบและวิธีการที่กฎหมายกำหนดอันชอบด้วยกฎหมายมิใช่สินบนในประเภทที่เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายเพื่อจูงใจให้พยานนั้นไม่มาให้การหรือเบิกความ มาให้การหรือเบิกความเท็จหรือมาแต่ไม่ให้การหรือเบิกความ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการให้หรือรับสินบนถือเป็นรูปแบบสำคัญของการทุจริตคอร์รัปชัน และบุคคลทั่วไปอาจกล่าวถึงการให้หรือรับสินบนแทนคำว่าทุจริตคอร์รัปชัน (Corruption) แต่ความจริงนั้นการทุจริตคอร์รัปชันจะมีความหมายครอบคลุมการกระทำทุจริตรูปแบบอื่นๆ ด้วย³⁶ เช่น การแสวงหาค่าเช่าทางเศรษฐกิจ การมีผลประโยชน์ทับซ้อน การใช้อำนาจของตำรวจ ทหาร และข้าราชการในทางที่ผิด³⁷ ดังนั้น ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงมุ่งเน้นถึงการให้เงินทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด หรือการเรียกรับสิ่งที่ไม่ต้องให้ตามกฎหมายแก่พยานบุคคลเพื่อจูงใจให้กระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในหน้าที่ของตนโดยมิชอบเท่านั้น โดยเฉพาะการให้การหรือเบิกความอันเข้าลักษณะความผิดอาญาที่จะทำลายความบริสุทธิ์ยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรม

ทั้งนี้ ความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลสามารถศึกษาได้จากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งจะมีการกล่าวถึงและอธิบายต่อไป

2.2.2 หน้าที่ของพยานบุคคล

พยานบุคคลไม่ว่าจะเป็นพยานฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลยถือว่าเป็นการทำหน้าที่สาธารณะเพื่อช่วยรักษาความยุติธรรมในสังคมและบ้านเมือง³⁸ และเพื่อช่วยกันพิสูจน์ความจริงตามหลักที่ว่า “ปล่อยคนผิดสิบคน ดีกว่าเอาคนบริสุทธิ์หนึ่งคนมาลงโทษ”

2.2.2.1 หน้าที่ในการไปศาลหรือไปยังสถานที่ที่ศาลนัดหมาย

โดยหลักบุคคลใดเมื่อได้รับหมายเรียกหรือคู่ความอ้างเป็นพยานในคดีจะต้องมีหน้าที่ไปเบิกความต่อศาลด้วยตนเองเว้นแต่จะเข้าเหตุตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

³⁶ วริศรา สุรเดช, "การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ," หน้า 19.

³⁷ รูปแบบการทุจริต, [ออนไลน์], 6 กรกฎาคม 2560. แหล่งที่มา
http://www.opsmoac.go.th/article_attach/131053.pdf.

³⁸ คณิง ภาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 271.

ความแพ่ง มาตรา 108 กำหนดไว้และได้แจ้งต่อศาลเพื่อให้ทราบและพิจารณาอนุญาต ดังนั้น หากพยานได้รับหมายเรียกโดยชอบแล้วแต่จงใจไม่ไปศาลหรือจงใจหลบหนีศาลจะสั่งเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปและออกหมายจับเพื่อนำตัวพยานมากักขังไว้จนกว่าจะได้เบิกความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 111 (2) และมีความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 แต่สำหรับกรณีที่เป็นพยานนำ คือ พยานบุคคลที่คู่ความฝ่ายที่อ้างไม่ว่าโจทก์หรือจำเลยไม่ว่าในคดีแพ่งหรือคดีอาญาเป็นผู้นำพยานมาเบิกความที่ศาลเอง³⁹ ไม่ยอมมาศาลย่อมไม่มีความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาล⁴⁰

สำหรับประเทศไทยนั้นการนำตัวพยานบุคคลมาศาลเป็นสิ่งที่ยากแม้จะมีบทลงโทษตามกฎหมายที่เข้มงวดเพียงใดก็ตามเนื่องจากขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยยึดติดอยู่กับค่านิยมตามคำพังเพยที่ว่า “อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน” “กินขี้หมาดีกว่าขึ้นศาล” และ “บ้านเมืองไม่ใช่ของเราคนเดียว ใครกินใครโกงก็ช่างหัวมัน”⁴¹

สาเหตุที่ทำให้พยานบุคคลไม่ไปศาลนั้นมีหลายประการ⁴² ซึ่งอาจเกิดจากขาดเจตนาหลีกเลี่ยงไม่ไปศาล เช่น ไปทำงานต่างประเทศจึงไม่ได้รับหมายเรียกและไม่ทราบว่าตนต้องไปเบิกความเป็นพยาน หรืออาจเกิดจากความงใจหลบหนีเนื่องมาจากความกลัวหรือไม่อยากเผชิญหน้ากับจำเลยโดยเกรงว่าจะถูกทำร้าย หรืออาจอยากวางตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือพยานได้รับค่าจ้างไม่ให้ไปศาลที่เรียกกันว่า “จ้างพยานหนี” หลังจากได้รับเงินพยานนั้นก็หลบหนีไปอยู่ที่อื่นทำให้ติดตามตัวไม่ได้ พยานที่กระทำความผิดเพราะเห็นแก่ค่าจ้างหรือสินบนเป็นบุคคลอันตรายต่อสังคมเนื่องจากการช่วยให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสดำเนินการลับไปสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในสังคมซึ่งมีจำเลยจำนวนมากที่นิยมต่อสู้คดีโดยวิธีการจ้างให้พยานหนี โดยคนที่จ้างย่อมมีความผิดฐานเป็นผู้ใช้ซึ่งต้องรับโทษเช่นเดียวกับพยานที่หลบหนี⁴³

³⁹ โสภณ รัตนการ, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 11 (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2557), หน้า 45.

⁴⁰ บุญร่วม เทียมจันทร์, 108 วิธี มีคดีทำอย่างไรไม่ติดตะราง, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: บุญร่วม เทียมจันทร์ และ ชมรมช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย (ช.ช.ก.)), หน้า 92.

⁴¹ ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์, คอร์รัปชันกับประชาธิปไตยไทย, หน้า 34.

⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 94.

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

2.2.2.2 หน้าทีในการสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนเบิกความ

คำว่า “สาบาน” เป็นภาษาไทยในความหมายของการให้สัตย์ปฏิญาณว่าจะกล่าวความจริง⁴⁴ การให้พยานสาบานหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนเบิกความนั้นเป็นวิธีการที่นำหลักการทางจิตวิทยาเข้ามาสนับสนุนเพราะโดยทั่วไปบุคคลจะมีความเคารพและศรัทธาต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเกรงกลัวและละอายต่อการประพฤติชั่ว เชื่อถือในบาปและบุญ ดังนั้น กฎหมายจึงให้พยานสาบานตนในศาลก่อนเบิกความเพื่อให้พยานมีมโนธรรมที่จะกล่าวแต่เฉพาะความจริงและได้รับพรหากพยานเบิกความจริง ในทางตรงข้ามพยานก็อาจถูกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ลงโทษหากพูดเท็จ⁴⁵ ซึ่งวิธีการให้สาบานดังกล่าวปรากฏอยู่ในสังคมไทยมาเป็นเวลานานสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนการปฏิญาณเป็นการกล่าวให้คำมั่นว่าจะให้การตามความสัตย์จริง โดยไม่มีการกล่าวอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้สาปแช่งหรือลงโทษกรณีกล่าวเท็จ⁴⁶ ดังนั้น การสาบานกับการปฏิญาณจึงมีความหมายต่างกัน และพยานคนใดจะสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณเป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดและจะยึดถือตามลัทธิศาสนาของพยานบุคคล⁴⁷

หากพยานบุคคลเบิกความโดยมิได้สาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณก่อนเบิกความย่อมทำให้คำเบิกความดังกล่าวต้องห้ามมิให้รับฟังตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226* แต่หากพยานได้สาบานรับรองต่อศาลในขณะที่เบิกความอยู่ว่าข้อความที่ตนเบิกความไปก่อนแล้วเป็นความจริงถือว่าพยานได้สาบานตนแล้ว⁴⁸ และพยานที่ขัดขืนไม่ยอมสาบานตนหรือกล่าวคำปฏิญาณย่อมมีความผิดฐานขัดขืนคำสั่งศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171

2.2.2.3 หน้าทีเบิกความด้วยวาจา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 113 บัญญัติว่า “พยานทุกคนต้องเบิกความด้วยวาจาและห้ามไม่ให้พยานอ่านข้อความที่เขียนมา เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล หรือเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ”

⁴⁴ ร.แลงกาต์, พยานตามกฎหมายเก่าของสยามในหนังสือร.แลงกาต์กับไทยศึกษา, แปลโดย อุดม รัฐอมฤต, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 152.

⁴⁵ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 10.

⁴⁶ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 8 (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 360.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 226 บัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่นและให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน”

⁴⁸ วุสลิก ศรีแก้ว, "การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษากรณีการให้เอกสิทธิ์ตามสถานะของพยานบุคคล," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553), หน้า 16.

พยานทุกคนจะต้องมาเบิกความด้วยวาจาต่อหน้าศาลวันแต่จะเข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด เพื่อให้พยานตอบคำถามศาลด้วยสติสัมปชัญญะและความทรงจำของตนเองตลอดจนการปรากฏตัวต่อหน้าศาลยังทำให้ศาลได้ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของพยานที่มาเบิกความอีกด้วย⁴⁹ และพยานที่มาศาลแล้วแต่ขัดขืนไม่ยอมเบิกความย่อมมีความผิดฐานขัดขืนคำสั่งศาลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171

2.2.2.4 หน้าที่เบิกความตามสัจธรรม

พยานบุคคลเป็นพยานที่สำคัญซึ่งอาจทำให้การรับฟังข้อเท็จจริงผิดพลาดไปจากความจริงได้มากที่สุดเพราะพยานอาจมีอคติ หลงผิด ถูกหลอก หรือจงใจเบิกความเท็จ⁵⁰ พยานบุคคลจึงต้องเบิกความตามความเป็นจริง เพราะหากพยานคนใดเบิกความตอบคำถามต่างๆ เป็นเท็จ และหากความเท็จดังกล่าวถือเป็นข้อสำคัญในคดี พยานย่อมมีความผิดฐานเบิกความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177

เหตุที่ทำให้คำให้การหรือคำเบิกความของพยานคลาดเคลื่อนเป็นเท็จ อาจเกิดจากการรับสินบน⁵¹ ซึ่งสร้างความเสียหายต่อกระบวนการยุติธรรมเป็นอย่างมาก กล่าวคือ การที่พยานได้รับสินบนหรืออำิสสินจ้างเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พยานกลับมาเบิกความเท็จต่อศาล หรืออาจเกิดจากความกลัว ความรักใคร่ ผลประโยชน์ ความอาฆาต ความเลินเล่อ หรือความอยากเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในคดีต่างๆ ที่ตนมิได้รู้เห็นข้อเท็จจริงในคดีซึ่งเป็นสาเหตุทำให้คำให้การหรือคำเบิกความของพยานคลาดเคลื่อนเป็นเท็จ⁵² หรืออาจเกิดจากกรณีที่เรียกว่า “พยานเบี้ยว” คือพยานเบิกความในชั้นศาลแตกต่างจากคำให้การในชั้นสอบสวนโดยมีเจตนาที่จะช่วยจำเลย เพราะได้รับค่าจ้าง⁵³ อย่างไรก็ตาม วิธีการในการค้นหาความจริงจากพยานบุคคลที่ดีที่สุดที่จะช่วยป้องกันหรือจับพยานเท็จในศาลคือ การซักถามพยานในศาลโดยการถามค้านซึ่งจะต้องอาศัยความสามารถและเทคนิคของทนายความของคู่ความฝ่ายตรงข้ามเนื่องจากหากเป็นเรื่องเท็จ

⁴⁹ อุดม รัฐอมฤต, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557), หน้า 155.

⁵⁰ โสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 557.

⁵¹ แอลดูปลาดร์, คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477), หน้า 25.

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

⁵³ บุญรวม เทียมจันทร์, 108 วิธี มีคดีทำอย่างไรไม่ติดตะราง, หน้า 60.

การเบิกความหรือการตอบคำถามของพยานก็จะขัดกับข้อเท็จจริงที่พยานเคยให้การหรือเบิกความไว้⁵⁴

นอกจากหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว พยานอาจมีหน้าที่อื่นๆ เช่น หน้าที่ในการลงลายมือชื่อในคำเบิกความที่ศาลทำขึ้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 121 หน้าที่ของพยานซึ่งจะเบิกความในภายหลังที่จะต้องไม่ฟังคำเบิกความของพยานที่เบิกความก่อนตนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 114

2.3 ลักษณะของการกระทำความผิดของพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญา

ลักษณะของการกระทำความผิดของพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาในบางส่วนนี้จะกล่าวถึงบทบัญญัติความรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาอันอาจเกิดจากการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลในชั้นสอบสวนและชั้นศาล ดังนี้

2.3.1 ชั้นสอบสวน

2.3.1.1 ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้มาให้ถ้อยคำตามมาตรา 168

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 168 บัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ซึ่งให้มาเพื่อให้ถ้อยคำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{**}

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด
2. ขัดขืนคำสั่งตามกฎหมายของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวนซึ่งให้มาเพื่อให้ถ้อยคำ

(2) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดา^{**}

⁵⁴ ธานินทร์ กรัยวิเชียร, ศาลกับพยานบุคคล, หน้า 13-14.

* มาตรา 168 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

** ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 59 บัญญัติว่า “บุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำโดยเจตนา เว้นแต่จะได้กระทำโดยประมาท ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท หรือเว้นแต่ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยแจ่มชัดให้ต้องรับผิดแม้ได้กระทำโดยไม่มีเจตนา

2.3.1.2 ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้ส่งทรัพย์สินหรือเอกสารหรือให้ถ้อยคำตามมาตรา 169

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 169 บัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขืนคำสั่งตามกฎหมายของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ซึ่งให้ส่งหรือจัดการส่งทรัพย์สินหรือเอกสารใด ให้สาบาน ให้ปฏิญาณ หรือให้ให้ถ้อยคำ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินห้าพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”*

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด
2. ขัดขืนคำสั่งตามกฎหมายของพนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน ซึ่งให้ (ก) ส่งหรือจัดการส่งทรัพย์สินหรือเอกสารใด (ข) สาบาน (ค) ปฏิญาณ (ง) ให้ถ้อยคำ

(2) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดา

2.3.1.3 ความผิดฐานแจ้งความเท็จตามมาตรา 172

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 172 บัญญัติว่า “ผู้ใดแจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญาแก่พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”**

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด
2. แจ้งข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับความผิดอาญา

กระทำโดยเจตนา ได้แก่กระทำโดยรู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะเดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น

ถ้าผู้กระทำมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จะถือว่าผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นมิได้

กระทำโดยประมาท ได้แก่กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

การกระทำ ให้หมายความรวมถึงการให้เกิดผลอันหนึ่งอันใดขึ้นโดยงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผลนั้นด้วย”

* มาตรา 169 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

** มาตรา 172 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

3. แก่พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดี พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา

4. ซึ่งอาจทำให้ผู้อื่นหรือประชาชนเสียหาย

(2) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดา

2.3.1.4 ความผิดฐานแจ้งความเท็จตามมาตรา 173

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 173 บัญญัติว่า “ผู้ใดรู้ว่ามีได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแจ้งข้อความแก่พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาว่าได้มีการกระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท”^{*}

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด

2. รู้ว่ามีได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น

3. แจ้งข้อความแก่พนักงานสอบสวนหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบ

คดีอาญา

(2) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดา

2.3.2 ชั้นศาล

2.3.2.1 ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลให้มาศาล
ตามมาตรา 170

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 170 บัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาลให้มาให้ถ้อยคำ ให้มาเบิกความหรือให้ส่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดในการพิจารณาคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”^{**}

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด

2. ขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาล (ก) มาให้ถ้อยคำ (ข) มาเบิกความ

(ค) ส่งทรัพย์สินหรือเอกสารใดในการพิจารณาคดี

^{*} มาตรา 173 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

^{**} มาตรา 170 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

(2) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดา

2.3.2.2 ความผิดฐานขัดขึ้นหมายหรือคำสั่งศาลให้มาศาล ตามมาตรา 171

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 171 บัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขึ้นคำสั่งของศาลให้สาบาน ปฏิญาณ ให้ถ้อยคำหรือเบิกความ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”*

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด
2. ขัดขึ้นคำสั่งของศาลให้ (ก) สาบาน (ข) ปฏิญาณ (ค) ให้ถ้อยคำหรือเบิกความ

(2) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดา

2.3.2.3 ความผิดฐานเบิกความเท็จตามมาตรา 177

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 177 บัญญัติว่า “ผู้ใดเบิกความอันเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวในวรรคแรก ได้กระทำการในการพิจารณาคดีอาญา ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีและปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท”**

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด
2. เบิกความอันเท็จ *** ในการพิจารณาคดีต่อศาลถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี โดยมีได้วางเกณฑ์องค์ประกอบความผิดไว้ว่าพยานที่เบิกความเท็จนั้นจะต้องได้

* มาตรา 171 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

** มาตรา 177 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 26) พ.ศ. 2560

*** พจนานุกรมกฎหมายซึ่งรวบรวมคำตั้งแต่โบราณกาลซึ่งบังคับใช้อยู่ในขณะนั้นกำหนดนิยามคำว่า “เบิกความเท็จ” หมายความว่า ผู้ที่ได้สาบานหรือปฏิญาณตัวที่จะให้ถ้อยคำในการพิจารณาคดีใดๆ แล้วเอาความที่รู้ว่าเป็นเท็จมาเบิกในข้อสำคัญ แต่อย่างหนึ่งอย่างใดในคดีนั้น อ้างอิงจาก ขุนสมหารทิศะคดี (ไป โปรคุปต์), พจนานุกรมกฎหมาย, หน้า 189.

สาบานหรือปฏิญาณตัวแล้วด้วยเนื่องจากความมุ่งหมายอันเป็นสาระสำคัญของมาตรา 177 อยู่ที่จะเอาผิดกับผู้เบิกความในข้อสำคัญแห่งคดีด้วยความเท็จเป็นสำคัญเพราะการเบิกความเท็จต่อศาลย่อมมีส่วนทำให้เสื่อมเสียความยุติธรรมได้* และการที่พยานเบิกความต่อศาลจะเป็นในชั้นพิจารณา ก่อนพิจารณา หรือหลังคำพิพากษา การบังคับคดีหรือในกระบวนการพิจารณาอื่นๆ ที่กระทำโดยศาลอันต้องมีการสืบพยานย่อมเป็นการเบิกความในการพิจารณาคดีทั้งสิ้น⁵⁵

(2) องค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดา

จะเห็นได้ว่า บทบัญญัติข้างต้นได้กำหนดลักษณะการกระทำความผิดของพยานบุคคลตามประมวลกฎหมายอาญาในชั้นสอบสวนและชั้นศาลโดยองค์ประกอบภายนอกของแต่ละบทบัญญัติแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายอาญาอันอาจเกิดจากการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคล ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่พยานบุคคลโดยเฉพาะให้การหรือการเบิกความไม่ว่าในชั้นสอบสวนของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือในชั้นไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่ผู้เสียหายฟ้องคดีเอง หรือในชั้นพิจารณาของศาล พยานนั้นต้องให้การไปตามความจริง ตามที่รู้เห็น ได้ยินหรือได้ฟังมา ไม่ใช่ให้การหรือเบิกความเท็จอันเป็นผลร้ายแก่ผู้อื่น⁵⁶

2.4 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000 หรือ UNTOC) เป็นอนุสัญญาที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของผู้แทนจากประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทย สืบเนื่องจากปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเป็นภัยคุกคามต่อประชาคมโลกตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศจึงได้จัดทำอนุสัญญาฯ ขึ้นเพื่อร่วมกันป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พร้อมกับพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาอีก 3 ฉบับ ได้แก่ พิธีสารเพื่อป้องกัน

บทบัญญัติตามมาตรา 177 ได้ตัดข้อความที่ว่าได้สาบานหรือปฏิญาณตนออกอันเป็นองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 155 ดังนั้น พยานบุคคลนั้นไม่จำเป็นต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก็เป็นความผิดได้ อ่างอิงจาก จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 351.

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 130/2508

⁵⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 353.

⁵⁶ มาร์ต บุณนาค, สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา. (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550), หน้า 117.

ปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก พิธีสารเพื่อการต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นโดยทางบก ทะเล และอากาศ และพิธีสารเพื่อการต่อต้านการผลิตและค้าอาวุธโดยผิดกฎหมาย ประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามในอนุสัญญาฯ ฉบับดังกล่าวและจะต้องดำเนินการสร้างและปรับกฎหมายเพื่อเป็นการอนุวัติกฎหมายภายในประเทศให้มีลักษณะเป็นสากล และปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ประเทศไทยได้บัญญัติและประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เพื่อเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาฯ และพิธีสารฯ ดังกล่าว

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ได้กำหนดมาตรการขั้นต่ำเพื่อเป็นแนวทางแก่ประเทศสมาชิกในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการอื่นๆ เพื่อร่วมกันป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด ทั้งนี้ ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) เป็นความผิดฐานหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 23 โดยในระยะแรกของการร่างอนุสัญญาฯ ในการประชุมครั้งที่ 4 คณะกรรมการได้นำเรื่องการให้สินบนแก่พยาน การข่มขู่พยานและเจ้าหน้าที่ (Bribery of Witness and Intimidation of Witness and Officials) บัญญัติไว้ใน Article 17 bis ต่อมา จึงได้มีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำในบทบัญญัติและได้บัญญัติไว้ในข้อ 23 แทน⁵⁷

วัตถุประสงค์เบื้องต้นและเป้าหมายอันดับแรกของอนุสัญญาฯ คือ “เพื่อเป็นการส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้มีประสิทธิภาพ⁵⁸” โดยอนุสัญญาฯ ได้กำหนดมาตรการขั้นต่ำเพื่อเป็นแนวทางแก่ประเทศสมาชิกทั้งหมด 41 ข้อ ดังนั้น ประเทศที่เข้าร่วมลงนามและให้สัตยาบันจึงต้องกำหนดมาตรการในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ⁵⁹ เพื่อร่วมมือกันป้องกันและปราบปรามปัญหาองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

⁵⁷ ปรีดา นันทดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 30.

⁵⁸ เอกวิจน์ กมลเทพา, "กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), หน้า 21.

⁵⁹ ปรีดา นันทดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 28.

2.4.1 แนวความคิดของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) เป็นความผิดฐานหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในอนุสัญญาฯ ข้อ 23* การกำหนดให้การขัดขวางความยุติธรรมเป็นความผิดอาญา⁶⁰

“ให้รัฐภาคีแต่ละรัฐเอามาตรการทางกฎหมายหรือมาตรการอื่นๆ เท่าที่จำเป็น** เพื่อกำหนดให้การกระทำโดยเจตนาดังต่อไปนี้เป็นความผิดอาญา

(ก) การใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญหรือการข่มขู่ หรือการให้สัญญา การเสนอให้หรือให้ประโยชน์ที่ไม่พึงได้เพื่อจูงใจให้เกิดการเท็จ หรือเพื่อแทรกแซงการให้การ หรือการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง

* Article 23. Criminalization of obstruction of justice

Each State Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally:

(a) The use of physical force, threats or intimidation or the promise, offering or giving of an undue advantage to induce false testimony or to interfere in the giving of testimony or the production of evidence in a *proceeding* in relation to the commission of offences covered by this Convention;

(b) The use of physical force, threats or intimidation to interfere with the exercise of official duties by a justice or law enforcement official in relation to the commission of offences covered by this Convention. Nothing in this subparagraph shall prejudice the right of States Parties to have legislation that protects other categories of public officials.

คำว่า “proceeding” ในข้อ 23 (a) ซึ่งหมายความว่า กระบวนการพิจารณาคดีในศาล ได้มีการถกเถียงในการประชุมยกร่างอนุสัญญาฯ ของที่ประชุมสหประชาชาติโดยยังไม่มีมติชัดเจนว่า จะให้หมายความรวมถึงก่อนและหลังกระบวนการพิจารณาคดีได้หรือไม่ อ้างอิงจาก สุทธิพล ทวีชัยการและคณะ, “รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23),” หน้า 9.

⁶⁰ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร, เอกสารประกอบการเสวนาเรื่อง “ความเข้าใจต่อกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาค้ามนุษย์และการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ” เสนอที่ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพมหานคร วันที่ 13-14 มีนาคม 2547, [ออนไลน์], 13 กันยายน 2558. แหล่งที่มา <http://www.noct.m-society.go.th/human-traffic/law/download/la05.pdf>.

** พิจารณาประกอบกับอนุสัญญา ข้อ 34 การปฏิบัติตามอนุสัญญา มาตรการที่จำเป็นรวมถึงมาตรการทางกฎหมายและทางบริหารซึ่งจะต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายภายในของรัฐภาคี ดังนั้น รัฐภาคีจึงสามารถเลือกใช้มาตรการต่างๆ ที่จำเป็นให้สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายภายใน ทั้งนี้ การกำหนดความผิดตามข้อ 23 รัฐภาคีไม่จำเป็นต้องมีลักษณะข้ามชาติหรือมีลักษณะเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร จึงอาจหมายความว่า รัฐภาคีไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นใหม่หากกฎหมายภายในเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่เพียงพอต่อการบังคับใช้แล้ว อย่างไรก็ตาม หากรัฐภาคีเห็นว่าจำเป็นอาจกำหนดมาตรการที่เคร่งครัดหรือรุนแรงกว่ามาตรการที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาก็ย่อมได้ อ้างอิงจาก ปรีดา นันท์ดี, “กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000,” หน้า 32.

(ข) การใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญ หรือการข่มขู่เพื่อแทรกแซงการปฏิบัติราชการ ในหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรม หรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำ ความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึง ไม่มีความใดในอนุวรรณนี้ที่จะกระทบสิทธิของรัฐภาคีที่จะมี กฎหมายคุ้มครองเจ้าหน้าที่ประเภทอื่นของรัฐ”

การกำหนดให้การขัดขวางความยุติธรรมเป็นความผิดอาญาเป็นการลงโทษ ในลักษณะเป็นการป้องกัน (deterrence) เพื่อมุ่งเน้นการคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการ ยุติธรรมเป็นหลักการสำคัญ เนื่องจากการขัดขวางความยุติธรรมย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินคดี ในกระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนต่างๆ และอาจส่งผลต่อความยากลำบากในการพิสูจน์ความผิด และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ⁶¹

ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นแนวความคิดที่ปรากฏอยู่ และมีที่มาจาก การดำเนินคดีแบบระบบกล่าวหาของประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์⁶² เนื่องจากระบบการสืบพยานของระบบกล่าวหาจะมีความแตกต่างจากระบบไต่สวน ในระบบไต่สวน ศาลจะมีบทบาทสำคัญในการพิจารณาคดีและสามารถเรียกพยานมาสอบถามเพื่อแสวงหาความจริงได้ ด้วยตนเอง แต่ในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยในระบบกล่าวหา จะเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ความจริงอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน ศาลจะทำหน้าที่เป็นกรรมการเพื่อคอยควบคุมให้คู่ความทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎกติกา และกฎหมายที่วางไว้ คู่ความจึงสามารถนำพยานหลักฐานซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในคดีเข้ามา ต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ หรืออาจกล่าววาระบบกล่าวหาเน้นความสำคัญของพยานหลักฐานเพื่อนำมา พิสูจน์ความจริงให้ปรากฏแก่ศาล ดังนั้น หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกกีดขวางหรือทำลายพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานบุคคลซึ่งเป็นพยานหลักฐานสำคัญในคดีอาญา เช่น การข่มขู่คุกคามหรือการให้ สินบนแก่พยานบุคคลนั้นอาจทำให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย เพราะคดีปราศจากพยานหลักฐานอันนำไปสู่การพิพากษายกฟ้อง

ประกอบกับแนวคิดของความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมมีขึ้นเพื่อเป็นการ คุ้มครองพยาน ลูกขุน เจ้าหน้าที่ของศาลในกระบวนการยุติธรรมจากการใช้กำลัง บังคับ ข่มขู่ หรือ ทุจริตให้สินบน การใช้อิทธิพลหรือการประวิงบุคคลดังกล่าวให้ละเลยในการปฏิบัติหน้าที่ที่บุคคลนั้น

⁶¹ สุทธิพล ทวีชัยการและคณะ, "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23)," หน้า 5.

⁶² ปรีดา นันท์ดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 9-11.

จะต้องทำ⁶³ ดังนั้น ในหลายประเทศจึงได้มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายขึ้นเพื่อกำหนดให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดอาญาและลงโทษผู้กระทำความผิด เช่น ประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ United States Code ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นบทเฉพาะในลักษณะที่ 18 มาตรา 1501 ถึงมาตรา 1521

2.4.2 ความหมายของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม

“การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม” หรือ “Obstruction of Justice” หมายความว่า ความพยายามใดๆ เพื่อขัดขวางงานเกี่ยวกับการให้ความยุติธรรมที่ถูกต้องชอบธรรม⁶⁴

การขัดขวางกระบวนการยุติธรรมอาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น พยายามจูงใจลูกขุนในทางที่มีขอบ ขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา ลูกขุน หรือเจ้าหน้าที่อื่นของศาล หน่วงเหนี่ยวหรือขัดขวางพยานบุคคลไม่ให้เข้าร่วมพิจารณาคดีหรือไม่อาจให้การเป็นพยานได้ กักขังหรือทำลายพยานหลักฐาน ทั้งนี้ การกระทำดังกล่าวเป็นการจงใจขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดยการใช้วิธีการเกลี้ยกล่อม ให้ความเห็น ช่มชู้ หรือใช้กำลังทางกายภาพ⁶⁵ ประกอบกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมสามารถเกิดขึ้นได้ทุกขั้นตอนไม่จำกัดเฉพาะในขั้นตอนกระบวนการพิจารณาของศาล (Judicial Proceedings) แต่รวมถึงกระบวนการชั้นสืบสวนสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ รวมถึงชั้นบังคับคดี⁶⁶ และยังเป็นความผิดที่อาจเกี่ยวข้องกับความผิดอาญาฐานอื่นๆ⁶⁷

ดังนั้น การกระทำโดยการให้สินบนแก่พยานบุคคลหรือพยานบุคคลรับสินบน เพื่อบังคับพยานนั้นไม่มาปรากฏตัวต่อศาลหรือเข้าร่วมกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนให้การเท็จ เบิกความเท็จ หรือให้ข้อมูลเท็จจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ซึ่งประเทศส่วนใหญ่ได้บัญญัติให้เป็นความผิดทางอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะ

⁶³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 12.

⁶⁴ สุทธิพล ทวีชัยการและคณะ, "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23)," หน้า 8.

⁶⁵ ปรีดา นันทดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 16.

⁶⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

2.5 ผลกระทบของกรณีการให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบน

อาชญากรรมความผิดเกี่ยวกับสินบนเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างมนุษย์ ซึ่งขัดต่อศีลธรรมอันดีและเป็นแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม ในหลายประเทศจึงได้บัญญัติให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับสินบนเป็นความผิดอาญาเพื่อคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงเจ้าพนักงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานเนื่องจากการกระทำต่อเจ้าพนักงาน ลูกขุน หรือพยานบุคคลย่อมถือเป็นการกระทำต่อกระบวนการยุติธรรมด้วยเช่นกัน

การให้สินบนแก่พยานบุคคลหรือพยานบุคคลรับสินบนจากคู่ความหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับคู่ความเพื่อประโยชน์แห่งการที่ตนเองจะทำหรือได้กระทำความผิด เช่น เบิกความเท็จ ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่เบิกความ หรือไม่ส่งมอบพยานหลักฐานให้เจ้าพนักงานเป็นการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานบุคคล โดยวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทางกายภาพแต่เป็นเรื่องของความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ศีลธรรมอันดีของผู้ให้และผู้รับ และเป็นรูปแบบหนึ่งของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะถ้อยคำหรือคำเบิกความของพยานบุคคลจะส่งผลกระทบต่ออิสรภาพของบุคคลในการที่จะช่วยผู้บริสุทธิ์ให้รอดพ้นจากการถูกกล่าวหา หรืออาจช่วยนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้สาสมกับความผิดที่ได้กระทำ และพฤติกรรมของพยานบุคคลดังกล่าวยังอาจส่งผลกระทบต่อเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานซึ่งการนำสืบหรือถามค้านในเรื่องนี้เสียความประพฤติชั่วของพยานเป็นเรื่องที่ทำได้⁶⁸ และถือเป็นการทำลายน้ำหนักรายงานเพื่อทำให้ศาลเห็นว่า พยานบุคคลนั้นขาดความน่าเชื่อถือ แต่มีหลักว่าถ้าพยานบุคคลฝ่ายนั้นปฏิเสธเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนิสัยความประพฤติซึ่งถูกถามแล้ว คำตอบของพยานบุคคลต้องถือเป็นที่สุด ฝ่ายถามค้านจะนำพยานมาสืบเพื่อหักล้างข้อปฏิเสธของพยานอีกไม่ได้* เช่น คดี Att-Gen V.

⁶⁸ โอสถ โกศิน, คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ ในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเชม, 2517), หน้า 155.

* หากเข้าข้อยกเว้น 4 ประการดังกล่าวต่อไปนี้จะถือว่าคำตอบของพยานยังไม่สิ้นสุดและอาจมีการสืบหักล้างคำพยานได้อีก

1. เรื่องเคยต้องโทษ คือ กรณีที่พยานถูกถามค้านว่าเป็นบุคคลเคยต้องโทษมาแล้วหรือไม่ และพยานนั้นปฏิเสธว่าไม่เคยหรือไม่ยอมตอบ ฝ่ายถามค้านมีสิทธิที่จะนำพยานเข้าสืบว่าจำเป็นเป็นคนเคยต้องโทษมาแล้วได้
2. คำเบิกความซึ่งไม่ตรงกับที่เคยเบิกความมาแล้ว พยานอาจถูกถามค้านว่าได้เคยให้การในเรื่องเดียวกันในครั้งอื่นซึ่งไม่ตรงกับคำให้การในคดีนี้โดยฝ่ายถามค้านได้อ่านข้อความที่ให้การไว้ก่อนให้พยานฟังแต่พยานไม่ยอมรับว่าได้เคยให้การไว้ ฝ่ายถามค้านมีสิทธินำพยานเข้าสืบเพื่อแสดงถึงการให้การในครั้งก่อนนั้นได้
3. พยานมีความลำเอียง กรณีนี้อาจมีการนำสืบว่าพยานเคยมีสาเหตุเป็นศัตรูกับฝ่ายตนหรือมีส่วนได้เสียหรือมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายตรงข้าม และกรณีนำสืบได้ว่าพยานได้รับสินบนจากฝ่ายนั้นหรือเป็นผู้จัดการให้สินบนแก่พยานอื่นเพื่อประโยชน์ในการเบิกความแก่ฝ่ายตนจะทำให้ฝ่ายถามค้านมีน้ำหนักดีขึ้น แต่หากได้ความเท็จว่าพยานฝ่ายนั้นเคยถูกคู่ความให้สินบนแต่พยานไม่ยอมรับก็ยังไม่อาจถือว่าพยานลำเอียงได้
4. พยานมีชื่อเสียงไม่ดี หากนำสืบได้ว่าพยานเป็นคนมีชื่อเสียงไม่ดีในทางพูดเท็จและพยานปฏิเสธฝ่ายถามค้านยอมมีสิทธินำพยานอื่นมาสืบเพื่อยืนยันความประพฤติของพยานเพื่อทำลายน้ำหนักรายงานดังกล่าวได้ อ้างอิงจาก เรื่องเดียวกัน, หน้า 158-160.

Hitchcock ขณะที่พยานโจทก์คนหนึ่งเบิกความ ฝ่ายจำเลยถามค้านว่าพยานเคยบอกคนชื่อ Cook ว่าพยานได้รับเงินค่าจ้าง 20 ปอนด์ในการเข้ามาเบิกความในคดีนี้ใช่หรือไม่ พยานปฏิเสธว่าไม่เคย จำเลยจึงขอร้องคนชื่อ Cook เป็นพยานเพื่อยืนยันว่าพยานผู้นั้นได้เคยบอกเรื่องการให้เงิน แต่ศาลไม่อนุญาตให้สืบโดยให้เหตุผลว่า การให้สินบนพยานไม่ใช่ประเด็นในคดีและเมื่อพยานปฏิเสธ ในข้อนี้แล้วเรื่องนั้นก็กระทบกระเทือนน้ำหนักคำพยาน และถ้ายอมให้ฝ่ายถามค้านนำพยาน เข้ามาพิสูจน์ก็ต้องอนุญาตให้พยานนำพยานหลักฐานมาสืบเพื่อประกอบคำให้การเดิมอีกครั้ง เมื่อเป็นเช่นนี้เท่ากับยอมให้นำสืบข้อเท็จจริงที่มีใช้สาระสำคัญในคดีโดยไม่มีที่สิ้นสุด⁶⁹

สืบเนื่องจากปัญหาข้างต้นยอมส่งผลต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพยานบุคคลซึ่งทำให้ พยานบุคคลอาจละเว้นจากการปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน เพราะเห็นแก่สินบนหรือผลประโยชน์ที่ตนได้รับ ดังคำกล่าวที่ว่า “คนอื่นทำได้ ทำไมเราจะทำไม่ได้” ในทางตรงข้ามพยานบุคคลที่ไม่มีเจตนาร่วมกระทำความผิดหรือรับสินบนจากผู้ให้เงินอาจเกิด ความรู้สึกไร้ค่าหรือเกรงกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของตนเองหรือบุคคล ใกล้ชิดกับตนเองเป็นเหตุให้ปฏิเสธการปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดีหรือรู้สึกกว่า “ธุระไม่ใช่”

ส่วนคู่ความเองไม่ว่าฝ่ายโจทก์หรือจำเลยยอมส่งผลต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของคู่ความ และการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความจริงในคดีที่ไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิด มาลงโทษได้เพราะขาดพยานหลักฐานที่จะมาพิสูจน์ความผิดและศาลต้องยกฟ้องและปล่อยตัว ผู้กระทำความผิดไป⁷⁰ หรืออาจทำให้ผู้บริสุทธิ์ต้องถูกลงโทษโดยที่ไม่ได้กระทำความผิดตามหลักที่ว่า “ปล่อยคนผิดสิบคน ดีกว่าเอาคนบริสุทธิ์หนึ่งคนมาลงโทษ”

นอกจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับสินบนดังกล่าวยังเป็นการทำลายความน่าเชื่อถือของกระบวนการ ยุติธรรมตลอดจนเป็นการแทรกแซงพยานหลักฐานและรูปแบบหนึ่งของการขัดขวางกระบวนการ ยุติธรรมโดยวิธีการใช้สินบนและอาจนำไปสู่การกระทำความผิดในรูปแบบที่รุนแรงขึ้นหากการให้หรือ การรับสินบนของพยานบุคคลนั้นไม่ประสบผลสำเร็จ เช่น การทำร้าย ช่มชู้ คุกคามหรือการลักพาตัว พยานบุคคลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับพยานนั้น รวมถึงส่งผลไปยังเรื่องการรับฟังพยานหลักฐานในคดี และทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า ตลอดจนทำให้สังคมเกิดทัศนคติในแง่ลบเนื่องจากไม่สามารถนำตัว ผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้หรืออาจเกิดจากการลงโทษผู้บริสุทธิ์เพราะรับฟังพยานบุคคลที่กระทำ ความผิด

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 158.

⁷⁰ ศักดิ์สิทธิ์ สุทธรศิริ, "ปัญหาการนำพยานบุคคลมาเบิกความในคดีอาญา," หน้า 99.

เมื่อพิจารณาปัญหาการกระทำความผิดเกี่ยวกับการให้หรือการรับสินบนซึ่งเป็นอาชญากรรมที่ไม่ใช้ความรุนแรงให้เห็นโดยสภาพ ประชาชนในสังคมจึงไม่รู้สึกรู้ว่าได้รับผลกระทบจากความผิดที่เกิดขึ้น แต่ในทางตรงข้ามผู้กระทำความผิดไม่ว่าผู้ให้หรือผู้รับเองย่อมรู้สำนึกได้ว่ามันขัดต่อศีลธรรมอันดีและเป็นการกระทำที่น่ารังเกียจจึงสมควรที่จะต้องหาแนวทางการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีดำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมและเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว ประเทศส่วนใหญ่จึงได้บัญญัติให้การกระทำความผิดดังกล่าวเป็นความผิดทางอาญา โดยมีหลักเกณฑ์สาระสำคัญอย่างเดียวกันแต่อาจมีรายละเอียดบางอย่างที่แตกต่างกันไปตามแต่ละสภาพสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ

สำหรับประเทศไทยนั้นรู้จักแนวความคิดเกี่ยวกับสินบนตามที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา โดยรูปแบบหรือขอบเขตของสินบนที่ผิดกฎหมายมิได้จำกัดอยู่ในรูปแบบของตัวเงินเท่านั้น แต่อาจอยู่ในรูปแบบของทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เช่น ให้ตำแหน่งงาน บริการ หรือกู้ยืมเงิน โดยเจตนาของผู้ให้และผู้รับถือเป็นหลักเกณฑ์สำคัญในการแบ่งแยกกระหว่างสินบนที่ผิดกฎหมายกับสิ่งที่ให้ได้ตามกฎหมาย และเนื่องจากพยานบุคคลทุกคนเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะในคดีอาญาเพราะการปฏิบัติหน้าที่ของพยานนั้นโดยเฉพาะการให้หรือเบิกความย่อมส่งผลต่ออิสรภาพ เสรีภาพ ชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่น แม้ประเทศไทยจะมีการกำหนดฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเพื่อลงโทษพยานบุคคลที่กระทำความผิด แต่ก็ยังไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดดังกล่าวทำให้การนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ประกอบกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสินบนเป็นรูปแบบหนึ่งของการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมตามที่กำหนดไว้ในข้อ 23 ของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ดังนั้น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม การศึกษาและแสวงหาแนวทางการบัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนเป็นบทบัญญัติเฉพาะจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเพื่อมิให้อาชญากรรมดังกล่าวเข้ามาแทรกแซงกระบวนการยุติธรรมได้

บทที่ 3

การกระทำความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคล รับสินบนในประเทศไทย

ในบทนี้จะนำเสนอแนวคิดและพัฒนาการของการกระทำความผิดกรณีการให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนของประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยกฎหมายตราสามดวง ระบบกฎหมายลักษณะพยานในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งใช้บังคับในปัจจุบันอันเป็นกฎหมายเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความและพยานหลักฐาน และกฎหมายพิเศษที่มีบทบัญญัติกฎหมายเกี่ยวข้องกับความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน ทั้งนี้ เพื่อสะท้อนให้เห็นแนวคิดที่เคยเกิดขึ้นและมีอยู่ในสังคมไทย

3.1 แนวคิดในกฎหมายตราสามดวง

การแบ่งประเภทของกฎหมายในสมัยกฎหมายตราสามดวงแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ กฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติ โดยกฎหมายวิธีสบัญญัติจะประกอบด้วยกฎหมายลักษณะรับฟ้อง กฎหมายลักษณะพยาน กฎหมายลักษณะตระลาการ และกฎหมายลักษณะอุทธรณ์¹ รวมถึงกฎ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนดเก่า พระราชกำหนดใหม่ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายวิธีพิจารณาความ ดังนั้น ในการศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับการกระทำความผิดกรณีการให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนจึงต้องศึกษากฎหมายลักษณะพยาน กฎหมายลักษณะรับฟ้องและกฎหมายอื่นซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องและมีความเชื่อมโยงกันรวมถึงเป็นกฎหมายที่กล่าวถึงพยานหลักฐานไว้เป็นการเฉพาะ

¹ อติรุจ ตันบุญเจริญ, "พระไอยการลักษณะพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทยโบราณ," (เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการกฎหมายตราสามดวง: แว่นส่องสังคมไทย ครั้งที่ 2), หน้า 4.

3.1.1 พระอัยการลักษณะพยาน

กฎหมายที่สำคัญในการสมัยกรุงศรีอยุธยาฉบับหนึ่งคือ กฎหมายลักษณะพยานหรือ พระอัยการลักษณะพยาน* พ.ศ. 1894 เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่บัญญัติขึ้นในสมัยรัชกาลของ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) มีจำนวน 67 มาตรา และเป็นกฎหมายที่มีอายุ การใช้บังคับถึง 500 กว่าปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 1894 จนมีการยกเลิกและประกาศใช้พระราชบัญญัติ ลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437) โดยกฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดประเภทและคุณสมบัติของ พยานบุคคลซึ่งจะเกี่ยวข้องการรับฟังน้ำหนักของพยานหลักฐานในการพิจารณาคดี รวมถึงกำหนด บทลงโทษแก่ผู้กระทำการจ้างพยาน หรือให้สินบนพยาน หรือเลี้ยมสอนพยานซึ่งเป็นการทำให้ เลี้ยมเสียแก่ความยุติธรรม²

3.1.1.1 ประเภทของพยานบุคคล

พระอัยการลักษณะพยานกำหนดลักษณะของบุคคลที่จะกล่าวอ้างมาเป็นพยาน 33 ประเภท** ซึ่งเป็นพยานที่ต้องห้ามรับฟังหากคู่ความฝ่ายตรงข้ามร้องคัดค้าน แต่ถ้าไม่มีการคัดค้าน ตุลาการจะต้องรับฟังพยานบุคคลตามที่คู่ความอ้าง³ ทั้งนี้ การแบ่งประเภทของพยานบุคคลอาจเป็น การแบ่งตามเหตุผลของการห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานเป็น 4 ประการ⁴ ซึ่งเหตุผลดังกล่าวตั้งอยู่บน พื้นฐานของความไม่น่าเชื่อถือในคำเบิกความของพยานบุคคล⁵ ดังนี้

* คำว่า “พระอัยการ” หรือ “พระไอยการ” หมายถึงกฎหมายพื้นฐานของแผ่นดิน (Basic Law) ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม อ้างอิงจาก แสง บุญเฉลิมวิภาส, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2551), หน้า 94.

² ยังกศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์, กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ อักษร, 2541), หน้า 10-12.

** พยานบุคคลที่ต้องห้ามรับฟังเป็นพยาน แบ่งออกเป็น 33 ประเภท ดังนี้ 1.ผู้มีได้อยู่ในศีลธรรม 2.คนกุ่มนี้ยืมสิน ผู้เป็นความ 3.คนเป็นทาสผู้เป็นความ 4.คนเป็นญาติผู้เป็นความ 5.คนเป็นมิตรสหายผู้เป็นความ 6.คนเป็นเพื่อนกินอยู่กับผู้เป็นความ 7.คนวิวาทกับผู้เป็นผู้เสียหาย 8.คนมักมากถ้อยความ 9.คนผู้เวรกับผู้เป็นความ 10.คนเป็นโรครุม 11.เด็กต่ำกว่า 7 ขวบ 12.เมาไม่ต่ำกว่า 70 13.คนมักเสียดสอดทาน 14.คนเดินร่ำขอทานเลี้ยงชีวิต 15.คนขอทานทาน 16.คนไม่มีเรือนที่อยู่ 17.คนถือกระบี่องกะลาขอทาน 18.คนหูหนวก 19.คนตาบอด 20.หญิงโสเภณี 21.หญิงแพศยา 22.หญิงมีครรภ์ 23.เป็นกระเทย 24.เป็นบัณฑิต 25.เป็นพอมดแม่มดหมอผี 26.คนวิกลจริต 27.หมอยาซึ่งมิได้เรียนคัมภีร์แพทย์ 28.ช่างเกือก 29.ชาวประมง 30.นักเลงเล่นบ่อน 31.โจร 32.คนที่มีโทษมาก 33.เพศฆาต อ้างอิงจาก อภินันท์ ศรีศิริ, "เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการ รับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารคดี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 68-69.

³ ร.แสงกาต์, พยานตามกฎหมายเก่าของสยามในหนังสือร.แสงกาต์กับไทยศึกษา, แปลโดย อุดม รัฐอมฤต, หน้า 146.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 145.

⁵ อติรุจ ตันบุญเจริญ, "พระไอยการลักษณะพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทย โบราณ," หน้า 32.

1. บุคคลนั้นไม่อาจเบิกความได้โดยอิสระเนื่องจากมีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น เป็นลูกหนี้หรือเป็นทาส หรือเป็นบุคคลที่ถูกคัดค้านเป็นความหรือมีเหตุโกรธเคืองกับคู่ความฝ่ายที่คัดค้าน

2. บุคคลบางประเภทไม่มีความสามารถในการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างเต็มที่ เช่น เด็กอายุไม่เกิน 7 ขวบ คนแก่ที่มีอายุตั้งแต่ 70 ปีขึ้นไป คนวิกลจริต คนหูหนวก

3. บุคคลบางประเภทที่ลักษณะที่ทำให้เชื่อคำเบิกความของเขาได้ยาก เช่น คนไม่อยู่ในศีลธรรม คนชอบหาเรื่องคนอื่น คนมักมาก โจร

4. บุคคลนั้นมีฐานะทางสังคมหรือมีอาชีพบางอย่างที่ทำให้ถ้อยคำของเขาไม่น่าเชื่อถือ เช่น คนจรจัด คนขอทาน โสเภณี หมอผี

พระอัยการลักษณะพยานยังได้กำหนดหลักเกณฑ์เรื่องน้ำหนักพยานไว้เป็นการล่วงหน้า⁶ โดยการแบ่งชั้นแห่งน้ำหนักหรือความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลออกเป็น 3 ชั้น⁷ ได้แก่ ทิพพยาน อุดรพยาน และอุตริพยาน ดังนี้

ทิพพยาน หมายถึง บุคคลที่ครองสมณเพศหรือเป็นผู้มีฐานะทางสังคมที่ทำให้เชื่อได้ว่าไม่เข้าข้างคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

อุดรพยาน หมายถึง พยานบุคคลที่อยู่ในพวกชนชั้นกลาง ได้แก่ ข้าราชการระดับล่าง พ่อค้า ชาวไร่ชาวนา

อุตริพยาน หมายถึง พยานที่มีความเกี่ยวข้องเป็นญาติมิตรของคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานหรือเป็นบุคคลที่มีฐานะทางสังคมต่ำ

พยานบุคคล 3 ชั้นดังกล่าวจะมีความน่าเชื่อถือของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมากน้อยแตกต่างกัน กล่าวคือ ทิพพยานจะเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักความน่าเชื่อถือมากที่สุด รองลงมาคือ อุดรพยาน และอุตริพยาน ตามลำดับ⁸ และคำเบิกความของทิพพยานจะมีน้ำหนักเหนือกว่าอุดรพยาน และคำเบิกความของอุดรพยานจะมีน้ำหนักมากกว่าอุตริพยานและคำเบิกความของอุตริพยานจะชนะพยานอาสา

⁶ ร.แลงการ์ด, พยานตามกฎหมายเก่าของสยามในหนังสือร.แลงการ์ดกับไทยศึกษา, แปลโดย อุดม รัฐอมฤต, หน้า 146.

⁷ อติรุจ ดันบุญเจริญ, "พระอัยการลักษณพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทยโบราณ," หน้า 34.

⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

“พยานอาสา” คือ พยานที่เบิกความเท็จเพื่อประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เนื่องจากการให้การของพยานบุคคลนั้นไม่มีประโยชน์ต่อการค้นหาความจริงในคดีและการรับฟังคำเบิกความของพยานบุคคลประเภทนี้จะส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดี⁹ ดังนั้น แม้คำเบิกความของอูตรีพยานจะมีน้ำหนักน้อยเพียงใดแต่ความน่าเชื่อถือของอูตรีพยานก็มีน้ำหนักและควรค่าแก่การรับฟังมากกว่าพยานอาสาซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่ต้องห้ามรับฟังเพราะผู้พิพากษาจะไม่สามารถได้รับความจริงจากคำเบิกความของพยานอาสา¹⁰

พระอัยการลักษณะพยานกำหนดมิให้รับฟังคำเบิกความของพยานอาสาและกำหนดโทษคู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างให้เป็นผู้แพคดี¹¹ มีเนื้อความว่า

๑๐ อนึ่งผู้มีอรรถคดีอ้างพยาน ๆ ให้การแลแก้แค้นเข้าด้วยฝ่าย
โทษ
จำเลย } ใช้
 ชื่อพยานอาสา ท่านบให้ฟังฟัง ให้กฎเอาคดีนั้นเปนแพ

และ

พระอัยการลักษณะพยานได้กำหนดโทษของพยานอาสาเนื่องจากตนมิได้รู้เห็นหรือได้ยินแต่เข้ามาเบิกความเท็จ¹² มีเนื้อความว่า

๕๗ อนึ่งผู้ใดเปนพยาน ท่านหมิให้เข้าด้วยโทษด้วยจำเลยให้ว่าตามรู้เห็น
 ได้ยิน ถ้าเปนพยานอาสา หมิได้เห็นแก้กัษุหมิได้ยินแก้โสด
 เข้ามารับเปนพยาน ท่านว่าหมิชอบให้โทษลาหนึ่งเปนพิไนยหลวง

ดังนั้น การแบ่งประเภทของพยานบุคคลตามพระอัยการลักษณะพยานจึงเป็นแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานให้แก่ผู้พิพากษาว่าพยานบุคคลประเภทใดควรค่าแก่รับฟังหรือต้องห้ามมิให้รับฟังคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นเพราะไม่อาจค้นหาความจริงได้ โดยเฉพาะพยานอาสาซึ่งเป็นพยานที่กฎหมายต้องห้ามรับฟังเพราะเกี่ยวข้องกับการเบิกความเท็จ กฎหมายจึงได้กำหนดบทลงโทษให้คู่ความฝ่ายที่กล่าวอ้างเป็นผู้แพคดี และพยานอาสาต้องรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนดเช่นกัน ซึ่งนอกจากพระอัยการลักษณะพยานแล้วยังมีบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพยานอาสาบัญญัติไว้ในพระราชกำหนดใหม่บทที่ 7 โทษพยานอาสาและห้ามคู่ความอ้างกันและกัน

⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 36-37.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

¹¹ สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, 2548), หน้า 300.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 316.

ซึ่งจะกล่าวถึงตามลำดับต่อไป ทั้งนี้ ในพระอัยการลักษณะพยานจะเน้นกล่าวถึงพยานบุคคลมากกว่า พยานหลักฐานประเภทอื่นอันแสดงให้เห็นว่าการพิสูจน์ความจริงในคดีมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับบุคคล ผู้รู้เห็นเหตุการณ์มาด้วยตนเองมากกว่าเอกสารหนังสือหรือวัตถุอื่นใด¹³

3.1.1.2 คุณสมบัติของพยานบุคคล

พระอัยการลักษณะพยานได้กำหนดคุณสมบัติที่พยานบุคคลพึงจะต้องมีเพื่อให้ คำเบิกความของบุคคลนั้นสมควรที่ศาลจะรับไว้เป็นพยาน คุณสมบัติดังกล่าวแบ่งออกเป็น 6 ประการ¹⁴ ได้แก่

1. เป็นบุคคลที่ก่อปรด้วยเคหสถานอันบริบูรณ์
2. เป็นบุคคลอันบริบูรณ์ด้วยลูกหลานมาก
3. เป็นบุคคลก่อปรด้วยน้ำใจเป็นสัปบุรุษ
4. เป็นบุคคลมีน้ำใจก่อปรด้วยกุศล
5. เป็นบุคคลก่อปรด้วยตระกูลเป็นเศรษฐีอันประเสริฐ
6. เป็นบุคคลที่เป็นที่สักการบูชาแก่คนทั้งปวง

การกำหนดคุณสมบัติของพยานบุคคลข้างต้นเป็นการกำหนดโดยยึดถือฐานะและความน่าเชื่อถือเป็นสาระสำคัญของพยานบุคคลซึ่งศาลควรรับฟัง หากพยานบุคคลมีคุณสมบัติ 6 ประการ ถ้อยคำของบุคคลนั้นอาจถือได้ว่ามีความน่าเชื่อถือว่าจะตรงกับความจริงมากที่สุด แต่ก็ไม่มีหลักประกันยืนยันได้ว่าพยานบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดนี้จะมีความใกล้ชิดกับ เหตุการณ์แห่งคดี ดังนั้น ความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดนี้ จึงเป็นเพียงข้อแนะนำแก่ผู้พิพากษาตุลาการว่าบุคคลใดควรรับฟังเป็นพยานหลักฐานเท่านั้น¹⁵

3.1.1.3 การกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำที่มีอิทธิพลต่อการเบิกความของพยาน

พระอัยการลักษณะพยานได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกระบวนการป้องกันพยาน โดยกำหนดการกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำที่มีอิทธิพลต่อการเบิกความของพยานไว้

¹³ อติรุจ ตันบุญเจริญ, "พระอัยการลักษณพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทยโบราณ," หน้า 9.

¹⁴ ร.แลงการ์ด, พยานตามกฎหมายเก่าของสยามในหนังสือร.แลงการ์ดกับไทยศึกษา, แปลโดย อุดม รัฐอมฤต, หน้า 145.

¹⁵ อติรุจ ตันบุญเจริญ, "พระอัยการลักษณพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทยโบราณ," หน้า 22-23.

3 กรณี¹⁶ ได้แก่ การเจรจาชักชวนพยานให้เบิกความไม่ตรงกับความจริง การข่มขู่ส้าทักพยาน และการแนะนำพยาน เนื่องจากการกระทำดังกล่าวไม่ว่าจะเกิดจากคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือผู้เกี่ยวข้องกับคู่ความย่อมส่งผลกระทบต่อคำเบิกความของพยาน โดยอธิบายตามลำดับได้ดังนี้

(1) การเจรจาชักชวนพยานให้เบิกความไม่ตรงกับความจริง

การเจรจาชักชวนพยานให้เบิกความไม่ตรงกับความจริงถือว่ามีความสำคัญต่อการค้นหาความจริงในคดีเป็นอย่างมาก กฎหมายจึงได้กำหนดโทษไว้อย่างชัดเจน แต่หากเป็นการเจรจาชักชวนพยานเพื่อให้พยานเบิกความตามความจริง กฎหมายไม่ถือว่าเป็นการเจรจาชักชวนพยานเนื่องจากการกระทำดังกล่าวมิได้กระทบต่อคำเบิกความหรือการให้ถ้อยคำของพยาน¹⁷

วัตถุประสงค์ของการเจรจาชักชวนพยานมีขึ้นเพื่อให้พยานรับข้อเท็จจริงที่เป็นประโยชน์แก่คู่ความหรือไม่รับข้อเท็จจริงที่จะเป็นโทษแก่คู่ความหรือเพื่อหลบหนีมิให้พบตัวพยานบุคคลซึ่งการเจรจาชักชวนพยานเพื่อให้พยานเบิกความหรือให้ถ้อยคำตามที่คู่ความต้องการนั้นส่วนใหญ่คู่ความจะใช้วิธีการติดสินบนหรือให้สินบนแก่พยานบุคคล ทั้งนี้ การให้พยานบุคคลกู้เงินหรือยืมเงินในระหว่างเป็นความกันกฎหมายถือว่าเป็นวิธีการให้สินบนแก่พยานบุคคลด้วย¹⁸ ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจเกิดขึ้นก่อนการสืบพยาน หรืออาจเกิดขึ้นในขณะที่ผู้พิพากษากำลังดำเนินการสืบพยาน หากผู้พิพากษาค้นหาความจริงได้ความว่า มีการเจรจาชักชวนพยานจริงกฎหมายกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่กระทำผิดเป็นฝ่ายแพ้คดี¹⁹ ตามบทบัญญัติพระอัยการลักษณะพยาน มาตรา 34

พระอัยการลักษณะพยานได้กำหนดความผิดเกี่ยวกับการเจรจาชักชวนพยานรวมถึงการให้สินบนแก่พยานบุคคลสรุปสาระสำคัญได้ 3 กรณี กล่าวคือ คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดเอง คู่ความฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้กระทำความผิด และผู้เกี่ยวข้องกับคู่ความเป็นผู้กระทำความผิด อธิบายตามลำดับดังนี้

1. กรณีคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดเอง

กรณีคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดในขณะที่ตนเองถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างพิจารณาคดีหรือใช้ให้ผู้เกี่ยวข้องกับคู่ความ เช่น ญาติพี่น้องไปเจรจาชักชวนหรือให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อให้เบิกความ

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48.

¹⁷ เรื่องเดียวกัน.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน.

¹⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 49.

เข้าข้างฝ่ายตน กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาดัดสินให้คู่ความฝ่ายที่กระทำความผิดเป็นฝ่ายแพ้คดี และบางกรณีอาจต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด เช่น โทษปรับ และกำหนดให้พยานบุคคลที่รับสินบนเป็นพยานอาสา²⁰ คือ เป็นพยานหลักฐานที่ต้องห้ามรับฟังและพยานบุคคลนั้นจะต้องรับผิดตามบทบัญญัติพระอัยการลักษณะพยาน มาตรา 56 และมาตรา 60

พระอัยการลักษณะพยานได้กำหนดการกระทำที่เป็นการเจรจาชักจูงพยาน การให้สินบนแก่พยานบุคคลและโทษของผู้กระทำความผิดไว้²¹ มีเนื้อความว่า

๕๖ มาตราหนึ่ง ทั้งสองอ้างพยาน แลมันผู้หนึ่งไปเจรจาด้วย
พยานก็ดี มันให้สินแก่พยานก็ดี ในหว่างเปนความ
ท่านว่าก็เยี่ยมกันเทียบสินจ้างสินบน มากก็ดี น้อยก็ดี
ท่านว่ามันไปยอมแปลงพยานให้ข้างหนึ่ง ๆ
หมี้ได้ยอมแปลงพยานนั้นเปนจริง ถ้าคดีนั้นต้องตัดสินมือถึงตายก็ดี
ท่านให้ลงโทษแก่พยานแลผู้ให้สินจ้างยอมแปลงพยานนั้น
ให้ไหมโดยพยานอาสา

พระอัยการลักษณะพยานกำหนดโทษสำหรับคู่ความที่ให้สินบนแก่พยานบุคคลและโทษสำหรับพยานบุคคลที่รับสินบนไว้²² มีเนื้อความว่า

๖๐ อนึ่งทั้งสองพิภาษแก่กัน อ้างพยานโดยระบุสำนอง ตระลาการ
ยังหมี้ได้คัดประเด็นปรากฏ ทั้งสองรู้คดี มันไปถึงพยาน มันให้
สินจ้างสินบลให้ก็เยี่ยมทรัพย์สิ่งของ จับตัวได้เปนลัจจริงใช้
ท่านให้กฎเอาคดีมันเปนแพ้ ถ้าคดีมันเปนมหันตะโทษ ท่านให้
ลงโทษแก่พยานผู้เอาสินจ้างสินบลเปนพยานอาสา
บันดาจะไหมลาหนึ่ง ให้ไหมทวิคูณ เพราะว่ามันเปนพยานอาสา

พระอัยการลักษณะพยานกำหนดโทษกรณีคู่ความใช้ให้ผู้เกี่ยวข้องกับคู่ความ เช่น ญาติพี่น้อง ไปเจรจาชักจูงหรือให้สินบนแก่พยานบุคคล²³ มีเนื้อความว่า

๕๓ อนึ่งผู้มีอรรถคดีเปนความกันอยู่ในตระลาการ มันอ้างพยาน [แก่]

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

²¹ สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 1, หน้า 316.

²² เรื่องเดียวกัน, หน้า 317.

²³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 315.

สุภาวเคราะห์ลาการ ฝ่ายข้างหนึ่งใช้ผู้คนญาติพี่น้องพ้องพັນธมน์ไป
 ลู่หาพยานก็ดี แลมันให้หนังสือไปแก่ผู้คนญาติพี่น้องมันก็ดี
 ญาติพี่น้องพ้องพັນธมน์เอาหนังสือไปลู่หาเจรจาด้วยพยาน
 จับได้มาบอกเคราะห์ลาการ ๆ พิจารณาเปนลัจจตุจกล่าวมาใช้
 ให้กฎเอาคดีมันเปนแพ้แก่สำนวน

นอกจากนี้ พระอัยการลักษณะพยานยังได้กำหนดโทษไว้ในมาตรา 54 สำหรับกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งถูกควบคุมโดยตุลาการและใช้ให้ซ้ำของตนมาเจรจาชักซ้อมหรือให้สินบนแก่พยานบุคคลนั้น ผู้พิพากษาต้องพิจารณาให้ได้ความจริงว่าผู้กระทำความผิดเป็นผู้ใช้เสียก่อนจึงจะพิพากษาให้ผู้นั้นเป็นฝ่ายแพ้คดี²⁴ เพราะกฎหมายมิให้ผู้พิพากษารับฟังแต่ถ้อยคำของซ้ำซึ่งถูกใช้มาแล้วพิพากษาทันทีเนื่องจากเป็นการให้ร้ายต่อนายของตนเอง และมาตรา 63 กำหนดโทษสำหรับคู่ความที่ถูกควบคุมตัวในระหว่างพิจารณาคดีแต่หลบหนีออกไปเพื่อเจรจาชักซ้อมพยาน โดยหากผู้พิพากษาพิจารณาแล้วความจริงปรากฏว่ามีการชักซ้อมพยานก็พิพากษาให้ผู้นั้นเป็นฝ่ายแพ้คดี แต่หากไม่มีการกระทำความผิดให้พิจารณาคดีต่อไป²⁵

2. กรณีคู่ความฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้กระทำความผิด

กรณีคู่ความฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้กระทำความผิดอาจเกิดขึ้นจากการที่คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้แก่ง้อบายให้เข้าใจว่าคู่ความอีกฝ่ายเป็นผู้ใช้ให้คนของตนไปกระทำความผิดโดยการให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อให้รับหรือมิให้รับถ้อยคำหรือให้พยานบุคคลนั้นหลบหนีหากความจริงปรากฏเช่นนั้นกฎหมายกำหนดให้พิพากษาให้คู่ความฝ่ายที่กระทำความผิดเป็นฝ่ายแพ้คดี²⁶

พระอัยการลักษณะพยานได้กล่าวถึงการกระทำความผิดอันเกิดจากกลอุบายของคู่ความอีกฝ่าย²⁷ มีเนื้อความว่า

๕๒ อนึ่งถ้าโจทก์จำเลยก็ดี ทั้งสองเปนสำนวนอยู่ด้วยกันในเคราะห์ลาการ

²⁴ อติรุจ ตันบุญเจริญ, "พระอัยการลักษณะพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทยโบราณ," หน้า 49.

²⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

²⁶ เรื่องเดียวกัน.

²⁷ สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 1, หน้า 314.

แลฝ่ายข้างหนึ่งให้ทรัพย์สินเงินทองไปบนบาลพญาณ หมี่ให้รับก็ดี
ให้รับก็ดี ให้พญาณหลบเสียหมี่ให้พบก็ดี จับได้พิจารณาเปนลัจ
ว่ามันบนบาลพญาณจริงใช้ ท่านว่ามันพิรุท ถ้าจับผู้บนบาลได้
มันว่าหมี่ไซ่พวกฝ่ายข้างหนึ่ง ๆ ทำกลธิบายไซ่ให้บนบาลพญาณ
ถ้าเปนลัจจริงไซ่ ให้กฎเอาคดีผู้ทำกลธิบายนั้นเปนแพ

3. กรณีผู้เกี่ยวข้องกับคู่ความ เช่น บุตร ภรรยา ญาติพี่น้องของ คู่ความเป็นผู้กระทำความผิดเอง

กรณีผู้เกี่ยวข้องกับคู่ความ เช่น บุตร ภรรยา ญาติพี่น้องของคู่ความ เป็นผู้กระทำความผิดเองโดยคู่ความมิได้เป็นผู้ใช้ให้กระทำ พระอัยการลักษณะพยาน มาตรา 55 กำหนดให้หากการกระทำของบุคคลนั้นเป็นการให้ทรัพย์สิน เงินทองประการใดๆ แก่พยานบุคคล เพื่อให้คำรับหรือไม่รับอย่างใดอันเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายของตน เมื่อผู้พิพากษาพิจารณาได้ความจริงแล้วว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดจริงให้ลงโทษปรับไหมแก่ผู้ชักจูงหรือให้สินบนแก่พยานบุคคล แต่จะไม่พิพากษาให้คดีของคู่ความเป็นฝ่ายแพคดีเนื่องจากคู่ความมิได้เป็นผู้ใช้ให้กระทำและยังคง ดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป รวมถึงกำหนดให้ยกและมิให้รับฟังพยานบุคคลที่รับสินบน ออกจากคดี²⁸

(2) การข่มขู่ล่าทัพพยาน

การกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำที่มีอิทธิพลต่อการเบิกความของ พยานบุคคลอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งอาจส่งต่อความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน สิทธิและเสรีภาพของ พยานบุคคลและบุคคลในครอบครัวของพยานบุคคลนั้นคือ การข่มขู่ล่าทัพพยานอันเป็นการกระทำ ที่อาจเกิดขึ้นในขณะที่ผู้พิพากษากำลังพิจารณาคดีโดยเกิดขึ้นต่อหน้าผู้พิพากษาตุลาการ กฎหมาย กำหนดให้คู่ความฝ่ายที่กระทำความผิดเป็นฝ่ายแพคดี การข่มขู่อาจเกิดขึ้นในลักษณะหลายรูปแบบ เช่น การชู่อาฆาต เหยียน ตีโบย ริบราชบาต (ริบทรัพย์สินข้าหลวงที่ต้องพระราชอาชญา)²⁹ เผาบ้านเรือน ซึ่งได้กระทำต่อพยานบุคคลของคู่ความฝ่ายที่กระทำความผิดเองหรืออาจเป็นพยานบุคคลของ คู่ความอีกฝ่ายเนื่องจากหากพยานบุคคลนั้นให้ถ้อยคำหรือเบิกความตามความจริงจะมีผลทำให้ คู่ความฝ่ายที่กระทำความผิดต้องแพคดี³⁰

²⁸ อติรุจ ดันบุญเจริญ, "พระอัยการลักษณะพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทย โบราณ," หน้า 49.

²⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 72.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50-51.

พระอัยการลักษณะพยานได้กล่าวถึงการข่มขู่ส้าท้บพยาน³¹ มีเนื้อความว่า
 ๓๖ มาตราหนึ่ง ผู้อ้างพยานนั้นมันเท็จกลัวความจะแพ้แก่ท่าน
 แลมันกันโขกคุกคามค้ำรามส้าท้บพยานเมื่อตระลาการไปเผชิญนั้น
 มันว่าต่อหน้าตระลาการว่า ถ้าหมีรับสมอ้างกูใช้ กูจะให้ต้องริบราชบาต
 กูจะหาความพยานให้ต้องปรับไหม ท่านว่า มันกันโขกพยานมันเองนั้น
 ถ้าพยานรับสมอ้างมันจริงก็ดี ท่านว่ามันเท็จ ให้เอาสำนวนมันเปนแพ

(3) การแนะนำพยาน

การแนะนำพยานเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นต่อหน้าผู้พิพากษาศาลฎีกา โดยคู่ความฝ่ายที่กระทำความผิดได้ให้ถ้อยคำเพื่อชักจูงและแนะนำพยานให้เข้าใจคำถามของผู้พิพากษาศาลฎีกาผิดเพี้ยนไปหรือกระทบต่อความเป็นอิสระในการเบิกความตามความเป็นจริง จากความทรงจำของพยานบุคคลนั้นเพื่อให้เบิกความอันเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายของตน กฎหมายจึงได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดเป็นฝ่ายแพคดี รวมถึงการสั่งสอนและแนะนำพยานบุคคลในการเบิกความ ไม่ว่าในขณะที่พยานนั้นกำลังสาบานตนหรืออยู่ระหว่างรอเบิกความ กฎหมายถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการแก่งให้พยานบุคคลหลงลืม และผู้กระทำผิดรวมถึงบุคคลที่ร่วมกระทำผิด จะต้องออกไปจากบริเวณที่มีการสืบพยาน³² ตามบทบัญญัติพระอัยการลักษณะพยาน มาตรา 36 และมาตรา 37

การกระทำที่กฎหมายถือว่าเป็นการกระทำที่มีอิทธิพลต่อการเบิกความของพยานบุคคลทั้งสามกรณีข้างต้นเป็นการกระทำที่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับพยานบุคคลซึ่งคำเบิกความของพยานเป็นสาระสำคัญในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย หากพยานบุคคลนั้นเบิกความเท็จหรือไม่ให้ความร่วมมือในการเข้ามาให้ถ้อยคำหรือเบิกความต่อศาลย่อมส่งผลกระทบต่อความยุติธรรมในการดำเนินคดี โดยเฉพาะการเจรจาชักจูงและการให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อให้เบิกความไม่ตรงกับความจริงหรือเบิกความเท็จ

³¹ สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 1, หน้า 309-310.

³² อติรุจ ตันบุญเจริญ, "พระอัยการลักษณะพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทยโบราณ," หน้า 51.

ซึ่งกฎหมายกำหนดผลของการกระทำความผิดไว้ในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ คู่ความฝ่ายที่กระทำความผิดหรือให้สินบนแก่พยานบุคคลนั้นเป็นฝ่ายแพ้กติ และพยานบุคคลที่รับสินบนถือเป็นพยานอาสาและต้องระวางโทษปรับตามระดับความร้ายแรงของคดี³³ รวมถึงกรณีผู้เกี่ยวข้องกับคู่ความ เช่น บุตร ภรรยา ญาติพี่น้องของคู่ความเป็นผู้กระทำความผิดเองโดยคู่ความมิได้เป็นผู้ใช้ให้กระทำบุคคลเหล่านั้นจะถูกลงโทษปรับ แต่คดีของคู่ความซึ่งมิได้มีส่วนร่วมในการกระทำความผิดยังคงได้รับการพิจารณาต่อไป กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พระอัยการลักษณะพยานได้กล่าวถึงความผิดเกี่ยวกับกรณีผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนอันเป็นการสะท้อนแนวความคิดที่มีอยู่ในสังคมไทยในอดีต โดยคู่ความนิยมใช้ “สินบน” เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนเพื่อปิดป้องหรือสร้างอิทธิพลเหนือการกระทำของพยานบุคคล

3.1.2 พระอัยการลักษณะรับฟ้อง

พระอัยการลักษณะรับฟ้อง หรือ กฎหมายลักษณะรับฟ้อง พ.ศ. 1899 เป็นกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับคดีที่ศาลควรหรือไม่สมควรรับไว้พิจารณา การตัดฟ้อง การตัดสำนวน การตัดพยาน การแก้ต่างว่าต่าง และการประวิงความ³⁴ โดยมี 56 มาตรา บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของพยานบุคคลได้รับการบัญญัติไว้เมื่อ พ.ศ. 1926 กล่าวคือ ผู้พิพากษาตุลาการตัดพยานหลักฐานในสำนวนให้ฝ่ายผู้กระทำความผิดเป็นฝ่ายแพ้กติ ซึ่งกรณีตัดพยานนี้จะมีบทบัญญัติทั้งหมด 8 มาตรา³⁵ และกฎหมายว่าด้วยกรณีตัดพยานได้ถูกยกเลิกภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437)

พระอัยการลักษณะรับฟ้องได้กล่าวถึงการตัดพยานเพราะคู่ความให้สินบนแก่พยานและบทลงโทษพยานผู้รับสินบน³⁶ มีเนื้อความว่า

๒ มาตราหนึ่ง กระลาการคัดข้อประเคนให้คู่ความนำกระลาการไปเผชิญโดยอ้าง

และกระลาการยังมีได้เผชิญ มันคู่ความ โจทก์ } กิติ หลีกหนีลักลอบ
จำเลย

ไปสู่หาเจรจาชักข้อยอมแปลงบนบานพยานของมันผู้อ้างเองให้รับกิติ

แลฝ่ายผู้มิได้อ้างรู้ว่าผู้ใดจะเปนพยานฝ่ายข้างหนึ่งแล้ว ไปสู่หาชักข้อยอม

³³ ร.แลงกาด์, พยานตามกฎหมายเก่าของสยามในหนังสือร.แลงกาด์กับไทยศึกษา, แปลโดย อุดม รัฐอมฤต, หน้า 148.

³⁴ ชาคริต อนันทรานัน, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556), หน้า 200.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 199.

³⁶ สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 1, หน้า 280-281.

ยอมแปลงบนบานพญาณข้างผู้อ้าง มิให้รับก่อนกระลาการมิได้เฝงชัญ

จับได้มาบอกแก่กระลาการก็ดี ต่อหน้าสุภากระลาการก็ดี สืบสวนเปนลัจจริง

ให้เอาคตีมันผู้ชักซ่อมยอมแปลงบนบานพญาณเปนแพ้แก่สำนวน

ถ้า โจท } ให้ญาติพี่น้องผู้คนลูกเมียเอาหนังสือบนให้ทรัพย์สิ่งของ
จำเลย }

ไปชักซ่อมบนบานพญาณ ให้พญาณหลบหนีให้ภบตัวก็ดี ให้พญาณรับโดยอ้างก็ดี

หนีให้รับก็ดี ทำกลอุบายว่าฝ่ายข้างหนึ่งให้บนบานชักซ่อมยอมแปลงพญาณ

พิจารณาเปนลัจ ให้เอาผู้ใช้ให้บนผู้ให้ทำกลอุบายเปนแพ้แก่สำนวน

ส่วนพญาณผู้รับสินจ้างสินบนนั้น ถ้าเนื้อความซึ่งหากันเปนแต่ปะฉิมโทษ

ให้ปรับไหมพญาณลาหนึ่งตามบันดาคักดี ถ้าเปนความมะหันตะโทษ

ให้ปรับไหมพญาณสถานหนึ่งทวีคูณเปนพิในหลวงโดยพระราชกฤษฎีกา

จากบทบัญญัติข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระอัยการลักษณะรับฟ้อง กรณีตัดพยานได้กำหนดเนื้อความสอดคล้องกับบทบัญญัติกฎหมายของพระอัยการลักษณะพยาน กล่าวคือ บทลงโทษคู่ความที่ชักซ่อมหรือให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อมิให้รับข้อเท็จจริงหรือเบิกความเท็จซึ่งหากผู้พิพากษาพิจารณาแล้วได้ความว่า ผู้นั้นได้กระทำความผิดจริงให้ลงโทษคู่ความฝ่ายที่กระทำความผิดเป็นฝ่ายแพ้คดี รวมถึงกรณีคู่ความไม่ว่าฝ่ายโจทก์หรือจำเลยใช้ให้ญาติ พี่น้อง สามีหรือภริยา บุตร ไปให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อให้พยานนั้นหลบหนี ให้พยานรับหรือไม่รับข้อเท็จจริงได้อันจะเป็นประโยชน์แก่คู่ความ หากพิจารณาได้ความจริงว่ามีการกระทำความผิด กฎหมายกำหนดให้คู่ความที่กระทำความผิดเป็นฝ่ายแพ้คดีและให้ลงโทษปรับไหมแก่พยานบุคคลซึ่งรับสินบน หากเป็นคตีมหันตโทษหรือคตีมันโทษร้ายแรงให้เพิ่มโทษปรับแก่พยานบุคคลนั้น

3.1.3 พระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7

พระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7 โทษพยานอาสาและห้ามคู่ความอ้างกันและกัน เป็นกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมโทษของพยานอาสาให้หนักขึ้น กล่าวคือ เดิมตามพระอัยการลักษณะพยานได้กำหนดโทษสำหรับพยานอาสา หรือพยานอาสาซึ่งรับสินจ้างสินบนและคู่ความฝ่ายที่อ้างพยานอาสาเนื่องจากพยานอาสาเป็นพยานที่ไม่ได้รู้ ไม่ได้เห็น หรือมิได้ยินมาด้วยตนเองแต่รับเป็นพยานกล่าวคำสาบานเบิกความต่อศาล ดังนั้น หากพิสูจน์ได้ว่าบุคคลใดเป็นพยานอาสากฎหมายให้ลงโทษ

ปรับใหม่³⁷ แต่ในคดีหมิ่นโทษหรือคดีที่มีโทษร้ายแรงซึ่งกฎหมายกำหนดโทษถึงขนาดถูกตัดมือตัดเท้า พยานอาสาจะต้องรับโทษปรับใหม่เพิ่มขึ้น³⁸ แต่เนื่องจากโทษซึ่งกำหนดไว้เป็นโทษปรับทำให้ผู้กระทำความผิดเสียแต่ค่าปรับซึ่งเป็นทรัพย์สินเงินทองจึงทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวไม่เข็ดหลาบและกระทำความผิดซ้ำ³⁹ พระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7 จึงได้แก้ไขเพิ่มเติมโทษของพยานอาสาให้ต้องระวางโทษเข็ญ 3 ยก จำคุก และถูกบังคับให้ทำงานหนัก⁴⁰

พระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7 ได้แก้ไขเพิ่มเติมโทษของพยานอาสาจากปรับใหม่เป็นให้ทวนสามยกแล้วส่งตัวลงสำเภาเข้าคุกเป็นหัวสิบข้าง⁴¹ มีเนื้อความว่า

...พระราชกำหนดซึ่งพยานอาสาให้โทษหนึ่งแลทวิคุณนั้นเบาหนักคงไว้มิได้ให้เลิกเสียแต่นี้สืบไปเมื่อหน้า ถ้าผู้ใดมิใช่พี่ว่าพี่ มิใช่น้องว่าน้อง แลแอบอ้างว่าเปนญาติพี่น้องเข้าหาความต่างแกต่าง แต่งหนังสือร้องฟ้องให้ราษฎรหาความแก่กัน คิดอ่านให้ถ้อยคำแก่ราษฎร ถ้าพิจารณาเปนสัจให้ทวนสามยกแล้วส่งตัวลงสำเภาเข้าคุกเปนหัวสิบข้างตามบทพระอัยการโบราณนั้นฉันใดก็ดี ให้พิพากษาปรับโทษผู้เข้ามาเปนพยานอาสา มิได้รู้ว่าจะมิได้เห็นว่าเห็น มิได้ยื่นว่าได้ยิน แลทนลบถทร้ายต่อพระศรีรัตนไตรนั้น ดูจฉันปรับโทษผู้คิดอ่านแต่งฟ้องแลคำให้การนั้น...

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายลักษณะพยานนับตั้งแต่กฎหมายลักษณะพยานหรือพระอัยการลักษณะพยาน พ.ศ. 1894 กฎหมายลักษณะรับฟ้องหรือพระอัยการลักษณะรับฟ้อง พ.ศ. 1899 และพระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7 โทษพยานอาสาและห้ามคู่ความอ้างกันและกัน ปรากฏแนวความคิดในการกำหนดบทบัญญัติความผิดกรณีผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนซึ่งคู่ความนิยมใช้ “สินบน” เป็นวิธีการสร้างอิทธิพลต่อพยานบุคคลให้กระทำหน้าที่ตามประโยชน์ของผู้ให้สินบน รวมถึงความสำคัญของพยานบุคคลซึ่งมีหน้าที่จะต้องมาเบิกความในศาลเพื่อค้นหาความ

³⁷ อภินันท์ ศรีศิริ, "เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน," หน้า 92.

³⁸ อติรุจ ดันบุญเจริญ, "พระอัยการลักษณพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทยโบราณ," หน้า 38.

³⁹ สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 3, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, 2548), หน้า 207.

⁴⁰ ร.แลงกาด์, พยานตามกฎหมายเก่าของสยามในหนังสือร.แลงกาด์กับไทยศึกษา, แปลโดย อุดม รัฐอมฤต, หน้า 149.

⁴¹ สถาบันปรีดี พนมยงค์, กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 3, หน้า 208.

จริงแห่งคดี โดยเฉพาะการกำหนดโทษพยานอาสาหรือพยานซึ่งเบิกความเท็จอันเป็นพยานที่ต้องห้ามรับฟังซึ่งคู่ความฝ่ายที่อ้างจะถูกลงโทษให้แพ้คดี และพยานอาสาเองก็ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากกฎหมายในสมัยกฎหมายตราสามดวงให้ความสำคัญกับเรื่องพยานบุคคลเป็นอย่างยิ่งเพราะการอ้างพยานอาสาเข้ามาในคดีนอกจากจะเป็นการสร้างความไม่ยุติธรรมให้แก่คู่ความในคดีแล้วยังเป็นการปิดโอกาสในการพิสูจน์ความจริงของจำเลยซึ่งร้ายแรงกว่าการฟ้องเท็จที่กฎหมายยังเปิดโอกาสให้จำเลยได้ใช้ความสัตย์ของตนพิสูจน์ความจริงโดยวิธีการพิสูจน์ดำเนินลุล่วงได้⁴²

3.2 แนวคิดในกฎหมายลักษณะพยานสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

กฎหมายในยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นกฎหมายที่เกิดจากการปฏิรูปการศาลและกฎหมายสืบเนื่องมาจากปัญหาเรื่องสิทธิสภาพนอกอาณาเขต และต่างประเทศไม่ยอมรับวิธีพิจารณาตามระบบกฎหมายไทยโดยเฉพาะวิธีพิจารณาโจรสู้ร้ายตามจารีตนครบาล ซึ่งเป็นแสวงหาพยานหลักฐานจากผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยวิธีการทรมานอย่างทารุณ และความไม่เหมาะสมของทฤษฎีการลงโทษ⁴³ ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระราชดำริให้มีการปฏิรูปแก้ไขกฎหมายหลายประเภททั้งกฎหมายสารบัญญัติและกฎหมายวิธีสบัญญัติโดยทรงมอบให้กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์เป็นผู้นำในการปฏิรูปการศาลและกฎหมายให้มีมาตรฐานทัดเทียมอารยะประเทศ⁴⁴ โดยพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437) เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติฉบับหนึ่งซึ่งตราขึ้นเพื่อใช้บังคับชั่วคราวจนกว่าจะมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความที่สมบูรณ์ใช้บังคับ⁴⁵ และกฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพยานซึ่งบัญญัติขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอีกหนึ่งฉบับ คือ พระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 (พ.ศ. 2420)

⁴² อติรุจ ตันบุญเจริญ, "พระไอยการลักษณะพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวนความของไทยโบราณ," หน้า 37.

⁴³ สุนีย์ มัลลิกะมาสและคณะ, รายงานผลการวิจัยวิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบ 200 ปี: ภาควิธีสบัญญัติ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 25-26.

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 27.

3.2.1 พระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 (พ.ศ. 2420)

พระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 ใช้บังคับนับตั้งแต่ พ.ศ. 2420 อันเป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความพยานบุคคลรับสินบน และต่อมาได้ถูกยกเลิกภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437) รวมเวลาใช้บังคับ 17 ปี

พระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 (พ.ศ. 2420) มีเนื้อหาจำนวน 11 มาตรา⁴⁶ เป็นกฎหมายที่กล่าวถึงการดำเนินคดีกับพยานบุคคลซึ่งรับสินบน ผู้กล่าวหาว่าพยานบุคคลนั้นรับสินบนซึ่งหากพิสูจน์ได้ความว่า ผู้กล่าวหาว่าความเป็นเท็จก็ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด และวิธีการดำเนินคดีหรือวิธีพิจารณาเกี่ยวกับพยานรับสินบน⁴⁷ รวมถึงกฎหมายฉบับนี้ยังคงไว้ซึ่งแนวความคิดในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนตามพระอัยการลักษณะพยาน พ.ศ. 1894 และพระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7

แม้ว่าพระอัยการลักษณะพยานและพระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7 จะกำหนดบทบัญญัติเพื่อลงโทษคู่ความที่ผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อให้เบิกความอันเป็นประโยชน์แก่ฝ่ายตนหรือเบิกความเท็จ หากพิจารณาได้ความจริงกฎหมายกำหนดให้ลงโทษพยานบุคคลซึ่งรับสินบนโดยทวนสามยกแล้วส่งตัวลงสำเภาเข้าคุกเป็นหัวสิบข้าง และปรับให้คู่ความฝ่ายนั้นแพ้คดีก็ตาม แต่ไม่ได้กำหนดโทษแก่คู่ความซึ่งเป็นผู้ให้สินบนแต่อย่างใด ทำให้คู่ความมิเกรงกลัวและกระทำความผิดต่อไป จึงสมควรที่จะมีกำหนดโทษแก่คู่ความซึ่งกระทำความผิดโดยการให้สินบนแก่พยานบุคคล รวมถึงผู้ซึ่งกล่าวหาว่าพยานบุคคลนั้นรับสินบนแต่เมื่อพิจารณาแล้วหาได้มีการกระทำความผิดตามที่ฟ้องไม่⁴⁸ อันเป็นหลักการและเหตุผลที่ทำให้มีการยกร่างและประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239

โจทก์หรือจำเลยซึ่งจะฟ้องว่าพยานบุคคลรับสินจ้างสินบนให้ฟ้องภายใน 7 วันตั้งแต่วันที่ได้อายัดพยานนั้นไว้ต่อตระลาการเสมียนผู้คุมและห้ามมิให้เรียกค่าเชิงประกันแก่พยานบุคคลนั้น⁴⁹

⁴⁶ หลวงรัตนัญญัติ (เปล่ง เวการะ), กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักราชเลขาธิการ, 2541), หน้า 506-518.

⁴⁷ อภินันท์ ศรีศิริ, "เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน," หน้า 97.

⁴⁸ หลวงรัตนัญญัติ (เปล่ง เวการะ), กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 2, หน้า 509.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 511.

โดยพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กล่าวถึงบทลงโทษแก่คู่ความซึ่งกระทำความผิดหากพิจารณาแล้ว ได้ความจริงตามคำฟ้องก็ให้ยกพยานบุคคลซึ่งรับสินบนนั้นออกจากคดีและกำหนดให้คู่ความนั้น เป็นฝ่ายแพ้คดี⁵⁰ มีเนื้อความว่า

มาตรา ๗ โจทก์จำเลยอ้างกำหนดพยานไว้ในสำนวนแล้ว โจทก์จำเลยพาตระลาการเสมียน ผู้คุมไปสืบพยาน ได้พยานของฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลย ช้างละ ๒ คน ๓ คน แลเทาใดก็ดี แต่ยังหาครบพยานที่อ้างไว้ไม่ แลฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลยติดใจพยานว่ารับสินจ้างสินบน ตระลาการพิจารณาเปนลัทธิว่าเปนพยานรับสินจ้างสินบนจริง ถึงพยานฝ่ายโจทก์ฝ่ายจำเลย ที่สืบแล้วสมข้ออ้างก็ดี ให้ยกพยานนั้นเสียให้กตคติผู้บนเปนแพ้ตามรูปความ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้กำหนดให้ยกเลิกโทษพยานบุคคลซึ่งรับสินบนโดยให้ทวนสามยก แล้วส่งตัวลงสำเภาเข้าคุกเป็นหัวสิบข้างตามพระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7 โดยกำหนดโทษใหม่ หากพิจารณาได้ความจริงว่าคู่ความได้ให้สินบนแก่พยานบุคคลหากคดีนั้นเป็นคดีฉกรรจ์ให้ปรับโทษ พยานทวน 2 ยกแล้วให้ส่งเป็นคนโรงสี 3 ปี 4 ปี 5 ปี จึงให้พ้นโทษ แต่ถ้าไม่ใช่คดีฉกรรจ์ให้ปรับโทษ พยานทวนยกหนึ่งแล้วให้ส่งตัวพยานบุคคลนั้นเป็นคนโรงสี 1 ปี 2 ปีตามสมควรแก่โทษ และกำหนดให้ผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลเป็นฝ่ายแพ้คดี และปรับโทษอีกกึ่งโทษของพยานบุคคล ซึ่งรับสินบน ปราบตามมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติ⁵¹ มีเนื้อความว่า

มาตรา ๘ ในพระราชกำหนด แผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกย ซึ่งทรงตั้งไว้ เมื่อจุลศักราช ๑๑๔๖ ปีโรงฉก ว่าพยานผู้รับสินจ้างสินบน พิจารณาเปนลัทธิ ให้ส่งตัวลงสำเภาเข้าคุกปนหัวสิบข้างนั้น ความประการนี้ให้ยกเสีย ตั้งแต่สืบไปเมื่อนำ ถ้าโจทก์จำเลยเปนความกัน ณ โรงศาลกรมใดๆ ฝ่ายโจทก์จำเลยไปจ้างบนพยาน ถ้าพิจารณาเปนลัทธิความเดิมนั้น กล่าวหาเปนความฉกรรจ์ ให้ปรับโทษพยานทวน ๒ ยก แล้วให้ส่งเป็นคนโรงสี ๓ ปี ๔ ปี ๕ ปี จึงให้พ้นโทษ ถ้าเปนความไม่ฉกรรจ์ให้ปรับโทษ พยานทวนยกหนึ่ง แล้วให้ส่งตัวพยานเป็นคนโรงสีปีหนึ่ง สองปี ตามสมควรแก่โทษานุโทษ ฝ่ายผู้จ้างผู้บนนั้นให้กตคติเปนแพ้ แล้วปรับโทษผู้บนพยานอีกกึ่งโทษผู้รับสินจ้างสินบน ถ้าขึ้นความเดิมหาเปนความมหันตโทษข้อใหญ่อย่าเพ่งให้กตคติเปนแพ้ก่อน ให้นำข้อความ

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 515.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 515-516.

ขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาให้ทรงทราบ ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้วแต่จะโปรดเกล้า

กรณีมีผู้กล่าวหาว่าพยานบุคคลนั้นรับสินบนซึ่งหากพิสูจน์ได้ความว่า ผู้กล่าวหาว่ากล่าวความเป็นเท็จก็ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดเท่ากับโทษที่จะลงแก่พยานนั้น และให้คดีเดิมของผู้กล่าวหาเป็นฝ่ายแพ้คดี⁵² มีเนื้อความว่า

มาตรา ๙ ถ้าโจทก์จำเลยกล่าวโทษพยานว่ารับสินจ้างสินบน พิจารณาหาได้ความจริงไม่

ให้ปรับผู้ทำเรื่องราวกล่าวโทษพยานนั้น ให้ทวนส่งไปโรงสีเท่ามกได้ใส่โทษพยาน

แลชั้นความเดิมนั้นให้กคดีเป็นแพ้

จากความข้างต้น สะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิดในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนอันสืบเนื่องมาจากพระอัยการลักษณะพยานสมัยกฎหมายตราสามดวงมาจนถึงพระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 โดยมีการกำหนดบทลงโทษพยานบุคคลและผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและกำหนดบทบัญญัติการลงโทษให้ชัดเจนมากขึ้น ซึ่งพิจารณาได้จากหลักการของการร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เพื่อต้องการกำหนดโทษให้ครอบคลุมการกระทำ ความผิดและกำหนดโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งมิให้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นประกอบกับยังคงไว้ซึ่งหลักการในการกำหนดให้คู่ความฝ่ายที่ผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลนั้นเป็นฝ่ายแพ้คดีและให้รับโทษอีกทั้งหนึ่งของพยานบุคคลซึ่งรับสินบนตามมาตรา 8 กล่าวคือ ผู้ให้สินบนจะถูกปรับให้เป็นฝ่ายแพ้คดี และต้องโทษปรับเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งของพยานบุคคลซึ่งรับสินบน และได้แก้ไขบทลงโทษพยานบุคคลตลอดจนกำหนดโทษผู้กล่าวหาว่าพยานบุคคลนั้นรับสินบนแต่เมื่อพิจารณาแล้วหาได้มีการกระทำความผิดตามที่ฟ้องไม่ ซึ่งกรณีดังกล่าวหากจะเปรียบเทียบกับพระอัยการลักษณะพยานในสมัยกฎหมายตราสามดวงอาจเทียบได้กับกรณีคู่ความฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำความผิดอันเกิดจากกลอุบายของคู่ความอีกฝ่ายตามมาตรา 52 แห่งพระอัยการลักษณะพยาน

3.2.2 พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437)

พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437) แบ่งเนื้อหาออกเป็น 9 หมวด มีจำนวน 64 มาตรา เป็นกฎหมายสมัยซึ่งกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ผู้ทรงสำเร็จวิชาการกฎหมายจากประเทศอังกฤษและกำลังฟื้นฟูระบบการศาลยุติธรรมของประเทศไทยทำให้บทบัญญัติกฎหมายฉบับนี้ได้รับอิทธิพลจากหลักกฎหมายอังกฤษเป็นส่วนใหญ่⁵³ รวมถึงแนวคิดในการแยกกฎหมาย

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 516.

⁵³ โอสโล โกติน, คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ ในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, หน้า 7-8.

ลักษณะพยานออกจากกฎหมายวิธีพิจารณาความซึ่งเป็นแนวคิดแบบระบบกฎหมายคอมมอนลอว์⁵⁴ (Common Law) ดังนั้น การศึกษาพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 จึงกำหนดขอบเขตเฉพาะบทบัญญัติกำหนดโทษผู้กระทำความผิดในกฎหมายลักษณะพยานเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาครั้งนี้

หมวดที่ 9 ว่าด้วยกฎหมายเดิม ซึ่งยังคงให้ใช้ต่อไปยกเอามารวมไว้ในพระราชบัญญัตินี้ด้วย เป็นหมวดที่มีบทบัญญัติกฎหมายบางส่วนกล่าวถึงการกำหนดความผิดกรณีผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคล และกรณีพยานบุคคลรับสินบน แม้ว่าภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 ได้มีการยกเลิกกฎหมายลักษณะพยานบางฉบับในสมัยกฎหมายตราสามดวง และพระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 ก็ตาม แต่บทบัญญัติที่กำหนดความผิดเกี่ยวกับผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบน ยังคงให้ใช้ต่อไปและยังคงหลักการดั้งเดิม ดังเช่นตามบทบัญญัติในพระอัยการลักษณะรับฟ้องกรณีตดพยานซึ่งกฎหมายกำหนดให้คู่ความซึ่งให้สินบนพยานบุคคลเป็นฝ่ายแพคดี และกำหนดให้พยานบุคคลซึ่งรับสินบนถ้าเป็นคดีปัจฉิมโทษให้ปรับไหมพยานลาหนึ่งตามบรรดาศักดิ์ ถ้าเป็นคดีมหันตโทษให้ปรับไหมพยานสถานหนึ่งทวีคูณเปนพินัยหลวง⁵⁵

แม้ว่าบทบัญญัติกฎหมายในพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 ซึ่งได้ยกร่างขึ้นใหม่ จะปรากฏเพียงโทษที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยาน เช่น การกระทำพยานเท็จ การอำพรางพยาน และโทษว่าด้วยการละเมิดอำนาจเจ้าพนักงาน เช่น การแจ้งความด้วยคำเท็จต่อเจ้าพนักงาน การแจ้งความเท็จต่อข้าราชการ แต่ในหมวดที่ 9 ก็ยังคงให้กฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะพยาน ยังคงใช้บังคับต่อไป ซึ่งหมายความว่า หากมีการกระทำความผิดโดยคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อให้รับหรือมิให้รับความใดอันเป็นประโยชน์แก่คู่ความฝ่ายนั้น หรือหลบหนีมิให้มาศาล หรือใช้ให้ผู้อื่นเกี่ยวข้องกับผู้ความ เช่น ญาติพี่น้อง สามีหรือภริยาเป็นผู้กระทำความผิด หรือทำกลอุบายว่าคู่ความอีกฝ่ายได้ให้สินบนแก่พยานบุคคล กฎหมายกำหนดให้คู่ความฝ่ายนั้นเป็นฝ่ายแพคดี และพยานบุคคลซึ่งรับสินบนก็จะต้องถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนด

จึงเห็นได้ว่า ประเทศไทยเคยปรากฏแนวความคิดนับตั้งแต่กฎหมายลักษณะพยานในสมัยกฎหมายตราสามดวงมาจนถึงกฎหมายลักษณะพยานสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า

⁵⁴ อภินันท์ ศรีศิริ, "เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน," หน้า 99.

⁵⁵ หลวงรัตนานุบัติ (เปล่ง เวการะ), กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักราชเลขาธิการ, 2541), หน้า 1889-1890.

เจ้าอยู่หัวในการกำหนดบทบัญญัติความผิดเพื่อลงโทษผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคล เพื่ออิทธิพลต่อการเบิกความหรือเพื่อให้หลบหนี และกำหนดบทลงโทษพยานบุคคลซึ่งรับสินบน เพื่อกระทำความผิดอันเกี่ยวกับการเบิกความเช่นกัน

3.3 แนวคิดตามกฎหมายปัจจุบัน

สืบเนื่องจากการปฏิรูปการศาลและกฎหมายในยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีสภาพปัญหาประการสำคัญมาจากเรื่องปัญหาสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและระบบวิธีพิจารณาที่ทารุณโหดร้าย การปฏิรูปกฎหมายวิธีสบัญญัตินั้นจึงได้มีการยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาลและเตรียมยกร่างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความฉับสมบูรณม์ใช้บังคับในระหว่างนั้นได้มีการยกร่างกฎหมายเกี่ยวกับวิธีสบัญญัติใช้บังคับเป็นการชั่วคราวได้แก่ พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 (พ.ศ. 2437) พระธรรมนูญศาลต่างๆ ในกรุงเทพฯ และหัวเมือง พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้บังคับไปพลางก่อน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2438) พระราชบัญญัติกระบวนวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 115 พระธรรมนูญศาลยุติธรรมกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความแพ่ง ร.ศ. 127⁵⁶ โดยการศึกษาต่อไปจำเป็นจะต้องกล่าวถึงพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้บังคับไปพลางก่อน ร.ศ. 115 เพราะมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้บังคับไปพลางก่อน ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2438) ใช้บังคับมาเป็นเวลา 40 ปี นับตั้งแต่ พ.ศ. 2438 ถึง พ.ศ. 2478 ถือได้ว่าเป็นรากฐานของบทบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2478 และมีการกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวกับหลักประกันเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหามากขึ้น⁵⁷ สืบเนื่องจากการยกร่างพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาไม่อาจแล้วเสร็จได้ทันตามความจำเป็นและคดีอาญาที่ยังค้างพิจารณาอยู่มีจำนวนมาก ประเทศไทยจึงได้ประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้บังคับไปพลางก่อน ร.ศ. 115 กฎหมายฉบับนี้จึงเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีพิจารณาความอาญาฉบับแรกโดยยกร่างตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113⁵⁸ ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และการดำเนินคดีระบบกล่าวหาของประเทศอังกฤษจึงเข้ามามีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของประเทศไทยนับแต่ต้น⁵⁹ แต่ประเทศไทย

⁵⁶ สุปีย์ มัลลิกะมาสและคณะ, รายงานผลการวิจัยพัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบ 200 ปี: ภาควิธีสบัญญัติ, หน้า 27.

⁵⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

⁵⁹ กุลพล พลวัน, การบริหารกระบวนยุติธรรม. (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2544), หน้า 19.

มิได้รับเอาระบบลูกขุนมาใช้เท่านั้น⁶⁰ ดังนั้น โครงสร้างประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายลักษณะพยานของประเทศไทยจึงมีแนวโน้มใช้ระบบกล่าวหาเป็นหลักแอบแฝงอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ชั้นตำรวจ อัยการ และศาล⁶¹

3.3.1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

แม้จะมีการยกเลิกพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 แต่หลักการของกฎหมายลักษณะพยานบางส่วนยังมีผลใช้บังคับใช้อยู่ตลอดมาจนถึง พ.ศ. 2546⁶² (พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 ยกเลิกโดยพระราชบัญญัติยกเลิกกฎหมายบางฉบับที่ไม่เหมาะสมกับกาลปัจจุบัน พ.ศ. 2546) ส่งผลให้บทบัญญัติบางประการยังคงบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฉบับปัจจุบันเริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เช่นเดียวกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติเกี่ยวกับลักษณะพยานไว้ในภาค 5 พยานหลักฐาน แบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 หมวด มาตรา 226 ถึงมาตรา 244/1 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อการดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะ ซึ่งจำนวนบทบัญญัติมาตราจะมีจำนวนน้อยกว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 15 จึงบัญญัติว่า “วิธีพิจารณาข้อใดซึ่งประมวลกฎหมายนี้มิได้บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้”

สำหรับแนวความคิดในการกำหนดความผิดเกี่ยวกับผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนนั้นไม่ปรากฏพบว่ามีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดความผิดไว้เป็นบทบัญญัติเฉพาะแต่อย่างใด มีเพียงมาตรา 226 ซึ่งบัญญัติว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีความผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น

⁶⁰ สุปีย์ มัลลิกะมาสและคณะ, รายงานผลการวิจัยพัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบ 200 ปี: ภาควิธีสบัญญัติ, หน้า 40.

⁶¹ กุลพล พลวัน, การบริหารกระบวนการยุติธรรม, หน้า 20.

⁶² พรเพชร วิชิตชลชัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553), หน้า 7.

อันว่าด้วยการสืบพยาน” หมายความว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเป็นบทบัญญัติว่าด้วยกฎเกณฑ์เกี่ยวกับพยานหลักฐาน และวิธีการนำพยานหลักฐานเข้าสู่การพิจารณาของศาล ดังนั้น พยานบุคคลซึ่งให้ถ้อยคำหรือเบิกความ หรือไม่ให้ถ้อยคำหรือเบิกความเพราะเกิดจากการจูงใจ ได้รับคำมั่นสัญญา เกิดจากความกลัวเพราะถูกขู่เช็ญหรือหลอกลวง คำให้การหรือคำเบิกความของพยานบุคคลนั้นย่อมรับฟังเป็นพยานหลักฐานไม่ได้ ซึ่งอาจเทียบได้กฎหมายลักษณะพยานในสมัยกฎหมายตราสามดวงซึ่งให้ยกพยานบุคคลนั้นหรือมิให้รับฟังพยานบุคคลนั้นในการพิจารณาคดีอันเป็นเรื่องของการรับฟังพยานหลักฐาน

ดังนั้น บทบัญญัติความผิดที่จะลงโทษผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคล และกรณีพยานบุคคลรับสินบนจึงไม่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแต่อย่างใด

3.4 กฎหมายภายในของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน

สืบเนื่องจากการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามเป็นภาคีในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000 หรือ UNTOC) และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และเพื่อป้องกันและต่อต้านการค้ามนุษย์โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับสตรีและเด็กโดยกำหนดให้การค้ามนุษย์เป็นความผิดทางอาญาและกำหนดมาตรการเพื่อคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ประเทศไทยจึงต้องดำเนินการสร้างมาตรการทางกฎหมายและปรับกฎหมายภายในเพื่อเป็นการอนุวัติการกฎหมายภายในประเทศให้มีลักษณะเป็นสากล

ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) ประเทศไทยได้บัญญัติและประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เพื่อเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก

3.4.1 มาตรา 54 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์

พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ได้บัญญัติลงโทษผู้กระทำความผิดที่หลอกลวงแก่พยานบุคคลเพื่อให้กระทำการอันเกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำหรือเบิกความในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานค้ามนุษย์ไว้ในมาตรา 54 (1) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

3.4.1.1 บทบัญญัติความผิด

มาตรา 54 บัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขวางการสืบสวน สอบสวน การฟ้องร้อง หรือการดำเนินคดีความผิดฐานค้ามนุษย์ เพื่อมิให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งใดดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้เสียหายหรือพยานเพื่อจูงใจให้ผู้นั้นไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาล เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้...”

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด
2. ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ (ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้เสียหายหรือพยาน)

(2) องค์ประกอบภายใน เจตนาธรรมดา และเจตนาพิเศษได้แก่

1. เพื่อจูงใจให้ไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือ
2. เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือ
3. เพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความในการดำเนินคดี

3.4.1.2 บทลงโทษทางอาญา

กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปีหรือปรับไม่เกิน 200,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

3.4.2 มาตรา 26 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ได้บัญญัติลงโทษผู้กระทำความผิดที่ให้สินบนแก่พยานบุคคล เพื่อให้กระทำการอันเกี่ยวข้องกับการให้ถ้อยคำหรือเบิกความในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติไว้ในมาตรา 26 (1) โดยมีสาระสำคัญดังนี้

3.4.2.1 บทบัญญัติความผิด

มาตรา 26 บัญญัติว่า “ผู้ใดขัดขวางการสืบสวน สอบสวน การฟ้องร้อง หรือการดำเนินคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อมิให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถ้าเป็นการกระทำอย่างหนึ่งใดดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(1) ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้เสียหายหรือพยาน เพื่อจูงใจให้ผู้นั้นไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาล เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด...”

(1) องค์ประกอบภายนอก

1. ผู้ใด
2. ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ (ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้เสียหายหรือพยาน)

(2) องค์ประกอบภายใน เจตนาธรรมดา และเจตนาพิเศษได้แก่

1. เพื่อจูงใจให้ไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือ
2. เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือ
3. เพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความในการดำเนินคดี

3.4.2.2 บทลงโทษทางอาญา

กำหนดโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปีหรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ดังนั้น กฎหมายภายในของประเทศไทยที่มีการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนที่ศึกษาพบในปัจจุบันจึงมีอยู่ 2 ฉบับ คือ บทบัญญัติมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และบทบัญญัติมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เป็นรูปแบบของการบัญญัติกฎหมายโดยรับมาตรการทางกฎหมายของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ตามข้อ 23 (ก) ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมมาเป็นแนวทางการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้กฎหมายมีความเป็นสากลและครอบคลุมการกระทำความผิดโดยการกำหนดองค์ประกอบของความผิดและบทลงโทษทางอาญาของทั้งสองพระราชบัญญัติดังกล่าวมีเนื้อหาใกล้เคียงกัน

ข้อสังเกตที่ได้จากการศึกษากฎหมายภายในข้างต้นทั้งสองฉบับ ดังนี้

1. บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวใช้บังคับได้เฉพาะการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับความผิดตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556
2. บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวกำหนดคำว่า “พยาน” ในตัวบทกฎหมายชัดเจนทำให้การบังคับใช้กฎหมายและการกำหนดบทลงโทษทางอาญามีการกำหนดไว้เป็นการเฉพาะแต่ไม่ได้กำหนดนิยามความหมายของคำว่า “พยาน” ไว้ในพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ อาจหมายความถึงพยานตามบทนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
3. บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวกำหนดเฉพาะการให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อจูงใจให้ผู้นั้นไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาล เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแส หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแสอันเป็นเท็จ หรือไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบาะแสในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดเท่านั้น แต่ไม่ได้กำหนดการกระทำความผิดกรณีพยานบุคคลรับสินบนซึ่งอาจเป็นเพราะยกร่างตามมาตรการทางกฎหมายของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ตามข้อ 23 (ก) ประกอบกับอาจเป็นเพราะกฎหมายดังกล่าวมิได้มุ่งประสงค์ที่จะลงโทษพยานผู้รับสินบนไว้เป็นการเฉพาะ ทั้งนี้ ความผิดบางอย่าง เช่น ความผิดฐานให้หรือรับสินบนเป็นความผิดที่จะเกิดขึ้นได้โดยการร่วมมือของบุคคลอื่นโดยสภาพ (Necessary Participator) หากกฎหมายประสงค์จะลงโทษผู้ที่ร่วมมือก็ย่อมจะบัญญัติโทษเอาไว้ เช่น การให้สินบนแก่เจ้าพนักงานหรือเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรม

ทางอาญาให้กระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ตามมาตรา 144 หรือมาตรา 167 ส่วนเจ้าพนักงานผู้รับสินบนจะมีความผิดทั้งการกระทำอันชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ตามมาตรา 149 และมาตรา 201⁶³

จากการศึกษาแนวความคิดและพัฒนาการเกี่ยวกับการกระทำความผิดกรณีการให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนของประเทศไทยตามที่เคยปรากฏอยู่ในอดีตอันเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลักษณะพยานจนมาถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันเห็นว่า ประเทศไทยเคยมีแนวความคิดในการกำหนดบทบัญญัติความผิดอาญาของผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลและกรณีพยานบุคคลรับสินบนตามที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะพยานนับตั้งแต่กฎหมายตราสามดวงในกฎหมายลักษณะพยานหรือพระอัยการลักษณะพยาน พ.ศ. 1894 กฎหมายลักษณะรับฟ้องหรือพระอัยการลักษณะรับฟ้อง พ.ศ. 1899 และพระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7 สืบเนื่องมาจนถึงกฎหมายในยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้แก่ พระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 โดยมีการกำหนดบทลงโทษพยานบุคคลและผู้ให้สินบนแก่พยานบุคคลให้สอดคล้องกับสภาพสังคม รวมถึงในระยะเวลาที่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 แต่ในหมวดที่ 9 ก็ยังคงให้กฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะพยานยังคงใช้บังคับต่อไป อันเนื่องมาจากค่านิยมใช้สินบนเป็นวิธีการในการชักจูงหรือชักจูงพยานให้เบิกความหรือกระทำการอันมิชอบด้วยหน้าที่ของตนเพื่อให้สมประโยชน์แก่คู่ความหรือผู้เกี่ยวข้องกับคู่ความ ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิด

แต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้รับเอาแนวความคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้ พบเพียงบทบัญญัติมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 และบทบัญญัติมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 และใช้บังคับเฉพาะกับการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และเนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสินบนยังปรากฏอยู่ในสังคมไทยทำให้ประเทศไทยยังขาดบทบัญญัติกฎหมายที่จะใช้ปราบปรามอาชญากรรมเกี่ยวกับสินบนที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลได้อย่างครอบคลุม ในขณะที่ปัญหาดังกล่าวกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดเป็นบทบัญญัติความผิดเฉพาะ ด้วยเหตุนี้ ในบทต่อไปจึงขอเสนอการศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อค้นหาทางแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบน

⁶³ จิตติ ดิงศภัทย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, หน้า 461-462.

แก้พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนให้สอดคล้องกับสภาพสังคมของประเทศไทยและ
กฎหมายสากล



บทที่ 4

แนวทางการบัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคล รับสินบนในต่างประเทศ

ในบทนี้จะนำเสนอบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศอันประกอบด้วยอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ก) ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา (มลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดา) ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นเกี่ยวกับการบัญญัติองค์ประกอบของความผิด ได้แก่ ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด รูปแบบของสินบน เจตนาพิเศษ* และการกำหนดโทษ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และค้นหาแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนในระบบกฎหมายไทยต่อไป

กลุ่มประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์จะใช้ระบบการดำเนินคดีระบบกล่าวหา โดยเน้นความสำคัญของพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความจริงให้ปรากฏแก่ศาลโดยเปิดโอกาสให้คู่ความทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ความจริงอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ศาลจะทำหน้าที่เป็นกรรมการเพื่อควบคุมให้คู่ความทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎหมายจึงอาจทำให้แนวคิดในการสร้างบทบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมของประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหาที่มีความครอบคลุมและโดดเด่นกว่ากลุ่มประเทศระบบกฎหมายซีวิลลอว์ที่เน้นใช้ระบบการดำเนินคดีระบบไต่สวน ซึ่งแม้ว่าประเทศไทยจะใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์เช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศสและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ประเทศไทยใช้ระบบการดำเนินคดีระบบกล่าวหาโดยเฉพาะระบบการสืบพยานตามกลุ่มประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบัญญัติความผิดฐานใหม่นี้อาจมุ่งเน้นตามแนวทาง

* วิทยานิพนธ์นี้ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบเฉพาะแนวทางการบัญญัติเจตนาพิเศษเนื่องจากหลักเกณฑ์ว่าด้วยเจตนาธรรมดาในการกระทำความผิดอาญาตามกฎหมายย่อมเป็นไปตามกฎหมายของแต่ละประเทศ สำหรับประเทศไทยประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติหลักเกณฑ์ทั่วไปสำหรับเจตนาธรรมดาไว้ในมาตรา 59 การบัญญัติความผิดอาญาที่กระทำโดยเจตนาของไทยจึงไม่ต้องบัญญัติเจตนาธรรมดาไว้ในองค์ประกอบความผิดแต่ละฐานอีก และมาตรา 59 ยังใช้บังคับกับความผิดอาญาในกฎหมายเฉพาะอื่นๆ ตามมาตรา 17 แห่งประมวลกฎหมายอาญา อ้างอิงจาก วริศรา สุรเดช, "การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ," หน้า 256. และ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 11 (นนทบุรี: เนติบัณฑิตยสภา, 2555), หน้า 195. อ้างถึงใน วริศรา สุรเดช, "การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ," หน้า 257.

ของกลุ่มประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งบัญญัติความผิดครอบคลุมทั้งความผิดฐานให้สินบน แก่พยานบุคคลและความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน

4.1 ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลได้ถูกบัญญัติเป็นความผิดอาญาทั้งในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์และระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ แบ่งพิจารณาได้เป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) องค์ประกอบของความผิด เช่น ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด รูปแบบของสินบน เจตนาพิเศษ และ (2) การกำหนดโทษและอัตราโทษ พิจารณาตามลำดับดังนี้

4.1.1 อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ก)

อนุสัญญาฯ ข้อ 23 หรือความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นฐานความผิดซึ่งรัฐภาคีต้องรับเอาไปเป็นแนวทางในการกำหนดความผิดอาญา ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับความผิดตามอนุสัญญาฯ เป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรมและเพื่อให้การปราบปรามองค์การอาชญากรรมมีประสิทธิภาพ¹ โดยเฉพาะการกระทำความผิดต่อพยานบุคคลย่อมถือเป็นการกระทำต่อกระบวนการยุติธรรมด้วยเช่นกัน²

สาระสำคัญของอนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ก)* ที่เกี่ยวข้องกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลสามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

¹ ปรีดา นันทดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 31.

² สุทธิพล ทวีชัยการและคณะ, "รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23)," หน้า 6.

* Article 23. Criminalization of obstruction of justice

Each State Party shall adopt such legislative and other measures as may be necessary to establish as criminal offences, when committed intentionally:

(a) The use of physical force, threats or intimidation or the promise, offering or giving of an undue advantage to induce false testimony or to interfere in the giving of testimony or the production of evidence in a proceeding in relation to the commission of offences covered by this Convention;

4.1.1.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ มิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะจึงอาจเป็นบุคคลใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลทั่วไป พยานบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น คุณสมบัติของผู้กระทำความผิดจึงมิใช่สาระสำคัญของอนุสัญญาฯ

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการให้สัญญา (Promise) การเสนอให้ (Offering) หรือให้ (Giving) เนื่องจากอนุสัญญาฯ ได้กำหนดการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นขององค์กรอาชญากรรมเป็นส่วนใหญ่และสามารถพบเห็นได้บ่อยครั้ง³ และการกระทำอันเป็นการให้สินบนดังกล่าวอนุสัญญาฯ ไม่ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้รับสินบนไว้เป็นการเฉพาะ แต่หากมีการกระทำต่อบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลทั่วไป พยานบุคคล เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่จะมาให้การหรือแสดงพยานหลักฐานในคดีแล้วจะส่งผลต่อการให้การหรือการแสดงพยานหลักฐานในคดี⁴ ดังนั้น ผู้รับสินบนหรือผู้ถูกกระทำความผิดตามอนุสัญญาฯ จึงอาจเป็นพยานบุคคลได้เช่นกัน

ข้อสังเกต คือ อนุสัญญาฯ ข้อ 23 (ก) มิได้กำหนดเฉพาะการกระทำที่เป็นการให้สินบนเท่านั้นแต่รวมถึงการใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญ หรือการข่มขู่ต่อผู้ถูกกระทำ ประกอบกับกำหนดการกระทำความผิดที่เป็นการให้เท่านั้นมิได้กำหนดความผิดสำหรับผู้รับสินบนซึ่งอาจเป็นเพราะการให้เป็นจุดเริ่มต้นของการก่อให้เกิดการกระทำความผิดอื่นและผู้กระทำความผิดในองค์กรอาชญากรรมได้เลือกใช้วิธีการให้สินบนแก่ผู้เกี่ยวข้องเพื่อจูงใจให้กระทำความผิด อย่างไรก็ตาม หากรัฐภาคีใดมีความประสงค์จะลงโทษผู้ร่วมมือกระทำความผิดหรือผู้รับอันเป็นมาตรการที่เข้มงวดกว่าอนุสัญญาฯ ก็ย่อมทำได้

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ “ประโยชน์ที่ไม่พึงได้” หรือ “an undue advantage” ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในความหมายของคำว่าสินบน⁵ และเป็นคำที่นิยมใช้ตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ เช่น อนุสัญญาแห่งองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา ว่าด้วยการรณรงค์ต่อต้านการติดสินบนเจ้าพนักงานของต่างประเทศในธุรกรรมทางธุรกิจระหว่างประเทศ ค.ศ. 1997 หรืออนุสัญญา OECD ใช้คำว่า “Any Pecuniary or Other Advantage” หมายถึง

³ ปรีดา นันทดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 65.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 33.

⁵ Organisation for Economic Co-operation and Development, *Corruption: A Glossary of International Standards in Criminal Law*, (OECD, 2008), p. 34.

ผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่เหมาะสม⁶ อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการทุจริต ค.ศ. 2003 หรืออนุสัญญา UNCAC ใช้คำว่า “Undue Advantage” หมายถึงประโยชน์ที่ไม่เหมาะสม⁷

ดังนั้น สืบบนตามความหมายของอนุสัญญาฯ จึงใช้ในความหมายอย่างกว้าง ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงิน (Pecuniary Advantages) หรือไม่เป็นตัวเงิน (Non-Pecuniary Advantages) ไม่ว่าจะจับต้องได้หรือไม่ก็ตาม⁸ เช่น เงินสด หุ้น การให้กู้ยืมเงิน วันหยุดประจำสัปดาห์ อาหารหรือเครื่องดื่ม การกระทำเกี่ยวกับเพศ หรือการจ้างแรงงาน และอาจเป็นสิ่งที่มิมีมูลค่าทางเศรษฐกิจหรือไม่ก็ได้⁹

(4) เจตนาพิเศษ จะสามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่

(ก) เพื่อจูงใจให้ให้การเท็จ เช่น เจตนากระทำเพื่อให้พยานบุคคลนั้นเบิกความหรือให้การเท็จ หรือ

(ข) เพื่อแทรกแซงการให้การ เช่น ไม่ให้ผู้ที่ได้รับหมายเรียกหรือหมายศาลไปเป็นพยานบุคคลเพื่อไปให้ถ้อยคำหรือเบิกความ หรือป้องกันหรือขัดขวางมิให้พยานบุคคลติดต่อหรือเข้าร่วมในการไปให้การหรือเบิกความ ไม่ให้ให้การหรือเบิกความ หรือ

(ค) เพื่อแทรกแซงการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เช่น ขัดขวางมิให้ผู้ที่ได้รับหมายเรียกหรือหมายศาลไปเป็นพยานบุคคลหรือยื่นพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด¹⁰

อนุสัญญาฯ กำหนดให้ความผิดอาญานี้เป็นความผิดที่ไม่ต้องการผลของการกระทำ ดังนั้น การให้สัญญา การเสนอให้ หรือการให้เพื่อจูงใจให้บุคคลกระทำความผิดก็ถือเป็น

⁶ วริศรา สุรเดช, "การกำหนดความผิดอาญานี้ให้สืบบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ," หน้า 115.

⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 127.

⁸ Organisation for Economic Co-operation and Development, *Corruption: A Glossary of International Standards in Criminal Law*, p. 36.

⁹ Vivienne M. O'Connor and Colette Rausch, *Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice*, vol. 1 (Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 2007), p. 308.

¹⁰ ปรีดา นันทดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 33-34.

ความสำเร็จ ไม่ว่าจะผู้ถูกระทำความผิดจะได้ให้การหรือมิได้ให้การเท็จ และไม่ว่าคำเบิกความของบุคคลนั้นจะเป็นประเด็นสำคัญหรือไม่¹¹

4.1.1.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามอนุสัญญาฯ มิได้กำหนดโทษไว้เนื่องจากหากรัฐภาคีใดมีกฎหมายภายในเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเพียงพอต่อการบังคับใช้ตามมาตรการขั้นต่ำแล้วก็ให้บังคับใช้ได้โดยไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายใหม่ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายและการกำหนดโทษของแต่ละประเทศจึงอาจมีความแตกต่างกันไปซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้อนุสัญญาฯ มิได้วางแนวทางการกำหนดโทษไว้เป็นสาระสำคัญ

4.1.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ United States Code ในลักษณะที่ 18* กฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Crimes and Criminal Procedure) หมวดที่ 11 ว่าด้วยการให้สินบน การรับสินบน และการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Bribery, Graft, and Conflicts of Interest) บัญญัติความผิดเกี่ยวกับสินบนไว้ในมาตรา 201 ในปี ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) และใช้บังคับวันที่ 21 มกราคม ค.ศ. 1963¹² (พ.ศ. 2506) ผู้ยกร่างคือ นาย Roswell B.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-35.

* ข้อสังเกต คือ ประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ลักษณะที่ 18 หมวดที่ 73 การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of justice) ได้บัญญัติความผิดแบ่งออกเป็นฐานความผิดต่างๆ (มาตรา 1501 ถึงมาตรา 1521) เพื่อคุ้มครองพยานบุคคล เหยื่อ และผู้ให้ข้อมูล อ้างอิงจาก Ellen S. Podgor, *White Collar Crime*, (St. Paul, Minn: West Publishing, 1993), p. 111. โดยความผิดที่ใช้กำลัง การขู่เข็ญ หรือข่มขู่พยานบุคคล เช่น ความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือผู้ให้ข้อมูลตามมาตรา 1512 หรือความผิดฐานตอบโต้พยานบุคคล ผู้เสียหาย หรือผู้ให้ข้อมูลตามมาตรา 1513 ได้บัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 1982 (พ.ศ. 2525) อันเนื่องมาจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานและเหยื่อ ค.ศ. 1982 (The Victim and Witness Protection Act of 1982) อ้างอิงจาก William H. Jeffress, "The New Federal Witness Tampering Statute," *American Criminal Law Review* 22 (1984): 1-24. และ ปรีดา นันทดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 44.

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ความผิดเกี่ยวกับการให้หรือรับสินบนของพยานบุคคลตามมาตรา 201 อาจบัญญัติขึ้นใช้บังคับก่อนหมวดที่ 73 การขัดขวางกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการใช้กำลัง การขู่เข็ญ หรือข่มขู่พยานบุคคล จึงทำให้มาตรา 201 ถูกบัญญัติแยกไว้ในหมวดที่ 11 ว่าด้วยการให้สินบน การรับสินบน และการขัดกันแห่งผลประโยชน์มาแต่ต้นแต่อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาก็มิได้บัญญัติเรียกความผิดอาญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นการเฉพาะแต่ได้บัญญัติไว้เป็นชื่อหมวดและกำหนดความผิดฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไว้

¹² *Federal Criminal Code and Rules : As Amended to January 21, 2005*, (St. Paul, Minn: West Publishing, 2005), p. 503.

Perkins โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำจัดการขัดกันแห่งผลประโยชน์ของรัฐบาล¹³ และเพื่อปกป้องระบบคุณธรรมของรัฐบาลโดยกำหนดความผิดอาญาของผู้ที่ประพฤติไม่เหมาะสมจากการแสวงหาผลประโยชน์จากเจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจในทางไม่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ของตนเอง รวมถึงการให้สินบนหรือเงินรางวัลแก่พยานบุคคลเพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความหรือการไม่เข้าร่วมในกระบวนการพิจารณา¹⁴ โดยกำหนดความผิดเกี่ยวกับสินบนของเจ้าพนักงานตามมาตรา 201 (b) (1) (2) และ (c) (1) และพยานบุคคลตามมาตรา 201 (b) (3) (4) และ (c) (2) (3)

สาระสำคัญของมาตรา 201* (b) (3) และ (c) (2) ที่เป็นการให้สินบนแก่พยานบุคคลสามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.1.2.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ U.S.C. มาตรา 201 (b) (3) และ (c) (2) มิได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงอาจเป็นบุคคลใดก็ได้

¹³ Sarah N. Welling, "Reviving the Federal Crime of Gratuities," *Arizona Law Review* 55 (2013): 417-464.

¹⁴ Ellen S. Podgor, *White Collar Crime*, pp. 133-134.

* U.S.C. § 201 Bribery of public officials and witnesses

(b) Whoever— (3) directly or indirectly, corruptly gives, offers, or promises anything of value to any person, or offers or promises such person to give anything of value to any other person or entity, with intent to influence the testimony under oath or affirmation of such first-mentioned person as a witness upon a trial, hearing, or other proceeding, before any court, any committee of either House or both Houses of Congress, or any agency, commission, or officer authorized by the laws of the United States to hear evidence or take testimony, or with intent to influence such person to absent himself therefrom; shall be fined under this title or not more than three times the monetary equivalent of the thing of value, whichever is greater, or imprisoned for not more than fifteen years, or both, and may be disqualified from holding any office of honor, trust, or profit under the United States.

(c) Whoever— (2) directly or indirectly, gives, offers, or promises anything of value to any person, for or because of the testimony under oath or affirmation given or to be given by such person as a witness upon a trial, hearing, or other proceeding, before any court, any committee of either House or both Houses of Congress, or any agency, commission, or officer authorized by the laws of the United States to hear evidence or take testimony, or for or because of such person's absence therefrom; shall be fined under this title or imprisoned for not more than two years, or both.

อย่างไรก็ตาม หากเป็นการกระทำของพนักงานอัยการ* หรือเจ้าพนักงานของรัฐฝ่ายโจทก์ เช่น เพื่อต่อรองหรือเพื่อให้คำเบิกความตามความจริง¹⁵ จะไม่เป็นความผิด¹⁶ ในทางตรงข้าม หากทนายฝ่ายจำเลยเป็นผู้กระทำถือเป็นความผิด ซึ่งประเด็นปัญหานี้้อาจเกิดขึ้นจากการบัญญัติเจตนาพิเศษ (ซึ่งจะมีการกล่าวถึงต่อไปในข้อ (4)) ให้มีลักษณะกว้างจนทำให้เกิดการตีความกฎหมายหรือกฎหมายที่ศาลสร้างขึ้นมาจากคำพิพากษา (Judge made law)

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ไม่ว่าโดยทางตรง (Directly) หรือทางอ้อม (Indirectly) กล่าวคือ เป็นการให้สินบนแก่พยานบุคคลที่เบิกความภายใต้การสาบานหรือการปฏิญาณไม่ว่าในชั้นพิจารณา ชั้นรับฟังพยานหลักฐาน หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ ซึ่งเป็นผู้รับสินบนโดยตรง หรือการให้สินบนแก่บุคคลที่สามแทนพยานนั้น เช่น สามีหรือภริยาญาติ หรือบุคคลใกล้ชิด

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ สิ่งใดๆ ที่มีมูลค่า (anything of value) เช่น การให้กู้ยืม การสัญญาว่าจะว่าจ้างงานในอนาคต (United States v. Gorman (1986)¹⁷ ทั้งนี้ มูลค่าของสิ่งของขึ้นอยู่กับผู้รับแม้สิ่งนั้นจะไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจก็ตาม¹⁸ แต่ถ้าศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้รับจะให้มูลค่ากับสิ่งของนั้นก็เข้าข่ายความหมายของคำว่าสินบนตามมาตรา¹⁹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

* ศาลอุทธรณ์สหรัฐที่ 10 ในคดี United States v. Singleton (10th Cir. 1998) พิพากษาว่าการที่ฝ่ายโจทก์ซึ่งเป็นรัฐสัญญาว่าจะให้การผ่อนผันโทษ (leniency) หรือจะไม่ฟ้องร้องพยานบุคคลเพราะการเบิกความของพยานนั้นเป็นความผิดตามมาตรา 201 (c) (2) แต่ศาลอุทธรณ์สหรัฐส่วนใหญ่คัดค้านและไม่เห็นด้วย อ้างอิงจาก Spencer Martinez, "Bargaining for Testimony: Bias of Witnesses Who Testify in Exchange for Leniency," *Cleveland State Law Review* 47 (1999): 141-160.

¹⁵ United States Court of Appeals for the Fourth Circuit, *United States of America V. Willie James Richardson* [Online], 20 May 2016. Available from <http://www.ca4.uscourts.gov/opinions/Published/984139.P.pdf>.

¹⁶ J. Richard Johnston, "Paying the Witness Why Is It Ok for the Prosecution, but Not the Defense?," *Criminal Justice* 11 (1997): 21-25.

¹⁷ Ellen S. Podgor, *White Collar Crime*, p. 135.

¹⁸ *Ibid.*, p. 135.

¹⁹ Julie L. Arias and Edward J. Parr, "Bribery of Public Officials," *American Criminal Law Review* 29 (1992): 195-220.

อย่างไรก็ตาม หากเป็นการชำระเงินหรือจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่พยานบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามราคาที่เหมาะสมในการที่พยานบุคคลได้เดินทางมาเข้าร่วมกระบวนการพิจารณาใดๆ จะไม่เป็นความผิดตามมาตรา 201 (d)^{*}

อนึ่ง เมื่อพิจารณารูปแบบของสินบนประกอบกับเจตนาพิเศษจะพบว่า มาตรา 201 ได้แยกสินบนเป็น 2 ลักษณะ^{**} ได้แก่ (1) ความผิดตามมาตรา 201 (b) ซึ่งเรียกว่า สินบน (Bribery) โดยผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาเพื่อให้มีอิทธิพลต่อผู้รับหรือเพื่อจูงใจให้กระทำความผิดกับ (2) ความผิดตามมาตรา 201 (c) ซึ่งเรียกว่า เงินรางวัล^{***} หรือเงินบำเหน็จ[†] (Gratuity)^{††}

^{*} U.S.C. § 201 (d) Paragraphs (3) and (4) of subsection (b) and paragraphs (2) and (3) of subsection (c) shall not be construed to prohibit the payment or receipt of witness fees provided by law, or the payment, by the party upon whose behalf a witness is called and receipt by a witness, of the reasonable cost of travel and subsistence incurred and the reasonable value of time lost in attendance at any such trial, hearing, or proceeding, or in the case of expert witnesses, a reasonable fee for time spent in the preparation of such opinion, and in appearing and testifying.

^{**} (One who asks for a bribe says: "If you want what I have, then give me something I want and you will get it." One who asks for a graft says: "I am going to give you something you want (without any influence from you); your "thanks" to me would be appreciated." อ้างอิงจาก Charles H. Guintini, "Bribery and Graft," *Army Lawyer* 1986 (August 1986): 65.

คำพิพากษาของศาลอุทธรณ์ในคดี United States v. Muldoon (1991) พิพากษาว่า สินบนนั้นต้องพิสูจน์การกระทำโดยทุจริตของผู้ให้เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกระทำใดๆ ของผู้รับหรือเพื่อให้กระทำหรือละเว้นการกระทำตามหน้าที่ แต่เงินรางวัลหรือเงินบำเหน็จศาลไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เพื่อแสดงว่าผู้ให้ตั้งใจกระทำเพื่อให้แก่ผู้รับ แต่ต้องพิสูจน์ว่าผู้ให้ให้เพราะการกระทำนั้นของผู้รับ ดังนั้น เจตนาจึงเป็นหลักเกณฑ์ในการแยกความแตกต่างระหว่างสินบนกับเงินรางวัลหรือเงินบำเหน็จเนื่องจากเงินรางวัลหรือเงินบำเหน็จไม่ต้องมีเจตนากระทำโดยทุจริตเหมือนสินบน อ้างอิงจาก Ellen S. Podgor, *White Collar Crime*, p. 134. และ *ibid.*, p.140. และ Mark B. Ganz, "Bribery," *American Criminal Law Review* 23 (1986): 294-295.

^{***} "รางวัล" หมายความว่า 1. สิ่งของหรือเงินที่ได้มาเพราะความดีความชอบหรือความสามารถ 2. ค่าตอบแทนให้แก่ผู้ซึ่งกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งสำเร็จตามที่บ่งไว้ อ้างอิงจาก ราชบัณฑิตยสถาน, *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*, หน้า 994.

[†] "บำเหน็จ" หมายความว่า รางวัล ค่าเหนื่อย ค่าความชอบเป็นพิเศษ เช่น ปูนบำเหน็จ หรือเงินตอบแทนความชอบที่ได้รับราชการมาซึ่งจ่ายครั้งเดียวเมื่อออกจากราชการแล้ว อ้างอิงจาก *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 672.

^{††} Black's Law Dictionary นิยามความหมายของคำว่า "gratuity" หมายความว่า

1. A premium or benefit offered or given, esp. by a government, to induce someone to take action or perform a service
2. A gift, esp. in a will; generosity in giving
3. The portion of a salvage award exceeding what the salvor would be entitled to on the basis of quantum meruit.

(แม้คำว่า “Gratuity” จะไม่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติแต่ถือเป็นชื่อเรียกที่ยอมรับกัน)²⁰ โดยเป็นการให้ภายหลังการกระทำความผิดเพื่อเป็นค่าตอบแทน

(4) เจตนาพิเศษ จะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

(ก) โดยทุจริต* (Corruptly) เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของพยานบุคคล ซึ่งเบิกความภายใต้การสาบานหรือการปฏิญาณในชั้นพิจารณา ชั้นรับฟังพยานหลักฐาน หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ หรือการให้ถ้อยคำต่อคณะกรรมการของรัฐสภาหรือเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกา **หรือ**โดยทุจริตเพื่อให้พยานบุคคลนั้นไม่ไปเบิกความตามมาตรา 201 (b) (3)

(ข) สำหรับหรือเพราะ (For or Because of) การเบิกความของพยานบุคคล ซึ่งเบิกความภายใต้การสาบานหรือการปฏิญาณในชั้นพิจารณา ชั้นรับฟังพยานหลักฐาน หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ **หรือ**สำหรับหรือเพราะพยานบุคคลนั้นไม่ไปเบิกความตามมาตรา 201 (c) (2) อย่างไรก็ตาม หากเป็นการให้เนื่องในโอกาสวันเกิดหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างบุคคล จะไม่เป็นการกระทำความผิดตามมาตรา²¹

สืบเนื่องจากประเด็นปัญหาในส่วนของผู้กระทำความผิดในกรณีที่พนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานของรัฐฝ่ายโจทก์ซึ่งได้กระทำเพื่อต่อรองหรือเพื่อให้พยานบุคคลนั้นคำเบิกความตามความจริงโดยแนวคำวินิจฉัยของศาลส่วนใหญ่ถือว่าไม่เป็นความผิด ในทางตรงข้ามหากทนายฝ่ายจำเลยเป็นผู้กระทำถือเป็นความผิด เห็นว่าอาจเป็นเพราะการบัญญัติเจตนาพิเศษตามมาตรา 201 (b) (3) และ (c) (2) ซึ่งส่วนหนึ่งกำหนดให้เป็นการกระทำ “เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของพยานบุคคล” โดยการกระทำที่มีอิทธิพลนั้นอาจทำให้พยานบุคคลเบิกความตามจริงหรือเบิกความเท็จก็ย่อมได้ และเมื่อศาลสร้างแนวคำวินิจฉัยให้การกระทำของพนักงานอัยการ หรือเจ้าพนักงานของรัฐฝ่ายโจทก์เท่านั้นที่ไม่เป็นความผิดย่อมทำให้เกิดความเห็นคัดค้าน

²⁰ Sarah N. Welling, "Reviving the Federal Crime of Gratuities." 417-464.

* การกระทำความผิดตามมาตรา 201 (b) เป็นความผิดเกี่ยวกับสินบน (Bribery) ซึ่งเป็นความผิดร้ายแรงและต้องมีเจตนากระทำโดยทุจริต แต่สำหรับความผิดตามมาตรา 201 (c) เป็นความผิดเกี่ยวกับรางวัลหรือเงินบำเหน็จ (Gratuity) ซึ่งไม่ได้บัญญัติ “การกระทำโดยทุจริต” ไว้เพราะไม่ต้องพิสูจน์การกระทำโดยทุจริตของผู้ให้ส่งผลให้ระวางโทษของมาตรา 201 (b) และ (c) มีความแตกต่างกัน

²¹ Sarah N. Welling, Sarah N. Welling, "Reviving the Federal Crime of Gratuities." 417-464.

ดังนั้น การบัญญัติเจตนาพิเศษตามแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นจึงเป็นประเด็นที่สมควรวิเคราะห์ต่อไปว่าประเทศไทยควรบัญญัติตามหรือไม่ อย่างไร

4.1.2.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตาม U.S.C. มาตรา 201 (b) (3) และ (c) (2) กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ โดยใช้ทั้งโทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดและการปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด ดังนี้

(ก) ระวังโทษปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ²² หรือปรับไม่เกินสามเท่าของมูลค่าของสิ่งของแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า หรือจำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือทั้งจำคุกและปรับ และอาจถูกตัดสิทธิ์จากการดำรงตำแหน่งใดๆ ซึ่งอาศัยความซื่อสัตย์หรือความไว้วางใจตามมาตรา 201 (b) (3) ทั้งนี้ เนื่องจากความผิดตามมาตรา 201 ใช้บังคับกับความผิดเกี่ยวกับสินบนของเจ้าพนักงานจึงได้มีการกำหนดมาตรการลงโทษเรื่องการขาดคุณสมบัติบางประการตามกฎหมายมาใช้บังคับด้วย

(ข) ระวังโทษปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ²³ หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำคุกและปรับตามมาตรา 201 (c) (2)

จะเห็นว่า การกำหนดโทษและอัตราโทษตาม U.S.C. มาตรา 201 (b) (3) ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับสินบนอันเป็นการกระทำที่ต้องมีเจตนาโดยทุจริตได้ถูกกำหนดระวังโทษจำคุกหนักกว่าความผิดซึ่งได้กระทำการให้สินบนเพื่อเป็นรางวัลหรือเงินบำเหน็จตามมาตรา 201 (c) (2)²⁴

4.1.3 มลรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประมวลกฎหมายอาญา หรือ Washington Criminal Code ลักษณะที่ 9 A หมวดที่ 9A.72 ว่าด้วยการเบิกความเท็จและการแทรกแซงกระบวนการพิจารณา (Perjury and Interference with Official Proceedings) ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมออกเป็นความผิดฐานต่างๆ เช่น ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ความผิดฐาน

²² Ellen Allred and Dennis Joiner, *Maximum Penalties Title 18 Crimes and Other Selected Statutes* [Online], 8 June 2016. Available from <http://ms.fd.org/maxpenalties/maxpenalties.pdf>.

²³ Ibid.

²⁴ Ellen S. Podgor, *White Collar Crime*, p. 134.

พยานบุคคลรับสินบน รวมถึงบทบัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับ การขู่เชิญหรือการข่มขู่ พยานบุคคล เช่น ความผิดฐานข่มขู่พยานบุคคล* หรือความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล**

สาระสำคัญของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล (Bribing a witness) ตามมาตรา 9A.72.090*** สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.1.3.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐวอชิงตันมิได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม หากพนักงานอัยการเสนอการผ่อนผันโทษ (leniency) แก่พยานบุคคล เพื่อแลกเปลี่ยนกับการให้การหรือเบิกความตามความจริงจะไม่ใช่ความผิดตามมาตรานี้²⁵ ประเด็นปัญหานี้ อาจเกิดขึ้นจากการบัญญัติเจตนาพิเศษตามแนวทางเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาตามมาตรา 201 (b) (3) และ (c) (2) ซึ่งในมาตรา 9A.72.090 ของประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐวอชิงตันได้บัญญัติถึงเจตนาพิเศษส่วนหนึ่งเพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของพยานบุคคลเช่นกัน (ซึ่งจะมีการกล่าวถึงต่อไปในข้อ (4))

* Washington Criminal Code, section 9A.72.110 Intimidating a witness.

** Washington Criminal Code, section 9A.72.120 Tampering with a witness.

*** Section 9A.72.090 Bribing a witness

(1) A person is guilty of bribing a witness if he or she offers, confers, or agrees to confer any benefit upon a witness or a person he or she has reason to believe is about to be called as a witness in any official proceeding or upon a person whom he or she has reason to believe may have information relevant to a criminal investigation or the abuse or neglect of a minor child, with intent to:

(a) Influence the testimony of that person; or

(b) Induce that person to avoid legal process summoning him or her to testify; or

(c) Induce that person to absent himself or herself from an official proceeding to which he or she has been legally summoned; or

(d) Induce that person to refrain from reporting information relevant to a criminal investigation or the abuse or neglect of a minor child.

(2) Bribing a witness is a class B felony.

²⁵ Westlaw, Bribing a Witness - Elements [Online], 23 May 2016. Available from [https://govt.westlaw.com/wciji/Document/lefb23901e10d11daade1ae871d9b2cbe?viewType=FullText&originationContext=documenttoc&transitionType=StatuteNavigator&contextData=\(sc.Default\)](https://govt.westlaw.com/wciji/Document/lefb23901e10d11daade1ae871d9b2cbe?viewType=FullText&originationContext=documenttoc&transitionType=StatuteNavigator&contextData=(sc.Default)).

[†] โปรดดูหัวข้อที่ 4.1.2.1 หน้า 72

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการเสนอให้ มอบให้ หรือตกลงที่จะมอบให้แก่ผู้รับสินบน คือ พยานบุคคลหรือบุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะเป็นพยานบุคคลในกระบวนการพิจารณาใดๆ หรือบุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะมีข้อมูลเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาหรือการทำร้ายหรือกระทำโดยประมาทต่อผู้เยาว์

ข้อสังเกต สืบเนื่องจากสภานิติบัญญัติแห่งมลรัฐวอชิงตันเห็นว่าการกระทำความผิดต่อบุคคลที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาหรือการทำร้าย หรือกระทำโดยประมาทต่อผู้เยาว์เป็นการขัดขวางประสิทธิภาพของการดำเนินคดีอาญาและเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาคกรกระทำ ความผิดต่อเด็กหรือผู้เยาว์ซึ่งบุคคลที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิดมักจะถูกทำร้าย ข่มขู่ หรือให้สินบนเพื่อให้บุคคลนั้นหลบหนีหรือไม่ให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่อันเป็นความผิดร้ายแรงจึงได้บัญญัติไว้เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าว²⁶

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ ผลประโยชน์ใดๆ (benefit)* ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินที่ได้ให้แก่ผู้รับ

(4) เจตนาพิเศษ จะสามารถแบ่งได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

- (ก) เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของผู้รับสินบน หรือ
- (ข) เพื่อจูงใจให้ผู้รับสินบนหลีกเลี่ยงกระบวนการทางกฎหมายซึ่งเรียกมาเบิกความ หรือให้การ หรือ
- (ค) เพื่อจูงใจให้ผู้รับสินบนไม่มาตามหมายเรียก หรือ
- (ง) เพื่อจูงใจให้ผู้รับสินบนละเว้นจากการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา หรือการทำร้ายหรือกระทำโดยประมาทต่อผู้เยาว์

²⁶ Washington State Legislature, Bribing a Witness [Online], 20 May 2016. Available from <http://app.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=9A.72.090>.

* Washington Criminal Code, section 9A.04.110. บัญญัตินิยามคำว่า "Benefit" หมายความว่า "is any gain or advantage to the beneficiary, including any gain or advantage to a third person pursuant to the desire or consent of the beneficiary"

4.1.3.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐวอชิงตันมาตรา 9A.72.090 ได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ โดยใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ ความผิดอาญาร้ายแรงระดับ B (class B felony) ระวังโทษจำคุก 10 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือทั้งจำคุกและปรับตามมาตรา 9A.20.021*

4.1.4 มลรัฐเนวาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายอาญาของมลรัฐเนวาดา หรือ Nevada Revised Statutes ลักษณะที่ 15 อาชญากรรมและการลงโทษ (Crimes and Punishments) หมวดที่ 199 การกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม (Crimes against Public Justice) เรื่องพยานหลักฐานเท็จ (False evidence) ได้บัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลไว้ในข้อ (1) ของมาตรา 199.240** (Bribing or intimidating witness to influence testimony) ประกอบกับได้บัญญัติความผิดที่มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญหรือการข่มขู่พยานบุคคลไว้ในข้อ (2)

สาระสำคัญของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลตามมาตรา 199.240 ข้อ (1) สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.1.4.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายอาญาของมลรัฐเนวาดามีได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะ

* Washington Criminal Code, section 9A.20.021 Maximum sentences for crimes committed July 1, 1984, and after กำหนดว่า “(1) (b) For a class B felony, by confinement in a state correctional institution for a term of ten years, or by a fine in an amount fixed by the court of twenty thousand dollars, or by both such confinement and fine;”

** NRS 199.240 Bribing or intimidating witness to influence testimony

A person who:

1. Gives, offers or promises directly or indirectly any compensation, gratuity or reward to any witness or person who may be called as a witness in an official proceeding, upon an agreement or understanding that his or her testimony will be thereby influenced;

is guilty of a category C felony and shall be punished as provided in NRS 193.130, and may be further punished by a fine of not more than \$50,000.

อย่างไรก็ตาม หากเป็นการกระทำของพนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้แลกเปลี่ยนกับการให้การของพยานบุคคลหรือเบิกความตามความจริงไม่เป็นความผิดตามมาตรา 199.240²⁷ ประเด็นปัญหานี้อาจเกิดขึ้นจากการบัญญัติเจตนาพิเศษเพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของพยานบุคคล (ซึ่งจะมีการกล่าวถึงต่อไปในข้อ (4)) ตามแนวทางเช่นเดียวกับประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาตามมาตรา 201 (b) (3) และ (c) (2) และมาตรา 9A.72.090 ของประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐวอชิงตัน^{*}

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้โดยตรง (Directly) หรือทางอ้อม (Indirectly) กล่าวคือ การให้สินบนแก่พยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคล ไม่ว่าจะในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ ซึ่งเป็นผู้รับสินบนโดยตรง หรือการให้สินบนแก่บุคคลอื่นๆ หรือบุคคลที่สามแทนผู้รับสินบนโดยตรง

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ ค่าตอบแทน (compensation) เงินรางวัลหรือเงินบำเหน็จ (gratuity or reward) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ไม่จำกัดแค่เพียงเงินสดหรือทรัพย์สินเท่านั้นแต่ยังรวมถึงประโยชน์ที่ไม่เป็นตัวเงินด้วย²⁸

(4) เจตนาพิเศษ ได้แก่ เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของพยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคล

ตามมาตรา 199.240 ข้อ (1) แห่งกฎหมายอาญาของมลรัฐเนวาดาได้บัญญัติถึงเจตนาพิเศษในลักษณะอย่างกว้างเพียงประการเดียว คือเพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของพยานบุคคล ดังนั้น เจตนาพิเศษของการกระทำความผิดนี้ย่อมส่งผลให้พยานนั้นกระทำความผิดได้หลายวิธีการหรือส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้ถูกกระทำ เช่น ให้การหรือเบิกความตามความจริงหรือเท็จ ดังเช่นแนวคำวินิจฉัยของศาลซึ่งวางหลักให้การกระทำของพนักงานอัยการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

²⁷ Docketing Statement Criminal Appeals, [Online], 25 May 2016. Available from <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:szh0HcSouYoJ:caseinfo.nvsupremecourt.us/document/view.do%3FcsNameID%3D4488%26csIID%3D4488%26deLinkID%3D60665%26sireDocumentNumber%3D01-19707+&cd=3&hl=th&ct=clnk&gl=th>.

^{*} โปรดดูหัวข้อที่ 4.1.2.1 หน้า 72 และหัวข้อที่ 4.1.3.1 หน้า 77

²⁸ Las Vegas defense group, Nevada "Witness Bribery" Laws (Nrs 199.240 & Nrs 199.250) Explained by Las Vegas Criminal Defense Lawyers [Online], 23 May 2016. Available from <http://www.shouselaw.com/nevada/witness-bribery.html>.

เพื่อให้พยานบุคคลเบิกความตามความจริงไม่เป็นความผิด แต่หากเป็นการกระทำของทนายฝ่ายจำเลยถือเป็นการผิดตามกฎหมายอาญาจนทำให้เกิดประเด็นข้อคัดค้านในการบังคับใช้กฎหมาย

4.1.4.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามกฎหมายอาญาของมลรัฐเนวาดาได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ โดยใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด คือ ความผิดอาญาร้ายแรง ระดับ C* (category C felony) ระวังโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี และอาจต้องระวังโทษปรับไม่เกิน 50,000 ดอลลาร์สหรัฐตามมาตรา 199.240 ซึ่งได้กำหนดจำนวนเงินค่าปรับไว้ในบทมาตราแล้ว

4.1.5 ประเทศออสเตรเลีย

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศออสเตรเลีย หรือ Crimes Act 1914 ส่วนที่ 3 ความผิดเกี่ยวกับกระบวนกรยุติธรรม (Part III Offences relating to the administration of justice) หมวดพยานหลักฐานและพยานบุคคล (Division 3 Evidence and witnesses) ได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนกรยุติธรรมออกเป็นความผิดฐานต่างๆ เช่น ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน รวมถึงบทบัญญัติสาระสำคัญเกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับ การขู่ข่มขู่หรือการข่มขู่พยานบุคคล เช่น ความผิดฐานข่มขู่พยานบุคคล** ความผิดฐานหลอกลวงพยานบุคคล*** หรือความผิดฐานป้องกันพยานบุคคลมาศาล†

สาระสำคัญของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล (Corruption of witnesses) ตามมาตรา 37^{††} สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

* NRS 193.130 Categories and punishment of felonies. “2. Except as otherwise provided by specific statute, for each felony committed on or after July 1, 1995: (c) A category C felony is a felony for which a court shall sentence a convicted person to imprisonment in the state prison for a minimum term of not less than 1 year and a maximum term of not more than 5 years. In addition to any other penalty, the court may impose a fine of not more than \$10,000, unless a greater fine is authorized or required by statute.”

** Crimes Act 1914, section 36A Intimidation of witnesses etc.

*** Crimes Act 1914, section 38 Deceiving witnesses.

† Crimes Act 1914, section 40 Preventing witnesses from attending Court.

†† 37 Corruption of witnesses

(1) A person (the first person) commits an offence if:

(a) the first person:

4.1.5.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศออสเตรเลียมาตรา 37 (1) (a) (i) และ (ii) มิได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงอาจเป็นบุคคลใดก็ได้

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการให้ มอบให้ จัดหาให้ สัญญาว่าจะให้ เสนอว่าจะให้ จะมอบให้ หรือพยายามจัดหาให้แก่พยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลไม่ว่าในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ ทรัพย์สิน (property)* หรือประโยชน์ใดๆ (benefit) ซึ่งไม่จำกัดแค่เพียงเงินสดหรือทรัพย์สินเท่านั้น

(4) เจตนาพิเศษ จะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

(ก) เพื่อให้พยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลให้การหรือเบิกความเท็จ ตามมาตรา 37 (1) (b) (i) หรือ

(ข) เพื่อให้พยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลไม่ให้การหรือเบิกความ ตามมาตรา 37 (1) (b) (ii)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

(i) gives, confers or procures any property, or benefit, of any kind to, upon or for another person; or

(ii) promises or offers to give, to confer, to procure or to attempt to procure any property, or benefit, of any kind to, upon or for another person;

(b) the first person does so upon an agreement or understanding that any person called, or to be called, as a witness in a judicial proceeding will:

(i) give false testimony; or

(ii) withhold true testimony; and

(c) the judicial proceeding is a federal judicial proceeding.

Penalty: Imprisonment for 5 years.

* Crimes Act 1914 บัญญัตินิยามคำว่า “property” หมายความว่า includes money and everything, animate or inanimate, capable of being the subject of ownership.

4.1.5.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศออสเตรเลียได้กำหนดให้ใช้โทษจำคุกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือ ระวังโทษจำคุก 5 ปี

4.1.6 ประเทศสิงคโปร์

ประมวลกฎหมายอาญา หรือ Penal Code หมวดที่ 11 ว่าด้วยพยานหลักฐานเท็จและความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม (False Evidence and Offences against Public Justice) ได้บัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลไว้ในมาตรา 204B และยังได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับ การขู่เข็ญ หรือการข่มขู่พยานบุคคล²⁹ ไว้ในมาตรา 204A* โดยความผิดทั้งสองมาตรานี้ได้บัญญัติขึ้นในปี ค.ศ. 2007 เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการและการกระทำตามความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000³⁰

สาระสำคัญของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลตามมาตรา 204B** สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

²⁹ Ministry of Law, Overview on Witness Protection in Singapore [Online], 3 March 2016. Available from http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/ppt/Witness_Protection_in_Singapore.ppt.

* Penal Code, section 204A Obstructing, preventing, perverting or defeating course of justice.

“Whoever intentionally obstructs, prevents, perverts or defeats the course of justice shall be punished with imprisonment for a term which may extend to 7 years, or with fine, or with both.”

³⁰ Penal Code (Amendment) Bill, [Online], 19 May 2016. Available from <http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p?page=0;query=DocId%3A%225558da8c-9bd5-4cf8-9d25-03cbd3cf3258%22%20Status%3Apublished%20Depth%3A0;rec=0;whole=yes>. และ United Nations, Conference of the States Parties to the United Nations Convention against Corruption [Online], 30 May 2016. Available from <https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/ImplementationReviewGroup/ExecutiveSummaries/V1505040e.pdf>.

** Bribery of witnesses 204B.

(1) Whoever — (a) gives, confers, or procures, promises or offers to give, confer, or procure or attempts to procure, any gratification to, upon, or for any person, upon any agreement or understanding that any person who is aware of any offence (being an offence which any person is legally bound to give information respecting that offence) will abstain from reporting that offence to the police or any agency charged by law with the duty of investigating offences;

4.1.6.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 204B (1) (a) และ (b) มิได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะจึงอาจเป็นบุคคลใดก็ได้

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการให้ มอบให้ หรือจัดหามาให้ สัญญาว่าจะให้ หรือเสนอว่าจะให้ มอบให้ จัดหามาให้ หรือพยายามจัดหามาให้แก่บุคคลซึ่งจะให้ถ้อยคำเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานตำรวจหรือหน่วยงานใดๆ ที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิด หรือพยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลไม่ว่าในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงิน เช่น การจ้างงาน การให้บริการ ทั้งนี้ โดยพิจารณาความหมายของคำว่า “Gratification” จากพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต พ.ศ. 2503*

(4) เจตนาพิเศษ จะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

(b) gives, confers, or procures, promises or offers to give, confer, or procure or attempts to procure, any gratification to, upon, or for any person, upon any agreement or understanding that any person called or to be called as a witness in any judicial proceeding will give false testimony or withhold true testimony or abstain from giving evidence; shall be punished with imprisonment for a term which may extend to 7 years, or with fine, or with both.

(2) In this section, “judicial proceeding” means any proceeding in the course of which evidence is or may be legally taken.

* พระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต พ.ศ. 2503 (Prevention of Corruption Act 1960) บัญญัตินิยามคำว่า “gratification” หมายความว่า “gratification” includes

(a) money or any gift, loan, fee, reward, commission, valuable security or other property or interest in property of any description, whether movable or immovable;

(b) any office, employment or contract;

(c) any payment, release, discharge or liquidation of any loan, obligation or other liability whatsoever, whether in whole or in part;

(d) any other service, favour or advantage of any description whatsoever, including protection from any penalty or disability incurred or apprehended or from any action or proceedings of a disciplinary or penal nature, whether or not already instituted, and including the exercise or the forbearance from the exercise of any right or any official power or duty; and

(e) any offer, undertaking or promise of any gratification within the meaning of paragraphs (a), (b), (c) and (d);

(ก) เพื่อให้บุคคลซึ่งจะให้ถ้อยคำเกี่ยวกับการกระทำความผิดแก่เจ้าพนักงานตำรวจ หรือหน่วยงานใดๆ ที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดละเว้นจากการรายงานข้อมูล ตามมาตรา 204B (1) (a)

(ข) เพื่อให้พยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลให้การหรือเบิกความเท็จ หรือไม่ให้การหรือเบิกความ หรือละเว้นจากการให้พยานหลักฐานตามมาตรา 204B (1) (b)

4.1.6.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ โดยกฎหมายดังกล่าว มิได้กำหนดอัตราโทษปรับไว้

4.1.7 ประเทศฝรั่งเศส

ประมวลกฎหมายอาญา หรือ Penal Code หมวดที่ 4 ความผิดเกี่ยวกับการบิดเบือน กระบวนการยุติธรรม (Perverting the course of justice) ส่วนที่ 2 ความผิดเกี่ยวกับการขัดขวาง กระบวนการยุติธรรม (Obstructing the course of justice) ได้บัญญัติการกระทำความผิดที่เป็น การให้สินบนแก่พยานบุคคล การขู่เข็ญ ใช้ความรุนแรง หรือใช้กลอุบายกับพยานบุคคลไว้ใน มาตรา 434-15³¹ ซึ่งใช้บังคับนับตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1994³¹

สาระสำคัญของกฎหมายอาญา มาตรา 434-15 ในส่วนที่บัญญัติถึงการให้สินบนแก่พยานบุคคล สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

* Article 434-15 The use of promises, offers, presents, pressures, threats, acts of violence, manoeuvres or tricks in the course of proceedings or in respect of a claim or defence in court to persuade others to make or deliver a statement, declaration or false affidavit, or to abstain from making a statement, declaration or affidavit, is punished by three years' imprisonment and a fine of €45,000, even where the subornation of perjury was ineffective. อ้างอิงจาก [Legislationline](http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30), [Online], 28 April 2017. Available from <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30>.

³¹ [Article 434-15](https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?idArticle=LEGIARTI000006418641&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20151207&oldAction=rechCodeArticle&fastReqId=867601941&nbResultRech=1), [Online], 6 March 2016. Available from <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?idArticle=LEGIARTI000006418641&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20151207&oldAction=rechCodeArticle&fastReqId=867601941&nbResultRech=1>.

4.1.7.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา มาตรา 434-15 มิได้กำหนดคุณสมบัติของบุคคลผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะจึงอาจเป็นบุคคลใดก็ได้

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการสัญญาว่าจะให้ เสนอให้ ให้ของขวัญหรือของกำนัลแก่พยานบุคคล ทั้งนี้ กฎหมายมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้รับสินบนไว้เป็นการเฉพาะเช่นเดียวกับอนุสัญญาฯ แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติกฎหมายย่อมแสดงให้เห็นถึงบุคคลซึ่งทำหน้าที่เป็นพยาน

(3) รูปแบบของสินบน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา มาตรา 434-15 มิได้กำหนดรูปแบบชัดเจนเหมือนกฎหมายของประเทศอื่น แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติจึงอาจหมายถึงการให้ของขวัญหรือของกำนัลซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้ โดยผู้ให้ตั้งใจที่จะให้โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้รับจะต้องการหรือเรียกร้องหรือไม่³²

(4) เจตนาพิเศษ ได้แก่ เพื่อให้พยานบุคคลทำหรือส่งคำให้การ คำแถลงหรือคำเบิกความเท็จหรือละเว้นจากการทำคำให้การ คำแถลง หรือคำเบิกความในกระบวนการพิจารณาหรือการต่อสู้คดีในชั้นศาล ทั้งนี้ แม้การสร้างพยานหลักฐานที่จั้นนั้นไม่เป็นผลสำเร็จก็ตาม ในส่วนนี้สะท้อนให้เห็นจุดเด่นของการบัญญัติความผิดฐานใหม่แยกออกจากความผิดฐานเบิกความเท็จอันจะเป็นแนวทางการบัญญัติกฎหมายของประเทศไทยที่จะไม่ต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องของการใช้ให้กระทำความผิดตามมาตรา 84 มาปรับใช้

4.1.7.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามกฎหมายอาญาของฝรั่งเศสได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ โดยใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด คือ ระวังโทษจำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร

4.1.8 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ประมวลกฎหมายอาญา หรือ Criminal Law หมวดที่ 6 ความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางความสงบเรียบร้อยของประชาชน (Crimes of Obstructing the Administration of Public

³² France Review of Implementation of the Convention and 1997 Recommendation, [Online], 30 May 2016. Available from <http://www.oecd.org/france/2076560.pdf>.

Order) ส่วนที่ 2 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม (Crimes Of Impairing Judicial Administration) เป็นบทบัญญัติที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมและบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาฉบับแก้ไข และประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) ซึ่งได้บัญญัติการกระทำความผิดที่เป็นการให้สินบน แก่พยานบุคคล การชู้เชื้อ หรือใช้ความรุนแรงกับพยานบุคคลไว้ในมาตรา 307 และความผิด ที่ได้กระทำการตอบโต้พยานบุคคลไว้ในมาตรา 308

สาระสำคัญของกฎหมายอาญา มาตรา 307* ในส่วนที่บัญญัติถึงการให้สินบนแก่พยานบุคคล สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.1.8.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 307 มิได้กำหนดถึงคุณสมบัติของ บุคคลผู้กระทำความผิดไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น ผู้กระทำความผิดจึงอาจเป็นบุคคลใดก็ได้ อย่งไรก็ตาม หากผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรม (Judicial officers)** เช่น เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวน พนักงานอัยการ หรือตำแหน่งตุลาการต้องระวางโทษ หนักขึ้นตามมาตรา 307 วรรคท้าย

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการให้สินบนแก่พยานบุคคล

เป็นที่น่าสังเกตว่า มาตรา 307 นี้ได้กำหนดไว้เพียงการกระทำที่เป็นการให้สินบนหรือ bribery เท่านั้น ซึ่งหากเทียบเคียงกับบทบัญญัติกฎหมายของประเทศอื่นๆ จะพบว่ากฎหมายของ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนในส่วนนี้ยังไม่ครอบคลุมการกระทำความผิดอื่นที่อาจเกิดขึ้น เช่น การเสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้

* Article 307 Whoever, by violence, threat, bribery or any other means, obstructs a witness from giving testimony or instigates another person to give false testimony shall be sentenced to fixed-term imprisonment of not more than three years or criminal detention; if the circumstances are serious, he shall be sentenced to fixed-term imprisonment of not less than three years but not more than seven years.

Whoever helps any of the parties destroy or forge evidence, if the circumstances are serious, shall be sentenced to fixed-term imprisonment of not more than three years or criminal detention.

Any judicial officer who commits any of the crimes mentioned in the preceding two paragraphs shall be given a heavier punishment. อ้างอิงจาก Criminal Law & Criminal Procedure Law, (Beijing: Zhongguo fa zhi chu ban she, 2007), p. 130.

** Article 94 "Judicial officers" as mentioned in this Law refers to persons who exercise the functions of investigation, prosecution, adjudication and supervision and control.

(3) รูปแบบของสินบน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 307 ได้บัญญัติถึงการกระทำที่เป็นการให้สินบน หรือ bribery ซึ่งตามพจนานุกรมภาษาจีนนิยามคำว่า “สินบน” หมายความว่า ทรัพย์สินหรือเงินทองที่ให้เพื่อจูงใจให้ผู้รับกระทำผิดต่อหน้าที่หรือเพื่อให้ตนได้ประโยชน์³³

ประกอบกับเมื่อพิจารณาการกระทำความผิดของความผิดอาญาเกี่ยวกับการยกยอกและสินบนไว้ในหมวดที่ 8 (Chapter VIII Crimes of Embezzlement and Bribery) ซึ่งบัญญัติถึงการกระทำความผิดที่เป็นการให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและกรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐรับสินบน เช่น ความผิดฐานเจ้าหน้าที่ของรัฐรับสินบน* พบว่ากฎหมายได้บัญญัติถึงสินบน คือ เงินหรือทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่จะไม่รวมผลประโยชน์อื่นๆ³⁴ หรือประโยชน์ต่างๆ ที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น การเสนอให้บริการ³⁵

(4) เจตนาพิเศษ ได้แก่ เพื่อไม่ให้พยานบุคคลมาเป็นพยาน หรือเพื่อให้พยานบุคคลเบิกความเท็จ

4.1.8.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามกฎหมายอาญาของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดใช้โทษกักกันและจำคุก ทั้งนี้ กักกัน หรือ criminal detention ถือเป็นโทษหลักตามมาตรา 33** ซึ่งจะต้องกักกันไม่ต่ำกว่า 1 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือนตามมาตรา 42***

³³ เอียร์ชัย เอี่ยมวรเมธ, พจนานุกรมไทย-จีน, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท รวมสาส์น (1997) จำกัด, 2549), หน้า 1466.

* Article 385 Any State functionary who, by taking advantage of his position, extorts **money or property** from another person, or illegally accepts another person's **money or property** in return for securing benefits for the person shall be guilty of acceptance of bribes.

³⁴ The Asian Law Institute, A Review of the Crime of Bribery in China [Online], 31 May 2016. Available from <https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7jjbTH03tnk:https://law.nus.edu.sg/asli/pdf/WPS008.pdf+&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th>.

³⁵ กองการต่างประเทศ สำนักงาน ป.ป.ท., เอกสารประกอบการติดสินบนเป็นความผิดทางอาญาในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (the Criminalisation of Bribery in Asia and the Pacific) [ออนไลน์], 9 กันยายน 2558. แหล่งที่มา <http://www.pacc.go.th/index.php/pubdl/view/1644>.

** Article 33 The principal punishments are as follows:

- (1) public surveillance;
- (2) criminal detention;
- (3) fixed-term imprisonment;
- (4) life imprisonment; and
- (5) the death penalty.

*** Article 42 “A term of criminal detention shall be not less than one month but not more than 6 months.”

ในมาตรา 307 ได้กำหนดให้ระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือกักกัน แต่หากเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรงต้องระวางโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 7 ปี (เป็นที่น่าสังเกตว่า การที่กฎหมายระวางโทษหนักขึ้นในกรณีที่ได้กระทำความผิดร้ายแรงซึ่งอาจหมายถึงการทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส อาจเป็นเพราะมาตรานี้ได้บัญญัติถึงการกระทำความผิดที่เป็นการขู่เชิญหรือใช้ความรุนแรงกับพยานบุคคลไว้ด้วย)

ทั้งนี้ หากเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นผู้กระทำความผิด เช่น เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวน พนักงานอัยการ หรือตำแหน่งตุลาการต้องระวางโทษหนักขึ้นตามมาตรา 307 บรรทัดท้าย ซึ่งมีได้กำหนดอัตราโทษไว้ในบทบัญญัติแต่อย่างใด

4.1.9 สรุป

จากการศึกษาความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่าต่างมีสาระสำคัญที่มีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันอยู่หลายประการจึงพิจารณาเปรียบเทียบได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ (1) องค์ประกอบของความผิด ได้แก่ ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด รูปแบบของสินบน เจตนาพิเศษ และ (2) การกำหนดโทษและอัตราโทษ ดังนี้

1. องค์ประกอบของความผิด

1.1 ผู้กระทำความผิด จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลข้างต้นพบว่า อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดองค์ประกอบในส่วนผู้กระทำความผิดเหมือนกัน คือ มิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดเป็นการเฉพาะจึงอาจเป็นบุคคลหรือผู้ใดก็ได้เนื่องจากคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดมิใช่สาระสำคัญของการกระทำความผิดฐานนี้

อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา แม้จะมีได้กำหนดคุณสมบัติของผู้กระทำแต่ได้วางแนวทางกรณีพนักงานอัยการหรือเจ้าพนักงานของรัฐฝ่ายโจทก์ได้เสนอการผ่อนผันโทษหรือค่าตอบแทนเพื่อให้บุคคลที่เป็นพยานบุคคล

หรือจะมาเป็นพยานบุคคลนั้นให้การหรือเบิกความตามความจริงจะไม่ใช่ความผิดอาจเป็นเพราะองค์ประกอบความผิดในส่วนของเจตนาพิเศษได้บัญญัติการให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของพยานบุคคล ดังนั้น การกระทำที่มีอิทธิพลจึงอาจเป็นได้ทั้งการให้เบิกความตามจริงหรือเบิกความเท็จโดยศาลของสหรัฐอเมริกาอาจเห็นว่าการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐเป็นไปเพื่อประโยชน์ของรัฐจึงทำให้การกระทำของฝ่ายรัฐเพื่อให้พยานบุคคลเบิกความตามจริงไม่ใช่ความผิดแต่แนวทางดังกล่าวกลับมีฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยเพราะหากเป็นการกระทำของนายฝ่ายจำเลยจะเป็นความผิดตามกฎหมายจึงทำให้เกิดเป็นประเด็นข้อถกเถียง จึงอาจไม่เหมาะสมที่จะใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติความผิดอาญาของไทยต่างจากประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งนำการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของพยานบุคคล เช่น เพื่อให้เบิกความเท็จหรือเพื่อไม่ให้มาเป็นพยานบัญญัติไว้ชัดเจนจึงไม่เกิดแนวทางปฏิบัติเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา

1.2 การกระทำความผิด ตามอนุสัญญาฯ ได้นำการกระทำที่มีลักษณะขององค์กรอาชญากรรมเป็นส่วนใหญ่และสามารถพบเห็นได้บ่อยครั้งมากกำหนดเป็นความผิดได้แก่ การให้สัญญา การเสนอให้ หรือให้

กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติการกระทำครอบคลุมอย่างน้อย 3 ลักษณะตามมาตรการขั้นต่ำของอนุสัญญาฯ ซึ่งไม่แตกต่างกันมากนักในสาระสำคัญได้แก่ การให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ หรือคำอื่นที่มีความหมายหรือลักษณะอย่างเดียวกัน ยกเว้นประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้บัญญัติเฉพาะการให้เท่านั้นซึ่งอาจทำให้ไม่ครอบคลุมกับรูปแบบของการกระทำความผิดในสังคมและยังไม่เป็นไปตามมาตรการขั้นต่ำของอนุสัญญาฯ

ประกอบกับในประเทศสหรัฐอเมริกาและมลรัฐเนวาดายังได้บัญญัติถึงการให้สินบนแก่ผู้รับโดยตรง (Directly) หรือการให้สินบนโดยทางอ้อม (Indirectly) ทั้งนี้ การให้สินบนโดยทางอ้อมน่าจะครอบคลุมการให้สินบนที่อาจเกิดขึ้นไม่ว่าโดยวิธีการใดๆ เช่น ให้บุคคลที่สามเป็นผู้รับประโยชน์แทน เช่น ญาติหรือสามี ภริยาหรือคนใกล้ชิด หรือการให้สินบนโดยผ่านคนกลาง ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายต้องการป้องกันและปราบปรามความผิดจากการกระทำของผู้ให้และผู้รับสินบนที่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิดและช่วยกันปกปิดความผิดในทุกวิธีการที่อาจเกิดขึ้น

สำหรับบุคคลผู้รับสินบน พบว่า อนุสัญญาฯ และกฎหมายทั้ง 5 ประเทศได้กำหนดให้พยานบุคคล (witness) เป็นผู้รับซึ่งไม่ว่าเป็นพยานบุคคลในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ เช่น ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการหรือชั้นศาลก็จะได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ แม้ว่าอนุสัญญาฯ และประเทศฝรั่งเศสจะมีได้กำหนดถึงคุณสมบัติของบุคคลผู้รับไว้เป็นการเฉพาะแต่หากพิจารณาบทบัญญัติกฎหมายย่อมอาจหมายความรวมถึงบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลด้วย

นอกจากนี้ ในมลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดถึงผู้รับซึ่งเป็นบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลหรือมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะเป็นพยานบุคคล ในขณะที่มลรัฐวอชิงตันยังได้กำหนดถึงบุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะอาจมีข้อมูลที่จะนำมาใช้เป็นพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาต่อผู้เยาว์ไว้เนื่องจากผู้กร่างเล็งเห็นถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาการกระทำความผิดต่อเด็กหรือผู้เยาว์จึงกำหนดไว้เป็นการเฉพาะด้วย ซึ่งในส่วนนี้ผู้ศึกษาเห็นว่า การบัญญัติความผิดฐานใหม่ของประเทศไทยควรบัญญัติเนื้อหาให้ใช้บังคับได้กับทุกกรณีเป็นการทั่วไปเพื่อคุ้มครองพยานในทุกคดีเช่นเดียวกัน

1.3 รูปแบบของสินบน จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นพบว่า อนุสัญญาฯ และกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนที่เป็นสินบนไว้ในความหมายและขอบเขตอย่างกว้างซึ่งมีสาระสำคัญเหมือนกัน คือ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดโดยอาจครอบคลุมถึงเงิน ทรัพย์สิน ประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินไม่ว่าจะจับต้องได้หรือไม่ก็ตาม เพียงแต่ใช้คำว่าสินบนแตกต่างกัน เช่น อนุสัญญาฯ ใช้คำว่า “Undue Advantage” ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้คำว่า “Anything of Value” มลรัฐเนวาดาของประเทศสหรัฐอเมริกาใช้คำว่า “Compensation” กับ “Gratuity or Reward” มลรัฐวอชิงตันของประเทศสหรัฐอเมริกาใช้คำว่า “Benefit”^{*} ประเทศออสเตรเลียใช้คำว่า “Property or Benefit”^{**} ประเทศสิงคโปร์ใช้คำว่า “Gratification” หรือ “Property or Benefit”^{***}

* พิจารณาทนิยามจาก Washington Criminal Code มาตรา 9A.04.110

** พิจารณาทนิยามจาก Crimes Act 1914

*** พิจารณาทนิยามจากพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต พ.ศ. 2503

ในส่วนของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้นได้กำหนดขอบเขตของสินบนไว้แตกต่างจากประเทศอื่นและไม่สอดคล้องตามมาตรการขั้นต่ำของอนุสัญญาฯ เนื่องจากจำกัดความหมายและขอบเขตไว้แค่เพียงทรัพย์สินหรือเงินเท่านั้นแต่จะไม่รวมผลประโยชน์อื่นๆ ที่ไม่เป็นตัวเงินได้ด้วย

1.4 เจตนาพิเศษ ของความผิดฐานนี้ในอนุสัญญาฯ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนพบว่ามีส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันตามตารางสรุปดังนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบเจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

ประเทศ	ฐานความผิด	เจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล
อนุสัญญาฯ	ข้อ 23 (ก)	(1) เพื่อจูงใจให้ให้การเท็จ หรือ (2) เพื่อแทรกแซงการให้การ หรือ (3) เพื่อแทรกแซงการเสนอพยานหลักฐานในการดำเนินคดี
สหรัฐอเมริกา	มาตรา 201 (b) (3)	(1) โดยทุจริตเพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความ หรือ (2) โดยทุจริตเพื่อให้ไม่ไปเบิกความ
	มาตรา 201 (c) (2)	(1) สำหรับหรือเพราะการเบิกความ หรือ (2) สำหรับหรือเพราะไม่ไปเบิกความ
มลรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา	มาตรา 9A.72.090	(1) เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความ หรือ (2) เพื่อจูงใจให้หลีกเลี่ยงกระบวนการทางกฎหมายซึ่งเรียกมาเบิกความหรือให้การ หรือ (3) เพื่อจูงใจให้ไม่มาตามหมายเรียก หรือ (4) เพื่อจูงใจให้ละเว้นจากการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาหรือการทำร้ายหรือกระทำโดยประมาทต่อผู้เยาว์
มลรัฐเนวาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา	มาตรา 199.240	เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความ

ประเทศ	ฐาน ความผิด	เจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล
ออสเตรเลีย	มาตรา 37	(1) เพื่อให้ให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อไม่ให้การหรือเบิกความ
สิงคโปร์	มาตรา 204B (1) (a)	เพื่อให้บุคคลซึ่งจะให้ถ้อยคำเกี่ยวกับการกระทำความผิดละเว้นการ รายงานการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงานตำรวจหรือหน่วยงาน ใดๆ ที่มีหน้าที่สืบสวนสอบสวนการกระทำความผิด
	มาตรา 204B (1) (b)	(1) เพื่อให้ให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อไม่ให้การหรือเบิกความ หรือ (3) เพื่อให้ละเว้นจากการให้พยานหลักฐาน
ฝรั่งเศส	มาตรา 434-15	(1) เพื่อให้ทำหรือส่งคำให้การ คำแถลงหรือคำเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อให้ละเว้นจากการทำคำให้การ คำแถลง หรือคำเบิกความ
สาธารณรัฐ ประชาชน จีน	มาตรา 307	(1) เพื่อไม่ให้มาเป็นพยาน หรือ (2) เพื่อให้เบิกความเท็จ

จากการศึกษาข้างต้นพบว่า กฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่ได้บัญญัติองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษอันเป็นสาระสำคัญของความผิดฐานนี้สอดคล้องกับมาตรการขั้นต่ำของอนุสัญญาฯ ซึ่งอาจใช้คำที่มีความหมายหรือลักษณะอย่างเดียวกัน โดยอาจสรุปได้ว่า เจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะดังนี้

(1) เพื่อให้ให้การหรือเบิกความเท็จ ในกฎหมายของทั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนนี้ไว้ชัดเจน ในขณะที่กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดาแม้จะไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนเนื่องจากใช้ถ้อยคำว่า “เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความ” ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าการกระทำเพื่อให้มีอิทธิพลนั้นอาจเป็นการกระทำใดๆ ที่จะทำให้การให้การหรือเบิกความของพยานบุคคลนั้นไม่เป็นไปโดยอิสระซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการให้เบิกความเท็จหรือเบิกความตามจริง หรือไม่ให้ไปให้การหรือเบิกความ หรือไม่ให้ให้การหรือเบิกความ

(2) เพื่อไม่ให้ไปให้การหรือเบิกความ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศสิงคโปร์ และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนนี้ไว้

(3) เพื่อไม่ให้ให้การหรือเบิกความ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนนี้ไว้

จะเห็นว่า กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา และประเทศสิงคโปร์ได้บัญญัติเจตนาพิเศษครอบคลุม 3 ลักษณะหรืออาจใช้คำอื่นที่มีความหมายอย่างเดียวกัน ทั้งนี้ เนื่องจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติเจตนาพิเศษโดยใช้ถ้อยคำที่มีความหมายอย่างกว้างแต่อาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความหรือการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ

ข้อสังเกต ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ U.S.C. มาตรา 201 ซึ่งไม่มีกำหนดไว้ในกฎหมายของมลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน *ประการแรก* U.S.C. มาตรา 201 (b) กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาโดยทุจริต (Corruptly) โดยฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ให้นั้นมีเจตนาโดยทุจริต

ประการที่สอง U.S.C. มาตรา 201 (c) (2) ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษสำหรับหรือเพราะ (For or Because of) การกระทำของพยานบุคคลในลักษณะเป็นรางวัลตอบแทนภายหลังจากที่พยานบุคคลได้กระทำความผิด

2. การกำหนดโทษและอัตราโทษ

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 มิได้กำหนดโทษไว้เป็นการเฉพาะ กำหนดไว้แต่เพียงองค์ประกอบของความผิดเพื่อให้รัฐภาคีนำไปใช้เป็นหลักการในการกำหนดความผิดอาญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม เว้นแต่รัฐภาคีใดมีกฎหมายภายในที่เพียงพอต่อการบังคับใช้ตามมาตรการขั้นต่ำแล้วก็ให้บังคับใช้ได้

โดยไม่จำเป็นต้องออกกฎหมายใหม่ ดังนั้น การบังคับใช้กฎหมายและการกำหนดโทษของแต่ละประเทศจึงอาจมีความแตกต่างกันไปตามตารางสรุปดังนี้

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบการกำหนดโทษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

ประเทศ	ฐานความผิด	โทษ
สหรัฐอเมริกา	มาตรา 201 (b) (3)	จำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐหรือปรับไม่เกิน 3 เท่าของมูลค่าของสิ่งของแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า หรือทั้งจำคุกและปรับ และอาจถูกตัดสิทธิ์จากการดำรงตำแหน่งใดๆ ซึ่งอาศัยความซื่อสัตย์หรือความไว้วางใจ
	มาตรา 201 (c) (2)	จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือทั้งจำคุกและปรับ
มลรัฐวอชิงตัน ประเทศ สหรัฐอเมริกา	มาตรา 9A.72.090	จำคุก 10 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือทั้งจำคุกและปรับ
มลรัฐเนวาดา ประเทศ สหรัฐอเมริกา	มาตรา199.240	จำคุกไม่ต่ำกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี และอาจต้อง ระวางโทษปรับไม่เกิน 50,000 ดอลลาร์สหรัฐ
ออสเตรเลีย	มาตรา 37	จำคุก 5 ปี
สิงคโปร์	มาตรา 204B	จำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ
ฝรั่งเศส	มาตรา 434-15	จำคุก 3 ปี และปรับ 45,000 ยูโร
สาธารณรัฐ ประชาชนจีน	มาตรา 307	จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือกักกันไม่ต่ำกว่า 1 เดือน แต่ไม่เกิน 6 เดือน หากเป็นการกระทำความผิดที่ ร้ายแรงจำคุกไม่ต่ำกว่า 3 ปี แต่ไม่เกิน 7 ปี และหากเจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นผู้กระทำ ความผิดต้องระวางโทษหนักขึ้น

การกำหนดบทลงโทษทางอาญาในต่างประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ ในส่วนของโทษจำคุกนั้นกฎหมายทั้ง 5 ประเทศได้กำหนดไว้ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐ วอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีน

สำหรับโทษปรับในกฎหมายของมลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา และประเทศฝรั่งเศสได้กำหนด โดยปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด ยกเว้นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้ ทั้งโทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดและการปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ ที่ได้รับจากการกระทำความผิด และประเทศสิงคโปร์มิได้กำหนดอัตราโทษปรับไว้ในบทบัญญัติ

นอกจากนี้ ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนกำหนดใช้โทษจำคุกและโทษกักกันซึ่งเป็นโทษ หลักตามประมวลกฎหมายอาญา ประกอบกับกำหนดให้กรณีเจ้าพนักงานในการยุติธรรม เป็นผู้กระทำความผิดจะต้องระวางโทษหนักขึ้นซึ่งเป็นเพียงประเทศเดียวที่กำหนดโทษเช่นนี้

ในส่วนมาตรการอื่นๆ มีกฎหมายของสหรัฐอเมริกาตาม U.S.C. มาตรา 201 เพียงประเทศเดียว เท่านั้นที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาจถูกตัดสิทธิ์หรือขาดจากคุณสมบัติในดำรงตำแหน่งใดๆ ซึ่งอาศัยความซื่อสัตย์หรือความไว้วางใจในประเทศด้วย

4.2 ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน

ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนในต่างประเทศที่ศึกษาได้ถูกบัญญัติเป็นความผิดอาญา ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา (มลรัฐวอชิงตันและมลรัฐ เนวาดา) ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ แบ่งพิจารณาได้เป็น 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) องค์ประกอบของความผิด เช่น ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด รูปแบบของสินบน เจตนาพิเศษ และ (2) การกำหนดโทษและอัตราโทษ พิจารณาตามลำดับดังนี้

4.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ United States Code ในลักษณะที่ 18 กฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Crimes and Criminal Procedure) หมวดที่ 11 ว่าด้วยการให้สินบน การรับสินบน และการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (Bribery, Graft, and Conflicts of Interest) บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลไว้ในมาตรา 201

(b) (3) และ (c) (2)^{*} และยังได้บัญญัติความผิดของพยานบุคคลรับสินบนไว้ในมาตรา 201 (b) (4) และ (c) (3)

สาระสำคัญของมาตรา 201^{**} (b) (4) และ (c) (3) ที่บัญญัติถึงพยานบุคคลรับสินบนไว้สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.2.1.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ U.S.C. มาตรา 201 (b) (4) และ (c) (3) บัญญัติถึงพยานบุคคลที่เบิกความภายใต้การสาบานหรือการปฏิญาณในชั้นพิจารณา ชั้นรับฟังพยานหลักฐาน หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการเรียก แสวงหา รับ ยอมรับ หรือตกลงที่จะรับหรือยอมรับ โดยทางตรง (Directly) หรือทางอ้อม (Indirectly) หรือสำหรับตนเองหรือบุคคลอื่นอันเป็นแนวทางที่จะสามารถป้องกันการให้และการรับด้วยวิธีการใดๆ ซึ่งพยานให้บุคคลอื่น เช่น สามีหรือภริยา ญาติ หรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานนั้นเป็นผู้รับแทนด้วย

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ สิ่งใดๆ ที่มีมูลค่า (anything of value) เช่น การให้กู้ยืม การสัญญาว่าจะว่าจ้างงานในอนาคต แม้สิ่งนั้นจะไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หากเป็นเงินหรือค่าธรรมเนียมตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือเป็นค่าใช้จ่ายในการเดินทางของพยานบุคคลเพื่อเข้าร่วมกระบวนการพิจารณาใดๆ ก็จะไม่เป็นความผิดตามมาตรา 201 (d)

^{*} โปรดดูหัวข้อที่ 4.1.2 หน้า 71.

^{**} U.S.C. § 201 Bribery of public officials and witnesses

(b) Whoever— (4) directly or indirectly, corruptly demands, seeks, receives, accepts, or agrees to receive or accept anything of value personally or for any other person or entity in return for being influenced in testimony under oath or affirmation as a witness upon any such trial, hearing, or other proceeding, or in return for absenting himself therefrom; shall be fined under this title or not more than three times the monetary equivalent of the thing of value, whichever is greater, or imprisoned for not more than fifteen years, or both, and may be disqualified from holding any office of honor, trust, or profit under the United States.

(c) Whoever— (3) directly or indirectly, demands, seeks, receives, accepts, or agrees to receive or accept anything of value personally for or because of the testimony under oath or affirmation given or to be given by such person as a witness upon any such trial, hearing, or other proceeding, or for or because of such person's absence therefrom; shall be fined under this title or imprisoned for not more than two years, or both.

(4) เจตนาพิเศษ ตาม U.S.C. มาตรา 201 ได้กำหนดให้การกระทำความผิดตามมาตรา 201 (b) เป็นการกระทำที่ต้องกระทำโดยเจตนาทุจริตเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกระทำของบุคคลอื่นเป็นลักษณะของสินบน (Bribery) ทำให้มีสภาพความผิดและโทษร้ายแรงกว่าการให้เพื่อเป็นค่าตอบแทนสำหรับความช่วยเหลือหรือการกระทำความผิดเนื่องจากผู้กระทำความผิดไม่ต้องมีเจตนาโดยทุจริตเพียงแค่ว่าเพราะการกระทำของผู้รับก็ถือเป็นความผิดแล้วซึ่งตามมาตรา 201 (c) มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า เงินรางวัลหรือเงินบำเหน็จ (Gratuity)*

ดังนั้น เจตนาพิเศษตามมาตรา 201 (b) (4) และ (c) (3) จึงสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

(ก) โดยทุจริต (Corruptly) เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความ หรือโดยทุจริตเพื่อให้พยานบุคคลนั้นไม่ไปเบิกความตามมาตรา 201 (b) (4)

(ข) สำหรับหรือเพราะ (For or Because of) การเบิกความของพยานบุคคลซึ่งเบิกความภายใต้การสาบานหรือการปฏิญาณในชั้นพิจารณา ชั้นรับฟังพยานหลักฐาน หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ หรือสำหรับหรือเพราะพยานบุคคลนั้นไม่ไปเบิกความตามมาตรา 201 (c) (3) เว้นแต่การให้เนื่องในโอกาสวันเกิดหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวระหว่างบุคคลก็จะเป็นความผิด

4.2.1.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตาม U.S.C. มาตรา 201 (b) (4) และ (c) (3) ได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ โดยใช้ทั้งโทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดและการปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด ดังนี้

(ก) ระวังโทษปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือปรับไม่เกินสามเท่าของมูลค่าของสิ่งของแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า หรือจำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือทั้งจำคุกและปรับ และอาจถูกตัดสิทธิ์จากการดำรงตำแหน่งใดๆ ซึ่งอาศัยความซื่อสัตย์หรือความไว้วางใจตามมาตรา 201 (b) (4)

(ข) ระวังโทษปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือทั้งจำคุกและปรับตามมาตรา 201 (c) (3)

ทั้งนี้ มาตรา 201 (b) (4) และ (c) (3) ได้กำหนดโทษและอัตราโทษโดยมีระวางโทษเท่ากับความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลตามมาตรา 201 (b) (3) และ (c) (2)

* โปรดดูหัวข้อที่ 4.1.2.1 หน้า 72.

4.2.2 มลรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประมวลกฎหมายอาญา หรือ Washington Criminal Code ลักษณะที่ 9A หมวดที่ 9A.72 ว่าด้วยการเบี่ยงความเท็จและการแทรกแซงกระบวนการพิจารณา (Perjury and Interference with Official Proceedings) ได้บัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลไว้ใน มาตรา 9A.72.090 และความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้ในมาตรา 9A.72.100

สาระสำคัญของความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน (Bribe receiving by a witness) ตามมาตรา 9A.72.100* สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.2.2.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐวอชิงตันบัญญัติถึงพยานบุคคล หรือบุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะจะเป็นพยานบุคคลไม่ว่าในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ หรือ บุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะอาจมีข้อมูลเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาหรือการทำร้าย หรือกระทำโดยประมาทต่อผู้เยาว์

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการเรียกร้อง ยอมรับ หรือตกลงที่จะรับซึ่งเป็นการรับสินบน สำหรับตนเอง โดยกฎหมายไม่ได้กำหนดการรับสินบนทางอ้อมไว้ในบทบัญญัติอย่างชัดเจน

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ ผลประโยชน์ใดๆ (benefit) ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินที่ได้ให้แก่ผู้รับ

* Section 9A.72.100 Bribe receiving by a witness

(1) A witness or a person who has reason to believe he or she is about to be called as a witness in any official proceeding or that he or she may have information relevant to a criminal investigation or the abuse or neglect of a minor child is guilty of bribe receiving by a witness if he or she requests, accepts, or agrees to accept any benefit pursuant to an agreement or understanding that:

(a) The person's testimony will thereby be influenced; or

(b) The person will attempt to avoid legal process summoning him or her to testify; or

(c) The person will attempt to absent himself or herself from an official proceeding to which he or she has been legally summoned; or

(d) The person will not report information he or she has relevant to a criminal investigation or the abuse or neglect of a minor child.

(2) Bribe receiving by a witness is a class B felony.

(4) เจตนาพิเศษ จะสามารถแบ่งได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

- (ก) เพื่อให้มีอิทธิพลต่อคำเบิกความของผู้กระทำความผิด หรือ
- (ข) เพื่อจะพยายามหลีกเลี่ยงกระบวนการทางกฎหมายซึ่งเรียกให้ไปเบิกความหรือให้การ หรือ
- (ค) เพื่อจะพยายามไม่ไปตามหมายเรียก หรือ
- (ง) เพื่อจะละเว้นจากการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา หรือหรือการทำร้าย หรือกระทำโดยประมาทต่อผู้เยาว์

4.2.2.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญาของมลรัฐวอชิงตันมาตรา 9A.72.100 ได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ โดยใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ ความผิดอาญาร้ายแรงระดับ B (class B felony) ระวังโทษจำคุก 10 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือทั้งจำคุกและปรับตามมาตรา 9A.20.021* ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษทั่วไป ทั้งนี้ โดยกำหนดระวังโทษเท่ากับ ความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลตามมาตรา 9A.72.090

4.2.3 มลรัฐเนวาดา ประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายอาญาของมลรัฐเนวาดา หรือ Nevada Revised Statutes ลักษณะที่ 15 อาชญากรรมและการลงโทษ (Crimes and Punishments) หมวดที่ 199 การกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม (Crimes against Public Justice) เรื่องพยานหลักฐานเท็จ (False evidence) ได้บัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลไว้ในมาตรา 199.240 และความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้ในมาตรา 199.250

* Washington Criminal Code, section 9A.20.021 Maximum sentences for crimes committed July 1, 1984, and after กำหนดว่า “(1) (b) For a class B felony, by confinement in a state correctional institution for a term of ten years, or by a fine in an amount fixed by the court of twenty thousand dollars, or by both such confinement and fine;”

สาระสำคัญของความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบนตามมาตรา 199.250* (Witness accepting bribe) สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.2.3.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายอาญาของมลรัฐเนวาดาได้กำหนดถึงพยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลไม่ว่าในชั้นพิจารณา ชั้นรับฟังพยานหลักฐาน ชั้นสืบสวนสอบสวน หรือกระบวนการพิจารณาใดๆ

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการเรียก รับ หรือให้สัญญาว่าจะรับสำหรับตนเองโดยตรงหรือทางอ้อม เช่น ให้ผู้อื่นหรือบุคคลที่สามเป็นผู้รับประโยชน์แทน

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ ค่าตอบแทน (compensation) เงินรางวัลหรือเงินบำเหน็จ (gratuity or reward) ซึ่งไม่จำกัดแค่เพียงเงินสดหรือทรัพย์สินเท่านั้นแต่ยังรวมถึงประโยชน์ที่ไม่เป็นตัวแทนด้วย

(4) เจตนาพิเศษ ได้แก่ เพื่ออิทธิพลต่อคำเบิกความของผู้กระทำความผิด หรือเพื่อผู้กระทำความผิดจะไม่ไปพบไม่ว่าในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ

4.2.3.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามกฎหมายอาญาของมลรัฐเนวาดาได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ โดยใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด คือ ความผิดอาญาร้ายแรง ระดับ C** (category C felony) ระวังโทษจำคุกไม่ต่ำกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี และอาจต้องระวังโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐตามมาตรา 193.130

* NRS 199.250 - Witness accepting bribe

A person who is or may be a witness upon a trial, hearing, investigation or other proceeding before any court, tribunal or person authorized to hear evidence or take testimony, who asks or receives, directly or indirectly, any compensation, gratuity or reward, or any promise thereof, upon an agreement or understanding that his or her testimony will be influenced thereby, or that the person will be absent from the trial, hearing or other proceeding, is guilty of a category C felony and shall be punished as provided in NRS 193.130.

** NRS 193.130 Categories and punishment of felonies. "2. Except as otherwise provided by specific statute, for each felony committed on or after July 1, 1995: (c) A category C felony is a felony for which a court shall sentence a convicted person to imprisonment in the state prison for a minimum term of not less than 1 year and a maximum term of not more than 5 years. In addition to any other penalty, the court may impose a fine of not more than \$10,000, unless a greater fine is authorized or required by statute."

ระวางโทษปรับในความผิดฐานนี้มีอัตราโทษน้อยกว่าความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ตามมาตรา 199.240 ซึ่งระวางโทษปรับไม่เกิน 50,000 ดอลลาร์สหรัฐ

4.2.4 ประเทศออสเตรเลีย

ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศออสเตรเลีย หรือ Crimes Act 1914 ส่วนที่ 3 ความผิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม (Part III Offences relating to the administration of justice) หมวดพยานหลักฐานและพยานบุคคล (Division 3 Evidence and witnesses) ได้บัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้ในมาตรา 37

สาระสำคัญของความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบน (Corruption of witnesses) ตามมาตรา 37* สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

4.2.4.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศออสเตรเลียตามมาตรา 37 (1) (a) (iii) และ (iv) บัญญัติถึงพยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลไม่ว่าในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการเรียก รับ ตกลงที่จะรับหรือได้รับสำหรับตนเอง หรือสำหรับบุคคลอื่นซึ่งจะเป็นบุคคลใดก็ได้เป็นผู้รับแทน เช่น บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด

* 37 Corruption of witnesses

(1) A person (the first person) commits an offence if:

(a) the first person:

(iii) asks for, receives or obtains any property, or benefit, of any kind for himself or herself or another person; or

(iv) agrees to receive or to obtain any property, or benefit, of any kind for himself or herself or another person; and

(b) the first person does so upon an agreement or understanding that any person called, or to be called, as a witness in a judicial proceeding will:

(i) give false testimony; or

(ii) withhold true testimony; and

Penalty: Imprisonment for 5 years.

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ ทรัพย์สินหรือผลประโยชน์ใดๆ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินที่ได้ให้แก่ผู้รับ

(4) เจตนาพิเศษ จะสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

(ก) เพื่อผู้กระทำความผิดจะให้การหรือเบิกความเท็จตามมาตรา 37 (1) (b) (i) หรือ

(ข) เพื่อผู้กระทำความผิดจะไม่ให้การหรือเบิกความตามมาตรา 37 (1) (b) (ii)

4.2.4.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศออสเตรเลียได้กำหนดให้ใช้โทษจำคุกเพียงอย่างเดียวเท่านั้น คือ ระวังโทษจำคุก 5 ปี ซึ่งเป็นระวังโทษเท่ากับความผิดอาชญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

4.2.5 ประเทศสิงคโปร์

ประมวลกฎหมายอาญา หรือ Penal Code หมวดที่ 11 ว่าด้วยพยานหลักฐานเท็จและความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม (False Evidence and Offences against Public Justice) ได้บัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้ในมาตรา 204B

สาระสำคัญของความผิดอาชญาฐานพยานบุคคลรับสินบนตามมาตรา 204B* สามารถจำแนกได้ 2 ประเด็น ดังนี้

* Bribery of witnesses 204B.

(1) Whoever — (d) asks, receives, or obtains, or agrees or attempts to receive or obtain, any property or benefit of any kind for himself, or any other person, upon any agreement or understanding that any person will as a witness in any judicial proceeding give false testimony or withhold true testimony or abstain from giving evidence, shall be punished with imprisonment for a term which may extend to 7 years, or with fine, or with both.

4.2.5.1 องค์ประกอบของความผิด

(1) ผู้กระทำความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 204B (1) (d) บัญญัติถึงบุคคลที่จะเป็นพยานบุคคลในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ

(2) การกระทำความผิด ด้วยวิธีการเรียก รับ หรือได้รับ หรือตกลงหรือพยายามที่จะรับหรือได้รับสำหรับตนเองหรือบุคคลอื่นเป็นผู้รับแทน

(3) รูปแบบของสินบน ได้แก่ ทรัพย์สิน (property) หรือผลประโยชน์ใดๆ (benefit) ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินที่ได้ให้แก่ผู้รับ

ข้อสังเกตคือ ความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลตามมาตรา 204B (1) (a) และ (b) ได้บัญญัติถึงสินบนโดยระบุใช้คำว่า “Gratification” ซึ่งสามารถพิจารณาความหมายได้จากพระราชบัญญัติป้องกันการทุจริต พ.ศ. 2503 (Prevention of Corruption Act 1960) ต่างจากมาตรา 204B (1) (d) ซึ่งบัญญัติใช้คำว่า “Property or Benefit” แต่อย่างไรก็ตาม เห็นว่าอาจเป็นการใช้คำที่ต่างกันแต่สาระสำคัญของความหมายนั้นมีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดซึ่งอาจเป็นประโยชน์ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินก็ได้

(4) เจตนาพิเศษ จะสามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

(ก) เพื่อผู้กระทำความผิดจะให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ

(ข) เพื่อผู้กระทำความผิดจะไม่ให้การหรือเบิกความ หรือ

(ค) เพื่อผู้กระทำความผิดจะละเว้นจากการให้พยานหลักฐาน

4.2.5.2 การกำหนดโทษและอัตราโทษ

ตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ โดยกฎหมายดังกล่าวมิได้กำหนดอัตราโทษปรับไว้ รวมถึงเป็นระวังโทษเท่ากับความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

4.2.6 สรุป

จากการศึกษาความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ จะพบว่าต่างมีสาระสำคัญที่มีความคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกัน อยู่หลายประการจึงพิจารณาเปรียบเทียบได้เป็น 2 ประเด็นหลัก คือ (1) องค์ประกอบของความผิด ได้แก่ ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด รูปแบบของสินบน เจตนาพิเศษ และ (2) การกำหนด โทษและอัตราโทษ ดังนี้

1. องค์ประกอบของความผิด

1.1 ผู้กระทำความผิด จากการศึกษาข้อมูลข้างต้นพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา และประเทศออสเตรเลียได้กำหนดองค์ประกอบในส่วน ผู้กระทำความผิดเหมือนกัน คือ พยานบุคคลไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคลในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ เช่น ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือชั้นศาล

นอกจากนี้ ในมลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดาของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศ ออสเตรเลียยังได้กำหนดถึงบุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะจะเป็นพยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็น พยานบุคคล อย่างไรก็ตาม ประเทศสิงคโปร์เป็นเพียงประเทศเดียวที่กำหนดไว้แต่เพียงว่าบุคคล ที่จะ เป็นพยานบุคคล

1.2 การกระทำความผิด กฎหมายต่างประเทศทั้ง 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลียและประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดองค์ประกอบ ความผิดในส่วนของการกระทำที่เป็นการรับสินบนอย่างน้อย 3 ลักษณะไม่มีความแตกต่างกันมากนัก สรุปได้ว่าการกระทำความผิดได้แก่ เรียก รับ หรือตกลงที่จะรับ หรือคำอื่นที่มีความหมายหรือลักษณะ อย่างเดียวกัน

ประกอบกับประเทศสหรัฐอเมริกาและมลรัฐเนวาดายังได้บัญญัติถึงการรับสินบน โดยตรงและทางอ้อมเช่นเดียวกับประเทศออสเตรเลียและประเทศสิงคโปร์ซึ่งกำหนดถึงการรับสินบน สำหรับตนเองหรือผู้อื่นไว้อย่างชัดเจนในองค์ประกอบของความผิดจึงทำให้สะดวกต่อการใช้บังคับ กฎหมายและมีขอบเขตชัดเจน ในขณะที่กฎหมายของมลรัฐวอชิงตันกำหนดเฉพาะการรับสินบน สำหรับตนเองเท่านั้น

1.3 รูปแบบของสินบน ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐ เนวาดา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนที่เป็นสินบนไว้ ในความหมายและขอบเขตอย่างกว้างซึ่งมีสาระสำคัญเหมือนกัน คือ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด

โดยอาจครอบคลุมถึงเงิน ทรัพย์สิน ประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินไม่ว่าจะจับต้องได้หรือไม่ก็ตามเพียงแต่ใช้คำว่าสินบนแตกต่างกัน และเป็นไปในแนวทางเดียวกับความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

1.4 เจตนาพิเศษ ของความผิดฐานนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ พบว่ามีทั้งส่วนที่เหมือนและแตกต่างกันตามตารางสรุปดังนี้

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบเจตนาพิเศษของความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน

ประเทศ	ฐานความผิด	เจตนาพิเศษของความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน
สหรัฐอเมริกา	มาตรา 201 (b) (4)	(1) โดยทุจริตเพื่ออิทธิพลต่อคำเบิกความ หรือ (2) โดยทุจริตเพื่อไม่ไปเบิกความ
	มาตรา 201 (c) (3)	(1) สำหรับหรือเพราะการเบิกความ หรือ (2) สำหรับหรือเพราะไม่ไปเบิกความ
มลรัฐ วอชิงตัน ประเทศ สหรัฐ อเมริกา	มาตรา 9A.72.100	(1) เพื่ออิทธิพลต่อคำเบิกความ หรือ (2) เพื่อจะพยายามหลีกเลี่ยงกระบวนการทางกฎหมายซึ่งเรียกให้ไป เบิกความหรือให้การ หรือ (3) เพื่อจะพยายามไม่ไปตามหมายเรียก หรือ (4) เพื่อจะละเว้นจากการรายงานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาหรือหรือการทำร้ายหรือกระทำโดยประมาทต่อผู้เยาว์
มลรัฐเนวาดา ประเทศ สหรัฐ อเมริกา	มาตรา 199.250	(1) เพื่ออิทธิพลต่อคำเบิกความ หรือ (2) เพื่อจะไม่ไปพบไม่ว่าในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ
ออสเตรเลีย	มาตรา 37	(1) เพื่อจะให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อจะไม่ให้การหรือเบิกความ
สิงคโปร์	มาตรา 204B	(1) เพื่อจะให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อจะไม่ให้การหรือเบิกความ หรือ (3) เพื่อจะละเว้นจากการให้พยานหลักฐาน

จากการศึกษาข้างต้นพบว่า กฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่ได้บัญญัติองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษอันเป็นสาระสำคัญของความผิดฐานนี้ในลักษณะที่มีความหมายหรือสอดคล้องอย่างเดียวกันและยังสอดคล้องกับเจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล โดยอาจสรุปได้ว่า เจตนาพิเศษของความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนสามารถจำแนกได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

(1) **เพื่อให้การหรือเบิกความเท็จ** กฎหมายของทั้ง 3 ประเทศ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนนี้ไว้ชัดเจน ในขณะที่กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดาแม้จะไม่ได้กำหนดไว้ชัดเจนเนื่องจากใช้ถ้อยคำว่า “เพื่ออิทธิพลต่อคำเบิกความ”

(2) **เพื่อไม่ให้การหรือเบิกความ** กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา และประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนนี้ไว้

(3) **เพื่อไม่ให้การหรือเบิกความ** กฎหมายของทั้ง 3 ประเทศได้กำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนนี้ไว้ ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ และกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา

จะเห็นว่า กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา และประเทศสิงคโปร์ได้บัญญัติเจตนาพิเศษครอบคลุม 3 ลักษณะหรืออาจใช้คำอื่นที่มีความหมายอย่างเดียวกัน เนื่องจากกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาส่วนใหญ่ได้บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำที่มีความหมายอย่างกว้างแต่อาจทำให้เกิดปัญหาในการตีความหรือการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ

ข้อสังเกต ในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ U.S.C. มาตรา 201 ซึ่งไม่มีกำหนดไว้ในกฎหมายของมลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดาของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ *ประการแรก* U.S.C. มาตรา 201 (b) กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาโดยทุจริต (Corruptly) โดยฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ให้สินบนมีเจตนาโดยทุจริต

ประการที่สอง U.S.C. มาตรา 201 (c) (2) ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษสำหรับหรือเพราะ (For or Because of) การกระทำของพยานบุคคลในลักษณะเป็นรางวัลตอบแทนภายหลังจากที่พยานบุคคลได้กระทำความผิด

2. การกำหนดโทษและอัตราโทษ

การบังคับใช้กฎหมายและการกำหนดโทษของความผิดอาชญาฐานพยานบุคคลลับสินบน ในกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ แสดงสาระสำคัญได้ตามตารางสรุปดังนี้

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการกำหนดโทษของความผิดฐานพยานบุคคลลับสินบน

ประเทศ	ฐานความผิด	โทษ
สหรัฐอเมริกา	มาตรา 201 (b) (4)	จำคุกไม่เกิน 15 ปี หรือปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐหรือปรับไม่เกิน 3 เท่าของมูลค่าของสิ่งของแล้วแต่จำนวนใดจะสูงกว่า หรือทั้งจำคุกและปรับ และอาจถูกตัดสิทธิ์จากการดำรงตำแหน่งใดๆ ซึ่งอาศัยความซื่อสัตย์หรือความไว้วางใจ
	มาตรา 201 (c) (3)	จำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือทั้งจำคุกและปรับ
มลรัฐวอชิงตัน ประเทศ สหรัฐอเมริกา	มาตรา 9A.72.100	จำคุก 10 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์สหรัฐ หรือทั้งจำคุกและปรับ
มลรัฐเนวาดา ประเทศ สหรัฐอเมริกา	มาตรา 199.250	จำคุกไม่ต่ำกว่า 1 ปี แต่ไม่เกิน 5 ปี และอาจต้อง ระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐ
ออสเตรเลีย	มาตรา 37	จำคุก 5 ปี
สิงคโปร์	มาตรา 204B	จำคุกไม่เกิน 7 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ

การกำหนดบทลงโทษทางอาญาในต่างประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดใช้โทษจำคุกและปรับ ในส่วนของโทษจำคุกนั้นกฎหมายทั้ง 3 ประเทศได้กำหนดไว้ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์

สำหรับโทษปรับในกฎหมายของมลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดาได้กำหนดโดยปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนด ยกเว้นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้ทั้งโทษปรับแบบ

ระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดและการปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด และประเทศสิงคโปร์มิได้กำหนดอัตราโทษปรับไว้ในบทบัญญัติ

ในส่วนมาตรการอื่นๆ มีกฎหมายของสหรัฐอเมริกาตาม U.S.C. มาตรา 201 เพียงประเทศเดียวเท่านั้นที่กำหนดให้ผู้กระทำความผิดอาจถูกตัดสิทธิ์หรือขาดจากคุณสมบัติในดำรงตำแหน่งใดๆ ซึ่งอาศัยความซื่อสัตย์หรือความไว้วางใจในประเทศด้วย

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ซึ่งได้บัญญัติความผิดอาญฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลไว้พบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน ประเทศออสเตรเลียและประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดใช้โทษและอัตราโทษเท่ากันทั้งสองฐานความผิด ยกเว้นมลรัฐเนวาดาของประเทศสหรัฐอเมริกา เท่านั้นซึ่งได้กำหนดระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 ดอลลาร์สหรัฐซึ่งน้อยกว่าความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลที่กำหนดระวางโทษปรับไว้ไม่เกิน 50,000 ดอลลาร์สหรัฐ

4.2.7 กฎหมายต่างประเทศที่ไม่มีบทบัญญัติความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน

บทบัญญัติกฎหมายต่างประเทศตามที่ได้ศึกษามาในบทนี้ที่ไม่ปรากฏความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน ได้แก่ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนี้

1. อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ก)

ข้อ 23 (ก) มิได้กำหนดรูปแบบการกระทำที่เป็นการรับสินบนไว้เนื่องจากลักษณะการกระทำที่กำหนดไว้ในข้อ 23 (ก) เป็นการกระทำของอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นผู้มีอิทธิพลและนิยมใช้วิธีการข่มขู่ ทำร้าย หรือเจตนาฆ่าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีรวมถึงใช้วิธีการให้สินบนเพื่อให้ปฏิเสธที่จะมาให้ข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่จึงได้นำการกระทำดังกล่าวมากำหนดไว้เป็นหลักการเพื่อประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามองค์การอาชญากรรมข้ามชาติตามวัตถุประสงค์หลักของอนุสัญญา³⁶ ซึ่งอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้อนุสัญญาฯ มิได้กำหนดกรณีพยานบุคคลรับสินบนไว้เพราะอนุสัญญาฯ ได้นำการกระทำขององค์กร

³⁶ ปรีดา นันทดี, "กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000," หน้า 29-30.

อาชญากรรมข้ามชาติที่พบเห็นได้บ่อยมากกำหนดไว้เป็นแนวทางหรือมาตรการขั้นต่ำให้แก่ประเทศภาคี

2. ประเทศฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ซึ่งใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เนื่องจากระบบไต่สวนเป็นการค้นหาความจริงโดยฝ่ายรัฐจึงทำให้ผู้พิพากษาหรือศาลมีบทบาทในการซักถามพยานมากที่สุด³⁷ โดยผู้พิพากษาจะถามพยานโดยสั่งให้พยานตอบคำถามของผู้พิพากษาหรือของคู่ความฝ่ายตรงข้าม ดังนั้น หน้าที่ในการเบิกความของพยานบุคคลจึงเกิดขึ้นเมื่อผู้พิพากษาถามหรือให้ตอบคำถามของคู่ความเท่านั้น³⁸ และในขั้นตอนการสืบสวนตรวจสอบจะดำเนินการร่วมกับพนักงานอัยการโดยพนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าคดีมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะสั่งฟ้องต่อศาลหรือไม่ เว้นแต่ในคดีอาญาร้ายแรงซึ่งพนักงานอัยการจะแจ้งผู้พิพากษาสืบสวน (Investigating Judge) เพื่อให้เข้าร่วมสอบสวนตั้งแต่เริ่มคดี ทำให้คดีดังกล่าวอยู่ในดุลพินิจของผู้พิพากษาสืบสวนซึ่งมีหน้าที่หลักในการทำสำนวนการสอบสวนและสอบปากคำพยานที่เป็นประโยชน์ในการพิจารณาคดีโดยจะมีการซักถามอย่างละเอียดและถามค้านเพื่อให้พยานชี้แจงเหตุผล ทั้งนี้ สำนวนการสอบสวนดังกล่าวจะเป็นแหล่งที่มาสำคัญของพยานหลักฐานในคดีและในชั้นพิจารณาเพราะจะทำให้ศาลซึ่งพิจารณาคดีอ่านสำนวนได้อย่างรวดเร็ว³⁹ ประกอบกับทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของคู่ความทุกฝ่ายที่จะใช้ในการอ้างอิงได้ ทำให้พนักงานอัยการและที่ปรึกษาของจำเลยอาจไม่ต้องสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานอื่นใด เว้นแต่เห็นว่าจำเป็นแก่คดี⁴⁰

3. ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ซึ่งใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาแบบระบบไต่สวน (Inquisitorial System) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 (พ.ศ. 2522) ต่อมาในปี ค.ศ. 1996 (พ.ศ. 2539) ได้มีการแก้ไขประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและเปลี่ยนแนวความคิดจาก

³⁷ น้ำแท้ มีบุญสร้าง, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, 2554), หน้า 49.

³⁸ Manfred Pieck, "Witness Privilege against Self-Incrimination in the Civil Law," Villanova Law Review 5 (1960): 375-406.

³⁹ สมคิด ฅ นคร, การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส [ออนไลน์], 1 มิถุนายน 2559. แหล่งที่มา http://www.library.coj.go.th/Article/data/d11_5_3.pdf.

⁴⁰ น้ำแท้ มีบุญสร้าง, กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ, หน้า 44.

ระบบไต่สวนเป็นระบบผสม⁴¹ ระบบการดำเนินคดีอาญาของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีลักษณะที่โดดเด่น คือ พยานบุคคลไม่มาศาล⁴² โดยศาลจะอ่านคำให้การของพยานบุคคลที่บันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรแม้ว่าจะไม่มีโอกาสถามค้านพยานบุคคลนั้นก็ตาม⁴³ ประกอบกับ พนักงานอัยการและผู้พิพากษานิยมที่จะเชื่อถือคำให้การของพยานบุคคลที่บันทึกเป็นลายลักษณ์ อักษรมากกว่าเนื่องจากสามารถวิเคราะห์และพิจารณาล่วงหน้าได้และการให้พยานบุคคลมาเบิกความ ด้วยวาจาจะไม่สามารถควบคุมได้ว่าพยานนั้นจะเบิกความว่าอย่างไร⁴⁴ สำหรับสาเหตุที่พยานบุคคล ไม่มาให้ถ้อยคำหรือเบิกความเพราะในคดีส่วนใหญ่เห็นว่าไม่มีความจำเป็นเนื่องจากผู้กระทำความผิด หรือจำเลยจำนวนมากจะให้การรับสารภาพซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ชัดเจนอยู่แล้ว⁴⁵

จะเห็นได้ว่าอาจเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ของพยานบุคคลของประเทศฝรั่งเศสและประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีนไม่ค่อยมีความโดดเด่นและล้วนมีเอกลักษณ์เฉพาะตามสภาพสังคม และระบบการดำเนินคดีของแต่ละประเทศจึงอาจทำให้บทบัญญัติกฎหมายไม่ครอบคลุม การกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคลมากนัก ซึ่งแม้ว่าประเทศฝรั่งเศสและประเทศ สาธารณรัฐประชาชนจีนจะไม่ปรากฏความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนแต่รูปแบบการบัญญัติ ความผิดการให้สินบนแก่พยานบุคคลมีลักษณะเทียบเคียงได้กับอนุสัญญาฯ คือ กำหนดการให้สินบน การข่มขู่ ชูเชี่ยว หรือใช้ความรุนแรงต่อพยานบุคคลไว้เป็นความผิดในมาตราเดียวกัน

ในปัจจุบันไม่มีประเทศใดที่ใช้ระบบการดำเนินคดีแบบกล่าวหาหรือแบบไต่สวน อย่างเด็ดขาดแต่ประวัติศาสตร์ความเป็นมาและอิทธิพลที่มีต่อระบบกฎหมายย่อมทำให้ระบบการ ดำเนินคดีของแต่ละประเทศมีน้ำหนักไประบบใดระบบหนึ่งมากกว่ากันเช่นเดียวกับประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์โดยเน้นไต่สวน ซึ่งบทบาทหน้าที่ของพยานบุคคลอาจจะไม่ค่อยมีความโดดเด่นมากนักต่างจากระบบกล่าวหา ที่จะเน้นความสำคัญของพยานหลักฐานเพื่อนำมาพิสูจน์ความจริงให้ปรากฏแก่ศาลโดยเปิดโอกาสให้ คู่ความทั้งสองฝ่ายนำพยานหลักฐานเข้าสืบเพื่อพิสูจน์ความจริงอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ศาลจะทำ หน้าที่เป็นกรรมการเพื่อควบคุมให้คู่ความทั้งสองฝ่ายปฏิบัติตามกฎกติกาและกฎหมาย จึงอาจทำให้

⁴¹ Weizheng Liu and Yingyi Situ, *Criminal Courts in China Transition: Inquisitorial Procedure to Adversarial Procedure?* [Online], 3 March 2016. Available from <http://www.cjimagazine.com/archives/cji097d.html?id=275>

⁴² Mike McConville, *Criminal Justice in China: An Empirical Inquiry*. (Cheltenham, UK: Edward Elgar, c2011), p. 242.

⁴³ Stanley B. Lubman, *The Evolution of Law Reform in China: An Uncertain Path* (Cheltenham, UK: Edward Elgar, c2012), p. 505.

⁴⁴ Mike McConville, *Criminal Justice in China: An Empirical Inquiry*, p. 246.

⁴⁵ *Ibid.*, p. 243.

แนวคิดในการสร้างบทบัญญัติกฎหมายขึ้นมาเพื่อคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมของประเทศที่ใช้ระบบกล่าวหาที่มีความครอบคลุมและโดดเด่นกว่าประเทศที่ใช้ระบบไต่สวน เช่น ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล และฐานพยานบุคคลรับสินบนของต่างประเทศในบทนี้ ในส่วนต่อไปจึงขอนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และค้นหาแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล และฐานพยานบุคคลรับสินบนในระบบกฎหมายไทย



บทที่ 5

การวิเคราะห์ความเหมาะสมและกำหนดแนวทางการบัญญัติความผิดฐานให้สินบน แก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนของกฎหมายต่างประเทศมาปรับใช้ใน กฎหมายอาญาไทย

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศในบทที่ 4 อันประกอบด้วยอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ก) ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา (มลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดา) ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ในบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์หาเหตุผลและความเหมาะสมตลอดจนแนวทางในการบัญญัติความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนของประเทศไทยเพื่อนำไปสู่การตอบสมมติฐานในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

5.1 การกำหนดความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการนำเอาแนวทางการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศมาใช้อย่างสอดคล้องกับระบบกฎหมายไทยพบว่า ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลที่จะบัญญัติขึ้นใหม่ควรมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1. องค์ประกอบของความผิด ได้แก่ ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด รูปแบบของสินบน และเจตนาพิเศษ

1.1 ผู้กระทำความผิด ตามกฎหมายของต่างประเทศ ประเทศไทยต้องบัญญัติองค์ประกอบความผิดของผู้กระทำความผิดให้ใช้บังคับในความหมายอย่างกว้างซึ่งอาจเป็นบุคคลใดก็ได้โดยไม่จำกัดว่าผู้กระทำความผิดต้องมีสถานะหรือคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเนื่องจากคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดมิใช่สาระสำคัญ พบว่าอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ก) และกฎหมายของทั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดไว้ในลักษณะเช่นเดียวกัน

สำหรับแนวทางการบัญญัติองค์ประกอบความผิดส่วนผู้กระทำความผิดในกฎหมายไทยได้บัญญัติถึงผู้กระทำความผิดว่า “ผู้ใด” ในความหมายอย่างกว้างซึ่งเป็นบุคคลก็ได้

อันเป็นแนวทางเดียวกับที่ใช้ในความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานตามมาตรา 144 และมาตรา 167 แห่งประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิดฐานให้สินบนแก่ผู้เสียหายหรือพยานตามมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

เมื่อแนวทางการบัญญัติต้องประกอบความผิดส่วนผู้กระทำความผิดของกฎหมายไทยสอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศแล้ว ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลที่ประเทศไทยจะบัญญัติขึ้นใหม่ควรบัญญัติต้องประกอบความผิดส่วนผู้กระทำความผิดว่า “ผู้ใด”

1.2 การกระทำความผิด จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในกฎหมายของต่างประเทศเห็นว่า ประเทศไทยต้องกำหนดให้การกระทำความผิดอันเป็นการให้สินบนครอบคลุมอย่างน้อย 3 ลักษณะ ได้แก่ “...การให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้...” พบว่า กฎหมายของต่างประเทศบัญญัติกฎหมายในประเด็นนี้ไว้ 2 แนวทาง คือ (1) กำหนดการกระทำการให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้ ตามอนุสัญญาฯ มลรัฐวอชิงตัน ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศส และ (2) กำหนดการกระทำการให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะให้โดยตรง (Directly) หรือทางอ้อม (Indirectly) ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา และมลรัฐเนวาดา อย่างไรก็ตาม มีประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเพียงประเทศเดียวเท่านั้นที่กำหนดการกระทำความผิดเฉพาะการให้

แนวทางการบัญญัติการกระทำความผิดอันเป็นการให้สินบนในกฎหมายไทยได้บัญญัติลักษณะการให้สินบน ได้แก่ “...การให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้...”^{*} ดังเช่น ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานตามมาตรา 144 และมาตรา 167 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศตามมาตรา 123/5 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 หรือความผิดฐานให้สินบนแก่ผู้เสียหายหรือพยานตามมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

^{*} คำว่า “ขอให้” มีความหมายเดียวกับคำว่า “Offer” หมายความว่า การเสนอให้หรือวิงวอนให้ผู้รับหรือยอมรับ และคำว่า “รับว่าจะให้” มีความหมายเดียวกับคำว่า “Promise” หมายความว่า การให้สัญญาหรือสัญญาว่าจะให้หรือรับว่าจะให้ อ้างอิงจาก วริศรา สุรเดช, “การกำหนดความผิดอาชญาฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ,” หน้า 242.

พิจารณาได้ว่า กฎหมายของประเทศไทยบัญญัติลักษณะของการกระทำอันเป็นการให้สินบนไว้อย่างสอดคล้องครบถ้วนตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่แล้ว แต่อย่างไรก็ตาม กฎหมายของไทยไม่มีการบัญญัติถึงการให้สินบนโดยทางอ้อมไว้ในบทบัญญัติอย่างชัดเจนในองค์ประกอบของความผิด เนื่องจากการให้สินบนแก่ผู้รับโดยตรงอาจทำให้ปรากฏหลักฐานการกระทำความผิดได้ชัดเจน ผู้ให้สินบนจึงอาจปกปิดวิธีการให้โดยมิให้พยานบุคคลนั้นเป็นผู้รับโดยตรง จึงเห็นว่าประเทศไทยควรกำหนดองค์ประกอบความผิดส่วนนี้ให้ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้ทราบว่ากฎหมายกำหนดให้การกระทำการให้สินบนในลักษณะอย่างไรไว้เป็นความผิด แต่หากกำหนดโดยใช้ถ้อยคำว่าการให้สินบนโดยทางตรงหรือทางอ้อมตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา และมลรัฐเนวาดาอาจทำให้เกิดการตีความการบังคับใช้กฎหมายเนื่องจากกฎหมายอาญาจะต้องมีบทบัญญัติชัดเจน

ทั้งนี้ การให้สินบนโดยทางอ้อมน่าจะมีความหมายถึงการให้สินบนโดยไม่จำกัดวิธีการ เช่น การให้สินบนโดยให้ผู้อื่นหรือบุคคลที่สามรับแทน หรือการให้สินบนโดยผ่านคนกลาง ในประเด็นนี้เห็นว่า การให้สินบนโดยผ่านคนกลางหรือให้คนกลางเป็นผู้นำสินบนไปให้แก่ผู้รับตามระบบกฎหมายไทยสามารถพิจารณาความรับผิดตามหลักเกณฑ์เรื่องตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 86 เช่น หากคนกลางกระทำความผิดโดยเจตนาที่จะช่วยเหลือการกระทำความผิดของผู้ให้ซึ่งเป็นผู้กระทำความผิดโดยตรง คนกลางนั้นก็จะเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด

ในส่วนของการให้บุคคลที่สามเป็นผู้รับประโยชน์นี้อาจเกิดจากการที่ผู้ให้ให้สินบนแก่บุคคลที่สามเพื่อให้ผู้นั้นไปจูงใจให้พยานกระทำความผิด เช่น นายเอให้สินบนแก่นางบีภรรยาของนายซีซึ่งเป็นพยานบุคคล เพื่อให้ไปจูงใจนายซีให้เบิกความเท็จ การกระทำดังกล่าวควรบัญญัติถึงไว้อย่างชัดเจนในองค์ประกอบของความผิดด้วยเนื่องจากเห็นว่าเป็นการให้สินบนโดยทางอ้อมด้วยวิธีการหนึ่ง ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรบัญญัติถึงการให้สินบนแก่บุคคลที่สามไว้อย่างชัดเจนเพื่อความสะดวกในการบังคับใช้กฎหมายและเพื่อให้ครอบคลุมรูปแบบการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นในสังคมโดยเฉพาะสังคมไทยซึ่งเป็นระบบอุปถัมภ์จึงอาจมีการกระทำความผิดโดยอาศัยความสัมพันธ์ใกล้ชิดของบุคคลเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์

สำหรับบุคคลผู้รับสินบน ตามกฎหมายของต่างประเทศ ประเทศไทยต้องบัญญัติความผิดการให้สินบนแก่ “พยาน” ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคลในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ เช่น ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือชั้นศาล

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่า อนุสัญญาฯ และกฎหมาย ทั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้กำหนดการให้สินบน แก่พยาน (Witness) ไม่ว่าในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือชั้นศาล

นอกจากนี้ ในมลรัฐวอชิงตันยังได้กำหนดถึง “บุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะ เป็นพยานบุคคล” และ “บุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะมีข้อมูลเกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน คดีอาญาหรือการทำร้าย หรือกระทำโดยประมาทต่อผู้เยาว์” และในมลรัฐเนวาดาของประเทศ สหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ได้กำหนดถึง “บุคคลที่จะเป็นพยานบุคคล” ผู้ศึกษาเห็นว่า อาจเป็นเพราะกฎหมายของประเทศเหล่านี้ได้กำหนดให้การกระทำความผิดเกิดจาก ความตกลงหรือความเข้าใจระหว่างผู้ให้และผู้รับ¹ (Agreement or Understanding) คือ เมื่อผู้ให้ ให้หรือเสนอให้สินบนแก่บุคคลดังกล่าวและมีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะบุคคลนั้นได้รับหรือยอมรับสินบนไว้ เพื่อจะกระทำความผิด เช่น ให้การหรือเบิกความเท็จ

เมื่อพิจารณาแนวทางการบัญญัติถึงผู้รับสินบนของกฎหมายต่างประเทศเห็นว่า ประเทศไทยสามารถเลือกกำหนดได้ 2 แนวทาง คือ **แนวทางแรก** กำหนดถึงพยานบุคคล (Witness) ไม่ว่าชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือชั้นศาล ซึ่งทำให้ขอบเขตของผู้รับสินบนมีความ ชัดเจน แต่อาจจะเป็นการจำกัดบุคคลไว้แคบเกินไปเนื่องจากบุคคลซึ่งไม่ได้เข้ามาเป็นพยานในสำนวน คดีแต่รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองเช่นเดียวกับพยานซึ่งอาจมีผล ทำให้ไม่มีผลเมื่อต้องการให้ความร่วมมือแก่กระบวนการยุติธรรมในการเอาผู้กระทำความผิด มาลงโทษ **แนวทางที่สอง** กำหนดถึงพยานบุคคลและบุคคลที่ไม่ได้เข้ามาในกระบวนการยุติธรรม ในฐานะพยานแต่มาให้ข้อเท็จจริงแก่เจ้าพนักงานตำรวจ เช่น บุคคลที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะ เป็นพยาน แนวทางนี้จะทำให้พยานซึ่งอยู่ในบัญชีระบุพยานหรือในสำนวนคดี และบุคคลที่ได้ให้ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับการกระทำความผิดได้รับความคุ้มครองแต่อาจเป็นการกำหนดที่มีขอบเขตกว้างจนทำให้เกิด ปัญหาในทางปฏิบัติเพราะบุคคลที่เห็นเหตุการณ์การกระทำความผิดแม้โดยความเป็นจริงจะถือว่าเป็น ประจักษ์พยานแต่บุคคลนั้นก็อาจมิได้เข้ามาเป็นพยานในสำนวนคดีซึ่งเมื่อกำหนดความผิดฐานใหม่ ให้ครอบคลุมถึงบุคคลดังกล่าวอาจทำให้เป็นการใช้บังคับกฎหมายอาญาที่กว้างจนเกินไป

สำหรับแนวทางการบัญญัติถึงผู้รับสินบนตามกฎหมายของไทยนั้น ในมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมาตรา 26 (1)

¹ Supreme Court of Nevada, *Fox V. Sheriff, Clark County* [Online], 24 May 2016. Available from http://www.leagle.com/decision/19701489467P2d1022_11472/FOX%20v.%20SHERIFF,%20CLARK%20COUNTY.

แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ได้บัญญัติถึงผู้รับสินบนว่า “พยาน” ไม่ว่าในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือชั้นศาล สอดคล้องกับแนวทางการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศซึ่งใช้คำว่า “witness” แม้ว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวจะมีได้กำหนดนิยามความหมายของคำว่า “พยาน” ไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าอาจพิจารณาได้ตามบทนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 คือ พยานบุคคลซึ่งจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริง* ดังนั้น เนื่องจากบทบัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาจะต้องมีความชัดเจนเพื่อมิให้เกิดการตีความและกำหนดขอบเขตของผู้รับสินบนให้ชัดเจน จึงเห็นควรบัญญัติถึงผู้รับสินบนว่า “พยาน”

ทั้งนี้ คำว่าพยานดังกล่าวควรรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยานด้วยเพราะพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 นั้นมิได้กำหนดรวมถึง ซึ่งเห็นว่าเป็นการกำหนดที่แคบจนเกินไปและจำเลยดังกล่าวเมื่ออยู่ในฐานะพยานก็สมควรที่จะได้รับความคุ้มครองหรือป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดด้วยเช่นกัน แต่จะไม่กำหนดถึงบุคคลที่ไม่ได้เข้ามาในกระบวนการยุติธรรมในฐานะพยาน เช่น ผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เนื่องจากอาจทำให้ไม่สามารถกำหนดขอบเขตของผู้รับสินบนได้อย่างครอบคลุม ประกอบกับผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลเกี่ยวกับความผิดโดยเฉพาะความผิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติเฉพาะ ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2560) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ยกร่างกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลไว้เป็นการเฉพาะแล้ว เช่น ร่างพระราชบัญญัติการส่งเสริมและคุ้มครองประชาชนในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. ของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ² (ป.ป.ท.) ดังนั้น หากประเทศไทยบัญญัติใช้คำว่า “พยาน” จะเป็นการกำหนดขอบเขตได้อย่างชัดเจนถึงการกระทำของพยานบุคคลเท่านั้น และยังสอดคล้องกับกฎหมายของต่างประเทศรวมถึงพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งกล่าวถึงความผิดการให้สินบนแก่พยานไว้

ด้วยเหตุข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเทศไทยควรบัญญัติถึงการกระทำอันเป็นการให้สินบนว่า “...การให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้...” แก่พยาน (การให้สินบนโดยตรง) หรือบุคคลที่สาม (การให้สินบนโดยทางอ้อม)

* โปรดดูหัวข้อที่ 2.2.1 หน้า 21.

² ร่างพระราชบัญญัติการส่งเสริมและคุ้มครองประชาชนในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. [ออนไลน์], 2 พฤษภาคม 2560. แหล่งที่มา <http://www.lawamendment.go.th/index.php/laws-department/item/978-2017-04-28-08-54-02>.

1.3 รูปแบบของสินบน ตามกฎหมายของต่างประเทศ ประเทศไทยต้องบัญญัติถึงสินบนในขอบเขตความหมายอย่างกว้างซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงินไม่ว่าจะจับต้องได้หรือไม่ก็ตามที่ให้เพื่อจูงใจผู้รับสินบนให้กระทำความผิด จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศพบว่า กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติถึงสินบนในความหมายอย่างกว้างทั้งหมดสอดคล้องกับมาตรการขั้นต่ำของอนุสัญญาฯ โดยกฎหมายของแต่ละประเทศอาจใช้คำว่าสินบนแตกต่างกัน ทั้งนี้ ในกฎหมายของมลรัฐวอชิงตัน ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์สามารถพิจารณาความหมายของคำว่าสินบนได้จากบทนิยามศัพท์ที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย อย่างไรก็ตามมีเพียงกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนประเทศเดียวที่มีได้บัญญัติถึงสินบนในความหมายอย่างกว้าง

สำหรับแนวทางการบัญญัติถึงสินบนตามกฎหมายของไทยนั้น เดิมประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127 ของประเทศไทยเคยบัญญัตินิยามคำว่าสินบนไว้ แต่ประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันไม่มีบทนิยามดังกล่าวมีเพียงบัญญัติถึง “ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด” เนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวได้แสดงความหมายของสินบนแล้วแม้จะไม่เรียกว่าสินบนซึ่งเป็นคำที่ใช้ในความหมายอย่างกว้างโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น เช่น ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานตามมาตรา 144 และมาตรา 167 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศตามมาตรา 123/5 ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558 หรือความผิดฐานให้สินบนแก่ผู้เสียหายหรือพยานตามมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556

ดังนั้น ขอบเขตของสินบนตามกฎหมายของไทยจึงสอดคล้องตามแนวทางกฎหมายของต่างประเทศแล้ว ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเทศไทยควรบัญญัติถึงสินบนว่า “ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด”

อนึ่ง กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติอย่างชัดเจนให้การชำระเงินหรือจ่ายค่าธรรมเนียมให้แก่พยานบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดไว้หรือค่าใช้จ่ายในการเดินทางตามราคาที่เหมาะสมในการที่พยานบุคคลได้เดินทางมาเข้าร่วมกระบวนการพิจารณาใดๆ ไม่ใช่เงินสินบน อันจะเป็นความผิดตาม U.S.C. มาตรา 201 (d) ผู้ศึกษาเห็นว่าอาจเป็นเพราะกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษต้องมีเจตนาโดยทุจริตเพื่อให้มี

อิทธิพลต่อคำเบิกความของพยานบุคคลตามมาตรา 201 (b) (3) ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่ความหมายอย่างกว้าง เช่น การให้เบิกความตามความจริงหรือเบิกความเท็จแต่ผู้ให้ได้กระทำความผิดด้วยมีเจตนาโดยทุจริตเพราะต้องการให้กระทบต่อคำเบิกความของพยานและยอมส่งผลต่อการรับฟังน้ำหนักพยานอีกด้วย หรือในทางตรงข้ามหากมีการให้เงินหรือประโยชน์ในลักษณะที่เกินกว่าราคาที่เหมาะสม ตามราคาที่เป็นจริง หรือมากกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้ นั้น เห็นว่าเงินหรือประโยชน์ดังกล่าวอาจเข้าลักษณะของการกระทำความผิดได้ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวไม่ปรากฏในกฎหมายของมลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดาซึ่งได้บัญญัติต้องประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษเช่นเดียวกับ U.S.C. มาตรา 201 ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การบัญญัติตามแนวทางดังกล่าวไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ย่อมทำให้ประชาชนหรือผู้บังคับใช้กฎหมายเข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายและสามารถใช้บังคับกฎหมายได้อย่างถูกต้องแต่จะทำให้บทบัญญัติของกฎหมายมีลักษณะข้อความที่ยาวเกินไปเนื่องจากลักษณะการบัญญัติกฎหมายอาญาจะบัญญัติห้ามการกระทำหรือกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดตามกฎหมายและกำหนดโทษไว้อย่างชัดเจนเสียมากกว่า

ในประเด็นนี้หากพิจารณาในกฎหมายไทยพบว่า เงินดังกล่าวอาจเรียกว่าค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายพยานหรือค่าป่วยการพยานซึ่งเป็นเงินที่มีกฎหมายอนุญาตให้จ่ายได้ตามวิธีการและเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดไว้ อันเป็นการตอบแทนที่พยานนั้นได้มาปฏิบัติหน้าที่ช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรม เช่น ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการคุ้มครองและค่าตอบแทนพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ซึ่งกฎหมายของไทยจะมีการบัญญัติถึงเงินดังกล่าวไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ ประกอบกับจากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศเพื่อหาแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนนั้น เห็นว่าหากประเทศไทยบัญญัติต้องประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษให้ชัดเจนถึงการกระทำที่กฎหมายบัญญัติห้ามไม่ให้กระทำไว้เป็นความผิดตามลักษณะทั่วไปของกฎหมายอาญา เช่น กำหนดถึงการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อให้พยานให้การหรือเบิกความเท็จเป็นความผิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ สินบนของฐานความผิดนี้เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายเนื่องจากเป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดที่ให้เพื่อจูงใจให้บุคคลกระทำความผิดตามองค์ประกอบความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลจะทำให้บทบัญญัติกฎหมายของไทยมีความชัดเจนและไม่ต้องรับเอาแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกาในส่วนนี้ มาบัญญัติไว้แต่อย่างใด

1.4 เจตนาพิเศษ จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในกฎหมายของต่างประเทศเห็นว่า ประเทศไทยต้องกำหนดให้เจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลเป็นการกระทำ 3 ลักษณะซึ่งเป็นหลักการที่สอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ได้แก่ ต้องกระทำโดยเจตนา (1) เพื่อให้ให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อไม่ให้ไปให้การหรือเบิกความ หรือ (3) เพื่อไม่ให้ให้การ

หรือเบิกความ ผู้ศึกษาเห็นว่า กฎหมายของต่างประเทศได้บัญญัติองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษสอดคล้องกันหรืออาจใช้คำอื่นหรือระบุงการที่มีความหมายอย่างเดียวกันจึงสามารถจำแนกแนวทางการบัญญัติได้เป็น 3 ลักษณะข้างต้น โดยกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา รวมถึงประเทศสิงคโปร์ได้บัญญัติเจตนาพิเศษครอบคลุมทั้ง 3 ลักษณะในส่วนกฎหมายของประเทศออสเตรเลียและประเทศฝรั่งเศสได้บัญญัติเจตนาพิเศษไว้เพียง 2 ลักษณะ ได้แก่ เพื่อให้ให้การหรือเบิกความเท็จหรือเพื่อไม่ให้ให้การหรือเบิกความ ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนบัญญัติเจตนาพิเศษไว้เพียง 2 ลักษณะ ได้แก่ เพื่อให้ให้การหรือเบิกความเท็จหรือเพื่อไม่ให้ไปให้การหรือเบิกความ

สำหรับแนวทางการบัญญัติถึงองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษตามกฎหมายของไทยนั้น ในมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ได้บัญญัติถึงองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษไว้ทั้ง 3 ลักษณะซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศแล้ว ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ประเทศไทยควรบัญญัติองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษตามพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับดังกล่าวซึ่งเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการนำมาใช้บัญญัติความผิดฐานใหม่ โดยมีเหตุผลสนับสนุนดังนี้

ประการแรก พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับบัญญัติว่า “เพื่อจูงใจให้ไม่ไปพบพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ” สอดคล้องกับแนวทางกฎหมายต่างประเทศตาม (2) เพื่อไม่ให้ไปให้การหรือเบิกความ

ประการที่สอง พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับบัญญัติว่า “เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ” สอดคล้องกับแนวทางกฎหมายต่างประเทศตาม (1) เพื่อให้ให้การหรือเบิกความเท็จ

ประการสุดท้าย พระราชบัญญัติทั้งสองฉบับบัญญัติว่า “เพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ” สอดคล้องกับแนวทางกฎหมายต่างประเทศตาม (3) เพื่อไม่ให้ให้การหรือเบิกความ

นอกจากนี้ ยังพบว่าในกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ U.S.C. มาตรา 201 ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 201 (b) ต้องมีเจตนาโดยทุจริต (Corruptly) ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ในการแยกความแตกต่างระหว่างอนุมาตราโดยฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ให้เจตนากระทำความผิดโดยทุจริต คือ ผู้ให้เจตนาหรือตั้งใจที่จะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่พยานบุคคลและคาดหวังที่จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนหรือเพื่อให้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

ที่จะกระทำหรือไม่กระทำการใดของพยานนั้น³ ต่างจากความผิดตามมาตรา 201 (c) ที่พิสูจน์เพียงว่า ผู้ให้กระทำความผิดเพราะหรือเนื่องจากการกระทำของผู้รับ ดังนั้น มาตรา 201 (b) จึงได้บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดมีเจตนาโดยทุจริตอันเป็นการแยกภาระพิสูจน์ของการกระทำความผิดให้มีความชัดเจนและกำหนดระยะเวลาโทษของมาตรา 201 (b) และ (c) ให้มีความแตกต่างกันเนื่องจากการกระทำความผิดโดยทุจริตอาจมีความร้ายแรงกว่าจึงได้กำหนดให้มีระยะเวลาโทษสูงกว่าตามมาตรา 201 (b) ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 อันเป็นมาตรการที่เข้มงวดกว่าอนุสัญญาฯ และกฎหมายภายในของประเทศอื่นรวมถึงมลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดาของประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่อพิจารณาแนวทางการบัญญัติกฎหมายของไทยในส่วนของการกำหนดให้ผู้กระทำต้องมีเจตนาโดยทุจริตไว้ในบทบัญญัตินั้นพบว่า มาตรา 1 (1) แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัตินิยามคำว่า “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หากพิจารณาความผิดอาญาในประมวลกฎหมายอาญาความผิดหลายฐานได้บัญญัติเจตนาโดยทุจริตนี้ไว้เป็นองค์ประกอบความผิด เช่น ความผิดฐานเจ้าพนักงานยกยอกทรัพย์ตามมาตรา 147 ความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา 157 ความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 334 ความผิดฐานยกยอกทรัพย์ตามมาตรา 352 แต่ไม่ปรากฏในองค์ประกอบความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานตามมาตรา 144 หรือมาตรา 167 หรือแม้แต่การกระทำความผิดเกี่ยวกับสินบนในประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 6 (9)^{*} ก็ไม่เคยบัญญัติไว้เช่นกัน รวมถึงมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่ประเทศไทยจะบัญญัติองค์ประกอบความผิดส่วนเจตนาพิเศษของความผิดอาญาฐานใหม่ว่า “เพื่อจูงใจให้ไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการหรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จหรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ” เป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนาพิเศษของการกระทำความผิดไว้อย่างชัดเจนและความผิดฐานใหม่นี้เป็นความผิดที่ไม่ต้องการผลของการกระทำ ดังนั้น การให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อจูงใจให้ผู้นั้นกระทำความผิดก็ถือเป็นความผิดสำเร็จและสามารถนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างเป็นรูปธรรม

³ Bribery of Public Officials and Witnesses (18 U.S.C. § 201) [Online], 25 August 2015. Available from <http://www.ca3.uscourts.gov/sites/ca3/files/Chap%206%20Bribery.pdf>

^{*} ประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 6 (9) บัญญัติว่า “บุคคลเอาทรัพย์หรือประโยชน์อย่างใด ๆ อันมิใช่เป็นของที่ต้องให้ตามกฎหมายไปให้แก่เจ้าพนักงาน เพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำหรือละเว้นไม่กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดในหน้าที่ เช่นนี้ท่านให้ถือว่าเป็นการให้สินบน”

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจุดเชื่อมโยงของการกำหนดให้ผู้กระทำความผิดตาม U.S.C. มาตรา 201 (b) ต้องมีเจตนาโดยทุจริตกับความผิดเกี่ยวกับสินบนในประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ไม่บัญญัติคำว่า “โดยทุจริต” ไว้นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าบทบัญญัติความผิดดังกล่าวไม่ได้แตกต่างกันในสาระสำคัญของการมุ่งหมายที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษแต่อย่างใดเนื่องจากการกำหนดองค์ประกอบการกระทำความผิดที่ผู้ให้ต้องมีเจตนากระทำโดยการให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่พยานบุคคลเพื่อให้พยานนั้นกระทำหรือไม่กระทำการอย่างใดอันเป็นประโยชน์แก่ผู้ให้เช่นเดียวกัน ประกอบกับแนวทางการบัญญัติกฎหมายระดับสากลที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบันไม่นิยมบัญญัติคำว่า “โดยทุจริต” ในบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับสินบนแล้ว⁴ เช่น พระราชบัญญัติสินบน ค.ศ. 2010 (Bribery Act 2010) ของประเทศอังกฤษ ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเทศไทยไม่ควรบัญญัติเจตนาพิเศษคำว่า “โดยทุจริต” ไว้เป็นองค์ประกอบความผิดแต่อย่างใดเพราะแนวทางการบัญญัติถึงองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษของความผิดฐานใหม่ข้างต้นแสดงให้เห็นเจตนาพิเศษไว้อย่างชัดเจนแล้ว

นอกจากนี้ ในระบบกฎหมายไทยยังไม่พบแนวทางการบัญญัติกฎหมายตาม U.S.C. มาตรา 201 (c) หรือ Gratuity ในลักษณะของการให้สินบนเพื่อเป็นการตอบแทนภายหลังที่ผู้กระทำความผิดได้ทำความผิดแล้วแต่อย่างใด เช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และมลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ได้บัญญัติไว้ แม้ว่าเงินดังกล่าวเป็นการให้สินบนรูปแบบหนึ่งหรือเป็นช่องว่างให้บุคคลอาศัยโอกาสกระทำความผิดได้ก็ตาม แต่แนวคิดดังกล่าวเกิดขึ้นนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1962 (พ.ศ. 2505) ซึ่งน่าจะใช้บังคับมาก่อนกฎหมายภายในของประเทศอื่นๆ แต่ก็มีได้มีประเทศใดรับแนวทางดังกล่าวมาบัญญัติไว้แม้แต่กฎหมายของประเทศสิงคโปร์ที่บัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่ในปี ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ก็ตาม ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การบัญญัติองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษให้มี 3 ลักษณะตามแนวทางมาตรการขั้นต่ำของอนุสัญญา และกฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่รวมถึงกฎหมายภายในของไทยที่มีปรากฏอยู่อาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการบัญญัติความผิดฐานใหม่แล้ว

ด้วยเหตุข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเทศไทยควรบัญญัติองค์ประกอบความผิดส่วนเจตนาพิเศษของความผิดอาญาฐานใหม่ว่า “เพื่อจูงใจให้ไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงาน

⁴ กองการต่างประเทศ สำนักงาน ป.ป.ท., "เอกสารประกอบการติดสินบนเป็นความผิดทางอาญาในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (the Criminalisation of Bribery in Asia and the Pacific)".

อัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ”

ข้อสังเกต (1) ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดความผิดฐานรับค่าตอบแทน (Compounding a Crime) เช่นจากผู้กระทำความผิดอันเป็นการแลกเปลี่ยนในการไม่ดำเนินคดี หรือไม่ช่วยเจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด แต่หากมีกฎหมายบัญญัติให้มีการเจรจาตกลงได้การกระทำดังกล่าวจะไม่เป็นความผิด โดยความผิดดังกล่าวอยู่ในหมวดความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจส่งผลต่อการเบิกความของพยานบุคคล แต่มิใช่การยุ่งเหยิงกับพยานบุคคลโดยตรง เช่น การให้เงินแก่ผู้เสียหายเป็นจำนวนมากซึ่งเกินกว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เสียหายเกิดความรู้สึกเห็นใจผู้กระทำความผิดและเบิกความบิดเบือน ไม่มีน้ำหนักจนเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องหรือทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษ⁵

สาระสำคัญของความผิดฐานรับค่าตอบแทน คือ การให้เงินหรือประโยชน์อื่นใดแก่บุคคลซึ่งอาจเป็นผู้เสียหาย พยานบุคคล หรือบุคคลที่รู้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำความผิด และมีการตกลงกันว่าจะไม่ดำเนินคดี รายงานข้อมูล แสดงพยานหลักฐาน หรือปกปิด หรือไม่ฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ความผิดฐานรับค่าตอบแทนกับความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนมีสาระสำคัญทั้งส่วนที่เหมือนกันและแตกต่างกัน *ส่วนที่เหมือนกัน* คือ การบัญญัติไว้ในหมวดความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมและได้กำหนดถึงสินบนไว้ในความหมายและขอบเขตอย่างกว้าง *สำหรับส่วนที่ต่างกัน* คือ องค์ประกอบความผิดในส่วนของเจตนาพิเศษ เนื่องจากความผิดฐานรับค่าตอบแทนต้องกระทำโดยมีเจตนาพิเศษเพื่อให้ผู้รับค่าตอบแทนจะไม่ดำเนินคดี แสดงพยานหลักฐาน หรือปกปิด หรือไม่ฟ้องร้องในดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด หรือทำให้การฟ้องร้องดำเนินคดีล่าช้า ดังนั้น ผู้รับค่าตอบแทนจึงอาจเป็นได้ทั้งผู้เสียหาย พยานบุคคล หรือบุคคลที่รู้ข้อมูลการกระทำความผิด

⁵ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2548), หน้า 17. และ ปิติ โพธิ์วิจิตร, "ความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล," หน้า 19. เช่น กฎหมายของมลรัฐวอชิงตัน Section 9A.76.100 Compounding. (1) A person is guilty of compounding if: (a) He or she requests, accepts, or agrees to accept any pecuniary benefit pursuant to an agreement or understanding that he or she will refrain from initiating a prosecution for a crime; or (b) He or she confers, or offers or agrees to confer, any pecuniary benefit upon another pursuant to an agreement or understanding that such other person will refrain from initiating a prosecution for a crime ...

การกระทำความผิดฐานรับค่าตอบแทนจึงอาจส่งผลต่อการเบิกความของพยาน โดยเฉพาะพยานผู้เสียหาย และถ้าผู้กระทำความผิดได้กระทำโดยมีเจตนาพิเศษตามความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน เช่น เพื่อให้พยานให้การหรือเบิกความเท็จหรือไม่ไปให้การหรือเบิกความ ผู้กระทำความผิดจึงอาจมีความผิดทั้งฐานรับค่าตอบแทนและความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

(2) ในระบบกฎหมายของไทยจะมีการชักจูงพยานบุคคลเพื่อต้องการให้พยานฝ่ายของตนรู้ข้อเท็จจริงที่ต้องการให้พยานนั้นให้การไว้ล่วงหน้าก่อนไปศาลซึ่งไม่มีกฎหมายห้ามไว้ แต่หากคู่ความอีกฝ่ายรู้อาจถูกโต้แย้งหรือคัดค้านในศาลได้เป็นเหตุให้ศาลจะต้องใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าว⁶ ทั้งนี้ การที่ทนายความบางคนตกแต่งข้อเท็จจริงในลักษณะบิดเบือนความจริงแล้วชักจูงพยานก่อนไปศาลโดยมุ่งหวังเพื่อให้ฝ่ายตนชนะคดีนั้นส่งผลให้ศาลจำต้องพิจารณาพิพากษาคดีไปตามเรื่องเท็จอันเนื่องมาจากโจทก์ จำเลย และพยานเบิกความเท็จ⁷ เมื่อพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระอัยการลักษณะพยาน พ.ศ. 1894 ได้กำหนดบทลงโทษการเจรจาชักจูงพยานให้เบิกความไม่ตรงกับความจริงซึ่งโดยส่วนใหญ่คู่ความจะนิยมใช้วิธีการติดสินบนหรือให้สินบนแก่พยานบุคคลเช่นกัน* สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบันการชักจูงพยานก็ยังคงปรากฏอยู่ซึ่งการชักจูงพยานนั้นอาจส่งผลกระทบต่อคำให้การของพยานที่อยากจะให้ด้วยความเต็มใจตามที่ได้รู้ได้เห็นหรือได้ยินมา แต่หากเป็นการเตือนความทรงจำของพยานมิใช่การชักนำหรือจูงใจให้พยานให้การหรือเบิกความเท็จนั้นย่อมไม่เป็นความผิดเพราะไม่มีกฎหมายกำหนดเป็นความผิดไว้

ในทางตรงข้ามหากเป็นการชักนำหรือจูงใจให้พยานให้การหรือเบิกความเท็จอันเข้าลักษณะของการกระทำความผิดตามที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ เช่น ความผิดฐานเบิกความเท็จตามมาตรา 177 ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้มาให้ถ้อยคำตามมาตรา 168 และมาตรา 169 เห็นว่าถ้าทนายความหรือผู้ที่ได้ให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดเพื่อจูงใจให้พยานกระทำความผิดอันเข้าองค์ประกอบความผิดส่วนเจตนาพิเศษของความผิดอาญาฐานใหม่ผู้นั้นย่อมถือได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล จึงเห็นได้ว่าการชักจูงพยานอาจเกี่ยวข้องกับความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคล

⁶ สมพร พรหมหิตาธร, พยานหลักฐานในคดีแพ่ง, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546), หน้า 324.

⁷ ฉานินทร์ กรวิเชียร, จริยธรรมของนักกฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2546), หน้า 22.

* โปรดดูหัวข้อที่ 3.1.1.3 หน้า 45.

รับสินบน ทั้งนี้ ต้องพิจารณาลักษณะของการกระทำความผิดและเจตนาพิเศษของผู้กระทำความผิดว่าเข้าองค์ประกอบของความผิดตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นหรือไม่เป็นสำคัญ

2. การกำหนดโทษและอัตราโทษ จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในกฎหมายของต่างประเทศเห็นว่า ประเทศไทยต้องกำหนดความรับผิดและโทษทางอาญาสำหรับผู้กระทำความผิดโดยควรกำหนดใช้โทษจำคุกและโทษปรับ พบว่า กฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่ได้กำหนดใช้โทษสองประเภท ได้แก่ จำคุกกับปรับ สามารถจำแนกเป็น 2 แนวทาง ดังนี้

(1) ระวังโทษจำคุกหรือปรับ หรือทั้งจำคุกและปรับ โดยกำหนดใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดตามแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐอูชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศสิงคโปร์ และประเทศฝรั่งเศส เว้นแต่กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ตาม U.S.C. มาตรา 201 (b) (3) ได้ใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดกับการปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดและได้กำหนดใช้มาตรการอื่นๆ ในเรื่องการถูกตัดสิทธิ์หรือขาดจากคุณสมบัติของบุคคลมาใช้บังคับด้วย

(2) ระวังโทษจำคุกเท่านั้นตามแนวทางของประเทศออสเตรเลีย ในขณะที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนใช้ทั้งโทษจำคุกและโทษกักกันและหากผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมต้องรับโทษหนักขึ้นด้วย

ตามกฎหมายของต่างประเทศที่ศึกษาสามารถแบ่งประเภทของโทษปรับได้เป็น 2 ประเภท **ประเภทแรก** กำหนดโทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดเห็นว่าศาลจะกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดได้ เช่น กำหนดโทษปรับให้ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนน้อยกว่าผู้ที่มีฐานะร่ำรวย แต่ในทางตรงข้ามอาจทำให้ถูกมองว่าเป็นการไม่เสมอภาคในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพราะผู้ที่มีฐานะยากจนย่อมได้รับความเดือดร้อนมากกว่าผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ประกอบกับการกำหนดโทษปรับแบบตายตัวอาจไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจและค่าของเงินที่จะเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยทำให้รัฐต้องแก้ไขกฎหมายอยู่เสมอ **ประเภทที่สอง** การปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดเป็นรูปแบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือผลประโยชน์ของสาธารณะมากกว่าคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดในเรื่องความสามารถของการชำระค่าปรับ⁸ การกำหนดโทษปรับในลักษณะนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษเพื่อข่มขู่หรือยับยั้งและป้องกันอาชญากรรมรวมถึงให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึก

⁸ สกลรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์, "การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552), หน้า 39.

เซ็ดหลายไม่กล้าที่จะกระทำความผิดเพราะมีโทษปรับในอัตราค่อนข้างสูง อย่างไรก็ตาม ความผิดที่มีโทษปรับสูงมากอาจส่งผลให้ผู้พิพากษาเกิดความลำบากใจในการตัดสินคดีโดยเฉพาะในกรณีที่ผู้กระทำความผิดมีฐานะยากจน

แนวทางการกำหนดบทลงโทษทางอาญาในกฎหมายไทยนั้น ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยตามมาตรา 18 บัญญัติโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดไว้ 5 ลักษณะ ได้แก่ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน พบว่าการกระทำความผิดอาญารูปแบบต่างๆ เช่น ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานตามมาตรา 144 และมาตรา 167 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม (มาตรา 167 ถึงมาตรา 199) หรือความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลตามมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 กฎหมายกำหนดให้ใช้โทษจำคุกกับโทษปรับเป็นหลักสอดคล้องตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศ ประกอบกับการบัญญัติตามประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งใช้บังคับทั้งโทษจำคุกและโทษกักกันนั้นเนื่องจากโทษกักกันเป็นโทษหลักตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 33 ซึ่งจะต้องกักกันไม่ต่ำกว่า 1 เดือนแต่ไม่เกิน 6 เดือน แต่ในกฎหมายอาญาไทยกำหนดให้กักกันเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ดังนั้น เพื่อประโยชน์แห่งการป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดและความเหมาะสมของการบังคับใช้โทษทางอาญาของไทย จึงเห็นว่า ประเทศไทยควรกำหนดใช้โทษจำคุกและโทษปรับตามบทบัญญัติกฎหมายภายในอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ในประเด็นการกำหนดรูปแบบการลงโทษปรับเห็นว่า การปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดเป็นรูปแบบที่ใช้บังคับกันอยู่ทั่วไปและเป็นรูปแบบที่มีการปรับใช้กันมากที่สุดซึ่งเห็นได้ชัดจากประมวลกฎหมายอาญาโดยกฎหมายให้ศาลใช้ดุลพินิจในกำหนดค่าปรับไม่ต่ำกว่าหรือไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดไว้ อย่างไรก็ตาม การกำหนดโทษปรับแบบตายตัวจะทำให้รัฐต้องแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายอยู่เสมอเพื่อให้ระวางโทษปรับนั้นสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจและค่าของเงินที่จะเปลี่ยนแปลงไปแต่การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาทำได้ยากและใช้เวลานาน แต่การปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด จะใช้ในกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจ เช่น พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535^{*} พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469

^{*} พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535, มาตรา 268 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 32 มาตรา 33 หรือมาตรา 34 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับเป็นเงินไม่เกินสองเท่าของราคาขายของหลักทรัพย์ทั้งหมดซึ่งผู้นั้นได้เสนอขาย แต่ทั้งนี้เงินค่าปรับต้องไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ซึ่งกฎหมายจะกำหนดค่าปรับไว้ในอัตราที่สูงมากเพราะกำหนดเป็นจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับ การกำหนดโทษในรูปแบบนี้อาจกระทบต่อผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนแต่สำหรับผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจก็จะไม่เกิดความเกรงกลัวเพราะสามารถชำระค่าปรับได้

ในส่วนนี้จึงเห็นว่า แม้ว่าการกำหนดใช้โทษปรับตามจำนวนเท่าของผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิดตามแนวทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ U.S.C. มาตรา 201 (b) (3) จะสามารถยับยั้งหรือข่มขู่ผู้กระทำความผิดให้เกิดความเกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับเพราะมีอัตราโทษค่อนข้างสูงกว่าประโยชน์ที่จะได้รับโดยเฉพาะในความผิดที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อประเทศเป็นอย่างมากหากพยานบุคคลได้ให้การหรือเบิกความอันเป็นเท็จเพราะเห็นแก่สินบนหรือประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม แต่รูปแบบการกระทำความผิดดังกล่าวจะเป็นแนวทางที่ใช้ในพระราชบัญญัติเฉพาะซึ่งมิได้คำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาประกอบแต่อย่างใด แต่หากเป็นความผิดที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยซึ่งเป็นบทกฎหมายทั่วไปที่ใช้บังคับได้กับทุกกรณีและทุกคดี จะกำหนดใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดซึ่งศาลจะเป็นผู้ใช้ดุลพินิจกำหนดโทษปรับให้เหมาะสมกับความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดได้ประกอบกับเจตนารมณ์ของความผิดฐานใหม่นี้มุ่งคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมมากกว่ามุ่งลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะของการทุจริตคอร์รัปชัน ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การกำหนดใช้โทษปรับแบบระบุจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดโดยคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดประกอบกับความสามารถในการชำระค่าปรับของผู้กระทำความผิดอาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมแล้ว

นอกจากนี้ สำหรับมาตรการเรื่องการถูกตัดสิทธิ์หรือขาดจากคุณสมบัติของบุคคลบางประการตามกฎหมายตามแนวทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา หรือ U.S.C. มาตรา 201 (b) (3) เนื่องจากมาตรา 201 ใช้บังคับกับความผิดเกี่ยวกับสินบนของเจ้าพนักงานด้วย มาตรการดังกล่าวจึงอาจใช้บังคับกับกรณีที่เจ้าพนักงานเป็นผู้กระทำความผิดเพื่อปกป้องและคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานมากกว่าพยานบุคคล ประกอบกับจากการศึกษาองค์ประกอบความผิดในส่วนของผู้กระทำความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลนั้นกฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่มิได้จำกัดว่าผู้กระทำความผิดจะต้องมีสถานะหรือคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเนื่องจากคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดมิใช่สาระสำคัญของการกระทำความผิดฐานใหม่นี้ แม้ว่าการกำหนดมาตรการดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนจะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวที่จะได้รับโทษเพราะตนอาจจะไม่สามารถดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานของรัฐได้ก็ตาม แต่ผู้ศึกษาเห็นว่าตามกฎหมายของประเทศไทยหากผู้ใดเคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษที่ได้กระทำ

โดยประมาทหรือความผิดลหุโทษย่อมถูกกำหนดเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะต้องห้ามของการสมัครเข้ารับราชการหรือตำแหน่งใดๆ ที่อาศัยความซื่อสัตย์หรือไว้วางใจในการดำรงตำแหน่งอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้อย่างชัดเจนดังแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา ประกอบกับการบัญญัติไว้จะทำให้ถ้อยคำในบทกฎหมายมีลักษณะที่ยาวจนเกินไปและไม่ปรากฏแนวทางการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวในกฎหมายของประเทศไทยแต่อย่างใด

อนึ่ง ประเด็นการกำหนดโทษให้เจ้าพนักงานในการยุติธรรมต้องรับโทษหนักขึ้นหากเป็นผู้กระทำความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลตามแนวทางของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า แม้ว่าคุณสมบัติหรือฐานะของผู้กระทำความผิดของความผิดฐานนี้จะมิใช่สาระสำคัญของ การกระทำความผิด แต่หากเจ้าพนักงานในการยุติธรรมให้สินบนแก่พยานเพื่อจูงใจให้เขาให้การ หรือเบิกความเท็จ หรือไม่ไปให้การหรือเบิกความ หรือแม้แต่ให้เพื่อให้พยานให้การตามความจริง* ย่อมส่งผลต่อการแสวงหาและการรับฟังพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของ จำเลยได้ การกระทำดังกล่าวจึงอาจถือได้ว่าเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ดังนั้น เจ้าพนักงาน ในการยุติธรรมซึ่งอาศัยฐานะความเป็นเจ้าพนักงานกระทำผิดตามหน้าที่จึงควรได้รับโทษหนักกว่า บุคคลทั่วไป เช่น พนักงานสอบสวนให้สินบนพยานเพื่อจูงใจให้ให้การเท็จ อย่างไรก็ตาม มีเพียง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนประเทศเดียวที่กำหนดแนวทางการลงโทษเช่นนี้ ประกอบกับเห็นว่า ในกรณีที่เจ้าพนักงานในการยุติธรรมเป็นผู้กระทำความผิดหากพิจารณาตามกฎหมายอาญาไทย อาจลงโทษผู้กระทำความผิดฐานเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ตามมาตรา 157** ได้อีกฐานความผิด ดังนั้น ในประเด็นนี้ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ประเทศไทยไม่จำเป็นต้อง บัญญัติให้ผู้ที่ให้สินบนที่เป็นเจ้าพนักงานในการยุติธรรมต้องรับโทษหนักขึ้นของความผิดฐานนี้ไว้ แต่ควรกำหนดให้สอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศที่กำหนด ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งอาจเป็นแนวทาง ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมและพยานแล้ว

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4623/2530 วินิจฉัยว่า หลังเกิดเหตุนานประมาณ 2 เดือน มีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาสอบถามผู้เสียหายถึงเรื่อง ถูกคนร้ายชิงทรัพย์แล้วให้ไปดูตัวและขึ้นรายผู้เสียหายชื่อว่าจำเลยเป็นคนร้าย แต่ปรากฏว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจได้ให้ผู้เสียหายแอบดู จำเลยที่มานในห้องพนักงานสอบสวนก่อนชี้ตัว เช่นนี้จะรับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวมาลงโทษจำเลยไม่ได้ พ. พยานโจทก์สามารถชี้ตัว จำเลยว่าเป็นคนร้ายได้ถูกต้องเพราะได้รับเงินจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ 400 บาท พยานปากนี้ได้กระทำไปโดยมีอำมสินจ้างจึงเป็นพยาน ที่ขาดน้ำหนัก ฟังลงโทษจำเลยไม่ได้เช่นกัน

** ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 157 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิด ความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่ สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประเด็นการกำหนดอัตราโทษนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าต้องพิจารณาอัตราโทษตามความผิดเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานตามมาตรา 54 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 และมาตรา 26 (1) แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 คือ ระวังโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 200,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ประกอบกับความผิดตามกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบความผิดในส่วนที่จะบัญญัติเป็นเจตนาพิเศษ* และความผิดเกี่ยวกับสินบน** ซึ่งการกำหนดอัตราโทษความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลจึงควรมีอัตราโทษอยู่ระหว่างนี้ เช่น กำหนดระวังโทษจำคุกชั้นสูงไม่เกิน 7 ปี หรือ 10 ปี ส่วนโทษปรับให้มีอัตราชั้นสูงไม่เกิน 140,000 ถึง 200,000 บาท

ข้อสังเกต ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 182^{***} ได้กำหนดเหตุยกเว้นโทษของการกระทำ ความผิดตามมาตรา 177 (ฐานเบิกความเท็จ) และมาตรา 183[†] ได้กำหนดเหตุลดโทษของการกระทำ ความผิดตามมาตรา 177 (ฐานเบิกความเท็จ) กล่าวคือ ก่อนพยานเบิกความเท็จจบลง พยานนั้น มีโอกาสแจ้งความจริงต่อศาลและไม่ต้องรับโทษตามมาตรา 182 หรือก่อนศาลมีคำพิพากษา พยานนั้นได้แจ้งความจริงต่อศาลก็จะได้รับลดโทษตามมาตรา 183 บทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว เปิดโอกาสให้พยานบุคคลซึ่งเบิกความเท็จได้บอกความจริงต่อศาลถึงความผิดของตนซึ่งได้กระทำ ลงไปอันอาจเทียบได้ว่าเป็นการส่งเสริมให้พยานนั้นกล้าที่จะเบิกความตามจริงแก่ศาลและตนก็ไม่ต้อง รับโทษหรือได้รับโทษน้อยลงแล้วแต่กรณี เนื่องจากวิทยานิพนธ์เล่มนี้มีได้กำหนดไว้เป็นขอบเขตของ

* ความผิดฐานเบิกความเท็จ ผู้กระทำต้องระวังโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ถ้าได้กระทำการในการพิจารณาคดีอาญาระวางโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับไม่เกิน 140,000 บาท (มาตรา 177)

ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้มาให้อัยการ ผู้กระทำต้องระวังโทษจำคุกไม่เกิน 3 เดือน หรือปรับไม่เกิน 5,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 168 และมาตรา 169)

ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลให้มาศาล ผู้กระทำต้องระวังโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 170 และมาตรา 171)

** ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงาน ผู้กระทำระวังโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ (มาตรา 144)

ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานในการยุติธรรม ผู้กระทำระวังโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี และปรับไม่เกิน 140,000 บาท (มาตรา 167)

ความผิดฐานเจ้าพนักงานและเจ้าพนักงานในการยุติธรรมรับสินบน ผู้กระทำระวังโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีถึง 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 100,000 ถึง 400,000 บาท หรือประหารชีวิต (มาตรา 149 และมาตรา 201)

*** ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 182 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 177 หรือมาตรา 178 แล้วลู่แก่โทษ และกลับแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้าพนักงานก่อนจบคำเบิกความหรือแปล ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ”

† ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 183 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดตามมาตรา 177 มาตรา 178 หรือมาตรา 180 แล้วลู่แก่โทษ และกลับแจ้งความจริงต่อศาลหรือเจ้าพนักงานก่อนมีคำพิพากษาและก่อนตนถูกฟ้องในความผิดที่ได้กระทำ ศาลจะลดโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้”

การศึกษาอย่างละเอียดในประเด็นนี้จึงเห็นควรที่จะมีการศึกษาต่อไปในภายหน้าว่ากฎหมายของต่างประเทศมีการบัญญัติหรือกำหนดเป็นแนวทางไว้หรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดได้ละอายใจต่อการกระทำความผิด และเพื่อช่วยเหลือการดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม ประกอบกับเพื่อความสะดวก รวดเร็วในการพิจารณาคดี ในเบื้องต้นผู้ศึกษาจึงเห็นว่าหากประเทศไทย บัญญัติความผิดทั้งสองฐานขึ้นใหม่อาจนำมาตรา 78* แห่งประมวลกฎหมายอาญามาปรับใช้ เพื่อลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งให้แก่ผู้กระทำความผิดได้

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ข้างต้นผู้ศึกษาจึงขอเสนอตัวอย่างเนื้อหาความผิดอาญา ฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อเป็นแนวทางการบัญญัติฐานความผิดดังนี้

“ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่พยาน หรือบุคคลที่สาม เพื่อจูงใจให้พยานนั้นไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริง หรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือ เบิกความในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกิน หนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

5.2 การกำหนดความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน

การวิเคราะห์ความเหมาะสมของการนำเอาแนวทางการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศ มาใช้อย่างสอดคล้องกับระบบกฎหมายไทยพบว่า ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน ที่ควรบัญญัติขึ้นใหม่ควรมีหลักเกณฑ์ดังนี้

1.องค์ประกอบของความผิด ได้แก่ ผู้กระทำความผิด การกระทำความผิด รูปแบบของ สินบน และเจตนาพิเศษ

1.1 ผู้กระทำความผิด จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในกฎหมายของต่างประเทศ พบว่า เนื่องจากผู้ให้และผู้รับต่างเป็นองค์ประกอบในการกระทำความผิดของกันและกัน ดังนั้น กฎหมายของต่างประเทศซึ่งมุ่งประสงค์จะลงโทษทั้งผู้ให้และผู้รับจึงได้กำหนดความรับผิดของ ผู้รับสินบนหรือพยานบุคคลในความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลไว้ สรุปได้ว่า ผู้กระทำความผิด ฐานนี้คือ (1) พยานบุคคลในชั้นกระบวนการพิจารณาใดๆ เช่น ชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ

* ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 78 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มหรือการลดโทษตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลง แก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้”

พนักงานอัยการ หรือชั้นศาลตามแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา และประเทศออสเตรเลีย (2) บุคคลที่มีเหตุผลอันควรเชื่อว่าจะป่วยานบุคคลหรือบุคคลที่จะเป็นป่วยานบุคคลตามแนวทางของมลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดาของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศออสเตรเลีย และ (3) บุคคลที่จะเป็นป่วยานบุคคลตามแนวทางของประเทศสิงคโปร์

สำหรับแนวทางการบัญญัติองค์ประกอบความผิดส่วนผู้กระทำความผิด ในกฎหมายไทยอาจพิจารณาเทียบเคียงกับความผิดตามกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับสินบน* ซึ่งพบว่ากฎหมายอาญาได้บัญญัติองค์ประกอบความผิดส่วนของผู้ให้และผู้รับไว้สอดคล้องกันตามแนวทางการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่แล้ว ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้วิเคราะห์จากการศึกษาในหัวข้อที่ 5.1 ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ความผิดฐานป่วยานบุคคลรับสินบนที่จะบัญญัติขึ้นใหม่ควรบัญญัติองค์ประกอบความผิดส่วนผู้กระทำความผิดว่า “ผู้ใดเป็นป่วยาน”

1.2 การกระทำความผิด จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในกฎหมายของต่างประเทศเห็นว่า ประเทศไทยต้องกำหนดให้การกระทำความผิดอันเป็นการรับสินบนครอบคลุมอย่างน้อย 3 ลักษณะ ได้แก่ “...การเรียก รับ หรือตกลงที่จะรับ...” พบว่า กฎหมายของต่างประเทศบัญญัติกฎหมายในประเด็นนี้ไว้ 2 แนวทาง คือ (1) กำหนดการกระทำการเรียก รับ หรือตกลงที่จะรับตามมลรัฐวอชิงตัน และ (2) กำหนดการกระทำการเรียก รับ หรือตกลงที่จะรับโดยทางตรงหรือทางอ้อมหรือสำหรับตนเองหรือผู้อื่นตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์

แนวทางการบัญญัติการกระทำความผิดอันเป็นการรับสินบนในกฎหมายไทยได้บัญญัติลักษณะการรับสินบน ได้แก่ “...การเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น...” เช่น ความผิดฐานเจ้าพนักงานและเจ้าพนักงานในการยุติธรรมรับสินบน มาตรา 149 และมาตรา 201 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานเจ้าหน้าที่ของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างประเทศหรือเจ้าหน้าที่ขององค์การระหว่างประเทศรับสินบนมาตรา 123/2 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3)

* ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานมาตรา 144 บัญญัติว่า “ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัดหรือสมาชิกสภาเทศบาล...”

ความผิดฐานเจ้าพนักงานรับสินบนมาตรา 149 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งรัฐ สมาชิกสภาจังหวัด หรือสมาชิกสภาเทศบาล เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน...”

ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานในการยุติธรรมมาตรา 167 บัญญัติว่า “ผู้ใดให้ ขอให้หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่เจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน...”

ความผิดฐานเจ้าพนักงานในการยุติธรรมรับสินบนมาตรา 201 บัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการ พนักงานอัยการ ผู้ว่าคดีหรือพนักงานสอบสวน เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สิน...”

พ.ศ. 2558 พิจารณาได้ว่า กฎหมายของประเทศไทยบัญญัติลักษณะของการกระทำอันเป็นการรับสินบนไว้อย่างสอดคล้องครบถ้วนตามแนวทางของกฎหมายต่างประเทศแล้วโดยเฉพาะการบัญญัติถึงการรับสินบนสำหรับตนเองหรือผู้อื่นไว้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่า การรับสินบนสำหรับตนเองหรือผู้อื่นกับการรับสินบนโดยทางตรงหรือทางอ้อมนั้นเป็นการกระทำที่มุ่งวัตถุประสงค์เดียวกันคือการรับด้วยวิธีการใดๆ เช่น ใ้บุคคลที่สามซึ่งอาจเป็นสามีหรือภริยา ญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานเป็นผู้รับแทน ประกอบกับการกำหนดไว้ในบทบัญญัติอย่างชัดเจนเพื่อห้ามการรับสินบนสำหรับตนเองหรือผู้อื่นเช่นนี้ย่อมทำให้ประชาชนได้รับทราบถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างชัดเจน รวมถึงเป็นการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นในสังคมไทย

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเทศไทยสามารถบัญญัติการกระทำอันเป็นการรับสินบนในส่วนนี้ตามแนวทางเดียวกับความผิดฐานรับสินบนในกฎหมายอาญาและกฎหมายภายในอื่นๆ โดยบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “...การเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น...”

1.3 รูปแบบของสินบน ตามกฎหมายของต่างประเทศ ประเทศไทยต้องบัญญัติถึงสินบนในขอบเขตความหมายอย่างกว้างครอบคลุมโดยไม่จำกัดว่าต้องเป็นประโยชน์ที่เป็นตัวเงินเท่านั้น และไม่ว่าจะจับต้องได้หรือไม่ก็ตาม

อนึ่ง รายละเอียดในส่วนนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับการศึกษาในหัวข้อที่ 5.1 ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงขอกกล่าวโดยสรุปว่า ขอบเขตของสินบนตามกฎหมายของไทยสอดคล้องตามแนวทางกฎหมายของต่างประเทศแล้วไม่ว่าจะเป็นกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเทศไทยควรบัญญัติถึงสินบนว่า “ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด”

1.4 เจตนาพิเศษ จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในกฎหมายของต่างประเทศเห็นว่า ประเทศไทยต้องกำหนดให้เจตนาพิเศษของความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนเป็นการกระทำ 3 ลักษณะ ได้แก่ ต้องกระทำโดยเจตนา (1) เพื่อให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อไม่ให้การหรือเบิกความ หรือ (3) เพื่อไม่ให้การหรือเบิกความ ผู้ศึกษาเห็นว่า กฎหมายของต่างประเทศได้บัญญัติต้องประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษสอดคล้องกันหรืออาจใช้คำอื่นหรือกำหนดการกระทำที่มีความหมายอย่างเดียวกันจึงสามารถจำแนกแนวทางการบัญญัติได้เป็น 3 ลักษณะข้างต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการบัญญัติเจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลด้วย โดยกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา และประเทศสิงคโปร์ได้บัญญัติ

เจตนาพิเศษครอบคลุม 3 ลักษณะหรืออาจใช้คำอื่นที่มีความหมายอย่างเดียวกัน ในขณะที่กฎหมายของประเทศออสเตรเลียได้บัญญัติเจตนาพิเศษไว้เพียง 2 ลักษณะ ได้แก่ เพื่อให้การหรือเบิกความเท็จ และเพื่อไม่ให้การหรือเบิกความ

นอกจากนี้ กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นเพียงประเทศเดียวที่ได้กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาโดยทุจริต (Corruptly) ตาม U.S.C. มาตรา 201 (b) และผู้กระทำความผิดมีความผิดเพราะได้เรียกหรือรับสินบนสำหรับ (For or Because of) เป็นค่าตอบแทนตาม U.S.C. มาตรา 201 (c) เช่นเดียวกับความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล* ซึ่งแม้ว่าจะเป็นการที่เข้มงวดกว่าอนุสัญญาฯ และกฎหมายภายในของประเทศอื่นแต่ไม่ปรากฏแนวทางการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวในความผิดเกี่ยวกับสินบนของกฎหมายไทย ประกอบกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ประเทศออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ก็มิได้รับเอาแนวความคิดตาม U.S.C. มาตรา 201 มาบัญญัติไว้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า การบัญญัติองค์ประกอบความผิดในส่วนเจตนาพิเศษให้มี 3 ลักษณะตามแนวทางกฎหมายของต่างประเทศส่วนใหญ่และความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลที่จะบัญญัติขึ้นใหม่อาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมและเพียงพอต่อการบัญญัติความผิดฐานใหม่แล้ว

เมื่อพิจารณาแนวทางการบัญญัติกฎหมายของไทยแล้วเห็นว่า ควรบัญญัติเจตนาพิเศษในความผิดฐานนี้ให้สอดคล้องกับเจตนาพิเศษของความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลที่จะบัญญัติขึ้นใหม่ (ตามหัวข้อที่ 5.1) ซึ่งมีสาระสำคัญสอดคล้องตามแนวทางของพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 54 (1) และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 26 (1) และกฎหมายต่างประเทศ ทั้งนี้ เพื่อใช้บังคับลงโทษแก่ผู้ให้และผู้รับในลักษณะเช่นเดียวกัน

ด้วยเหตุข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าประเทศไทยควรบัญญัติองค์ประกอบความผิดส่วนเจตนาพิเศษของความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบนว่า “เพื่อไม่ให้พบบันทึกงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ”

2. การกำหนดโทษและอัตราโทษ จากการศึกษาหลักเกณฑ์ในกฎหมายของต่างประเทศเห็นว่า ประเทศไทยต้องกำหนดความรับผิดและโทษทางอาญาสำหรับผู้กระทำผิดโดยควรกำหนดใช้โทษจำคุกและโทษปรับ พบว่าประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน มลรัฐเนวาดา ประเทศ

* โปรดดูหัวข้อที่ 5.1 หัวข้อย่อยที่ 1.4 หน้า 119.

ออสเตรเลีย และประเทศสิงคโปร์ ได้กำหนดความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลไว้โดยได้กำหนดโทษและอัตราโทษเท่ากัน ยกเว้นมลรัฐเนวาดาซึ่งได้กำหนดอัตราโทษปรับไว้ต่ำกว่าความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

พิเคราะห์แล้วเห็นว่าการที่กฎหมายของมลรัฐเนวาดากำหนดระวางโทษปรับของผู้ให้สินบนไว้มากกว่าผู้รับนั้นอาจเป็นเพราะผู้ให้เป็นผู้ก่อให้เกิดผู้รับกระทำความผิดจึงได้กำหนดระวางโทษปรับไว้สูงกว่า อย่างไรก็ตาม บางครั้งผู้ให้อาจมิได้เป็นผู้ก่อให้เกิดผู้รับกระทำความผิดก่อนเสมอไป เช่น พยานบุคคลเรียกรับสินบนจากนาย ก เพื่อตนจะได้เบิกความเท็จในคดี กรณีเช่นนี้ผู้ให้มิได้เป็นผู้ก่อให้เกิดผู้รับกระทำความผิดแต่เป็นผู้ร่วมกระทำความผิด จึงเห็นว่าไม่ว่าผู้ให้หรือผู้รับจะเป็นผู้ก่อให้เกิดการกระทำความผิดแต่หากผู้ร่วมกระทำความผิดอีกฝ่ายค้ำึงถึงศีลธรรมอันดี ละอายต่อใจ และมีจิตสำนึกในหน้าที่ของพลเมืองที่ดีก็จะไม่ร่วมกระทำความผิดด้วยทำให้ตนไม่มีความรับผิดชอบทางอาญาแต่อย่างใด ในขณะที่บุคคลซึ่งสนองรับเพื่อกระทำความผิดจึงเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดอันควรได้รับโทษอย่างเท่าเทียมกัน ประกอบกับความผิดฐานใหม่นี้เป็นความผิดที่มีได้อาศัยฐานะหรือคุณสมบัติของการเป็นเจ้าพนักงาน และการเบิกความในฐานะพยานเป็นหน้าที่เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไป หรือมิใช่การปฏิบัติหน้าที่ในราชการตามกฎหมายโดยตรง* เจ้าพนักงานในการยุติธรรมจึงสมควรต้องรับโทษหนักขึ้นเพราะเป็นผู้รับสินบน ดังนั้น การกำหนดความผิดฐานใหม่นี้จึงเห็นควรบัญญัติระวางโทษของผู้ให้และผู้รับในอัตราโทษเท่ากันเพื่อเป็นการลงโทษผู้ร่วมกระทำความผิด

เมื่อพิจารณาแนวทางการกำหนดโทษในกฎหมายไทยของความผิดฐานใหม่นี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าควรกำหนดให้มีลักษณะเช่นเดียวกับแนวทางที่ได้ศึกษาไปแล้วในหัวข้อที่ 5.1 กล่าวคือ กำหนดใช้โทษจำคุกและโทษปรับ

ในส่วนของการกำหนดอัตราโทษนั้น หากพิจารณาเทียบกับความผิดตามกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดให้ความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานตามมาตรา 144 (จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 100,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) มีอัตราโทษน้อยกว่าความผิดฐานเจ้าพนักงานรับสินบนตามมาตรา 149 (จำคุกตั้งแต่ 5 ปีถึง 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต และปรับตั้งแต่ 100,000 ถึง 400,000 บาท หรือประหารชีวิต) เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการกำหนดโทษเพื่อเป็นการข่มขู่ยับยั้งไม่ให้เจ้าพนักงานกระทำความผิดหรือปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบเพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ แต่การเบิกความในฐานะพยานเป็นหน้าที่เช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปหรือมิใช่การปฏิบัติหน้าที่ในราชการตามกฎหมายโดยตรงดังพิเคราะห์แล้วข้างต้น

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1262/2547 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 439/2469

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรกำหนดระวางโทษจำคุกชั้นสูงไม่เกิน 7 ปี หรือ 10 ปี ส่วนโทษปรับให้มีอัตราชั้นสูงไม่เกิน 140,000 ถึง 200,000 บาท

ดังนั้น จากการวิเคราะห์ข้างต้น ผู้ศึกษาขอเสนอตัวอย่างเนื้อหาความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบนเพื่อเป็นแนวทางการบัญญัติฐานความผิดดังนี้

“ผู้ใดเป็นพยาน เรียกรับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นเพื่อไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความเท็จ หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

5.3 รูปแบบการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน

จากการศึกษาอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ข้อ 23 (ก) และกฎหมายของทั้ง 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตัน และมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งแสดงให้เห็นถึงรูปแบบและเนื้อหาของบทบัญญัติกฎหมายของแต่ละประเทศ ดังนั้น เพื่อให้ทราบว่าประเทศไทยควรกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนหรือไม่ อย่างไร จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์เหตุผลหรือความจำเป็นในการกำหนดฐานความผิดขึ้นใหม่ และรูปแบบการบัญญัติฐานความผิดเพื่อเป็นแนวทางสำหรับประเทศไทยต่อไป

1. เหตุผลและความจำเป็นในการกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่า พยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญในการพิสูจน์ความจริงในคดี รัฐจึงได้สร้างมาตรการทางอาญาขึ้นมาเพื่อคุ้มครองพยานจากการปฏิบัติที่ไม่ชอบธรรมต่างๆ ในขณะที่เดียวกันพยานเองก็จะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้น พยานอาจต้องรับผิดทางอาญา

แม้ประเทศไทยจะกำหนดฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา* เพื่อลงโทษ การกระทำความผิดอันอาจเกิดจากการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลไม่ว่าในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือชั้นศาลไว้ แต่ความรับผิดทางอาญาดังกล่าวก็ยังไม่สามารถนำ ผู้กระทำความผิดไม่ว่าจะเป็นพยานหรือบุคคลที่เข้ามาขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพยานมาลงโทษ ได้อย่างสัมฤทธิ์ผล โดยเฉพาะการให้สินบนแก่พยานบุคคลเพื่อจูงใจให้พยานทำความผิด เช่น ให้การ หรือเบิกความเท็จ หรือไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริง หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ การจะนำพยานดังกล่าวมาลงโทษได้นั้นฝ่ายโจทก์ จึงต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าพยานนั้นได้กระทำความผิดตามฐานความผิดของประมวลกฎหมายอาญา เพื่อจะนำผู้ให้สินบนมาลงโทษได้ แต่ปัญหาดังกล่าวกฎหมายของต่างประเทศได้กำหนดให้เป็น ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนจึงสามารถลงโทษผู้ให้และผู้รับ ได้ตามฐานความผิดเฉพาะนี้ได้โดยมิต้องพิจารณาว่าพยานได้ให้การหรือเบิกความเท็จแล้วหรือไม่ เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้เป็นความผิดที่ไม่ต้องการผลของการกระทำ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ของฝรั่งเศสบัญญัติไว้ในมาตรา 434-15 ดังนั้น การให้สินบนแก่พยานและพยานรับสินบนจึงเป็น ปัญหาสำคัญที่ไม่อาจมองข้ามได้

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญาไทยจะพบว่า ไม่มีความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล และฐานพยานบุคคลรับสินบนบัญญัติไว้ มีเพียงความผิดฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานหรือ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (มาตรา 144 หรือมาตรา 167) หรือเจ้าพนักงานหรือ เจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญารับสินบน (มาตรา 149 หรือมาตรา 201) แต่ก็ไม่อาจ ลงโทษเจ้าพนักงานดังกล่าวตามฐานความผิดนั้นได้เพราะการเบิกความเป็นหน้าที่เช่นเดียวกับ ประชาชนทั่วไปมิใช่การปฏิบัติหน้าที่ในราชการของเจ้าพนักงานตามที่กฎหมายบัญญัติหรือมอบหมาย หน้าที่โดยตรง ดังนั้น การให้สินบนเพื่อจูงใจให้เจ้าพนักงานเบิกความเท็จจึงไม่เป็นการให้สินบน เพื่อให้เจ้าพนักงานกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งอันจะเป็นความผิด ตามมาตรา 144

ประกอบกับแนวทางตามกฎหมายอาญาไทยสำหรับการจะลงโทษผู้กระทำความผิดซึ่งทำ หน้าที่เป็นพยานบุคคลจึงได้นำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องของตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนตามประมวล

* โปรดดูบทที่ 2 หัวข้อที่ 2.3

ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งบังคับของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้มาให้ถ้อยคำ มาตรา 168

ความผิดฐานขัดขืนคำสั่งบังคับของพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนให้ส่งทรัพย์หรือเอกสารหรือให้ถ้อยคำ มาตรา 169

ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลให้มาศาลมาตรา 170

ความผิดฐานแจ้งความเท็จ มาตรา 172 หรือมาตรา 173

ความผิดฐานเบิกความเท็จ มาตรา 177

กฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 86 มาปรับใช้แล้วแต่กรณี เช่น การเป็นผู้ใช้ตาม มาตรา 84 ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดไม่ว่าจะด้วยการใช้ บังคับ ชูเชิญ จ้าง วานหรือยุยง ส่งเสริมหรือด้วยวิธีอื่นใดก็เป็นการกระทำความผิด การให้สินบนหรือทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด จึงเป็นการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดด้วย เช่น การจ้างให้พยานบุคคลเบิกความเท็จนั้น ผู้ใช้จึงมีความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดแม้ตัวผู้ใช้เองไม่ได้เบิกความต่อศาล* หรือการจ้างพยานหนี โดยให้เงินสินบนเพื่อไม่ให้ไปพบเจ้าพนักงานหรือไปศาล หรือการจ้างญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิดเพื่อให้ เข้ามาเป็นพยานบุคคลเบิกความเท็จในคดี

อย่างไรก็ตาม การนำมาตรา 84 ในเรื่องของการใช้ให้กระทำความผิดมาปรับใช้นั้น มีข้อบกพร่องอยู่ 2 ประการ⁹ กล่าวคือ **ประการแรก** ในเรื่องของ การพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ใช้ เนื่องจากเมื่อผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดลงไปแล้วการจะเอาตัวผู้เข้ามาลงโทษได้ฝ่ายโจทก์จะต้อง พิสูจน์ว่าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายหรือไม่ เช่น ความผิดฐานเบิกความเท็จ ตามมาตรา 177 องค์ประกอบความผิดอันเป็นสาระสำคัญ คือ การเบิกความเท็จนั้นจะต้องเป็น ข้อสำคัญในคดีไม่ว่าจะเป็นในชั้นพิจารณาหรือกระบวนการพิจารณาใด ฝ่ายโจทก์จึงต้องพิสูจน์ให้ได้ ความว่าผู้ถูกใช้ได้เบิกความเท็จอันเป็นข้อสำคัญในคดี หรือความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาล ให้มาศาลตามมาตรา 170 หากพยานบุคคลเป็นพยานนำที่คู่ความเป็นผู้นำมาเบิกความที่ศาลเอง ไม่มาศาลย่อมไม่มีความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาลจึงไม่อาจนำผู้ใช้ให้กระทำความผิดมาลงโทษ ได้เพราะการกระทำของผู้ถูกใช้ไม่เป็นความผิด ประกอบกับฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ด้วยการกระทำ ของผู้ถูกใช้เป็นผลมาจากการใช้ให้กระทำความผิดของผู้ใช้¹⁰ เช่น การที่นาย ก. จะต้องรับผิดฐานใช้ ให้ นาย ข. เบิกความเท็จนั้นเกิดจากการที่นาย ก. ให้เงินหรือจ้างวานอันเป็นการก่อให้เกิด นาย ข. กระทำ ความผิด ซึ่งสะท้อนให้เห็นอุปสรรคสำคัญสำหรับฝ่ายโจทก์ในการพิสูจน์เพื่อจะนำผู้กระทำความผิด ลงโทษ

ประการที่สอง การลงโทษผู้ใช้ในกรณีที่ความผิดยังมิได้กระทำลงตามมาตรา 84 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าความผิดมิได้กระทำลงไม่ว่าจะเป็นเพราะผู้ถูกใช้ไม่ยอมกระทำ ยังมิได้กระทำ หรือ เหตุอื่นใด ผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น” จะเห็นว่า ข้อบกพร่องในเรื่องนี้ทำให้เห็นได้ชัดเจนถึงปัญหาของการนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษยังไม่ประสบ ผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากหากความผิดตามที่ใช้นั้นผู้ถูกใช้ยังมิได้กระทำ เช่น การจ้างให้ พยานบุคคลเบิกความเท็จ หรือขัดขืนคำสั่งบังคับของเจ้าพนักงานเพื่อให้ไม่มาให้ถ้อยคำแต่พยานนั้น

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 469/2479

⁹ ปิติ โพธิ์จิตร, "ความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล," หน้า 98-100.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

ไม่ยอมกระทำ ยังไม่ได้กระทำ หรือปฏิเสธที่จะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์ใดๆ ผู้ใช้จะรับผิดชอบเพียงหนึ่งในสามของความผิดฐานเบี่ยงเบนความตั้งใจมาตรา 177 ประกอบมาตรา 84 หรือความผิดฐานขัดขวางคำสั่งบังคับตามมาตรา 168 หรือมาตรา 169 ประกอบมาตรา 84 เท่านั้น แต่ในทางกลับกัน หากความผิดสำเร็จผู้กระทำความผิดย่อมได้รับผลประโยชน์มากกว่าโทษหนึ่งในสามซึ่งน่าจะเป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดกล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิด การลงโทษดังกล่าวจึงยังไม่สามารถป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดและประชาชนในสังคมได้

นอกจากนี้ การให้สินบนแก่พยานบุคคลนั้นยังเป็นรูปแบบหนึ่งของการกระทำความผิดอาญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามในอนุสัญญาฉบับดังกล่าว โดยอนุสัญญาฯ กำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นความผิดอาญาตามความจำเป็นและให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในของประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งเป็นการอนุวัติการตามอนุสัญญาฯ ปรากฏความผิดอาญาเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลด้วย แต่กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ก็ใช้บังคับเฉพาะการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวและมีได้กำหนดการกระทำความผิดของพยานบุคคลรับสินบนไว้แต่อย่างใด

อนึ่ง แม้การกำหนดความผิดอาญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมเป็นบทบัญญัติเดียวซึ่งใช้บังคับได้ทั่วไปกับทุกกรณี เช่น การใช้กำลังบังคับ ชูเชื้อ หรือข่มขู่ รวมถึงการให้สินบนจะเป็นแนวทางตามอนุสัญญาฯ กำหนดไว้ แต่กฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่ไม่พบว่ามีบทบัญญัติเรียกความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้เป็นฐานเฉพาะแม้จะมีบทบัญญัติเนื้อหาในลักษณะเดียวกับอนุสัญญาฯ เช่น ประเทศฝรั่งเศสและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ก็มิได้กำหนดความรับผิดของพยานบุคคลรับสินบนไว้ แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลียและประเทศสิงคโปร์ได้บัญญัติฐานความผิดต่างๆ เช่น ความผิดฐานข่มขู่พยานบุคคล ความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น หมวดการกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของความคิดการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ผู้ศึกษาเห็นว่า ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมกับความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนมีเจตนารมณ์เดียวกัน คือ เพื่อมุ่งเน้นการคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทั้งความผิดดังกล่าวยังเกิดขึ้นเพื่อขัดขวางมิให้การดำเนินคดีหลักเป็นไป

อย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ดังนั้น การบัญญัติความผิดอาญาสองฐานนี้ขึ้นใหม่จึงเป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับประเทศไทย

เมื่อพิจารณาในเชิงป้องกันและปราบปรามการให้และรับสินบนของพยานบุคคลเห็นว่า รัฐจึงต้องกำหนดความรับผิดทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับเพื่อสร้างมาตรการทางอาญาในการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับสินบนแม้จะไม่แสดงความรุนแรงให้เห็นได้อย่างชัดเจนเหมือนการทำร้ายร่างกายหรือทำอันตรายต่อชีวิต แต่เป็นความประทุษร้ายที่ผิดศีลธรรมระหว่างผู้ให้และผู้รับซึ่งส่งผลกระทบและก่อให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม และยังเป็นอาชญากรรมที่ยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานในการกระทำความผิดเพราะผู้ให้และผู้รับร่วมมือกันปกปิดการกระทำความผิด ตลอดจนอาจมีการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพยานบุคคล โดยที่พยานนั้นไม่มีเจตนาร่วมกระทำความผิดหรือรับสินบนจนส่งผลให้พยานนั้นอาจปฏิเสธที่จะทำหน้าที่พยานเพราะรู้สึกไร้ค่าหรือเกรงกลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของตนเอง หรือบุคคลใกล้ชิดจึงเป็นเหตุจำเป็นและสำคัญประการหนึ่งซึ่งรัฐควรให้ความคุ้มครองพยานบุคคล อันเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการช่วยพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลยหรือการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ดังนั้น เมื่อกฎหมายกำหนดไว้เป็นความผิดและโทษเพื่อแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของกฎหมายชัดเจนว่า กฎหมายประสงค์จะลงโทษผู้ที่ร่วมมือกันกระทำความผิดทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับ บุคคลนั้นก็จะต้องไม่รู้กฎหมายเพื่อให้พ้นจากความรับผิดทางอาญาไม่ได้

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นข้างต้น ประเทศไทยจึงควรบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนขึ้นใหม่ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมอันเนื่องมาจากการขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของพยานบุคคลโดยวิธีการใช้สินบน ตลอดจนเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างสัมฤทธิ์ผล

2. รูปแบบการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน

จากการศึกษาวิเคราะห์เหตุผลและความจำเป็นของการกำหนดแนวทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลและพยานบุคคลรับสินบนจึงทำให้ประเทศไทยสมควรต้องบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนขึ้นใหม่ ประเด็นที่จะต้อง

พิจารณาต่อไป คือ รูปแบบในการบัญญัติความผิดอาญาดังกล่าว พบว่าพิจารณาได้ 2 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบแรก การแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญา ตามกฎหมายต่างประเทศที่ศึกษา ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้บัญญัติฐานความผิดไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยแนวทางส่วนใหญ่ได้กำหนดไว้ในลักษณะความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นบทกฎหมายทั่วไปซึ่งใช้บังคับได้กับทุกบุคคล ทุกกรณี และทั่วราชอาณาจักร โดยมีการจัดหมวดหมู่หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกันทำให้ไม่ต้องตรากฎหมายออกมาใช้บังคับอย่างฟุ่มเฟือยตลอดจนทำให้ง่ายต่อการศึกษาค้นคว้าและการบังคับใช้ ทั้งยังเป็นกฎหมายที่ประชาชนคุ้นเคยจึงสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว

รูปแบบที่สอง การกำหนดให้เป็นฐานความผิดในพระราชบัญญัติเฉพาะ เช่น กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติของประเทศไทย การบัญญัติฐานความผิดไว้ในพระราชบัญญัติเฉพาะทำให้ง่ายต่อการศึกษาและสามารถเข้าใจเหตุผลและความจำเป็นของบทกฎหมายเฉพาะเรื่องได้ ทั้งยังเป็นแนวทางให้รัฐสามารถบัญญัติกฎหมายขึ้นใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงหรือสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปหรืออนุวัติการตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตาม

ในประเด็นส่วนนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า การกำหนดความผิดอาญาด้านให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนขึ้นใหม่ควรกำหนดในรูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญา โดยมีเหตุผลสนับสนุน คือ *ประการแรก* การกำหนดความผิดฐานใหม่นี้ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาจะทำให้เป็นบทกฎหมายทั่วไปซึ่งใช้บังคับได้กับทุกกรณีและทุกคดีสอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการมุ่งเน้นการคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ไม่ว่าจะพยานบุคคลในคดีอาญาคดีแพ่ง หรือคดีตามบทกฎหมายเฉพาะเรื่องอย่างน้อยก็ควรได้รับมาตรการคุ้มครองเช่นเดียวกัน

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8691/2550 ความเท็จที่จะถือว่าเป็นข้อสำคัญในคดีต้องเป็นความเท็จที่อาจทำให้คู่ความต้องแพ้ชนะกัน ในประเด็นแห่งคดี คดีแพ่งมีประเด็นข้อพิพาทว่าจำเลยทำสัญญาค้าประกันต่อโจทก์ร่วมหรือไม่ การที่จำเลยเบิกความว่าจำเลยไม่ได้ลงลายมือชื่อในสัญญาค้าประกันและลายมือชื่อผู้ค้าประกันตามสัญญาดังกล่าวไม่ใช่ลายมือชื่อของจำเลยนั้นย่อมเป็นการเบิกความ

ประการที่สอง พระราชบัญญัติเฉพาะในกฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน เช่น กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติของประเทศไทยมิได้บัญญัติถึงความรับผิดชอบของพยานบุคคลรับสินบนไว้ ดังนั้น หากมีการบัญญัติฐานความผิดใหม่ไว้ในประมวลกฎหมายอาญาจะสามารถบังคับใช้กับผู้กระทำความผิดได้โดยไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเฉพาะแต่ละฉบับ

ประการที่สาม เมื่อพิจารณาแนวทางการบัญญัติกฎหมายของต่างประเทศที่ได้ศึกษานั้น กฎหมายของทุกประเทศได้บัญญัติฐานความผิดดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นกฎหมายที่ปรับใช้ในในชีวิตประจำวันเพื่อคุ้มครองประชาชนและความสงบสุขเรียบร้อยของสังคม ดังนั้น การแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดอาญาในประมวลกฎหมายอาญาจะส่งผลให้ประมวลกฎหมายอาญาของไทยมีบทบัญญัติที่คุ้มครองการกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมที่มีความทันสมัยสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญาของต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

ข้อสังเกต ตามที่อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 กำหนดให้รัฐภาคีต้องกำหนดความผิดอาญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมตามความจำเป็นและให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในของประเทศนั้นมีแนวทางว่า รัฐภาคีไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นใหม่หรือกำหนดให้กฎหมายมีลักษณะข้ามชาติหรือมีลักษณะเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรหากกฎหมายภายในเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่เพียงพอต่อการบังคับใช้แล้ว ดังนั้น กฎหมายอาญาของต่างประเทศส่วนใหญ่ซึ่งบัญญัติฐานความผิดต่างๆ เกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้ก่อนแนวความคิดตามอนุสัญญาฯ ในปี ค.ศ. 2000 จึงสามารถนำมาปรับใช้ได้ ไม่ว่าจะเป็นประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศฝรั่งเศส หรือประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือแม้แต่ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสิงคโปร์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในปี ค.ศ. 2007

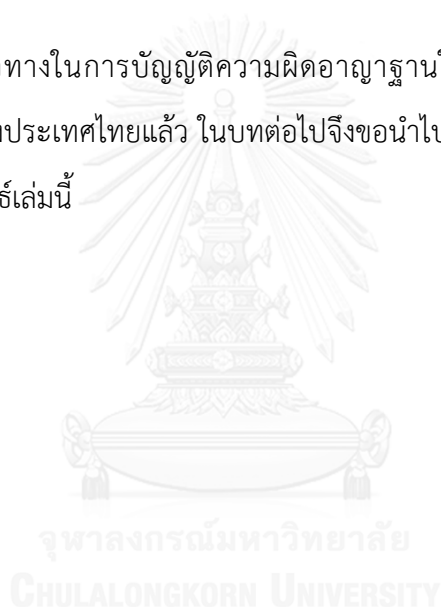
อย่างไรก็ตาม การบัญญัติตามรูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญาอาจมีข้อคัดค้านที่ว่า การแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาจะสามารถทำได้ยาก ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องขั้นตอนการแก้ไขหรือการพิจารณาเนื้อหาบทบัญญัติเนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาประกอบด้วยมาตราต่อเนื่องเชื่อมโยงกันทั้งฉบับ การสอดแทรกเรื่องใดเรื่องหนึ่งอาจกระทบ

เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทอันเป็นข้อแพ้นะคดีกรณีจึงเป็นข้อสำคัญในคดี เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าคำเบิกความนั้นเป็นเท็จ ดังนั้น การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานเบิกความเท็จตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 177 วรรคแรก

เนื้อหาโดยรวมของกฎหมาย และเมื่อใช้บังคับไปเป็นเวลานานอาจเกิดปัญหากฎหมายไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม ประกอบกับหากบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเฉพาะเรื่อง เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ที่เป็นกฎหมายคุ้มครองพยานโดยตรงจะทำให้ง่ายต่อการศึกษาและการปรับใช้มากกว่าซึ่งผู้ศึกษาก็ไม่อาจมองข้ามในประเด็นข้อคัดค้านนี้แต่อย่างใด

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้างต้น ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า รูปแบบการบัญญัติความผิดอาญารฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนจึงควรกำหนดในรูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญาซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองกับประชาชนในสังคมโดยทั่วไป

อนึ่ง เมื่อได้แนวทางในการบัญญัติความผิดอาญารฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนของประเทศไทยแล้ว ในบทต่อไปจึงขอนำไปสู่บทสรุปและข้อเสนอแนะอันเป็นบทสุดท้ายของวิทยานิพนธ์เล่มนี้



บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 บทสรุป

พยานบุคคลเป็นพยานหลักฐานที่มีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เพื่อจะช่วยเหลือค้นหาพิสูจน์ความจริงในคดีและอาจนำไปสู่การเชื่อมโยงกับพยานหลักฐานประเภทอื่นๆ เช่น พยานเอกสาร พยานวัตถุ สำหรับสังคมไทยนั้นพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับ “พยาน” และ “สินบน” เกิดขึ้นมานับตั้งแต่อดีตประเทศไทยเคยปรากฏแนวความคิดการบัญญัติกฎหมายและความรับผิดชอบทางอาญาของการให้สินบนแก่พยานบุคคลและพยานบุคคลรับสินบนตามที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายลักษณะพยานนับตั้งแต่กฎหมายตราสามดวงในกฎหมายลักษณะพยาน พ.ศ. 1894 กฎหมายลักษณะรับฟ้อง พ.ศ. 1899 และพระราชกำหนดใหม่ บทที่ 7 กฎหมายในยุคสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระราชบัญญัติลักษณะพยานว่าด้วยพยานรับสินจ้างสินบลทนสาบาล จุลศักราช 1239 และพระราชบัญญัติลักษณะพยาน ร.ศ. 113 สืบเนื่องมาจนถึงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่บังคับใช้ในปัจจุบันแต่มีได้รับเอาแนวความคิดดังกล่าวมาบัญญัติไว้

เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญาไทยจะพบว่า ไม่มีความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล และฐานพยานบุคคลรับสินบนบัญญัติไว้ การจะลงโทษการกระทำความผิดอันอาจเกิดจากการให้สินบนแก่พยานหรือพยานรับสินบนไม่ว่าในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือชั้นศาล จึงต้องนำบทบัญญัติทั่วไปในเรื่องของตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 มาตรา 84 และมาตรา 86 มาปรับใช้แล้วแต่กรณี เช่น การนำเรื่องผู้ต้องหาตามตรา 84 มาปรับใช้กับการจ้างให้พยานบุคคลเบิกความเท็จ ผู้ใช้จึงมีความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิด แม้ผู้ใช้จะไม่ได้เป็นผู้เบิกความต่อศาล แต่การจะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้นั้นกลับตกเป็นภาระของฝ่ายโจทก์ซึ่งจะต้องพิสูจน์ว่าพยานหรือผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดครบองค์ประกอบของความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายอาญาและผู้ใช้เป็นผู้อ้างให้พยานหรือผู้ถูกใช้กระทำความผิด ในขณะที่ปัญหาดังกล่าวประมวลกฎหมายอาญาของฝรั่งเศสตาม 434-15 สามารถลงโทษผู้ให้สินบนแก่พยานได้ โดยมีต้องพิจารณาว่าพยานได้เบิกความเท็จหรือไม่

นอกจากนี้ ในกรณีที่พยานหรือผู้ถูกใช้ยังมิได้กระทำความผิดผู้ใช้ต้องระวางโทษเพียงหนึ่งในสามของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่ใช้ให้กระทำตามตรา 84 วรรคสอง แต่ในทางกลับกัน หากความผิดสำเร็จผู้กระทำความผิดย่อมได้รับผลประโยชน์ในทางคดีมากกว่าจึงอาจทำให้ไม่เกรงกลัว

ต่อโทษที่จะได้รับและกล้าเสี่ยงที่จะกระทำความผิด การลงโทษดังกล่าวจึงยังไม่สามารถป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดและประชาชนในสังคมได้

ประกอบกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 (United Nations Convention against Transnational Organized Crime 2000) ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมลงนามเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ฉบับนี้แล้ว โดยอนุสัญญาฯ วางแนวทางมาตรการให้รัฐภาคีกำหนดความผิดอาชญาฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) ทั้งนี้ เพื่อมุ่งเน้นการคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมเป็นหลักการสำคัญ โดยให้รัฐภาคีดำเนินการตามความจำเป็นและให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในของประเทศซึ่งรัฐภาคีไม่จำเป็นต้องบัญญัติกฎหมายพิเศษขึ้นใหม่หรือกำหนดให้กฎหมายมีลักษณะข้ามชาติหรือมีลักษณะเกี่ยวข้องกับกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรหากกฎหมายภายในเรื่องการขัดขวางกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่เพียงพอต่อการบังคับใช้แล้ว

อนุสัญญาฯ ได้นำการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นขององค์กรอาชญากรรมเป็นส่วนใหญ่ และสามารถพบเห็นได้บ่อยครั้งมากำหนดไว้เป็นแนวทางเพื่อใช้บังคับเป็นบทบัญญัติเดียวซึ่งใช้บังคับได้ทั่วไปกับทุกกรณี เช่น การใช้กำลังบังคับ ชูเชื้อ หรือข่มขู่ รวมถึงการให้สินบน จะเห็นได้ว่าอนุสัญญาฯ ไม่ได้กำหนดถึงการรับสินบนไว้แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม หากรัฐภาคีใดมีความประสงค์จะลงโทษผู้ร่วมมือกระทำความผิดหรือผู้รับอันเป็นมาตรการที่เข้มงวดกว่าอนุสัญญาฯ ก็ย่อมทำได้ ซึ่งยังพบว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 อันเป็นกฎหมายที่ประเทศไทยได้อนุมัติการตามอนุสัญญาฯ ก็ปรากฏความผิดอาญาเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลด้วย แต่กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ก็ใช้บังคับเฉพาะการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวและมีได้กำหนดการกระทำความผิดของพยานบุคคลรับสินบนไว้เช่นกัน

จากการศึกษากฎหมายของต่างประเทศในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ (Common Law) ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ (Civil Law) ได้แก่ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า กฎหมายต่างประเทศส่วนใหญ่ไม่ได้บัญญัติเรียกความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมไว้ แม้อาจจะมีบทบัญญัติเนื้อหาในลักษณะเดียวกับอนุสัญญาฯ เช่น ประเทศฝรั่งเศสและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ก็มิได้กำหนดความรับผิดของพยานบุคคลรับสินบนไว้ แต่ในประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลียและประเทศ

สิงคโปร์ได้บัญญัติฐานความผิดต่างๆ เช่น ความผิดฐานข่มขู่พยานบุคคล ความผิดฐานยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้ในประมวลกฎหมายอาญา เช่น หมวดการกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม

ความผิดฐานขัดขวางกระบวนการยุติธรรมกับความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนต่างมีเจตนารมณ์เดียวกัน คือ เพื่อมุ่งเน้นการคุ้มครองการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมทั้งความผิดดังกล่าวยังเกิดขึ้นเพื่อขัดขวางมิให้การดำเนินคดีหลักเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ดังนั้น การบัญญัติความผิดอาญาสองฐานนี้ขึ้นใหม่จึงเป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับประเทศไทยเพื่อใช้เป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาการให้สินบนแก่พยานบุคคลและพยานบุคคลรับสินบนอันเป็นอาชญากรรมที่เกิดขึ้นอย่างไม่เปิดเผยแต่อาศัยความร่วมมือของผู้ให้และผู้รับในการช่วยกันปกปิดการกระทำความผิดและอาจมีลักษณะของการกระทำที่ยุ่งยากซับซ้อนรัฐจึงต้องกำหนดความรับผิดทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับเพื่อสร้างมาตรการทางอาญาในการคุ้มครองกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ โดยเฉพาะการศึกษาจากกลุ่มประเทศระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ซึ่งได้กำหนดแนวคิดในคุ้มครองบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไว้ครอบคลุมและมีมาตรการขั้นสูงกว่าอนุสัญญาฯ เพราะกำหนดความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบนไว้ด้วย ในขณะที่กลุ่มประเทศระบบกฎหมายซีวิลลอว์กำหนดถึงความผิดอาญาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานบุคคลเท่านั้น

จากการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ. 2000 ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐวอชิงตันและมลรัฐเนวาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศฝรั่งเศส และประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนสามารถสรุปผลการศึกษาแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนได้ดังนี้

1. รูปแบบการบัญญัติฐานความผิด โดยการแก้ไขเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองกับประชาชนในสังคมโดยทั่วไป และเป็นบทกฎหมายทั่วไปซึ่งใช้บังคับได้กับทุกกรณีและทุกคดี ประชาชนคุ้นเคยจึงสามารถเข้าใจได้อย่างรวดเร็วและรับทราบถึงเจตนารมณ์ของกฎหมายเพื่อปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง และส่งผลให้ประมวลกฎหมายอาญาไทยมีบทบัญญัติที่คุ้มครองการกระทำความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรมที่มีความทันสมัยสอดคล้องกับประมวลกฎหมายอาญาของต่างประเทศมากยิ่งขึ้น

2. การบัญญัติองค์ประกอบของความผิด เมื่อผู้กระทำความผิดได้กระทำการครบองค์ประกอบของความผิด บุคคลนั้นจะเป็นผู้ต้องรับผิดทางอาญาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยมีแนวทางการบัญญัติองค์ประกอบความผิดดังนี้

2.1 องค์ประกอบความผิดส่วนผู้กระทำ ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ควรบัญญัติว่า “ผู้ใด” ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในความหมายอย่างกว้างโดยไม่จำกัดว่าผู้กระทำความผิดต้องมีสถานะหรือคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเนื่องจากคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดมิใช่สาระสำคัญ

ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน ควรบัญญัติว่า “ผู้ใดเป็นพยาน” ซึ่งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้รับสินบนโดยตรงขององค์ประกอบความผิดในความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการจะลงโทษทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้รับเพราะเป็นผู้ร่วมมือกันกระทำความผิด และป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดของพยานบุคคล

2.2 องค์ประกอบความผิดส่วนการกระทำ ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล ควรบัญญัติว่า “ให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้” ซึ่งมีเนื้อหาเป็นการให้สินบนครอบคลุม 3 ลักษณะ ได้แก่ การให้สัญญา การเสนอให้ หรือให้ โดยกำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงผู้รับสินบนหรือผู้ถูกกระทำความผิด คือ พยาน ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคลในชั้นเจ้าพนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ หรือชั้นศาล โดยอาจพิจารณาความหมายตามบทนิยามของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการให้สินบนแก่พยานเช่นกัน ประกอบกับควรบัญญัติถึงการจูงใจพยาน โดยให้สินบนแก่บุคคลที่สามอย่างชัดเจนไว้ด้วยเนื่องจากเป็นการกระทำที่อาจถือว่าเป็นการให้สินบนโดยทางอ้อมเพื่อป้องกันและลงโทษการให้สินบนโดยให้ประโยชน์แก่บุคคลที่สาม

ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน ควรบัญญัติว่า “...เรียก รับ หรือยอมจะรับ ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่น...” ซึ่งมีเนื้อหาเป็นการรับสินบนครอบคลุม 3 ลักษณะ ได้แก่ การเรียก การรับ หรือการตกลงที่จะรับ และบัญญัติไว้ให้ชัดเจนถึงการรับสินบนสำหรับตนเองหรือผู้อื่น เช่น สามีหรือภริยา ญาติหรือบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยานเป็นผู้รับประโยชน์แทน

2.3 องค์ประกอบความผิดส่วนที่เป็นสินบน ความผิดทั้งสองฐาน ควรบัญญัติว่า “ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด” ซึ่งได้แสดงความหมายของคำว่าสินบนประเภทสิ่งที่มีผิดกฎหมาย เนื่องจากเป็นการให้เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้รับหรือผู้เรียกรับกระทำการใดหรือประพฤติปฏิบัติโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ แม้จะไม่เรียกว่าสินบนแต่ก็เป็นคำที่ใช้ในความหมายอย่างกว้างโดยครอบคลุมถึง

เงิน ทรัพย์สิน ประโยชน์ต่างๆ ที่เป็นตัวเงินหรือไม่เป็นตัวเงิน และไม่ว่าจะจับต้องได้หรือไม่ก็ตาม เช่น ให้ตำแหน่งการงาน ให้บริการ

2.4 องค์ประกอบความผิดส่วนเจตนาพิเศษ **ความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล** ควรบัญญัติว่า “เพื่อจูงใจให้ไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ” ตามแนวทางพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุม 3 ลักษณะ ได้แก่ ต้องกระทำโดยเจตนา (1) เพื่อให้ให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อไม่ให้ให้การหรือเบิกความ หรือ (3) เพื่อไม่ให้ให้การหรือเบิกความ

ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางข้างต้น **ความผิดฐานพยานบุคคลรับสินบน** ควรบัญญัติองค์ประกอบความผิดส่วนเจตนาพิเศษว่า “เพื่อไม่ให้ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ” ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุม 3 ลักษณะ ได้แก่ ต้องกระทำโดยเจตนา (1) เพื่อให้การหรือเบิกความเท็จ หรือ (2) เพื่อไม่ให้ให้การหรือเบิกความ หรือ (3) เพื่อไม่ให้ให้การหรือเบิกความ

3. **การกำหนดโทษและอัตราโทษ** ควรกำหนดใช้โทษจำคุกและโทษปรับซึ่งเป็นโทษหลักตามมาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยพิจารณาอัตราโทษเทียบเคียงกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับองค์ประกอบความผิดส่วนเจตนาพิเศษ เช่น ความผิดฐานเบิกความเท็จ ทั้งนี้ ควรบัญญัติโทษและอัตราโทษของความผิดทั้งสองฐานให้มีระวางโทษเท่ากันเพื่อลงโทษทั้งผู้ให้และผู้รับซึ่งเป็นผู้ร่วมมือกันกระทำความผิด

ด้วยเหตุข้างต้น หากประเทศไทยได้บัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล และฐานพยานบุคคลรับสินบนขึ้นใหม่จะสามารถป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดของปัญหาการให้สินบนแก่พยานบุคคลและพยานบุคคลรับสินบนซึ่งส่งผลกระทบต่อการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรม และเพื่อสร้างมาตรการคุ้มครองพยานบุคคลรวมถึงทำให้พยานบุคคลและประชาชนในสังคมมีทัศนคติที่ดี ความเชื่อมั่นและให้ความร่วมมือกับกระบวนการยุติธรรมมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้การบัญญัติความผิดฐานใหม่นี้ถือได้ว่าเป็นมาตรการทางอาญาเพื่อคุ้มครองค่าให้การของพยานบุคคลด้วยประการหนึ่งแต่ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้นั้นอาจนำไปสู่

ปัญหาเรื่องของการพิสูจน์องค์ประกอบความผิดส่วนเจตนาพิเศษเนื่องจากการให้หรือรับสินบน เป็นอาชญากรรมที่ยากในการแสวงหาพยานหลักฐานและไม่ปรากฏให้เห็นชัดเจนโดยเฉพาะ หากผู้กระทำความผิดร่วมกันปกปิดความผิดไว้ แต่ในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมิได้เต็มใจที่จะกระทำความผิด เช่น ถูกข่มขู่ว่าจะทำให้เกิดอันตรายต่อตนเองหรือคนใกล้ชิด พยานบุคคลจึงได้ตัดสินใจรับสินบนเพราะความกลัวเช่นนี้ เห็นว่าหากพยานนั้นขาดเจตนาพิเศษขององค์ประกอบความผิดย่อมไม่เป็นความผิดฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน แต่เจตนาพิเศษเป็นเรื่องที่จะพิสูจน์ได้ยากกว่าพยานมีหรือไม่มีเจตนาพิเศษหรือไม่ อย่างไร เนื่องจากสิ่งที่ปรากฏได้อย่างชัดเจนคือ พยานได้รับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดไว้แล้ว ซึ่งวิทยานิพนธ์เล่มนี้ยังมิได้ศึกษาผลกระทบดังกล่าวอย่างละเอียดแต่อย่างใดและไม่อาจมองข้ามในประเด็นที่กล่าวไว้

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์เพื่อค้นหาเหตุผลและความเหมาะสมตลอดจนแนวทางการบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบน ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ประเทศไทยควรบัญญัติความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนเป็นฐานความผิดเฉพาะไว้ในรูปแบบการแก้ไขเพิ่มเติมฐานความผิดในประมวลกฎหมายอาญา โดยอาจบัญญัติไว้ในลักษณะ 3 ความผิดเกี่ยวกับการยุติธรรม หมวด 1 ความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม เนื่องจากหมวดนี้ประกอบด้วยบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำที่บุคคลใดซึ่งรวมถึงพยานบุคคลได้กระทำต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม เช่น ตุลาการ พนักงานอัยการ หรือพนักงานสอบสวน (มาตรา 167 ถึงมาตรา 199) อันเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีหรือกระบวนการพิจารณาในกระบวนการยุติธรรม

ผู้ศึกษาขอเสนอตัวอย่างเนื้อหาความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบนเพื่อเป็นแนวทางการบัญญัติฐานความผิดดังนี้

1.1 ความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคล

“มาตรา ผู้ใดให้ ขอให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่พยาน หรือบุคคลที่สาม เพื่อจงใจให้พยานนั้นไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาลเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความอันเป็นเท็จ หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

1.2 ความผิดอาญาฐานพยานบุคคลรับสินบน

“มาตรา ผู้ใดเป็นพยาน เรียกรับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นเพื่อไม่ไปพบพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือไม่ไปศาล เพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความ หรือเพื่อให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความเท็จ หรือเพื่อไม่ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

2. ประเทศไทยควรพิจารณาทบทวนความเหมาะสมของการกำหนดฐานความผิดอาญาและอัตราโทษทางอาญาในประมวลกฎหมายอาญาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปของประเทศทุก 5 ปี ตามพระราชกฤษฎีกาทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย พ.ศ. 2558 เพื่อจะได้นำข้อมูลมาปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมาย ตลอดจนศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศซึ่งจะทำให้ประมวลกฎหมายอาญาของไทยมีความทันสมัยอยู่เสมอ

3. แม้ว่าประมวลกฎหมายอาญาของไทยจะมีได้บัญญัติหลักเกณฑ์ให้นิติบุคคลรับผิดทางอาญาไว้อย่างชัดเจนในแต่ละฐานความผิด แต่นักนิติศาสตร์ของไทยในปัจจุบันยอมรับให้นิติบุคคลมีความรับผิดทางอาญาได้เนื่องจากนิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายสมมติขึ้นเพื่อให้มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับบุคคลธรรมดาเว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางประการซึ่งโดยสภาพจะมีหรือเป็นได้แต่เฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 67 นิติบุคคลจึงอาจกระทำความผิดครบองค์ประกอบความผิดอาญาได้โดยอาศัยการกระทำของผู้แสดงเจตนาแทนนิติบุคคลซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาและโทษที่สามารถลงแก่นิติบุคคล คือ โทษปรับและโทษริบทรัพย์สิน ผู้แทนนิติบุคคลจึงเป็นพยานบุคคลแทนในนามนิติบุคคลได้และนิติบุคคลก็เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการกระทำของบุคคลธรรมดา ดังนั้น นิติบุคคลจึงสามารถเป็นผู้กระทำความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่พยานบุคคลและฐานพยานบุคคลรับสินบนได้

รายการอ้างอิง

Article 434-15. [Online]. Available from:

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichCodeArticle.do?idArticle=LEGIARTI000006418641&cidTexte=LEGITEXT000006070719&dateTexte=20151207&oldAction=rechCodeArticle&fastReql=867601941&nbResultRech=1> [6 March 2016].

Bribery of Public Officials and Witnesses (18 U.S.C. § 201) [Online]. Available from:

<http://www.ca3.uscourts.gov/sites/ca3/files/Chap%206%20Bribery.pdf> [25 August 2015].

Bryan A. Garner. Black's Law Dictionary. USA: West Publishing Co., 2004.

Charles H. Guintini. Bribery and Graft. Army Lawyer 1986 (August 1986): 65-65.

Criminal Law & Criminal Procedure Law. Beijing: Zhongguo fa zhi chu ban she, 2007.

Docketing Statement Criminal Appeals. [Online]. Available from:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:szh0HcSouYoJ:caseinfo.nvsupremecourt.us/document/view.do%3FcsNameID%3D4488%26csIID%3D4488%26deLinkID%3D60665%26sireDocumentNumber%3D01-19707+&cd=3&hl=th&ct=clnk&gl=th> [25 May 2016].

Ellen Allred and Dennis Joiner. Maximum Penalties Title 18 Crimes and Other

Selected Statutes [Online]. 2015. Available from:

<http://ms.fd.org/maxpenalties/maxpenalties.pdf> [8 June 2016].

Ellen S. Podgor. White Collar Crime. St. Paul, Minn: West Publishing, 1993.

Federal Criminal Code and Rules : As Amended to January 21, 2005. St. Paul, Minn:

West Publishing, 2005.

France Review of Implementation of the Convention and 1997 Recommendation.

[Online]. Available from: <http://www.oecd.org/france/2076560.pdf> [30 May 2016].

J. Richard Johnston. Paying the Witness Why Is It Ok for the Prosecution, but Not the Defense? Criminal Justice 11 (1997): 21-25.

Julie L. Arias and Edward J. Parr. Bribery of Public Officials. American Criminal Law Review 29 (1992): 195-220.

- Las Vegas defense group. Nevada "Witness Bribery" Laws (Nrs 199.240 & Nrs 199.250) Explained by Las Vegas Criminal Defense Lawyers [Online]. Available from: <http://www.shouselaw.com/nevada/witness-bribery.html> [23 May 2016].
- Legislationline. [Online]. Available from: <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes/country/30> [28 April 2017].
- Manfred Pieck. Witness Privilege against Self-Incrimination in the Civil Law. Villanova Law Review 5 (1960): 375-406.
- Mark B. Ganz. Bribery. American Criminal Law Review 23 (1986): 294-95.
- Mike McConville. Criminal Justice in China: An Empirical Inquiry. Cheltenham, UK: Edward Elgar, c2011.
- Ministry of Law. Overview on Witness Protection in Singapore [Online]. Available from: http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/ppt/Witness_Protection_in_Singapore.ppt [3 March 2016].
- Naunihal Singh. The World of Bribery and Corruption. New Delhi: Mittal, c1998.
- Organisation for Economic Co-operation and Development. Corruption: A Glossary of International Standards in Criminal Law. OECD, 2008.
- Penal Code (Amendment) Bill. [Online]. Available from: <http://statutes.agc.gov.sg/aol/search/display/view.w3p;page=0;query=DocId%3A%225558da8c-9bd5-4cf8-9d25-03cbd3cf3258%22%20Status%3Apublished%20Depth%3A0;rec=0;whole=yes> [19 May 2016].
- Sarah N. Welling. Reviving the Federal Crime of Gratuities. Arizona Law Review 55 (2013): 417-64.
- Spencer Martinez. Bargaining for Testimony: Bias of Witnesses Who Testify in Exchange for Leniency. Cleveland State Law Review 47 (1999): 141-60.
- Stanley B. Lubman. The Evolution of Law Reform in China: An Uncertain Path Cheltenham, UK: Edward Elgar, c2012.
- Sue Titus Reid. Criminal Law. 9th ed. New York: Oxford University Press, c2013.

Supreme Court of Nevada. Fox V. Sheriff, Clark County [Online]. Available from:
http://www.leagle.com/decision/19701489467P2d1022_11472/FOX%20v.%20SHERIFF,%20CLARK%20COUNTY [24 May 2016].

The Asian Law Institute. A Review of the Crime of Bribery in China [Online]. Available from:
<https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:7jibTH03tnkJ:https://law.nus.edu.sg/asli/pdf/WPS008.pdf+&cd=1&hl=th&ct=clnk&gl=th> [31 May 2016].

United Nations. Conference of the States Parties to the United Nations Convention against Corruption [Online]. Available from:
<https://www.unodc.org/documents/treaties/UNCAC/WorkingGroups/ImplementationReviewGroup/ExecutiveSummaries/V1505040e.pdf> [30 May 2016].

United States Court of Appeals for the Fourth Circuit. United States of America V. Willie James Richardson [Online]. 1999. Available from:
<http://www.ca4.uscourts.gov/opinions/Published/984139.P.pdf> [20 May 2016].

Vivienne M. O'Connor and Colette Rausch. Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice. Vol. 1, Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 2007.

Washington State Legislature. Bribing a Witness [Online]. Available from:
<http://app.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=9A.72.090> [20 May 2016].

Weizheng Liu and Yingyi Situ. Criminal Courts in China Transition: Inquisitorial Procedure to Adversarial Procedure? [Online]. Available from:
<http://www.cjimagazine.com/archives/cji097d.html?id=275> [3 March 2016].

Westlaw. Bribing a Witness - Elements [Online]. Available from:
[https://govt.westlaw.com/wciji/Document/lefb23901e10d11daade1ae871d9b2cbe?viewType=FullText&originationContext=documenttoc&transitionType=StatuteNavigator&contextData=\(sc.Default\)](https://govt.westlaw.com/wciji/Document/lefb23901e10d11daade1ae871d9b2cbe?viewType=FullText&originationContext=documenttoc&transitionType=StatuteNavigator&contextData=(sc.Default)) [23 May 2016].

William H. Jeffress. The New Federal Witness Tampering Statute. American Criminal Law Review 22 (1984): 1-24.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. ภาษาอังกฤษสำหรับนักกฎหมายเกี่ยวกับกฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2548.

- เข็มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2551.
- เอียร์ชัย เอี่ยมวรเมธ. พจนานุกรมไทย-จีน. กรุงเทพมหานคร: บริษัท รวมสาส์น (1997) จำกัด, 2549.
- เมทีนี ชโลธร. การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- เอกวิจน์ กมลเทพา. กระบวนการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรมข้ามชาติในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- เอกวัตร จินตนาติก. ความผิดฐานขัดขืนหมายหรือคำสั่งของศาล : กรณีศึกษาพยานบุคคลในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2551.
- แอลดูปลาตร์. คำบรรยายกฎหมายลักษณะพยานและจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง, 2477.
- โสภณ รัตนการ. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2557.
- โอสถ โกศิน. คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยและต่างประเทศ ในเรื่องกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไทยเชชม, 2517.
- กษมา พรหมทัต. ความรับผิดชอบอาญาของนิติบุคคลในความผิดฐานให้สินบน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- กองการต่างประเทศ สำนักงาน ป.ป.ท. เอกสารประกอบการตัดสินบนเป็นความผิดทางอาญาในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (the Criminalisation of Bribery in Asia and the Pacific) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.pacc.go.th/index.php/pubdl/view/1644> [9 กันยายน 2558].
- กุลพล พลวัน. การบริหารกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2544.
- ข่าวอาชญากรรม กระปุกดอทคอม. สั่งจำคุก 6 ปี หลึงปรักปรำ อปพร. ช่มชู้ ฐานแจ้งความเท็จ [ออนไลน์]. 2557. แหล่งที่มา: <http://highlight.kapook.com/view/110737> [8 กุมภาพันธ์ 2559].
- ขุนสมหารหิตะคดี (ไป๋ โปรรุคต์). พจนานุกรมกฎหมาย. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2549.
- คณิง ภาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

- จิตติ ดิงศรัทีย. กฎหมายอาญา ภาค 1 ตอน 1. พิมพ์ครั้งที่ 11. นนทบุรี: เนติบัณฑิตยสภา, 2555.
- . กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษา
กฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2543.
- . คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรม
ศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2536.
- ชาคริต อนันทรากัน. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2556.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. จริยธรรมของนักกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวน
พิมพ์, 2546.
- . ศาลกับพยานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, 2521.
- ธาริตา เลี้ยงหทัยธรรม. ความรับผิดชอบทางอาญาของนิติบุคคล : ศึกษากรณีการกำหนดมาตรการป้องกัน
มิให้เจ้าหน้าที่ของนิติบุคคลให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557.
- นวนน้อย ตรีรัตน์. เงินสินบนและเงินรางวัล [ออนไลน์]. กระแสทรรศน์ คอลัมน์ ดุลยภาพ ดุลยพินิจ
มติชน 7 พ.ย. 2555. แหล่งที่มา:
http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1352264915 [29 มีนาคม
2559].
- น้ำแท้ มีบุญสร้าง. กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเปรียบเทียบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตร
ไพศาล, 2554.
- บุญร่วม เทียมจันทร์. 108 วิธี มีคดีทำอย่างไรไม่ติดตะราง. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บุญร่วม
เทียมจันทร์ และชมรมช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย (ช.ช.ก.).
- ประธาน วัฒนวานิชย์และคณะ. วิเคราะห์การจ่ายเงินสินบนและเงินรางวัลแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการ
ปฏิบัติหน้าที่. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
, 2555.
- ปรีดา นันท์ดี. กฎหมายขัดขวางกระบวนการยุติธรรม : ศึกษากรณีการพัฒนากฎหมายไทยให้
สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ค.ศ.
2000. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.
- ปิติ โพธิ์วิจิตร. ความผิดเกี่ยวกับการยุ่งเหยิงกับพยานบุคคล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะ
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคีต พิริยะรังสรรค์. คอร์รัปชันกับประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์
ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

- พรเพชร วิชิตชลชัย. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2553.
- มารุต บุณนาค. สิทธิพื้นฐานในคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2550.
- ยิ่งศักดิ์ กฤษณจินดา และวุฒิพงษ์ เวชยานนท์. กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์อักษร, 2541.
- ร.แลงกาต์. พยานตามกฎหมายเก่าของสยามในหนังสือร.แลงกาต์กับไทยศึกษา, แปลโดย อุดม รัฐอมฤต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทาลัยธรรมศาสตร์, 2548.
- รพีพรรณ สายัณห์ตระกูล. “วิชา มหาคุณ” กม.คุ้มครองพยาน ป.ป.ช. ไม่ได้คุ้มครองแค่ “พยาน” [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.isranews.org/isranews-article/22348-vicha_22348.html [29 เมษายน 2560].
- ร่างพระราชบัญญัติการส่งเสริมและคุ้มครองประชาชนในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ พ.ศ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.lawamendment.go.th/index.php/laws-department/item/978-2017-04-28-08-54-02> [2 พฤษภาคม 2560].
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.
- รูปแบบการทุจริต. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.opsmoac.go.th/article_attach/131053.pdf [6 กรกฎาคม 2560].
- วรรณวิภา เมืองถ้ำ. การคุ้มครองพยานและผู้เสียหายตามอนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 : การปรับปรุงกฎหมายและแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานและผู้เสียหายของประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- วริศรา สุรเดช. การกำหนดความผิดอาญาฐานให้สินบนแก่เจ้าพนักงานรัฐของต่างชาติในการประกอบธุรกิจระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.
- วัลลิก ศรีแก้ว. การให้เอกสิทธิ์สำหรับพยานบุคคลในคดีอาญา: ศึกษากรณีการให้เอกสิทธิ์ตามสถานะของพยานบุคคล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.
- ศศิกานต์ คงศักดิ์. หลักอันทภาษา : คำสอนตราการสมัยโบราณ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549.
- ศักดิ์สิทธิ์ สุทศศิริ. ปัญหาการนำพยานบุคคลมาเบิกความในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2546.

สกุรัตน์ ทิพย์บุญทรัพย์. การบังคับคดีอาญา: ศึกษาการบังคับโทษปรับ. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2552.

สถาบันปริตี พนมยงค์. กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไข
ปรับปรุงใหม่ เล่ม 1 กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, 2548.

———. กฎหมายตรา 3 ดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง แก้ไขปรับปรุงใหม่
เล่ม 3. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, 2548.

สมคิด ณ นคร. การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

http://www.library.coj.go.th/Article/data/d11_5_3.pdf [1 มิถุนายน 2559].

สมพร พรหมหิตาธร. คำอธิบายพยานหลักฐานคดีอาญา. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, 2537.

———. คู่มือกฎหมายการพนัน. กรุงเทพมหานคร: รพีสาส์น, 252-.

———. พยานหลักฐานในคดีแพ่ง. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546.

สุชญา ด้วงดวนะ. Tea Money [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.nationejobs.com/citylife/content.php?ContentID=256> [14
พฤษภาคม 2559].

สุทธิพล ทวีชัยการและคณะ. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ หัวข้อ การกำหนดความผิดฐานขัดขวางความ
ยุติธรรม (อนุสัญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งใน
ลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 23). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, สถาบันกฎหมาย
อาญา สำนักงานอัยการสูงสุด, 2548.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์และคณะ. รายงานผลการวิจัยวิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบ 200 ปี: ภาค
วิธีสบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

หลวงรัตนานุบดี (เปล่ง เวภาระ). กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักกราช
เลขาธิการ, 2541.

———. กฎหมายในรัชกาลที่ 5 เล่ม 5 กรุงเทพมหานคร: สำนักกราชเลขาธิการ, 2541.

อดิรุจ ตันบุญเจริญ. พระไอยการลักษณะพยาน: กฎหมายว่าด้วยลักษณะและสถานภาพในการสืบสวน
ความของไทยโบราณ. เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการกฎหมายตราสามดวง: แวนสอง
สังคมไทย ครั้งที่ 2.

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร, เอกสาร
ประกอบการเสวนาเรื่อง "ความเข้าใจต่อกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์และการ
บังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ" เสนอที่ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพมหานคร วันที่ 13-14 มีนาคม
2547. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www.nocht.m-society.go.th/human-
traffic/law/download/la05.pdf](http://www.nocht.m-society.go.th/human-traffic/law/download/la05.pdf) [13 กันยายน 2558].

อภิรักษ์ ศรีศิริ. เปรียบเทียบแนวคิดและหลักเกณฑ์ในการรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายตราสามดวงกับคดีอาญาไทยในปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

อุดม รัฐอมฤต. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2557.





ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวพรพรรณ อีสอาด เกิดเมื่อวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2530 จังหวัด กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนวาสุเทวี ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย และระดับปริญญาตรีนิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม อันดับ 2) จากคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2553 สอบผ่านหลักสูตรวิชาว่าความ สภานายความแห่งประเทศไทย รุ่นที่ 33 และสอบไล่ได้ในการสอบความรู้ชั้นนิติบัณฑิตจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 63 ปีการศึกษา 2553

ประสบการณ์ทำงาน ตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2555 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2557 ตำแหน่งนิติกร สำนักกฎหมายและจรรยาบรรณของสภาวิศวกร ปัจจุบันรับราชการตำแหน่งนักสืบสวนสอบสวนปฏิบัติการ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

